

RELECTIO R-12863

**DE POENI-
TENTIA HABITA IN
ACADEMIA SALMANTI-
CENSIS, ANNO**

M. D. XLVIII.

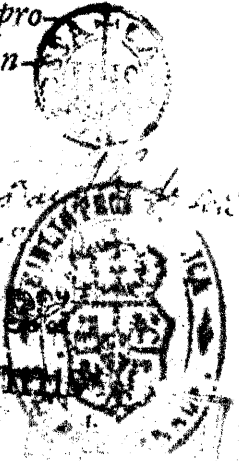
35

**A FRATRE MEL-
chiore Cano ordinis Prædicato-
rum, sacraeq; Theologi e pro-
fessore, super. 14. distin-
ctiōne quarti sen-
tentiarum.**

*de la caya p. el a * de saci p. de saci de saci*

**Compluti,
Ex officina Ioannis
Brocarij.**

1558.

RELECTIO *11-12 863*

DE POENI-
TENTIA HABITA IN
ACADEMIA SALMANTI-
CENSIS, ANNO

M. D. XLVIII.

M. D. XLVIII.

88

A FRATRE MEL-
chione Cano ordinis Prædicato-
rum, sacraeque Theologiæ pro-
fessore, super. 14. distin-
ctione quarti sen-
tentiarum.

*de la casa que es * de la casa que es*
copiar en collig

Compluti,

Ex officina Ioanni

Brocarij.

1558.

Prior Conclusio.

Pœnitentiam infusæ virtutis a-
ctum, his qui mortaliter peccave-
runt semper fuisse necessariã, nõ
ad salutem modò, sed ex præce-
pto quoque peculiari.

Posterior conclusio.

Pœnitentiæ verò sacramētum,
peccatoribus post baptismũ ad vi-
tam æternam consequendam, ne-
cessariũ esse. Quo fieri, vt & mor-
talia peccata omnia sacerdotibus
confiteri, & ad eorum arbitrium
satisfacere, diuino iure teneamur.

 Andreas a Porto-
NARIIS LECTO-
RI. S. D.

*VM ad amusin perpendi-
culumq; apud me reuoluerẽ,
lector beneuole, quã aliquod
iam annis per vniuersam hanc Hispa-
niæ regionem à te celebrata, sparsa, ac
disseminata fuerit nominis mei fama, in
ciuile sat, atq; in humanũ à me fore exi-
stimauì, si à tam præclaro pro repub. &
hactenus inuiso instituto meo nunc de-
sistere viderer, & de me conceptam fidẽ
inter priuatos saltẽ parietes non conser-
uarem. Ac me prorsus huiusce almæ, ne
dicam vniuersitatis, sed etiã totius Hi-
spaniæ indignum officio ipse prædicarẽ,
si ad extremum vsque spatium aliquent
vita meæ spiritum pro rep. ociosum atq;*

tranquillum ducerem. Tanta enim est in me reip. benevolentia, tantus deniq; ardor, ut si officia duntaxat, nō autem animum atque voluntatem remetiari, in gratus ꝑculdubio sim moriturus. Quae quidem officia animū meū noctes diesq; concitent atque admonent: non cum vita tempore dimittendam esse commemorationem nominis mei, sed cum omni posteritate adæquandam. At cum elapsis seculis nec non presentibus, statuas & imagines animorum simulachra sed corporum, studiosè multi summi homines in sui commemorationē reliquerint: ego tamen praclarior semper praestantiusq; duxi: laborum virtutumq; mearum effigiem in sempiternam mei memoriam, ac reip. utilitatē relinquere. Quare quis tandem me reprehendat? aut quis mihi iure succēseat? si quantiū ceteris ad suas

res obeundas, quātum ad alias voluptates, quantiū ad ipsam requiem animi & corporis conceditur temporis: quantum alij tribuunt in tēpestiuis cōmunijs, quantum deniq; aleæ, tantū mihi egomet ad hac studia his meis characteribus recollenda sumpsero? Verū cum superioribus his diebus domini Ioannis Medina volumen de pœnitentia tā acutè, ac subtiliter tractantem, ac disputantem tibi obtulerim: nihilominus quia varia lectio auditoris & lectoris animum oblectat, ego nunc tibi domini Melchioris Cani codicē non minori cū ingenij acumine de pœnitentia & sacramentis differentem prodo, & quò clarior, elucidioreque per docta virorum ora volitaret postremam in excudendo ab eo adici manum curavi. Quamobrem, lector celeberrime, à te iterum atque iterū con

Epistola.

tendo, vt codicem hunc à tanto viro editū, semper præ manibus habeas hic enim est, qui ardet amore iuuandi recta studia, in quo tanta est in disputando præ cæteris eloquentia, vt perlectus eius à te dogmatibus ipsum prorsus Ciceronem audisse, aut perlegisse videaris. Conserua quæso hominem hunc pudore eo: quæ amicorum studiis vides comprobari, tū dignitate, tum venustate, ingenio autē tanto, quanto id conuenit existimari, quod summorum hominum ingeniis ex peritū esse videas. Vale. Ex officina nostra typographica. Anno D. 1550.

die verò. 17. mensis

Martij.

THEMA RELECTIO⁴
nis. Nisi pœnitentiã habueritis, omnes peribitis.

LUC. 13 C.

OCVM hodierna mihi disputatione tractandum, viri grauisissimi, qui de summa facie (quod aiunt) spectauerit, aperiorem fortasse existimabit, quàm vt nostram explicando diligentiam desideret, aut laborem. Qui verò introspicere curiosus velit, comperiet sanè, multas in profundo veritates delitescere, plusque habere in recessu, quàm in fronte promittit. Nisi pœnitentiã (inquit apud Lucã dñs) habueritis, omnes peribitis. Qui quidem locus, quæstionem licet simplicem continere videatur, multiplicem tamen differendi materiam subministrat. Nam cum duplex in pœnitentiã nomine significatio sit & virtutis & sacramenti, mox animaduertitur disputationem meam in duas esse partes diuidendam: quarum altera versetur circa pœnitentiã virtutem, altera circa pœnitentiã sacramentum. Hec enim tractandi forma, atque particio, à magistro sententiarum dist. 14. primū accepta, vniuersis deinde theologis vsur

F. MELCH. CANO.

pata est. Cumq; de vtroq; partitionis mēbro
infinitas prope modum quęstiones authores
scholastici persequantur: at ego, sex mihi præ
cipuas ex intimis huius loci visceribus eruē
das putavi: quibus omnino expositis, nihil
esse vi deo, quod amplius ad thematis intelli
gentiam, desideretur. A c principio statim, cō
trouersia illa veniet in mediū, quę fundamē
tum est cæterarū. An pœnitēcia sit dolor de
peccatis, qua ratione contra Deū fuere com
missa. Euestigio sequeretur altera: Sit ne pœ
nitentia virtus. Succedet suo ordine, tertia,
An sine pœnitentię virtute salus peccātibus
esse possit. Quarto loco id quæremus, an sit
de pœnitentię virtute peculiare præceptum.
Quintò in dubium vocabitur. Num etiā pœ
nitentię sacramentum sit ad salutem necessa
rium. Postremò, an hoc idem sacramentum,
euangelico iure præceptum sit. Has contro
uersias, tātisper dū definire cōtēdo vos, viros
ornatissimos, nostrę huius cōsultatiōis & au
ditores & iudices, quæso diligēter attendite.

PRIMA PARS.

PRinceps igitur quæstio ea erat: an pœ
nitentia sit dolor de peccatis, quia con
tra Deum fuere commissā. Vbi inuesti
gare compellimur, quidnam pœnitentia sit,
quidq; sua definitione & natura cōtineat: id
quod in hac materia difficillimum est, egerq;
disqui-

DE POENIT, RELECTIO, I. 5
disquisitione non parua. Et quanuis contro
uersiæ omnes sine discrimine apud scholasti
cos soleāt in vtramq; partem disceptari: ego
tamē hanc primam (quoad per aduersarios li
cebit) sine argumētis vltro citroq; iactatis, ex
ponere cupio, Quodd (nisi me mea fallit opi
nio) res alioqui explicatu difficilis, hoc serua
to tenore facilius explanabitur.

Pœnitentiam ergo definituris, vt à facili
mis ordiamur, tenenda primū est ipsius vo
cis origo. Nam sine huiusmodi norione, rem
de qua differimus probè tenere nō possumꝰ.
Pœnitentiam itaq; à pœna deriuari, nemo est
qui possit ambigere. Pœna autem, vñ dicta
quedam est præteritæ culpæ. Vnde & Prisci
authores, verbū pœnio, pro eo quod punio,
vsurpauere. Sed, & cum rerum malè gestarū,
quasi vindicante natura, ipsi intra nos de no
bis supplicium sumimus, tum, pœnitere pro
priè dicimur. Pœnitentię autem vocabulum
tametsi latius pateat, vñ tamē doctissimorū,
in bonā partē deflecti solet: vt nō, nisi quæ iu
stè, p̄ culpis assumitur, Pœnitētia nūcuperur.

Iustæ autem vindictæ duo sunt genera: al
terum publicum, in quo alius est reus, alius iu
dex, accusator, & testis: alterum priuatum, in
quo, & reus, & vindicationis administer idē
est. In illo, aliena culpa vindicatur: in hoc pro
pria. Illa vindicta inuoluntaria patienti est:
hæc

F. MELCHI. CANO.

hæc contra, voluntaria. Pœnitentiæ igiturno-
men, non quamlibet culpæ vindictam, sed il-
lam voluntariâ designat, qua reus ipse spon-
te pœnas eligit, vt in proprias culpas animad-
uerat. Augustinus (sive quis alius eius operis
fuit author) in libro de vera & falsa pœniten-
tia. cap. 19. Pœnitere (inquit) est pœnam tenē-
re, vt semper puniat in se vlciscēdo, quod cō-
misit peccando, & cap. 8. Pœnitentia est quæ
dam dolentis vindicta, voluntariē punientis
in se, quod cōmisit se, dolet. Quo & Am-
brosius videtur alluisse, super Psal. 27. cōcio-
ne. 1. dicens. Plena est definitio pœnitentię cō-
memoratio delictorum, vt vnusquisque pec-
cata sua, velut quodam quotidiani sermonis
flagello castiget, & cōmissa sibi flagitia cōdē-
net. Literæ quoq; sacræ passim admonēt pœ-
nitentiam agere, ad quâ profecto non exhor-
tarentur, nisi spontanea esset: nec pœnitentiâ
ab alio inflictam, agendâ esse monerent: sed
potius patiendam. Quod nostro in themate
etiam intelligitur si verba diligentius expen-
dantur. Nisi pœnitentiâ habueritis ait. Id autē
habere dicimur, quod in nostra potestate est:
vt D. Thom. annotauit. 1. p. q. 38. art. 1.

At verò, cum nemo in malū aspiciens ope-
retur, vt Diony. 4. c. de dini. nomi. scite tra-
dit, qui volens prudensq; pœnam eligit, eum
alicuius boni gratia, tanquam finem sibi præ-
stituat,

DE POENIT. RELECTIO. I. 7
stituat, hoc facere necessum est.

Finis autē primus iustę vindictę, is habetur
vt qui lesus per culpā est ei per pœnā satisfiat.
Eatenus quippe iudex nocētē plectit, quate-
nus opus esse, censet vt iniuriæ, & priuatiæ &
publicę faciat satis. Sic igitur et pœnitens, ob
eā causam vindicat culpā quā admisit, vt deo
quē offendit debitā satisfactionē impendat.

Sed enim, per offensam culpę, nō solum iu-
stitia legislatoris, sed et amicitia violatur, qua
propter, alter finis pœnitentis est placare deū
quē offenderit, eūq; sibi cōciliare. Inde enim
vindictā, cōpensationēq; delicti: opporruit in
pœnitēte vltionē esse, quoniā oportebat a-
micā esse. Nā neq; apud homines, redintegra-
tur amor, per coactā satisfactionē offendētis.

Cum autem amicus, pœnis amici non de-
lectetur, & alioqui etiā (Aristotele authore)
pœnæ medicamenta sint, quæ velut per con-
trarium dolorem: morbum pellunt ē volu-
ptate progenitum, tertius pœnitentiæ finis est
salus animi. Dolet namq; pœnitens, lachry-
matur & gemit, vt per huiusmodi quasi anti-
dorum, morbo spiritali medeatur. vt Diuus
Thomas tertia parte, quæst. 90. art. 3. docuit,
& Augustinus tracta. in Psal. 57. Sed & Hie-
ronymus in Ecclesiastes caput septimum, in-
quies. Nouit hirundo pullos de succo oca-
lare chelidoniz, & dictamum capræ appe-
runt

De pœn.
dist. 3. ca.
pœniten-
tia est.

tūt vulneratæ, cur nos ignoremus medicinā
pœnitentiæ propositam esse peccātibus? Ean-
dem quoq; sententiam eisdē ferē verbis, Ter-
tullianus dixit in libro de pœnitētia. Et Chry-
sost. homil. 7. ad populum Antioch. Iudices
(inquit) cū latrones ceperint, ac sacrilegos,
non quomodo ipsos meliores reddant cōsi-
derant: sed quomodo ab ipsis peccatorū pœ-
nas exigant: Deus autem cōtra: quum aliquē
ceperit peccatorē, non considerat quomodo
supplicium sumat, sed quomodo ipsum cor-
rigat. Itaq; & iudex, pariter & medicus. & c.
Paulus deniq; 2. ad Corin. 7. tristitia (ait) quæ
secundum Deum est, pœnitentiam in salutē
operatur. Quamobrem, pœnitentiæ iudiciū
vt amicū, ita quoq; salutare est, plusquā vin-
dicatiuum, cuius, scilicet, finis, non tā vindic-
tā quā vindicta salutaris est.

Igitur (vt quæ tan multis diximus, in brēuē
summā redigamus) pœnitentia dolor de pec-
catis est, aliās & in beatis esset, nec esset iuxta
nomē suū, pœna. Et dolor est spōte pro pec-
catis assumptus, vt sit, vindicta culpārum vo-
luntaria, nec vindicta solū satisfactoria, sed
etiā amica & salutaris. Ac poterant hæc apud
omnes, inconuulsa ratione consistere: nisi ab
iis, qui linguarum eruditione, proprioq; sen-
sū iactantur (vana licet fiducia) quaterentur.

Obicit tamen nobis Lutherus apud Ro-
fens.

DE POENIT. RELECTIO: I. 7
fens. ar. 5. Imò & Erasmus in annotationibus
super tertium Matth. caput, quōd apud Græ-
cos μετανοια nō pœna aut dolor est, sed resi-
piscētia: & μετανοειν resipiscere. At vbi inter-
pres noui testamenti vsurpat pœnitentiæ vo-
cabulum, græco in fonte μετανοια est: vbi pœ-
nitent agite, Græca lectio habet μετανοειτε,
non ergo in vsu scripturæ sacræ pœnitētia do-
lor aut pœna est, sed mutatio cōsiliij & mētis
& pœnitere, sapere post erratū, instituereq;
animum ad viuēdū rectē. Scilicet hoc irre-
fragabili argumento, in illam heræsim incidē-
re Germani, vt crederent, veram pœnitentiā
nihil aliud esse, quā nouā vitā. Iuxta quōd
Ambros. apud Magistrum. 14. dist. ait, veram
pœnitentiam esse, cessare à peccato. Hinc ve-
rò nos, paucis extricare possem⁹, si veteris in-
terpretis, & Christianorum omnium latine
loquentium autoritate contenti, latini no-
minis notionē & originē sequeremur: q̄ satis
(vt arbitror) ante nobis explicata est. Quin-
etiam, si rerum ordo, fuerit diligenter inspe-
ctus, resipiscētia atque tristitia, vsque ad eō
sibi vicissim hærent, vt, si alteram tollas, utrā
que necesse sit esse sublatam. Etenim, si sapi-
s, protin⁹ incipi. displicere, quōd placuit. Imò,
si erratū tuum semel intelligis, tu ipse incipis,
tibi illico displicere. Cū verò, quicquā di-
splicet quod placebat, id quemadmodū quo-

F. MELCHI. CANO:

tempore placuit delectabat, ita necesse est, cō
tristare dum displicet. Ac ne hunc quidem re
sispicientiæ tristitiazq; nexum, arcanae literę ta
cuerunt. Genes. 6. Videns Deus quòd mul
ta malitia hominum esset in terra, pœnituit
eū, quòd hominem fecisset, & tactus dolore
cordis intrinsecus. En post pœnitentiã: dolor
cordis apponitur, & Hiero. 31. Postquã cō
uertisti me egit pœnitentiam, & postquã ostē
disti mihi, percussit femur meū: in quã verba
Hierony. Dolentis (inquit) & plangentis. &
super errore pristino plorantis iudiciū est, vt
femur manu percutiat, & stultū se ante fuisse
fatēatur. Dolor itaque, comes in diuiduus
est resipiscentiæ.

Quòd si latine vocis nullã rationem habere
remus, si rerum item consequentiã et ordinē
negligeremus, etiamnum, Luthero Erasmo
que ostenderem⁹ Græcã μετανοίας vocē pœ
nam quoq; ad vindictã designare. Cuius rei
testimonia si quis à nobis requireret, nihil ef
fet profecto. quod tam facile expedire posse
m⁹, nisi ad alia properaret oratio. Certè Pau
lū. 2. ad Corinth. 7. pro pœnitentia μετανοία
vlturpasse, vel proterius inficiari non poterit
habent enim græca in hunc modū ἡ γὰρ κα
τὰ θεὸν ἀβύτη· μετανοία ἐστὶ σωτηρία ἀμετα
μέλητον κατὰ γράφεται: hoc est. quæ enim se
cundum Deum tristitia est, pœnitentiam in
salu

DE PœNIT. RELECTIO. I. 3

lutem non pœnitendam operatur. Quo lo
co si resipiscentiam veritas, sententiam in apo
stolo falsam efficies non enim tristitia resipis
centiam operatur: sed è diuerso resipiscentia
tristitiam: at tristitia quæ secundum Deū est
pœnitentiam hoc est voluntariam pœnam, In xpigrā
vindictamque culparum. Noster item Aulo mare i oc.
castionis
stacuum.
ninus loquentem pœnitentiam inducens: sum
(inquit) dea, quæ facti, non factiq; exigo pœ
nas, nempe vt pœniteat, sic metanœa vocor.
Non igitur siue latine pœnitentia, siue græ
cè metanœa, nouam solummodo vitam: sed
& veteris odium vindictamq; significat. Sed
ais: si verbum verbo reddas, μετανοία muta
tio cogitationis & mentis est, transmentata
tio, si in hunc modum loqui latina consue
tudo permetteret. Fateor equidem. At men
tis mutatio esse non potest, nisi mens diuertat
à malo, contraq; accedat ad bonū. quod
quia non fit gressibus corporis, sed affectibus
animi, veterem vitã animus auerteret oportet,
cum elegit nouam: sic enim animi muta
tionem recta philosophia interpretatur: quã
si haberent Lutherani, nihil ab illis præterea
exigeremus, si modo haberent eam, non quã
sibi fingunt ipsi, sed quam & verè et graphice
describit Ambrosius. 2. lib. de pœnitentiã cap. De pœni
to. inquit. Facilius inueni qui innocentia té. d. I. c.
seruauerint, q̄ qui cōgrue egerint pœnitentiã. sunt qui.

F. MELCHI. CANO.

An quisquàm illam pœnitentiam putat, vbi requirendæ ambitio dignitatis, vbi vini effusio, vbi copule conjugalis vsus? Renunciadû seculo est, somno ipsi minus indulgendum quàm natura postulat, interrumpendus est: gemitibus, interpellandus est suspiriis: sequestrandus orationibus: viuendum ita, vt vitali huic moriamur vsui. Se ipsum sibi homo abneget, & totus mutetur: sicut quendam adolescentem fabulæ ferût, post amores meretricios peregre profectum, & amore abolito regressum, veteri postea occurrisse dilectæ, quæ vbi non interpellatam mirata, putauerit nõ recognitam, dixerit ego sum: respõderit ille, sed ego non sum ego. Hanc mihi cogitationem atque animi transformationem, si præstiteris, iam ego de nomine nihil moror, Illa re vera pœnitentia est, de qua nos in præsentia disputamus.

Sed illud tamen catholici quidam, contra rio pœnitus sensurus sensu atque ratione, in dubiû vocat: an ad veram pœnitentiã præter dolorẽ de peccato præterito, ppositû exigatur, deinceps futura vitã: ita vt quædam modû pœnitentẽ vitã veterẽ detestari sic & nouam animo concipere, ac proponere necessum sit, Et quidẽ iuniores nonnulli, existimant hoc propositum non esse in pœnitentiã necessarium. Tum quoniam, vt vox ipsa præ-

maioris. 4
di. 14. q. 1
& almain
eadẽ dist.
& questio
ne.

DE POENIT. RELECTIO. I. 9
se fert, pœnitentiã, culpas præteritas respicit, non prospicit futuras: quod & Diuus Tho. animaduertit. 4. dist. 17. q. art. 2. q. 4. vbi asserit pœnitentiã propriû obiectû esse peccatû cõmissum: quare ait, secundum suam speciem respicit tantum peccatum præteritû. Tum etiã, quoniam ventura mala cauere, prudentiã actus est, non pœnitentiã. Non igitur animus futura vitandi ad veram pœnitentiã necessarium est.

Nos verò, recetẽ hanc theologiam paulisper facessat rogemus, & disputationis nostræ perturbatricem exoremus vt fileat: veterumque authorum sententiam plectentes, intelligamus mutationẽ mentis, quam nomen græcum designare certum est, in pœnitentiã quoq; latina voce comprehendit. Nisi enim mutetur totus (vt paulo ante referabamus ex Ambros.) verè pœnitens esse non potest: ac hæc pœnitentis mutatio, in eo sita est, si non vitam modo priorem respuat, sed & nouam animo complectatur, seque informet atq; animet ad rectè iusteque viuendum: sit ergo (vt à more scholastico non discedamus) Prima conclusio.

In pœnitente semper hæc duo coniuncta sunt, detestatio vitæ veteris, & propositû vitæ nouæ: hanc Magister dist. 14. & 15. tenet, & Albertus. 14. dist. art. 11. & Duran. dist. 17.

MELCHI. CANO.
q. 2. art. 2. & Alexand. quarta parte. q. 69. mē-
bro. 9. & Adrianus quolib. 5. art. 3. Caletanus
in additionibus. 3. partis. q. 1. art. 1. & D. Tho.
3. parte. q. 35. arti. 3. & 86. art. 2. & 3. cōtra gē-
tes cap. 1. § 8. & 4. contra gentes. ca. 72. Quae
quidem probatur, ex Apostolo ad Ephel. 4.
deponite, inquit, vos veterem hominē, qui
cōrumpitur secundum desideria erroris: re-
nouamini autem spiritu mentis vestrae, & in-
duite nouum hominem. & c. non ergo satis
est veterem exere, nisi nouus homo indua-
tur, quod certe voluntate fit non manibus
corporis.

Hoc praeterea insinuat Gene. 6. poenit-
ruit eū quod hominē fecisset praecauēs in fu-
turū & tactus dolore cordis intrinsecus. & c.
ambo igitur illa in eo, quem vere poenitet re-
periuntur.

Ezechiel item. 18. cap. si autem (inquit) im-
pius egerit poenitentiam ab omnibus pecca-
tis suis, & custodierit omnia praeccepta mea.
omniū iniquitatū eius non recordabor. Cu-
stodire autem omnia praeccepta, ad animi pro-
positū sine dubio referendū est: quoniā non
omnia simul praeccepta custodiēda occurrūt,
cū homo poenentiā agit, utūq; igitur poe-
nitens simul praestat: & q̄ dololet de omnibus
peccatis suis, & q̄ omnia praeccepta custodire
proponit, & infra eodē cap. Conuertimini
ai

DE POENIT. RELECTIO. I. 10
ait & agite poenentiā, proiicite a vobis om-
nes prauaricationes vestras & facite vobis
cor nouum & spiritum nouum: quod est, no-
uam vitam animo & concipere & velle.
Praeterea (vtrūq; D. Aug. lib. de vera & fal-
sa poenentiā, cap. 17. ratiocinatur) nō solū poe-
nitur a peccatore ut gemat, sed etiā ut conuer-
tatur. Conuertimini (inquit) & agite poenitē-
tiā. & c. & Ioel. 2. Conuertimini ad me in to-
to corde vō, in ieiunio & fletu. & c. Conuer-
sio autem ad bonū est: non ergo satis est, ma-
lam vitam antecedentem auersari, nisi ad bo-
nam poenitens animo conuertatur.

Ad id super annotauit Ambros. in illud. 2.
ad Corinth. 7. Ecce enim hoc ipsum, secūdū
Deū contristari vos, quantā operatur in vo-
bis sollicitudinem & desiderium: desiderat e-
nim (inquit) reformari, qui per peccatum scit
se factum esse deforme.

Dauid quoque in Psal. 50. postquam ve-
niam petuit inquiens, quoniam iniquitatem
meam ego cognosco. & c. cor mundum, ait,
etea in me Deus & spiritum rectum in noua
in visceribus meis.

Praeterea, primū quod ab eo qui fecit iniu-
riā postulamus est, huiusmodi propositum.
Cum ergo finis proprius poenentiā sit emē-
dare Deo iniuriam, certē vere poenitens om-
nia exhibet, per quae iniuria compensatur.

F. MELCHI. CANO.

Inter hæc autem (vt diximus) illud vnum est, vt homo habeat animum: alias deinceps iniurias non faciendi.

Ad hæc quemadmodum parentes cum liberis puniunt, emendationem, propositum que melioris vitæ in futurum, ab illis per penas extorquent: ita & hoc à nobis vel maxime Deus exigit in hac vindicta volūtaria, vt velimus in melius corrigere, quæ peccauimus.

Præterea in omni motu non est recessus à termino aliquo, sine accessu ad oppositum: ergo, nec auersio à peccato erit sine conuersione ad iustitiam. Quæ sicut pœnitens destratur vitam iniustam antecedentem, ita voluntate complectitur futuram iustam consequentem.

Præterea vera pœnitentia nõ est sine actu charitatis, vt mox definiemus: sed per actum charitatis, volumus deo in omnibus placere & in nullis displicere. Igitur, animus in futurum bene viuendi, verò pœnitenti qui ad deum conuertitur, deesse non potest. Quod & nunc in concilio Trident. sessione. 6. ca. 5. & 6. definitur: & in concilio Florentino fuerat ante declaratum, videlicet ad contritionem (quæ pœnitentiæ primus actus est) pertinere, vt doleat de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero. Nec potest, dici conciliū loqui, de proposito implicito. Pari enim ratione

DE POENIT. RELECTIO. I. II
tione statueret, ad contritionem cordis spectare propositum ieiunandi tempore quadragesimæ: Præterquæ quod vana esset talis determinatio, & explicatio contritionis, si de implicito proposito intelligeretur. Et simili quoque ratione interpretaremur, ad contritionem cordis pertinere: implicitè dolere de peccato commisso.

Secunda conclusio: huiusmodi propositum est de ratione pœnitentiæ. Hanc tenet Diuus Thom. expressè & eam persuadere nititur. 3. par. q. 90. ar. 4. & 4. cõtra gētes. cap. 27. quia actus morales, ex fine recipiunt speciem. At fines pœnitentiæ & doloris de peccato, est noua vita: ergo illum finem intendere, est de ratione pœnitentiæ, quemadmodum enim, ex pulsio dispositionis contrariæ, suapte natura paratur ad conuenientem formam inducendam & propulsio humoris corrupti, ab arte naturaque instituitur, vt noua sanitatis forma proueniat: ita & peccata antecedentia destrue-re, atq; auersari, ad vitam nouam instituendam ordinatur.

Præterea ad pœnitentiam id potissimum pertinet, vt deo veteris vitæ compensatio fiat. Id autem, vel maxime à nobis Deus exigit, pro compensando delicto veteri, vt ei deinceps placere velimus, iustè recteq; viuendo: id igitur est de ratione pœnitentiæ.

Homilia.
34. cuius
initium,
in altiuū
tempus.

Hoc item probat Magister sententiarum, dist. 14. ex definitione pœnitentiæ, quam nō bis Ambrosius & Gregorius, tradidere in hanc formam. Pœnitentia est, præterita mala plangere, & plangēda iterū nō cōmittere, de pœnitētia. d. 3. cap. pœnitētia & cap. pœnitētia. Nec ego aliud intelligo Florentinū Concilium indicare uoluisse, cum astruit, ad contritionem cordis pertinere, ut doleat de peccato commissō, cum proposito non peccandi de cætero.

Ad argumentum uerò in contrariū, respōdet D. Tho. dist. 14. q. 1. arti. 1. q. 6. ad. 4. quod quanuis ad pœnitentiam iuxta primam nominis originem, non pertineat respectus ad futuram, at, quatenus habet pro fine præcipuo, emendare Deo culpam commissam, & illi pro ea satisfacere, huiusmodi propositum est de ratione pœnitentiæ, nec sine illo Deus aut placatur aut conciliatur. cum id (quod sæpe iam dicimus) à nobis maximè requirat.

Hæc de priore diffinitionis particula satis sunt dicta. Nunc circa posteriorem ex quaestio est à nobis pertractanda, an dolor de peccato q; peccati, quia est contra Deū, sit de ratione pœnitentiæ. Cui breuiter quaestioni eodē omnes ore respondent, in de ratione pœnitentiæ esse Diuus Thomas tertia parte quæst. 86. articulus tertius.

Quippe

Quippe si quæ peccata cōtristāt, vel quod turpia sunt, vel q; infamiæ notam inuaserunt; aut aliud damnū dedere peccanti, huius dolor idoneus nō est nec delicto aduersus deū commissō pensando nec in se deo placando & conciliando. Nam ne homo quidē iustus placaretur, cum is qui læsit nullam ipsius haberet in dolore rationē: nec redintegraretur amicitia dum qui eam uolauit, iacturam propriam sentit, non amici offensionem. 2. ad Corinth. 7. gaudeo nō quia contristati estis sed quia contristati estis ad pœnitentiam. Cōtristati enim estis secundum Deū, quæ enim secundum deum tristitia est. &c. Tristatur, inquit Ambrosius, secundum Deum, quia delect quod fecit quod odit Deus: Idem Christostomus homilia. 15. in hanc secundam epistolam: sed expressius homilia. 4. in eandem.

Item nisi hac ratione & sine, peccator pœnitentiam ageret, ad Deum minimè per suā pœnitentiam conuerteretur: cum tamē Christiani pœnitentē, & conuersum ad deum, eūdem prorsus intelligamus. Quoniam & arcanæ literæ pœnitentiā sine peccatoris ad Deū conuersione penitus ignorat. Ioel. 2. Conuertimini ad me in toto corde uestro. &c. Ezech. 18. Conuertimini & agite pœnitentiam. Eia. 35. Derelinquat uiam suam & reuertatur ad dominum, & Psalmus. 118. Exitus aquarum

F. MELCHI. CANO.

rum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam. Vbi que igitur ratio finisq; pœnitentiæ Deus ipse describitur.

Sed existit hoc loco quæstio nõ parua, an illa ratio formalis & motiua pœnitentiæ sine dilectione possit haberi. Quod in hanc formam alii quærunt, an in pœnitentiæ finitione oporteat contineri, quod sit dolor de peccatis quia sunt cõtra Deum super omnia dilectum.

Et suadetur nõ oportere, quia dilectio est actus sufficiens ad remissionem peccatorum: quare si semp cū pœnitentiã interueniret, aut neutra esset idonea, aut altera superfluaeretur.

Deinde, si actus charitatis necessario in peccatoris conuersione inueniretur, tunc charitas diceretur secunda tabula post naufragiũ, potius quàm pœnitentiã: quod tamen inauditum est.

Præterea, puer fugit ignem tanquàm malum, etiam si oppositum bonum actu nõ velit: ergo & homo potest fugere peccata, quãuis Deum actu non amet.

Quartò, quia si dilectio esset pœnitentiæ coniuncta: dilectio pœnitentiã antecederet, quoniam attingit finem rationemque formalem pœnitentiæ: at consequens est fallum ut videtur.

Primò, quia contritio præcedit gratiã habitualem, cum sit eius dispositio: ergo & charita

DE POENIT. RELECTIO. I. 13
ritatè: quia gratia prior est charitate ad quam se habet gratia, ut anima ad potentias suas. Nam dat gratia esse & viuere, charitas operationem.

Item secundò consequens probatur esse fallum, quia si dilectio contritionem præcederet, iam prima pœnitentis contritio esset meritoria, cum à charitate pficisceretur: refereturque ab eadem charitate in deum super omnia dilectum. At contritio prima, meritoria esse non potest, quia vel meretur gratiã vel gloriã, non gratiam quia prima gratia sub merito non cadit: gratiam vero simul fieri & augeri impossibile est. Quare, prima contritio, nec primam gratiam, nec augmentum eius promeretur: sed ne gloriã quidem: quia vel meretur gloriam quæ respondet primæ gratiæ: puta ut quatuor, si gratia prima erat ut quatuor: vel meretur augmentum illius gloriæ: si primum, iam gloria quæ respondet primæ gratiæ, non daretur gratis, contra Apostolum ad Rom. 6. inquentem, gratia dei vita æterna. Et contra rationem quæ dicitur gratiam nihil aliud esse: quàm acceptionem ad gloriam: unde si quis accepit gratiã primam sine meritis: ergo & acceptatus est ad gloriã correspondentem sine meritis. Augmentum verò gloriæ, si prima contritio mereretur: pariter quoque & augmentum gratiæ: quod iam reprobata

F. MELCHI. CANO.
probatum est.

Deniq; consequens falsitas ostenditur ex
D. Thom. 4. d. 14. q. 1. arti. 2. q. 2. cuius verba
sunt. Quandoque aliquis fugit malum pro-
pter desiderium boni, quando q; autem è di-
uerso, & hic motus est frequentior in reuer-
sione peccatoris ad Deū per pœnitentiã. Vn-
de pœnitentia est prior charitate, & cum mo-
tus amoris pœnitentiã præcedit, nō est amor
charitatis, quia charitas amissã, non recupera-
tur nisi per actum pœnitentiæ virtutis: hæc te-
nus ille. In contrarium est, quod omnis do-
lor in amore fundatur eo enim quod aliquid
amamus, de eius amissione dolemus.

Hic fit prima propositio Primus actus pœ-
nitentiæ nunquã est sine actu charitatis. Ma-
gist. d. 15. ca. 4. idẽ, Gratia. de pœ. d. 3. ca. vlt. &
ca. fugerat, & dist. 2. ca. charitas est, et D. Tho.
12. q. 113. arti. 4. ad. 1. & arti. 5. & 8. & de verita-
te. q. 28. arti. 4. Duran. d. 17. 4. q. 1. & 4. Ca-
preo. d. 14. q. 2. & Gabri. ea dist. & q. cōtra Pa-
lud. d. 14. q. 3.

Primum probatur hæc conclusio testimo-
nio D. Augu. 14. de ciui. dei. cap. vltimo vbi
asserit, neminem pertinere ad ciuitatem Dei
nisi per amorem dei, vsque ad contemptum
sui: sed omnem vere pœnitentem ad Dei ci-
uitatem pertinere nemini dubium est, ergo.
Et lib. de vera & fal. pœnitentia. cap. 9. pro ab-
furdo

DE PœNIT. RELECTIO. I. 14
aburdo habet, quod sine amore dei, quisquã
consequatur indulgentiam, sine quo nullus
inuenit gratiam. & cap. 17. idem ait, & lib. cō-
tra Crescon. 2. cap. 12. cum dixisset: & eleemo-
sinis & verbo veritatis, & cōrriptione remitti
peccata, subdit, mundatur etiam, ipsa quæ su-
pereminet omnib; charitate, quæ vna fradit
omnia illa rectè fiunt: si autem desit, illa om-
nia frustra fiunt. Præterea. 1. Ioan. 3. qui non
diligit, manet in morte.

Præterea cōuersio ad Deum requiritur ad
habendam gratiam dei. Zac. 1. conuertimini
ad me & ego cōuertar ad vos. Ezech. 18. & 3. 3.
sed conuersio ad Deum non fit nisi per actū
charitatis: nam si aliter cōuersio fiat, vana est
ad iustificationem cum in Christo Iesu sola fi-
des valeat quæ per dilectionem operatur ad
Galat. 5. hoc autem notauit August. de vera
& falsa pœnitentia, cap. 17. non conuertit, sed
qui habet attritionem & timet Deum iudicẽ
nisi amet iustum.

Præterea salus animæ in cōuersione ad deū
cōsistit Hic. 3. cōuertimini filij, reuertetes &
sanabo auersiones vras. Elai. 6. & cōuertatur
& sanẽ eū. & 45. cōuertimini ad me, & salui
eritis: at pœnitentia est medicina salutis.

Item omne agens, agit propter finem, ani-
ma ergo cum mouet se, ad finẽ se mouet. At
velle efficaciter finẽ pertinet ad charitatẽ. Nã
que

F. MELCHII GANO.

que si per spem solam finem appeterem nec spes mortua ad iustificationē sufficeret, nec de peccato doleremus quā ratione offensa Dei est, sed qua malum nostrum est.

Id tandē modo in conc. Trident. sess. 6. c. 6. & 7. definitum est. Ac re vera, id. n. Dominus, Lucę. 7. insinuassee videtur, inquit. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Quę significat dolorem & lachrymas nullas esse nisi cum charitate essent.

Secunda propositio, prior natura est actus charitatis, quā actus pœnitentię. Imò radix vnde pœnitentia habet remittere peccata, dilectio est: iuxta domini sententiam Luc. 7. Quoniam dilexit multum, ait. D. Tho. 3. p. q. 85. art. 6.

Probatum item hæc conclusio. Quia pœnitens, detestatur peccatum, vt offensam Dei, ergo prius natura amat Deū. Nam nisi quę amore prosequimur, eius mala exhorrescere non solemus.

Primus quoque voluntatis actus, circa proprium obiectū est, scilicet, circa bonū. Deinde sequitur odium oppositi mali. Prior ergo actus est, quo Deo volumus bonum, quam actus quo eius malum abhorremus.

Pœterea, velle mihi cum ciliare Deum, est prius, quam velle emendare iniuriam commissam, cum illud sit finis huius. At illud ad chari-

DE POENIT. RELECTIO. I. 15
charitatem pertinet, hoc ad pœnitentiam, vt dictum est.

Pœterea, vt D. Tho. argumentatur loco citato ad secundum, in actibus animę primus motus est circa finem. Vnde prior est natura intentio finis, quā electio mediorum. At, dolore de peccatis, & illa destruere, medium est ad placandum & conciliandum Deum, & ad rectam electionem pertinet, ergo. Sed & Hier. 31. huius rei testimoniū habemus. Postquam conuertisti me (inquit) egi pœnitentiam, prior est igitur conuersio ad Deum quā pœnitentia detestatioque peccati.

Id postremò Conci. Trident. sessi. 6. cap. 6. definiuit, his verbis. Peccatores ad iustificationem se disponunt, incipientes diligere deum tanquam omnis iustitię fontem: ac propterea mouentur aduersus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est per pœnitentiam.

Tertia propositio, de ratione verę pœnitentię est, quod displiceat peccatum, quia est contra Deum super omnia dilectū. D. Tho. expresse. 3. p. q. 86. art. 3. patetque ex prioribus conclusionibus.

Ad primum autem eorum, quę in contrariam partem adduximus, respondet D. Tho. 3. p. q. 84. arti. 5. ad. 2. & q. 86. arti. 6. ad. 2. & de verita. q. 28. arti. 5. in corpore. & ad primū negan

egando consequentiā. Aliud est enim, quod requiritur ad iustificatiōe absolutē, aliud ad iustificatiōe eius qui mortaliter peccauit: in quo requiritur & auersio à malo, et cōuersio in bonū, vt iniuria quam fecit compensetur per æquam satisfactiōem.

At secundum respondetur, quod pœnitētia dicitur secunda tabula post naufragiū, & non charitas. Primo, qui charitas necessāria est in omni iustificatiōe, communisq; & in tegetra nauis soluentibus, & naufragis. Pœnitētia autē, proprium est remediū naufragorū.

Item etiam in pœnitentia charitas intelligitur, non autem è diuerso, in charitate pœnitentia. Quāquam & his duobus argumentis breuis responderetur, multos actus hominis in iustificatiōe simul coniungi, quibus tamen singulis iustificatiōem ipsam sacræ litere tribuūt. Fides enim purificat corda nostra. Acto 15. Spe quoq; salui facti sumus ad Ro. 8. Vniuersa etiam delicta operit charitas. Pro uerb. 10. & scriptū quoq; est, sine timore neminem posse iustificari. Ecele. 1. Et, cum peccator ingemuerit ac pœnitentiam egerit, peccata ipsius obliuioni tradētur. Ezech. 18. & 33. Erraret autem vehementer, qui vel remissionem peccati, vnicuique ex illis actibus denegaret, vel vnum ex is quemlibet, superfluere arbitraretur.

Ad ter

Ad tertiam, nihil verat, cum quis semel habuit actum amoris, odio habere malum sine amore præsentis, ex vi tamen præcedentis, vt post primum assensum conclusionis, quem sine assensu antecedenti principiorum habere nequiuimus, nihil prohibet eidem conclusioni iterum atque iterum assentiri sine principiorum assensu. Sic & primam pœnitentiā sine dilectione habere impossibile fuit. Secundam verò vel tertiā habere poterimus ex efficacia solum prioris dilectionis. Ita quoque puer vi & potentia amoris naturalis, quem dubio procul aliquando primū habui postea malum fugit naturæ contrarium, etiam si amor ille actu non perduret. Quin etiam nõ oportet duas semper operatiōes differentes habere amoris & pœnitentiæ: sed potest vnus et idē actus à charitate et pœnitentiā proficisci, vt interim mediā & finē vnico actu cōplectimur, & principijs & conclusioni vnico actu assentimur.

Ad quartum, concesso consequenti quod infertur ad primam cōfutationem, nego consequentiā. Non enim valet, a, est prius, b, & b, prius, c, ergo, a, est prius, c, præsertim cum in diuerso genere causarū ille ordo cōsideratur. Quemadmodū, & hæc collectio inutilis est, a, est causa, b, & b, est causa, c, ergo, a, est causa, c, Quod vt exemplo manifestū efficiā
ponam

F. MELCHI. CANO.

ponamus illud quod Philosophi negare nō possunt, primas qualitates & secundas, vřtaf que esse dispositiones ad eandem formā substantialē, vt calor & color, humiditas & molities ad animam rationalem, vbi certum est, secundas qualitates priores esse animam in genere causę disponentis & materialis: animam rursus priorem esse primis qualitatibus in genere causę formalis. Prior est enim forma, quę dat esse simpliciter, quā forma quę dat esse tale. Ex quo tamen, si quis colligeret secundas qualitates esse priores primis, certē à Philosopho non toleraretur sed ne à dialectico quidem cum in nullo genere causę primas qualitates, secundas præcedant.

Item, cōtritio prior est habituali gratia in genere dispositionis, gratia etiā prior est habitu pœnitentię infusę in genere causę formalis. Sed contritio nullo pacto prior est habitu pœnitentię. Quoniam actus ille ab habitu producitur in genere causę efficientis. Effecta autem causarum efficientium, suis causis efficientibus priora esse non possunt, nisi forte in genere causę finalis, de quo genere in præsentia non differitur.

Circa id verò, quod in eodem argumēto additur, gratiam se habere ad charitatem: & pœnitentiam, vt anima ad potentias suas, nō in omnibus similitudo est. Quoniam potentia ani

DE POENIT. RELECTIO. I. 17
tiz animę, intellectus & voluntas, nulla ratione præcedunt animam: habitus verò charitatis & pœnitentię, quoniam in genere causę efficientis producūt actus, qui sunt dispositiones ad gratiam, ex cōsequenti ipsam gratiam antecedunt. Caritas igitur & pœnitentia habent se ad gratiam, vt calor ad formam ignis. Idem enim calor si consideretur, vt disponentem materiam ad recipiendam formam, prior forma est: si autem vt potentia calefactiua, eadem forma posterior est.

Ad secundam verò confutationem, in qua gab. d. 14
4. 1. art. 2. difficultas est maxima, sunt qui negant primam contritionem meritoriam esse, quam ego sententiam olim iuuenis tenere solebā, nec enim poteram eam persuasionem inducere, vt gratia habitualis qua iustificamur, prima contritione prior esset: quod tamen erat necessarium, vt illa contritio esset meritoria: quippe, cum gratia & amicitia dei, totius meriti radix & origo sit, atq; id etiam. D. Tho. mihi sentire videbatur. 1. p. q. 62. art. 2. ad. 3. in hæc verba. Triplex est conuersio in Deum: vna quidem per dilectionem perfectam, quę est creaturę iam deo fruētis. Et ad hanc cōuersionem, requiritur gratia cōsumata. Alia conuersio est, quę est meritum beatitudinis, & ad hanc requiritur habitualis, gratia quę est merendi principium. Tertia cōuersio est,

C per

F. MELCHI. CANO.

per quam aliquis præparat se ad gratiã habendã, & ad hanc non exigitur aliqua habitualis gratia, sed operatio Dei ad se animam cõuerrentis: secundum illud, cõuerterte nos domine, & cõuerteremur. & 3. p. q. 89. art. 1. ad. 2. Actus inquit, primus pœnitētis se habet: ut vltima dispositio ad gratiam consequendam: scilicet, contritio. Alij verò sequentes actus pœnitentiæ, procedunt iam ex gratia & virtutibus. Sed quoniam, D. Thomas. quẽ ego authorẽ libentissimẽ sequor. 1. 2. q. 112. art. 2. ad. 1. contrariam sententiam tenet: concedo contritionem primam esse meritoriam gloriæ. Primò, quia est operatio amici Dei ordinata in finem supernaturalem. Imò ut ostensum est, in finem charitatis, ab ipsã charitate ordinata ergo est meritoria.

Præterea vltima dispositio ad formã, in genere causæ formalis, posterior ipsa forma est. Igitur secundum ordinem causæ formalis, cõtritio à gratia præcedit, erit ergo meritoria.

Præterea fingamus hominem post primã illam contritionem è vita discedere. Tum quæro an isti dabitur aliqua gloria. Quod quia negari non potest, quæro rursus, an illã gloriam talis homo meruerit? Si meruerit habetur intentum, si non meruit, ergo ad ulto seclusis sacramentis datur gloria, absq; merito, proprio reclamãte Paulo. 1. ad corint. 3.

Vnus-

DE POENIT. RELECTIO I. 18

Vnusquisq; propriam mercedem accipiet, secundũ suũ laborẽ. & Matthe. 20. Nemo diuturnum accepit denarium, nisi qui in vinea laborauit.

Præterea, primus actus charitatis, est meritorius, cum sine dubio, sit opus amici Dei maxime placens Deo. Ioan. 14. Qui diligit me, ego manifestabo ei meipsum. Sed actus primus pœnitentiæ sequitur primum actũ charitatis à quo proficitur, ergo est meritorius. Quod August. affirmat. de ve. & fal. pœn. ca. 17. ubi de iis qui in fine pœnitentiã agunt, sic loquitur. Cum fructifera pœnitentia opus sit non hominis sed Dei: inspirare eam potest, quoniam vult sua misericordia, & ex misericordia remunerare, quos dãnare potest ex iustitia. & cap. vltimo. ait, pœnitentiam non solum indulgentiã promittere, sed certa præmia. Gratianus etiã id habet de pœ. d. 1. c. cõuertimini.

Igitur ad argumentũ, concedo libetẽ primã gratiam gratis dari. Nego tamẽ exinde primã gloriã dari sine merito. Eadẽ enim cõtritio ut quatuor, & dispositio est ad gratiã, ut quatuor, & meritoria gloriæ, ut quatuor quatione ordine naturæ gratiã sequitur, & ad impugnationẽ: quia gratia est acceptatio ad vitã æternã. Id, scilicet, ego nego si sermo formalis sit: sed est forma p quã aliquis est amicus deo, p quã homini grato & accepto, admissio

C 2 q; n

q; in diuinæ naturæ confortiū, facultas datur ad æterna bona, per operationē virtutū, p̄merenda. Nec oportet formaliter loquendo, vt quis sit amicus Deo, quodd Deus per talē amicitiam, seclufa quacunq; operatione, velit illi vitam æternam. Sed satis est, quodd velit illū admittere ad participationem bonorum supernaturalium, quæ simpliciter faciunt homines bonos, qualis est charitas, & ceterę virtutes infusæ, per quas admissus homo ad dei amicitiam & gratiam, æternam gloriam pro priis actib; demeretur. De adultis loquimur, nam paruulis gratia datur per operationem alienam, similiter & gloria.

Cuius rei exemplum habes in anima quæ quoniam actus primus est, dat esse & viuere. Hanc consequuntur potentię naturales, hoc est, intellectus & volūtas, per quas operatur ad cōsecutionem finis. Sic & gratia, vita quædam animæ est, quæ illi & viuere, & esse diuinum præstat, quā charitas & reliquæ virtutes consequuntur: quarum operationibus finem suum homo consequetur. Nec deerit præter naturale, morale quoque exemplum, in huius rei expositione. Cum enim homo quis, gratus incipit esse principi, non est opus, vt per talem primam gratiam acceptus sit ad vltima præmia, atque præcipua, quæ videlicet princeps, fideliter seruientibus præparauit.

Sed

DE POENIT. RELECTIO. II. 19
Sed per talem primam gratiā intelligitur admitti in domum, consortiumq; euīdē principis: dariq; facultas intelligitur, ad præmia quacunq; fidelium amicorum promerēda. Cūm autem Apostolus ait, gratia Dei vitam æternam donari, certè sentit, quod August. differtissimè docet. 3. Hypognosticon, & de gratia & lib. arb. cap. 4. 5. 7. & 15. per auxiliū Dei gratuitum, eam homines consequi, cūm tamen simul dicatur corona iustitiæ, quia nobis cooperantibus gratia Dei respondet, tanquā præmium mercesq; operis nostri. Atque de prima controuersia, satis superq; fuerit disputatum. Vbi constitutū nobis est, poenitentia esse voluntariā poenā, pro peccatis assumptā, propter Deum, ex cheritate dilectū.

SECUNDA PARS.

IN secunda verò, id vertebatur in quæstionem, an poenitentia sit virtus, Cuius quidē quæstionis pars negatiua: ex eo suaderetur in primis quodd nulla virtus, virtutum in eodem subiecto necessariò supponit: at oportet hominē fuisse vitiosum, priusquam in homine poenitentia sit: non igitur est poenitentia virtus, Nam & absurdum est: virtutes te habere non posse nisi ante peccaueris, & Christo domino aliquam denegare in quo omnium virtutum plenitudo est.

Deinde Philosophi nullam de poenitentia

F. MELCHI. CANO.
fecere mentionem, non Aristoteles, non Ci-
cero, non Seneca, non denique Macrobius,
qui tamē copiosissime de virtutibus disserue-
re: non ergo est pœnitentia virtus.

Præterea, cuiusq; virtutis primus actus est:
electio boni secundus verò, fuga mali. Est e-
nim virtus, habitus electivus, in mediocri-
tate consistens. At pœnitere de restationem, fu-
gãq; peccati notat: nō ergo pōt esse præcipu-
cuiusq; virtutis actus, cū tamen primus actus
pœnitentię sit. Quare, nō est pœnitentia virtus.
In contrariū est: q̄ cōpēlare iniurias aduer-
sus homines factas, virtus est: ergo, & diuinas
offensas vindicare virtus sine dubio est.

At huius controverſię pleniorẽ explicatio-
nem sit prima propositio.

Pœnitentia est virtus: quæ quidẽ cōclusio
indubitata apud Catholicos semper fuit. Ni-
si, quod nostra hac tempestate, quidã apud
Hispanos heretici, irridere cœperunt eos, qui
de peccatis commissis tristarentur. Cuius er-
roris author, creditur esse Lutherus, qui no-
uam solummodo vitam à pœnitentibus exi-
git, pœnas non exigit. At hic error (ne aures
vestras sanctorum testimoniis obrundã) ex
sacris literis reuicetur. Baruch. 2. Anima quę
tristis est super magnitudine mali, & incedit
curua & infirma, & oculi deficientes, & ani-
ma esuriens, dat tibi gloriam & iustitiam do-
mino. 2. ad. Corinth. 7. Gaudeo, nō quia cō-
tristari

DE POENIT. RELECTIO. II. 20
tristati estis, sed quia contristati estis ad pœni-
tentiam, quæ enim secundum Deum, &c. Et
Psalm. 6. Laboravi in gemitu meo, lauabo
per singulas noctes lectum meum, & lachry-
mis meis stratum meum rigabo. Ecce Pro-
pheta sanctus & rex laborat, gemit lachryma-
tur. Vbi in lecto: quantum? rigat: quamdiu?
per singulas noctes. Ob vnam, scilicet, noctē
quã in iniquitate contraxerat, vitæ totius la-
borem, gemitum lachrymalq; designat, &
post tan clarum & illustre Davidis exemplū,
sunt qui in luce meridiana cæcutiunt. Quo-
rum stultitiam facile sanè erit redarguere, vel
naturali ratiocinatione: quæ ostendit dolo-
rem de peccatis moderatum ob debitum fi-
nem esse laudabilem. Nam, quem errati pi-
get qui castigat seipsum: idq; maximè cauet
ne rursus in eodẽ laqueo inducatur, is lau-
de dignissimus est.

Præterea, si cuius rei prosecutio turpis est,
fuga bona erit suapte natura: pœnitentia er-
go, cum fuga peccati sit, honestissima est.

Præterea, aliorum punire peccata iure na-
turæ, studiosum est: quemque igitur sua ven-
dicare facinora, æquum & iustum est.

Tandem, hominem in quem iniuste becca-
ris, placare virtus est: deo ergo quẽ offēderis
satisfacere, virtus est. Sed quid nos audaces pœnitē-
de bono diuini præcepti disputam? (Nā Ter

F. MELCHI. CANO.

tulliani verbis libenter vtimur) bonū est poenitere, an non? quid reuoluis? Deus præcepit, Deus hortatur, Deus inuitat: poenitentiam (inquit) agite, poenitentia igitur actus virtutis est.

Secunda conclusio. Poenitentia est virtus specialis. Contrarium huius tenuerūt quidā ante D. Thomā, vt ipse Thomas author est, distin. 14. q. 1. art. 1. q. 3. hos Securus secutus videtur dist. 14. q. 2. & Maior. etiā. q. 2. Sed hac conclusione explicanda primum intelligamus, dolore de peccatis, eo quod contra rationem rectam facta sunt, non pertinere ad aliquam specialem virtutem. Cū enim omnis virtus sit conformis rectæ rationi, eadem sufficit, & vt placeat quicquid rationi cōsentaneum est & vt displiceat quod à recta ratione discordat. Vnde temperantia satis est, vt detestemur actus in temperantiæ, & iustitia, vt iniustitiam abominemur.

Illud etiam compertum habemus, tristitiā de peccato, quatenus offensa Dei est, non requirere specialem virtutem præter charitatē. D. Tho. q. 87. art. 2. ad. 1. & art. 3. & ratio est in promptu. Nam per eādem amicitia bonum amicis volumus, & mala amicorū auertim⁹.

Præterea, & id accipiamus, quod exploratum quoq; est, dolere de peccato, vt languenti animo medeamur, non indigere alia virtute præter charitatem. Nam sicut ex amore naturali,

DE POENIT. RELECTIO. II. 21
 naturali, medicinam oppono morbis corporali ita ex charitate, qua meipsum diligo propter Deum, medicinam adfero ægritudinibus animi. Atq; ab eadem omnino charitate est, tristari de culpa: vt mihi consiliem Deus. Etenim, quæcunq; humana actio, ob id parata, vt comparem amicitiam hominis, nullā exigit specialem virtutem humanam, sed ex quodā desiderio amicitia consequendæ proficiscitur, quod in choario quædā est, & veluti amicitia veluti semē. Tristari ergo de peccato vt in gratiā Dei redeamus, inchoatio quædam est diuinæ amicitia; nec ad aliam virtutem pertinere potest. Imò ad eam virtutis nomen non meretur, cū in genere amicitia actus ille imperfectissimus sit, virtus autē sit dispositio perfecti ad optimum, vt ex Arist. 7. phys. lib. colligitur.

Tristari ergo de culpa, eo sine vt compensetur offensa, quæ aduersum Deum commissā est, id nos asserimus exigere propriam specialemq; virtutē. Nam, vt dare Petro pecunias si in se quidem absolute consideretur, nullā habet laudem: sed si do, vt releuem, miseriam eius, actus est misericordie: si vt bene illi faciam, scilicet quia bonum ipsius est, ad beneuolentiam & amicitiam pertinet. Sin verò, tanquā donum gratuitum pecunias confero, nempe vt suo loco & tempore, quibus decet distribuuntur,

tur ad virtutē liberalitatis spectat. Ita tristitiā assumere, quia iniurię deo factę compensatio fiat, à virtute speciali oriatur necesse est, cū finis ille tam specialis sit, vt pertinere ad duas virtutes nequeat, nedum ad plures. Diuersa quippe formalia motiua voluntatis, diuersę sunt formales rationes obiecti: atq; cōsequēter, diuersos habitus & virtutes efficiunt.

Præterea, si quem heresis suę pœniteat vt, emendetur offensa Deo facta, actus virtutis sine dubio est. Nec tamen potest elici à fide, quæ est in intellectu, sed ne ab aliis quidē virtutibus generaliter. Dabitur ergo aliqua specialis virtus, vnde ille actus existat: quam nos pœnitentiam appellamus.

Postremò, velle compensare iniuriam factam proximo, requirit specialem virtutem: ergo, & velle compensare, ac vindicare iniuriam factam Deo.

Sed ex his oritur dubium, si pœnitentiã virtus specialis est, an incidat in virtutem aliquã particularem earum, quas Philosophi posuerunt. Videtur enim esse eadem cum iusticia. Quod Duran. di. 14. q. 2. asseruit: quia per eãdem virtutem reddimus vnicuiq; debitum, & illi satisfacimus, si intulimus iniuriã. Sed per iustitiam vnicuique reddimus debita, ergo. Et confirmatur, quia iniuriam factam, ad satisfactionemq; reducere, actus iustitię est.

Præ-

Præterea, vindicatio speciei iustitię est: ergo, & pœnitentia. Quod & D. Tho. affirmat 3. p. q. 85. art. 3. ad. 4. & art. 4.

Falluntur tamen qui hoc sentiunt. Primò quia inter Deū & homines non est iustū simpliciter, sed secundū quid, vt D. Tho. art. 3. iã citato ex Arist. 3. Ethic. manifestat: ergo, cū pœnitentia sit virtus inter hominem, & deū non reddit iustum nisi secundū quid. Nō est igitur virtus iustitię, quæ videlicet æquale reddit. Deinde, religio debitum Deo reddit & tamen nō est iustitia. Non ergo, quæcumq; virtus debitum Deo reddit, virtus iustitię est.

Quibus argumentis, Caietanus cōmotus, renuit pœnitentiam esse virtutē religionis, & quia eiusdē præterea virtutis est, reddere debitum Deo benefactori & offenso, sed per religionem reddimus debitū Deo benefactori. Maior probatur, quia ratio debiti non variatur ex eo qd sit pro beneficiis, vel offensis, vt debitū ex accepto muruo, vel ex furto, eiusdē ratiois est. Cū ergo sola religio reddat debitū Deo, ratione accepti beneficii, sola debitū Deo reddit ratione factę offensę.

Item Baruch. 2. A nima quę tristis est super magnitudine mali, dat tibi gloriã & iustitiam dño. Primūm gloriã, deinde iustitiã & confirmatur hoc ex Psal. 50. Sacrificiū Deo spūs cōtribulatus, cor contritum & humiliatū Deus non

F. MELCHI. CANO.

nō despicias. Prim^o ergo act^o pœnitentiæ, hoc est, contritio, sacrificiū, opulq; religionis est.

Sed hæc quoque opinio primū D. Tho. aduersatur. 4. dist. 14. q. 1. art. q. 5. & dist. 15. q. 4. artic. 7. q. 1. ad. 2.

Præterea & falsa est: qui relegio non red= dit Deo quodcunq; debitum, sed honorē, vt pœnitentia per se quidem intendit compen= sare iniuriam Dei. Assumit tamen ad hunc fi= nem, ea per quæ compensatur iniuria quæcū= que illa sint. Vnde primum assumit tristitiā de vita veteri, deinde propositum vitæ nouę mox exteriorem pœnam & satisfactionem: denique in his omnibus subiectionem, & hu= militatē erga Deum. His enim homines hu= manus iniurias solemus compēfare. Cum igi= tur finis pœnitentiæ proximus atq; præcipuus non sit, honorem Deo reddere, certè religio esse non potest, cuius proximus finis est, red= dere Deo cultum.

Præterea non est eiusdem virtutis redde= re debitum honorem principi, & ipsius offē= sam compensare. Illud enim ad obseruantia pertinet, hoc ad iustitiam, ergo non est eius= dem virtutis Deum colere, & eius offensas sa= tisfacere.

Dicendum ergo, pœnitentiam esse specia= lem à cæteris virtutibus distinctam, quas Phi= losophi cognouerunt, cuius proprius actus est, cō

DE POENIT. RELECTIO. II. 23
est, compensare offensam Dei. Quæquidem virtus, iustitia quædam est, qualis inter homi= nes ad Deum esse potest. Ezech. 18. Si autem impius ægerit pœnitentiam, & fecerit iudi= cium & iustitiam. Psal. 118. Fecit iudicium & iustitiam, ad Ro. 6. Sicut exhibuistis mēbra vestra seruire iniquitati, ita nūc exhibete ser= uire iustitiæ.

Ad primum verò argumentum, quo sua= debatur esse iustitia, iam videtur esse respon= sum. Nam iustitia quæ propriè & simpliciter iustitia vocatur à Philosophis non nisi, inter eos est, inter quos æquale reddi potest.

Quare, in definitione iustitię, sicut ius pro iis æquali iustoq; sumitur, ita particula vni= cuiq; pro iis solis distribuit, inter quos iustū & æquale est: & per hoc patet ad confirma= tionem, quæ de iniuria facta homini procedit. Nam pro iniuria facta Deo, æquale red= dere impossibile est.

Ad secundum, vindicatio nō ponitur pro= priè species iustitiæ à D. Tho. Sed pars quæ= dam adiuncta, & virtus illi propinqua. Has D. Tho. partes potestatiuas appellat virtutū: vt religionem partem iustitiæ, modestiam tē= perantiæ. Cū verò asserit, pœnitentiam esse speciem iustitiæ, latius vsurpat speciei vo= cabulū, pro inferiori, quod se habet per mo= dum speciei. Dixerat enim. art. 3. iustum diui= di in

di in iustum simpliciter, & iustum secundum quid. Quæ non est diuisio generis in species.

Ad primū autem eorum, quæ faciebamus pro Caietani sententia, respondetur: quod religio non reddit debitum Deo pro beneficiis acceptis, si formaliter & per se loquimur: sed gratitudo est, quæ refert Deo debitam gratiā pro acceptis beneficiis. Reddit autē religio debitum cultū, in signum dominij vniuersalis, ratione curus, patriam cultumq; debemus peculiariissimæ seruitutis. Ad quā virtutē nullo modo pertinere potest, debitum compensare, quod oritur ex delicto commisso.

Fateor tamen, quod si quæ virtus esset inter Deum & homines commutatiua: qua redderemus debitum ratione cuiusquā commutationis, ad eandem quoq; spectaret compensare iniuriam factam Deo, quemadmodū inter homines accidit.

Sed obicitur: si primis actus virtutis huius est satisfacere pro delicto commisso, ad satisfactionem verò iniuriæ factæ, per accidēs dolor interuenit: ergo, potissimus huius virtutis actus, non est poenitere: quocirca poenitentia ex accidenti vocabitur.

Ad hoc dubium faciliè est respondere, si teneamus, poenitentiam esse actum publicæ iustitiæ: cuius, scilicet, Deus iudex est, poenitens minister: sed si teneamus esse priuatam iustitiam,

DE POENIT. RELECTIO. II. 24
tiam, atque vindictam (vt antea diximus) difficile est. Nam cum hæc vindicta & inflictio poenæ accidentaria sit, satisfactioni voluntariæ quam proximo facimus, profecto & accidentaria videtur esse compensationi, quam facimus Deo.

Hoc tamen mouere nos nulla ratione debet: est enim insignis discrimē inter homines offensos & Deum: quod offensus homo, ab offēdente id primū exigit, nō vt se torqueat pœnas, sed vt reddat honorē, ablatū per iniuriā: tametsi & illud quoq; in partē cōpensationis accipiat, si is qui offēdit de offensa præterita cōtristetur. At verò Deus, è cōtrario ad primū exigit, vt cū volumus peccatū admissum cōpensare, tristamur luamusq; pœnas delicti cōmissi: id verò secundario requirit, vt honorē & reuerentiā, quæ peccando detraximus, poenitendo rependamus. Cur ita? Nempe non suam, sed nostriā querit vtilitatem: quæ videri licet in pœnis voluntariè pro peccatis assumptis, maxima est. Nam (vt Chryostomus homil. 5. 6. & 7. ad populum, elegantissimè tradit) nulla medicina appositior, nullū remedium præsentius aduersus peccata est, quàm tristitia dolorq; pro peccatis: & quemadmodum vermis lignum, tinea vestem è quibus prodiere consumunt, ita pœna macta è qua nata est, hoc est culpam, interimit. Merito igitur

F. MELCHI. CANO.

eur. ea virtus per quam offensas Dei compēsamus, pœnitentia nūcupatur: quæ videlicet pœnas voluntarias infligit: quibus utiq; deus vel maximè placatur, quoniam iis vel maximè homo sanatur.

Ad primum argumentum eorum, quæ à principio opponebamus, ad suadendum pœnitentiam non esse virtutem, respondeo facilimè (nisi ego cæcutio. Vnicuiq; statui & conditioni suas virtutes esse tribuendas. Rectotibus iustitiam, pauperibus patientiam, peccatoribus pœnitentiam. Certè, virtus medicæ artis morbum supponit in subiecto, cui debet applicari. Quod si per hanc artem quisque sibi solum mederetur, idque optimè posset, laus huius artis non exinde minueretur.

Eadem quoque ratione, sunt quædam virtutes ad tuendam bonam valerudinem animi. Et virtus quoque est ad reparandâ si quâdo fuerit amissa vnde nego antecedēs. Nam licèt absolutè virtus hominis, nō exigat prius hominem vitiosum, sed ex suppositione: tamen, si incidat in peccatum, nihil vetat, vt sit virtus ad medendum illi. Nam, & hominis natura integra non exigebat vindicationem ac si mali sint & præuaricatores, virtus necessaria est: non enim vindicamus nisi malefacta. Itaque sicut vindicatio sceleris alieni supponit vitium in alio, sic vindicatio sceleris proprii,

DE POENIT. RELECTIO. II. 25
prij, supponit vitium proprium. Atque ob id hæc virtus in Christo non fuit: sicut nec fides aut spes: quoniam imperfectionem in subiecto notant: cui adhærent.

Ad secundum dicitur, nonnullos, ex philosophis pœnitentiam commendasse: Senecam in tragædiis, quem pœnitet peccasse, penè est innocens: Periandrum Corinthiū, cum peccaueris subeat te pœnitentia: Aristotelem. 7. Erhi. vbi asserit, intēperantē ab incōtinēte hoc distare: q̄ intēperans nō pœnitet, ideoq; est incurabilis: at incōtinēs pœnitet, ob idq; morbus eius medicabilis est. Sed & Ouid.

*Sæpe (ait) leuant pœnas, ereptaq; lumina reddūt,
Cùm benè peccati pœnituisse vident*

i. de Pœto

At verò non posuerunt specialem virtutē pœnitentiæ: vel quia non considerauerūt virtutem, nisi in ordine ad bonū humanū, pœnitentia autem non est virtus specialis nisi in ordine ad diuinam prouidentiam: quæ est respōsio. D. Tho. dist. 14. q. 1. art. 1. q. 3, ad quartū, vel quod finis huius virtutis superat omnem hominis rationē. Quod enim deus concilieret, eiusque offensa compēsetur per pœnas voluntariè assumptas, ratio naturalis nō assequitur. Certè Tullius id fieri posse nō putauit. Cuius 3. acad. lib. verba hæc sunt. Quòd si liceret iis, qui in itinere deerrassent, si vitam deuiam se cutos, corrigere errorem pœnitentem

do, facilius esset emendatio temeritatis. Quod si liceret inquit, licet plenè, apud quos, nempe apud fideles, qui lumine fidei solum, intel ligunt, clementiã Dei patris, pœnitendo posse placari indulgentiam peccatorum penitendo posse comparari: compensationem iniuriæ deo factæ, pœnitendo posse fieri: morbos omnes animi pœnitendo posse aboleri, ea ratio naturalis non tenet: tenet fides,

Vnde postremam huius controuersiæ conclusionem constituimus.

Pœnitentia est virtus infusa. Pro cuius confirmatione, quædam mihi sunt iacienda fundamenta.

Primum, dupliciter aliquã virtutẽ esse infusam: aut, ex genere & natura sua, quia vide licet per actus nostros acquiri & generari nõ potest. Vnde necesse est, à deo nobis supernaturaliter infundatur, quales à Theologis afferuntur virtutes theologicæ, fides, spes, charitas. Aut virtus dicitur infusa per accidens: quia licet per actus nostros naturales acquiri possit, miraculose tamè alicui infunditur, vt sciẽtia rerum naturalium Adæ collata: & vsus linguarum collatus apostolis. Hic igitur de virtute infusa loquimur, iuxta priorem modũ.

Secundũ fundamentum ex. 1. 2. q. 51. artic. 4. non est alia causa necessaria ponendi habitus infusus à Deo: nisi vt homo se habeat ad produ-

DE POENIT. RELECTIO. II. 26
 producendos actus supernaturales. Probatum manifestè, quoniã ad actus naturales, quos potentia cũ auxilio Dei generali producere potest, nõ est opus habitu infuso supernaturali, (cũ per actus nostros possit habitus acquiri) quobene potẽcia se habeat ad similes actus. Quare tũc, vel virtus acquisita superflueret, vel (vt dicamus verius) superflueret ipsa virtus infusa, quã nihil aliud presteret quã quod presteret acquisita.

Et præterea, talis virtus infusa, non esset primi generis, de qua nos loquimur: sed esset potius per accidens infusa.

Tertium fundamentũ, actus pœnitentiæ, qui sufficit ad iustificationem (quẽ Theologi contritionem appellant) non potest esse in homine, sine actu fidei supernaturalis, quod primũ ostẽditur ex Augu. in lib. de ve. & fal. pœn. cap. 2. vbi, Si fides (inquit) fundamentum est pœnitentiæ, constat, pœnitentiã, quæ ex fide non procedit, inutilem esse.

Nemo item potest bene agere pœnitentiã, nisi qui sperauerit indulgentiam de pœnitentiã. dist. 1. cap. nemo potest. ex Ambro. Sperare autem indulgentiam, non potest sine actu fidei, ergo &c.

Est quoque testimonium Hier. preclarũ. cap. 31. Postquã conuertisti mihi percussi sumur mecum. Nota, postquam ostendisti mihi.

E. MELCHI. CANO.

Idem apertè ostenditur, ex eo quòd ad iustificacionem impij, requiritur fides, vt anno superiori copiosissimè demoſtrauimus multis testimonijs irrefragabilibus, è quibus illud est præstantissimum, sine fide impossibile est placere Deo, ad Hebr. 11. & Sapiè. 9. per sapièriam (quam, scilicet, donum, Dei de cælo de lapsu antedixerat) sanati sunt quicunq; placuerunt tibi domine à principio. Ex hoc vos colligite omnes considerationes circa peccatum, quas ex naturalibus habere possumus, esse pœnitus insufficientes ad pœnitentiam qua homo iustificatur. Contra Scotum. dist. 14. quæst. secunda.

Quartum fundamentum, actus pœnitentiæ qui est sufficiens ad remissionem peccatorum, non producitur à voluntate cum solo concursu Dei generali: sed eget auxilio superna naturali Dei, quo ipse moueat voluntatè nostram ad veram pœnitentiam. Id quòd & certa ratio docet, & confirmat autoritas (vt ait Bernar. ser. 1. in festum Pet.) Diuus quoq; Aug. de fide ad Petrù, cap. 31. Firmissimè (inquit) tene, neminem hic posse pœnitentiam agere, nisi quem Deus illuminauerit, & gratuita sua miseratione conuerterit, & lib. 5. cõtra Iulian. Pelagianum, cap. 3. & multis alijs locis id probat ex Apostol. ad Roma. 2. vbi ait. Bonitas Dei ad pœnitentiã te adduci. Et ex illo. 2.

DE POENIT. RELECTIO II. 17
lo. 2. ad Timor. 2. Ne fortè Deus det illis pœnitentiam, & respiciant à diaboli laqueis.

Præterea, hoc fuit determinatum contra Pelagiũ. vt patet in epistola Aurelij Carthaginensis episcopi de erroribus & condemnatione Pelagij.

Est. 72.
in ordine
epistola
Leon. pa.
in editio-
ne parisi.

Decimo inquirunt Catholici, postulandus scilicet, Pelagius vt fateatur, secundum gratiã & misericordiam dei, veniam pœnitentibus dari: non secundum meritum eorum, quandoquidem ipsam pœnitentiam donum Dei dixit Apostolus, vbi ait de quibusdã, Ne fortè det illis Deus pœnitentiam.

Idem definit Leo pap. episto. 69. ad Theodorũ episcopũ. Ipsam pœnitentiã ex dei credimus inspiratione conceptã, dicente Apostolo, ne fortè det illis Deus pœnitentiam. &c.

Est quoque definitum à Cælestino Papa, in epistola ad omnes Galliarum episcopos, cap. 4. Neminem de ruina peccati per liberũ arbitrium posse consurgere, nisi eũ gratia dei miserentis erexerit. & cap. 8. ac. 9. Præparatur voluntas à domino, & vt aliquid agãt, paternis inspirationibus, suorum ipse tangit corda fidelium. Qui enim spiritu Dei aguntur, ij sunt filij Dei. Quod & Conci. Trid. sess. & c. 5. 9. 7. definitum est, & cano. 3. Si quis dixerit, sine præueniente spiritus sancti inspiratione atq; eius adiutorio, hominẽ pœnitere pos-

gali.

F. MELCHI. CANO.

se, sicut oportet, ut ei iustificationis gratia cōferatur, anathema sit.

Cuius rei manifestum testimonium habes apud Hiero. ca. 31. Conuerte me domine, & conuertar, quia tu dñe, Deus meus. Postquā enim cōuertisti me, egi pœnitentiam. In quæ verba Hierony. Vide (inquit) quantū sit auxiliū dei, & quam fragilis humana conditio, ut hoc ipsum quod pœnitentiā agimus, nisi nos dñs ante cōuerterit, & nisi Dei nitamur auxilio, nequaquam implere valeamus.

Ratione quoq; id probat. D. Tho. 4. contra genti. cap. 72. quia mens debet ad Deum cōverti nos potest sine auxilio speciali. Quod licet Gabri. neget. 3. dist. 27. q. vnica. ar. 3. & 4. dist. 14. q. 1. & 2. sed apud fideles certū esse debet Hierem. 31. psal. 79. Domine Deus virtutū conuerte nos. Vide Augu. in illud psal. 84. Deus tu conuersus viuificabis nos. & lib. 2. de peccato. meri. & rem. ca. 18. malè igitur & periculosè Caietanus. q. 1. de contritione dicit. quodd potest quis diligere Deū super omnia, etiam ut est beatitudo sanctorum sine charitate infusa, & hoc sine etiam posse esse dolorem acquisitum de peccato, quatenus est offensa dei.

Quibus iactis fundamentis, tertia conclusio firma persistit, ad actum pœnitentiæ necessarium esse habitū virtutis infusum. **Quoniam**

DE POENIT. RELECTIO. II. 28
niam hac sola ratione ponimus virtutes theologicas infusas, quod actus earum excedunt naturæ facultatem. Sed actus pœnitentiæ est homini, ergo.

Confirmatur, pœnitentiā disponit animam hominis ut bene se habeat in ordine ad finē supernaturalem, ergo, est habitus supernaturalis. Cōsequentia patet: quia habitus dispositio animi in ordine ad operationē: ergo, si operatio est naturalis, habitus erit naturalis: & si operatio est supernaturalis, habitus erit supernaturalis.

Confirmatur. 2. quia Deus suauiter disponit omnia: ergo cum actum perfectum virtutis naturalis nō producat sine habitu naturali, neq; actum etiam supernaturalem perfecte virtutis producat, sine habitu supernaturali.

Et præterea cū agens naturale non se extēdat ultra finem naturæ, non poterit producere habitum pœnitentiæ, quæ videlicet perficit hominem in ordine ad finem excedentem naturæ facultatem. Est ergo pœnitentiā habitus infusus à Deo, per quem pœnas eligimus ad diuinas iniurias, in nobis ipsi vindicandas.

Atque hætenus de secunda controuersia dictum sit.

TERTIA PARS.

D iijj Tercio

Tertio loco id quærebatur, an pœnitentiæ virtus sit ad salutem, & iustificationē necessaria. Nam pars negatiua, vera esse videtur ex Origine homil. 2. in Leuit. vbi septē media enumerat idonea ad consequendā remissionem peccatorum.

Primum est baptismus a d Titum. 3. saluos nos fecit per lauacrum regenerationis. Secundum est charitas, Luc. 7. remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. 1. Petri. 4. Charitas operit multitudinem peccatorum. Tertium est martyrium. Ioan. 15. maiorē charitatem nemo habet, quā v̄ animam suam ponat p̄ amicis suis. Et Matth. 10. Omnis qui confitetur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo, & qui perdidit animam suam propter me, inueniet eam. Quartum est, elemosyna, iuxta illud Lucæ. 11. Date elemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Et Thobiæ. 4. Eleemosyna ab omni peccato & à morte liberat. Quintum est, remittere iniuriam, Matth. 6. Si demiseritis hominibus peccata corū. & pater vester cœlestis dimittet vobis delicta vestra. Sextū est, conuertere peccatorem ab errore viæ suæ. Ia cobi. 5. Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, operit multitudinem peccatorum. Septimum tandem est pœnitentia, cū labat peccator in lachrymis strarum suū

Eze-

DE POENIT. RELECTIO. III. 29
Ezech. 18. Si impius egerit pœnitentiā ab omnibus peccatis suis, omnium iniquitatū eius non recordabor, Eadem ferè Augulib. 2. cōtra Cresconium grammaticum, cap. 12. Eadē quoq; Chrysof. in epistolā ad Chorin. 2. homil. 4. Cū ergo pœnitentiam distinguant. Origenes & August. à cæteris remediis quæ ad remissionem peccatorū singula sunt idonea, sit consequens ad remissionem peccatorum pœnitentiam non requiri. Et confirmatur ex eodē chrysof. homil. 5. ad Antioche. vbi docet: & tristitiam & mortem, de peccato vtranq; natam esse, peccatum vtranq; destruere: vt in pœnitentibus & martyribus: & homil. 22. ad eosdem, Cū dixisset, compunctione atque elemosynis regnum cœlorum: emi: subdit, non habes pecunias? non cōpunctionem? Ecce clamat Propheta dicēs: Quis est homo qui vult vitam? prohibe linguā tuā à malo, labia tua ne loquantur dolum: & in salutem tibi sufficiet.

Secundò principaliter pro eadem parte argumentor. Si cui nō occurrant memorię peccata, occurrat autem diuina bonitas, poterit ex eiusmodi consideratione in actum dilectionis exire? quē si habeat, proculdubio iustificabitur. Per solam igitur dilectionē, cū peccata in mentem non veniunt, potest homo iustificari: quo circa nō est pœnitentiā, ad iusti-

iustificacionem necessaria.

Confirmat autem hoc vel maximè, quòd peccata commissã nonnũquam è memoria penitus excidunt, ita vt reuocari nõ possint, idque vel per morbum, vel etiam per angustia tẽporis, quemadmodũ si oscitẽtã Christianũ de improviso tyrannus opprimat, nec spaciũ sit ad cogitãda & desẽda peccata. Quare nõ oportet in omni euentu pœnitere, sed in huiusmodi poterit homo sine pœnitẽtia seruari

Vltimo, contingit, aliquẽ esse multis criminibus, perplexũ, atq; inuolutũ. Si ergo pœnitentia esset ad remissionem peccatorũ necessaria, opus esset, singulorũ peccatorũ pœnitere, cũ par sit ratio de singulis: quo fieri, vt nõ posset huiusmodi in momẽto iustificari.

Pro parte verò affirmatiua thema nostrũ apertissimè facit: nisi pœnitentiam habueritis. Necessaria est igitur pœnitentia, ne pereamus.

Huc quæstioni priusquã ego respõdeã, illud suppono. Cũ duplex pœna sit, altera interior, hoc est, dolor animi, altera exterior, hoc est, afflictio corporis: duplicem ex consequenti pœnitentiam esse, alterã interiorem, de qua. 2. ad Timot. 2. Nequãdo der illis deus pœnitentiã, & Actorum. 2. pœnitentiã agite, & baptizetur vnusquisq; vestrum: Alteram verò exteriorem, de qua. 2. ad Corinthio. 7.

quæ

DE POENIT. RELECTIO. III. 30
que secundum deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur, & Matt. 11. Olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent.

Tunc sit prima conclusio. Pœnitentia interior est necessarium remediũ ad remissionẽ mortalium peccatorum. Actorum. 3. Pœnite mini & conuertimini, vt deleantur peccata vestra. Ezechiel. 18. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis: vita viuet, & nõ morietur. Nullũ enim aliud proponitur pœnitentibus mediũ, vnde & cap. firmiter desum. trini. definitur, quòd si quis post baptismum prolapsus fuerit in peccatum, per veram semper potest pœnitentiam reparari.

Item Apocalip. 2. Memor esto: vnde excideris, & age pœnitentiã, & prima opera fac, Sin autem, veniam tibi citò, & mouebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris.

Præterea, ad Ephē. 4. & ad Colos. 3. Vos nõ ita didicistis Christũ, sed sicut est veritas in Iesu, exiite vos veterẽ hominẽ, & induite nouum. At, induitur nouus per amorem boni, exiit ergo vetus, per osidium vitæ prioris.

Præterea, Eccle. 21. Fili peccasti, nõ adicias iterum, sed de pristinis deprecare, vt tibi dimittatur. Quæ verba tractans Augu. lib. 1. de nup. & concup. cap. 26. inquit. Si à peccando desic

F. MELCHI. CANO,

desistere, hoc esset non habere peccatū, sufficeret vt hoc nos scriptura moneret, fili peccasti, non adicias iterū. Non autem sufficit, sed addidit, & de pristinis deprecare, vt tibi dimittantur. D. Tho. de veri. q. 28. art. 5. & 12. q. 113. 2. 3.

Præterea, qui nouam vitam, cessationēq; à peccato solummodo ad iustificationem remissionemq; præfinit, hi dominicam præcationem de medio tollunt, qua dicimus, dimitte nobis debita nostra. &c. Imo memoriā peccatorum antecedentium conantur abolere, qua nihil peccatori salubrius est. Psalm. 50. Quoniam iniquitatem meam. &c. Vide Chryso. homi. 9. in episto. ad Hebreos.

Præterea, Luca. 5. Non egent qui sani sunt medico, sed qui malè habent. Non enim veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. & cap. 15. Gaudium erit in cœlo, super vno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta nouem iustis, qui non indigēt pœnitentia. Quod, & in concilio hoc Trid. sess. 6. c. 14. modo definitum est. Nam sanctoꝝ testimonia hoc loco cōgerere, fuerit in re non dubia testibus, vt non necessarijs. Si quis tamen ea nosse cupit, multa colligit Gratianus, de pœnitentiæ. distin. 1. & Rophenf. articulo quinto.

Neque post tam firma sacrarum literarum argu-

DE POENIT. RELECTO. III. 31
argumenta, rationibus hanc conclusionē cōfirmare necessariū est. Nam, rationes fermē quę à thologis in fidei catholicę confirmatiōe referuntur, ex coniectura pendent, nullā vim afferunt in docendo. Nos verò, cū aduersus hereticos disputamus, argumēta querimus, quę non persuadeant modò, sed cogant, & tamen in hac parte si quis theologus afferat rationem, non asperner: si nō habeat, non admodum flagitem. Nos certè congruētissimam insinuauimus: quòd pœnē medicinę sunt aduersus peccata appositissimę: eoq; præsertim: quòd tristitia atq; dolor humilitatem inducunt, superbiam excludūt, quę morborum humani generis prima causa est. Contritam manum, vel brachium, leuare nō possumus: sic mœror in corde viri: humiliabit illum. Prouerb. 13. vide Chryso. homil. 3. in Matth. & 11. ad populum Antiochen.

Præterea nihil est quòd ita animum humanum contineat & frēnet, quàm pœna. Vt igitur homines peccata vitarent diligentius, in quę semel decidissent, pœnis ac timore cohiberi debuerunt. Atque (vt August. ait) & habetur de pœnitētia dist. 1. ca. nullus. ita impartitur Deus misericordię largitatem vt nō relinquatur iustitię disciplina: si quidem naturalis ratio postulat: vt legum præuaricatores, iusta vindicta puniantur.

Vide, D.
Thom. q.
86. art. 2.
& 1. 2 q.
113. art. 5.
de verit.
q. 28. art.
quinto

Secun

291

Secunda conclusio. Exterior pœnitentia est quoq; ad salutem necessaria. Hanc mox equidẽ demonstrabo, si prius vnũ illud admonẽã, actus exteriores ad salutem necessarios esse, in hunc sensum. Vt si facultas adsit habeatur in re, si non adsit habeantur in voto. Verbi causa. Baptismus dicitur esse ad salutem necessarius, quoniã si haberi possit, sine illo nemo saluatur. Si haberi nõ possit, sine voto illius salus constare: nõ valet. In hunc igitur sensum nos asserimus pœnitentiã exteriorem: esse ad salutẽ necessariã. quoniam nemo vnquã qui eam agere potuit, sine ea salutem consecutus est: Nec qui agere non potuit, sine illius voto & desiderio.

Primum ergo argumentum pro hac cõclusionẽ est testimonium Concilij Triden. selsi. 6. capitulo. 14. Docendum est (inquiunt patres) Christiani hominis pœnitentiam (quã, secundam post naufragium tabulã sancti patres aptẽ nuncupauerunt) multò aliam esse à baptismali, eaq; contineri, non modò cessationem à peccatis, & corũ detestationem, aut cor contritum & humiliatum, verũ etiam eorundem sacramentalẽ confessionem, saltẽ in voto. Itemq; satisfactionem per ieiunia, elemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia. De qua pœnitentia scriptũ est: Memor esto vnde excideris, age pœnitentiã

&

POENIT. RELECTIO. III. 32
& prima opera fac. & iterum. Quæ secundũ Deum tristitia est, pœnitentiam in salutẽ stabilem operatur. & rursus. Pœnitentiam agite, & facite fructus dignos pœnitentiæ. Hanc tenus Concilium.

Atque hæc ferè sacrarum literam testimonina magna ex parte conclusionis huius veritatem ostendunt. Nam & illud Apost. 2. ad Corinth. 7. Tristitia quæ secundum Deũ est pœnitentiam, &c. de exteriorẽ intelligendũ esse, superius admonuimus. Tristitia enim interior, quæ secundum Deum est, pœnitentiã (videlicet exteriorem) in salutem stabilẽ operatur. Vera enim pœnitentia interior intelligi non potest, quam non exterior consequitur. Baruc. 2. anima quæ tristis est, & incedit curua, & infirma. & David psalmo quinto Laboravi in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, & lachrymis meis stratam meam rigabo. & Lucæ septimo Mulier illa peccatrix lachrymis rigauit pedes domini. Illud quoque Matthei tertio, Facite fructum dignum pœnitentiæ: iam enim securis ad radicem arboris posita est. Omnis ergo arbor, quæ non facit fructum bonum, exciderit, & in ignem mittetur: de exteriori satisfactione accipiendum esse, & communis sensus Catholicorum manifestat, qui hunc locum maximè referunt aduersus

uerfus Lutherum, ad asserendam satisfactio-
nem exteriorem poenitentię. Tum & Chryso-
stomus docet, homil. 10. in Math: his verbis.
Maximè indigemus compunctione poenitentię,
multarumq; lacrymarum: Poenitentiam
verò dico, non solùm vt à malis prioribus de-
sistam⁹, verum etiã, vt bonorũ operũ fructib⁹
impleamur: Facite, nquit, fructus dignos poe-
nitentię: quo autem modo fructificare pote-
rimus? si utiq; peccatis aduersa faciamus: alie-
na rapuistis? incipe donare iam propria: longo
es tempore fornicatus? à legitimo quoq; vsu
suspedere coniugij: iniuriam fecistis? refer be-
nedictionis verba conuiciis: neque enim vul-
nerato sufficit ad salutem, tantum modo spi-
cula de corpore euellere, sed etiam remedia
adhibere vulneribus: deliciis ante & temulẽ-
tia diffuebas? ieiunio & aque potu utrunq;
compensa: hactenus Chrysof. Deniq; sic illũ
locum esse interpretandum, euangelicus sty-
lus ipse declarat: vbi fructus arboris, opera ex-
teriora, quę à bona voluntate tanquã radi-
ce, procedunt, asseruntur. Matth. 7. A fructi-
bus eorum cognoscetis eos.

Pręterea & Apostol. ad Rom. 6. hanc cõ-
clusionem docet, inquit: Humanum dico
propter infirmitatem carnis vestre: sicut exhi-
buitis membra vestra seruire iniquitati, ita
nũc exhibete membra vestra seruire iustitię.

Nec

Nec id solum procedit in lege euangelica,
sed in omni siue naturę, siue scripturę: hoc
enim peculiare habuit lex noua, (vt D. Tho.
author est) quodd determinat in particulari,
ea quę in lege naturę erant indeterminata,
de iure (inquit) naturali est, vt aliquis poenite-
at de malis quę fecit, quantum ad hoc quodd
doleat se fecisse, & doloris remedium quę-
rat, per aliquem modum, & aliqua etiã signa
doloris ostendat, sicut Niniuitę fecerunt.
Sed ea poenitentia, determinationem acci-
pit, ex institutione diuinę legis. Sicut ergo in
noua lege, necessaria est ad salutẽ vtraq; poe-
nitentia, & interior, & exterior, ita etiam in
lege naturę atque scripturę, necessaria erat.

Pręterea Iohel. 2. Conuertimini ad me in
toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & plan-
ctu. Quo testimonio ad hoc corroborandũ,
vritur Ambros. ad virginem lapsam, capi. 8.
Poenitudo (inquit) necessaria est, sicut vulne-
ratis sunt necessaria medicamina: Sed quan-
ta putas, & qualis necessaria poenitentia? Se-
cundum conscientię molem, exhibenda est
poenitentię magnitudo: non enim verbis agẽ-
da est, sed & actũ. Hęc autem sic agitur, si ti-
bi ante oculos ponas, non aliud remedium
post baptismum, constitutum esse, quã poe-
nitentię solatiũ. Tum imprimis proprij facti-
tu ipse iudex esto crudelior, & quasi mortuã nẽ referre

3. part. 4.
84. art. 7.
primum 2

poenite-
tiã agere
ad exteri-
orem sa-
tisfactio.

E te

F. MELCHI. CANO.

Ambro.
sic. d. Th.
Matth. 3.
& 4. d.
22. q. 2. ar.
3. q. 3. ad.
2.

te existimans, quomodo possis reuiuiscere cogita: deinde, mens, ac membra singula, digna castigatione punienda: totum corpus crucietur. dicit enim Dominus: cōuertimini in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & planctu. &c. Et infra, qui futuras pœnas in hoc paruo vitæ spacio compensauerit, seipsum ab æterno iudicio liberat: grandi plagæ: alta & proluxa opus est medicina, grande scelus, grande habet necessariam satisfactionem.

De pœnitentia. d. 1. c. medicamentū.

Idem etiam elegantissimè docet Chrysost. in epistolam ad Hebræ. homil. 9. ubi nec veretur dicere, medicamentum fortius, quod maximè operetur in pœnitentia, exteriorem satisfactionem esse. Quemadmodum in medicamento compositis, vna herba est dominatissima: & homil. 5. de pœnitentia dicit, eā esse mortuam sine elemosyna.

Idem quoque docet Cypria. sermone. 5. de lapsis circa finem. Orare (oportet impensius) & rogare, diem luctu transigere, vigiliis noctes ducere. &c.

Præterea (vt in relectione anni superioris nobis monstratum est) cum ambarum partium, & spiritus & carnis peccatum commune sit, necessarium erat, vt esset remedium quoque commune, totusque homo interior & exterior, pœnas lueret peccatorum. Præterea, cum ex misericordia Dei, pœna æterna, pœnitenti

DE POENIT. RELECTIO III. 49
pœnitenti in temporalem commutetur, (q̄ter na autem futura erat, non solum animæ, sed etiam corporis) consequens fit, vt peccator pœnæ temporali, non solum animæ, verum etiam corporis: relinquatur obnoxius. Sic. n. Deus impartitur misericordiæ largitatem, vt non relinquatur iustitiæ disciplina. de pœnitent. dist. 1. cap. nullus, ex August.

Ad primum argumentum, iam ante ex D. Thom. responsum est, omnia illa remedia post peccatum mortale, nulla esse si pœnitentia desit: quemadmodum & Augusti. libro secundo. contra Cresconium dixit, sine charitate, quæcunque alia remedia, (quæ multa enumerat,) non prodesse. v. g. fidei, remissio peccatorum tribuitur. Item & elemosynæ: at apostolus inquit. Si charitatem non habuero. &c. Sed quoniam hæc generalis responsio non videtur idonea, speciatim respondeatur ad singula.

Et quidem, baptismus an sine pœnitentia peccata remittat, scholastici auctores in duas factiones, extremas, atque aduersissimas distrahuntur. Nam quidem cūtendunt omnes neruos, vt suadeant, baptismū, nisi contrito administreretur, prodesse nihil. Cui opinioni adhærent Grabriel. dist. 14. q. 2. & Adrianus. q. 1. de pœnitentia & quodlibeto. 5. ar. 3. Quibus & D. Thoma. fauere videtur. 3. p. q. 86. arti. 2.

F. MELCHI. CANO.

& 3. & q. 68. art. 6. ad tertium. Vbi asserit, quod ad effectum baptismi percipiendum, licet non requiratur poenitentia exterior, requiritur tamen interioris poenitentiae virtus: virtus autem poenitentiae contritio est, cum sine actu charitatis non reperitur, ergo. &c.

Item super epistolam ad Romanos. capitulum lecti. 4. dicit, quod contritio cordis requiritur ante baptismum: alioquin sic ad baptismum acceditur.

Atque habent qui sic opinantur, ea pro se argumenta maximè, quæ nos retrò fecimus, ut ostenderemus iustificationem peccatoris sine actu charitatis esse non posse: Quæ hic reperere (ne longum sit) superuacaneum existimaui.

Habent & illud ex Augustino (si Augustino tamen hoc opusculum tribuendum est,) is ergo, (seu quisquæ alius eius libri fuerit author) ad fratres in heremo sermone. II. O compunctio (inquit) sine qua infructuosa est omnis confessio, omnis satisfactio inanis, sine qua adultis non valet baptismus.

Sed expressè tamen lib. 7. cõtra Donatist. cap. penultimo, & habetur de consec. dist. 4. cap. solet. baptismum asserit, non prodesse iis, qui non habent charitatem, probatq; ex illo Apostoli prioris ad Corinthios. 13. Si tradidero corpus meum: ita ut ardeam etc. Præterea, Act. 3. Poenitemini & cõuertimini ut deleatur peccata

DE POENIT. RELECTO. III. 35
catavestra. ergo, conuersio requiritur, quæ non est sine charitate, ut ante ostensum est. Loquebatur autem, antequam baptizarentur.

Hæc & multa alia dicuntur ab iis theologis, qui priorem opinionem de baptismo tuerentur. Sed exoriuntur ex alia parte aduersarij qui astruere videntur, non requiri aut contritionem, aut attritionem, sed satis esse poenitentiam virtualem, hoc est, velle suscipere baptismum institutum ad remittenda peccata, & id sine complacentia in peccatum. Quæ in modum loquitur Ambrosii. lib. 3. de sacramentis cap. vltimo. Quod etiam si non confiteatur peccatum qui venit ad baptismum, tamen hoc ipso implet confessionem omnium peccatorum, quo baptizari petit ut iustificetur, & ita sacramentum baptismi, iuxta communem expositionem, vocatur poenitentia ad Hebræos. 6. Impossibile est, renouari ad poenitentiam. & Luc. vltimo. Oportebat predicari in nomine eius poenitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes. Vbi, quæ Matt. de baptismis dixit, Lucas refert de poenitentia. Idem videtur nonnullis Scotus sentire. dist. 14. q. 4. & Caiet. 3. p. q. 86. art. 2. & probatur ex Ambrosio in illud epistolæ ad Romanos. Sine poenitentia sunt dona Dei. Gratia Dei in baptismate non querit gemitum aut platum, sed solam ex corde professionem. Et

F. MELCHI. CANO.

quia, quæ grauitèr peccantur, non nisi fletu & gemitu ad veniam pertinet, ideo illos iam non accipere veniam putarent, quia dolore illos non videbant, ostēdit hoc inter primordia fidei non requiri.

At verò. D. Tho. & communis theologorum sententia, inter has extremas media est, in cuius expositionem, sit prima cōclusio, de qua ego non dubito.

Ante baptismum requiritur in eo qui peccauit mortaliter aliqua pœnitentia interior, scilicet, displicētia formalis detestatioq; peccati. D. Tho. 3. p. q. 86. ar. 2. ad. 1. Glossa ordinaria in illud Matt. 3. Pœnitentiã agite. Aug. de vera & fal. pœn. cap. 8. & de si. ad Pe. c. 30. expretsè. & lib. de fid. & operi. c. 6. & 8. lib. 50. hom. 27. Cuius verba habentur de cō. d. 4. c. omnis. Nemo potest nouam vitam inchoare, nisi eum veteris pœnituerit. Probat autem August. id, duobus testimoniis sacrarum literarum. Primum est ad Colof. 3. Exuite vos veterum hominem, & induite nouũ, qui secundum Deum creatus est. in baptismo enim, propriè nouus homo induitur, ergo prius debet exui vetus homo, quam nouus induatur. Sed nouum induit homo, per hoc quòd eligit nouam vitam, ergo, & veterẽ exuit, per hoc quòd detestatur antiquam.

Secundum testimonium habetur Act. 2.
Pœni-

DE POENIT. RELECTIO. III. 36
Pœnitentiam agite & baptizetur vnusquisq; vestrũ. & dominus etiam nõ baptizatis loquebatur, inquiens. Nisi pœnitentiam ageritis, omnes simul peribitis.

D. Chrysof. homi. 10. in Mattha. hoc colligit ex eo quòd baptismus Ioannis fuit præparatorius Baptismi Christi, & vocatur baptismus pœnitentiæ. Lucæ. 3. Matt. 3. ergo in remissionem peccatorum erat baptismus Ioannis, nõ quòd peccata remitteret, sed quòd per pœnitentiam quam prædicabat, disponebat ad baptismum Christi.

Hoc etiam definitum est nunc in Conci. Tridenti. sessio. 6. cap. 6. quòd videlicet ante baptismum, oportet esse pœnitentiã, id est, odium & detestationem peccatorum, ex eo quòd Acto. 2. dicitur, Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusque vestrũ in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum.

Nec hanc conclusionẽ aut Scotus, aut Ciceranus negarent (quantum ego sentio), nusquam enim asserunt, omni displicētia etiam imperfecta remota, baptismum rectè à peccatore suscipi. Nec Ambrosius etiam vnquam somniauit, (vt patet legenti caput illud vltimũ lib. 3. de sacramentis) peccata in baptismo remitti sine quocunq; dolore interiori.

Secunda propositio. Nõ requiritur actus perfectus pœnitentiæ virtutis, vt peccator

F. MELCHI. CANO.

fit dispositus ad suscipiendum effectum baptismi: sed satis erit imperfectus dolor, quem theologi attritionē appellāt D. Tho. 4. dist. 6. q. 1. art. 3. q. 1. ad. 5. & super caput. 11. Ioānis lectio. 9.

Hæc verò proposito non aliter à me probatur, quàm in relectione anni superioris probatum est, omnia quidem nouè sacramenta, gratiam vitamq; conferre, sed potissimū baptismi, quod nisi vitam peccatoribus conferat, non video cur sacramentum regenerationis apelletur. Ac si contritio semper præcederet tanquam dispositio, nunquā baptismus culpam mortale remitteret, sed solum pœnam. Quæ gratiam in eo conferri aduersus, non oporteret, quæ videlicet ad remissionem pœnæ non requiritur.

Exoritur tamè hoc loco quæstio valde difficilis, & ad hanc propositionem explicandam necessaria, qua quæritur discriminē inter attritionem & contritionem, vnde liqueat quidnam attritio sit, quæq; sic illa per quam virtute sacramenti fiat homo ex attritio contritus. Nam. 4. Tho. 4. dist. 17. q. 2. ar. 1. q. 2. ad tertium, solum asserit attritionem esse displicentiam imperfectam: contritionem verò esse displicentiam perfectā. At hinc re vera non habetur quid attritio sit, quæ ve sit illa imperfectio, qua à contritione distinguitur.

Variis

DE POENIT. RELECTIO. III. 37

Variis ergo aliorū de hac re opinionibus prætermisissis, supponendum imprimis est, displicentiam ideo perfectam dici, quia nihil illi deest eorum, quæ ad finem displicentiæ consequendum sunt necessaria. Est autem finis displicentiæ, seu doloris de peccato, multiplex: vt à principio huius disputationis constituiamus.

Primus, vindicare iniuriam factam Deo. Alter, eiusdem Dei amorem conciliare. Tertius, peccatum, vt malum & inimicū animæ, destruere, atq; abolere. Erit igitur ea perfecta pœnitentia, & displicentiā de peccato quæ habebit hos tres fines & effectus. Qui quidem omnes mutuo herēt, nec quisquā illorum sine reliquis inuenitur. Qui enim dolor iniuriam dei emendat, idē & conciliat nobis deū & peccatum cōmissum delet.

Quibus iactis fundamentis, patet manifestè, displicentiam imperfectam eam esse, quæ nec sufficiens est ad emendandam dei iniuriam, nec ad gratiam ipsius sarcindam, nec ad peccatum destruendum. Vnde colligitur, hanc imperfectam displicentiam, multipliciter homini contingere: multis enim modis contingit à perfecto declinari.

Primum itaq; genus imperfectæ displicentiæ est, cum quis dolet de peccato propter humana naturaliaq; motiua: vt, quia turpe est

&

R. MELCHI. CANO.

& contra rationem: vel quia induxit infamiam, vel etiam quia contrarium Deo est, quatenus finis est & principium naturæ. Hoc autem displicentiæ genus, quod videlicet sola ratione naturali nititur, a theologo appellauerint attritionem me profecto laeret. Sed quum sit quidam imperfectus dolor, qui interim frangere & atterere animum potest, licet non perfecte, nos attritionem eam nuncupemus. Vide August. de vera & falsa pœnitentia. cap. 1. & 9.

Secundum genus imperfectæ displicentiæ est, quæ oritur à timore pœnarum. Pœnas vero intelligo spirituales vel æternas, quæ lumine fidei cognoscuntur: & hæc doctores scholastici omnes, attritionem vocant: atque de ea August. de vera & falsa pœnitentia. cap. 17. loquitur, tractans illa verba Ezech. quacumque hora peccator ingemuerit & conuersus fuerit, vita viuet. Conuersum ait non tantum versus vitam viuere: vertitur à peccato, qui iam vult dimittere peccatum: Conuertitur qui iam totus & omnino vertitur. Qui iam non solum pœnas timet, sed ad bonum domini contendere festinat. Dixerat autem pœnitentiã quæ impetrat vitam, non a solo timore, sed à charitate proficisci. Hanc etiam attritionem tanquam insufficientem reiecit Ambrosius. lib. 2. de pœnitentia, cap. 9.

Tertium

DE POENIT. RELECTIO. III. 35

Tertium imperfectæ displicentiæ genus inuenitur, cum quis dolet quidem de peccato quatenus ratione offensa Dei est: sed ex uellicitate, non ex uolitione absoluta, & efficaci: habet enim desiderium imperfectum placendi Deo, dimittendi peccatum. & c. sicut & dilectio Dei imperfecta, potest appellari uolitio qua Deo uellem bonum & gloriam, ipsique placere in omnibus, desiderio tamen imperfecto, sic & nolle Dei offensam, est imperfecta displicentiã: nam perfecta, efficax & absoluta est: quæ ex dilectione Dei efficaci & absoluta nascitur. Hunc uero imperfectum dolorem Caietanus. q. 1. de contritione, (aciuse ille quidem) attritionem uocat.

Si hæc nobis fuerint diligenter inspecta, facile coniciemus discrimen inter attritionem, & contritionem.

Primum ab effectu: quia contritio, peccati remissionem facit attritio non facit.

Alterum à principio, quod contritio ab amore infuso charitatis procedit: attritio uero, non: sed uel à timore pœnarum, uel ab amore proprio & naturali, uel, à dilectione imperfecta conditionata & inefficaci, qui non sunt actus charitatis, cum possint esse in peccatore.

Inde rursus discrimen tertium sequitur, quod contritio elicitorum ab habitu pœnitentiæ infuso: attritio uero, ab habitu eodem

non

non elicitur.

Postremum discrimen est, quòd ad contritionem requiritur auxilium dei speciale, cum sit actus supernaturalis. Attritio verò solis naturæ viribus haberi potest: nisi attritio secundi generis, quæ tam ex parte intellectus: quæ ex parte voluntatis, auxilio speciali opus habet: timor siquidem seruilis, (vt modo præcomperto supponimus) donum Dei est. Et quemadmodum ad credendas pœnas supernaturales, necessarium est auxilium dei, quo moueatur intellectus, sic ad timendum eiusmodi pœnas necessarium est vt exciteretur affectus, & consequentur ad dolendum de peccato propter hunc finem supernaturalē. Credimus enim nullam pœnitentiam efficaciter attingere effectum supernaturalem, cum solo auxilio Dei generali. Ad aliàs verò attritiones ex parte voluntatis, nullum auxilium speciale requiritur. Nam illa primi generis, cum naturale obiectum habet. solis naturæ viribus nititur. Illa autem postremi generis supposita fide beatitudinis supernaturalis, haberi potest sine auxilio Dei speciali, sicut & desiderium inefficax & imperfectum beatitudinis.

Sed enim hæc nobis dicta fuerint de contritione & attritione, secundum vocabulorū & vsum, & significationem. Nam quod. D. Tho.

DE POENIT. RELECTIO. III. 39
Tho. de veritate. q. 28. ar. 8. dixit, omnem dolorem de peccato in habente gratiam esse contritionem, improprium est. Nec abusus vocabuli tradendus est in hanc nostram dispositionem, vbi de contritione & attritione propriè loquimur.

Quo significatu manifestum est, nullam attritionem, contritionem, aliquando fieri posse. Contra Scorum in. 4. d. 14. q. 2. & Caietanum. q. de contritione, asserentes, contritionem acquisitã in formẽ, quæ ab aliis theologis apellatur attritio, contritionẽ fieri posse formatam. Existimat verò Caietanus, hæc esse opinionem. D. Tho. 3. p. q. 89. art. 1. ad. 2. Vbi asserit, quòd primus pœnitentis actus habet se. vt vltima dispositio ad gratiam consequendam, scilicet, contritio. Alij verò sequentes actus pœnitentiæ, procedunt iam ex gratia & virtutibus.

At re vera, hæc opinio, primum. D. Tho. repugnat in. 4. d. 17. q. 2. q. 3. Vbi. & manifestè asserit, contritionem esse actum elicitum ab habitu pœnitentiæ infusæ. Est autè certum, quòd actus elicitus ab habitu infuso, distinguitur omnino à quocunque alio, qui ex puris naturalibus haberi potest: vt actus elicitus à charitate infusa, à quocūq; alio amore, qui citra charitatem elicitur, & ratio est in promptu quia actus qui habetur ex puris naturalibus,

F. MELCHI. CANO.

bus, non attingit nisi obiectum naturale, talis est enim quale obiectum, vt ante docuimus. Cum ergo omnis attritio acquisita naturalis sit, naturale quoq; obiectum habet, sicut & dilectio acquisita. Quare impossibile est talem attritionem fieri contritionem, sicut, ne dilectio quidē acquisita, dilectio charitatis infusæ fieri potest: cuius videlicet obiectum, supernaturale sit oportet.

Quod si actus nostri acquisiti, supernaturalia obiecta efficaciter attingerent, certè, habitus virtutum infusarum, (quod retro docebamus) essent superuacanei.

Præterea, actus cōtritionis, (vt manifestis argumentis superius ostendebamus) auxilio eget speciali. Actus autē attritionis, (de quo Scotus & Caietanus loquuntur,) sunt ex puris naturalibus, vt etiam ipsi fatentur, ergo impossibile est: esse idē. quia principia sunt prorsus diuersa, nec fieri potest vt actus qui solo auxilio Dei generali, à potentia producitur, idem numero, à potentia cum auxilio speciali producat. Et quod de hoc genere attritionis dictum est, patet etiā, ac multò etiā in reliquis. Hoc verò idem nobiscum tenet Palud. dist. n. 17. q. 1. & Gabri. dist. 16. q. 1.

Sed quæri tamen à pleriq; solet, an ad pœnitentiæ actum, quem contritionem appellamus, totus animi conatus necessarius sit, ita videtur

DE POENIT. RELECTIO. III. 74
videlicet, vt actus habeat omnem intentionem, quam eo tempore voluntas potest illi præstare. &c.

Et quidem Adrianus. q. 1. de pœnitentiæ. art. 2. & quodlibeto. 5. art. 3. existimat ad contritionem exigere, vt homo omnem conatum adhibeat. Probatq; imprimis ex Deuteronomij. 4. Vbi, si quæsieris (Moyse ait) dominū Deum tuū, inuenies illum, si tamen toto corde quæsieris, & tota tribulatione animæ tuæ.

Secundo id suadet ex eo quod Elayæ vltimo dñs ait. Ad quē aspiciam, nisi ad pauperculum & contritum spiritu, & tremente sermone meos? Nota, cōtritum spiritu. Dolor enim remissus spiritum non conterit. Nota rursum, tremētem, tremor enim est magnus & manifestus timor: vt dicit glossa super illud ad Philip. 2. Cum timor & tremore. &c.

Tertio argumentatur ex illo Iocelis. 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio & fletu, & plantu, & scindite corda vestra, At, dolor remissus, nec ex toto corde est, nec fletum & planctum efficit, nec scindit corda. &c.

Quartò, sanctorum testimoniis id cōfirmat. August. enim lib. de vera & fal. pœnitē. 17. Conuertitur (inquit) qui iā totus & omnino vertitur. & sermo. 11. ad fratres in eremo. Grauiā peccata (ait) grauisissimis lamentis indi-

indigent. Item Amb. lib. 2. de pœn. capit. 10. Facilius inueni qui innocentiam seruauerint &c. quæ ante sunt à nobis recitata. Et ad virginem lapsam, cap. 8. Postea quam interrogauerat, quanta esset & qualis pœnitentia necessaria, & descriperat, exteriorem quod ingentem, subiicit. Cor uerò sit liquescens sicut cera, & totum corpus maceretur. Talis uita, talis actio pœnitentiæ si fuerit perseverans audebit sperare, etsi non gloriã, certè pœnæ euacuationem, Insiste ergo misera fortiter, inhære tanquam naufragus tabulæ, nam grã di plagæ alta & prolixa opus est medicina. Quod ostêdit Ambrosius & testimonio Ioe lis iam citato, & quia omnes qui in sacris literis veniam pœnitendo referuntur consequuntur, huiusmodi cordis compunctionem habere, non leuem & remissam, non paruam sed maximam, ut Niniuitæ, & Dauid, qui explicitans pœnitentiam suam, ait. Laboravi in gemitu; meo, lauabo per singulas noctes lectum meum &c. Atque iterum, Quoniã lumbi mei impleri sunt illusionibus, & non est sanitas in carne mea, afflictus & humiliatus sunt nimis, rugiebam à gemitu cordis mei.

Cyprianus demum serm. 5. de lapsis, quàm magna (inquit) deliquimus tam grãditer defleamus, alio uulneri diligens & longa medicina non desit, pœnitentiæ crimine minor nõ sit,

DE POENIT. RELECTIO. III. ⁴¹
fit, putatne dominum citò posse placari cuius templum sacrilega contagione violasti? Ore oportet impensius, diem luctu transigere, vigiliis noctes ac fletibus ducere, tẽpus omne lachrimosis lamentationibus occupare, stratos solo, adhærere cineri, in cilicio volutari & sordibus &c. & paulo post, si precem toto corde quis faciat, si ueris pœnitentiæ lamentationibus & lachrymis ingemiscat, si ad ueniã dilecti sui, dominum iustis & continuis operibus inflectat misereri talium potest.

Est etiam ratio pro hac sententia, quòd nõ habemus nos, deum conferre gratiam, nisi facienti totum quod in se est, sed qui non conuertitur toto conatu, non facit totum quod in se est. Contritus igitur, cui scilicet infallibiliter Deus gratiam confert, tota ui animi conuertitur.

Altera quoq; ratio est, quòd non est contritio nisi ex amore charitatis, pificatur, sed amor charitatis non habetur, nisi toto nixu Deus diligatur, Deut. 6. diliges dominum deum tuum ex tota fortitudine tua. Quod Marcus dixit ex tota uirtute tua, & Lucas, ex omnibus uiribus tuis. Quibus & testimoniis & rationibus adductus, non dubitat omnimodice assueratione confirmare, contritionem nullã esse nisi ex toto conatu uoluntatis doleatur. At qui, duo hic extrema fugienda sunt, alterum

F eorum

eorum qui facile quibuslibet poenitentibus veniam & securitatē pollicentur, aduersum quos Isidorus. 2. lib. de summo bono. cap. 13. illud Hieremiæ testimoniū inducit, curabāt contritiōē filiæ populi mei, cum ignominia dicentes, pax, pax, & nō erat pax. Alterum ex tremū, hoc est, quod tenet Adrianus. Cōtra cuius opinionē Chrys. in libello de reparatio-
ne lapsi, talis inquit. (mihī crede) talis est erga homines pietas Dei, nunquam spernit poenitentiam si ei sincere & simpliciter offeratur, etiam si non potuerit quis ex plere in præsenti satisfaciendi ordinem, quantulan cunq; tamen, & quālibet breui tempore gestam poenitentiam, suscipit etiam ipsam, nec patitur quāuis exigua, conuersionis perire mercedem.

Deinde, Actus charitatis etiam si nō habeat totā intensionem quā potest, nec ex toto conatu procedat, sufficit ad remissionē peccatorū, ergo et cōtritiō. Antecedēs patet quia ad talē actū, cū sit supernaturalis requiritur habitus charitatis in fusa, cū qua nullum mortale peccatum est. Nisi huic argumēto respondere velis, habitū charitatis nūquam in actū exire, nisi voluntas omnem vim ad operandum intendar, quod absurdissimum est.

Præterea, præceptū de actu fidei, & de actu spei homo implet etiam si nō agat ex toto conatu; ergo, & præceptum de charitate & con-

tritiō-

DE POENIT. RELECTO. III. 42
tritiōne. Non ergo contritiō totum animi conatum exigit.

Refertur etiam solent in hoc, sacrarum literarū testimonia, vt illud Ioannis. 14. Qui diligit me diligetur à patre meo, & Iacobi. 4. Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Quod si dicas esse limitanda eiusmodi testimonia vt subintelligatur ex toto conatu, eadem ratione limitabimus & quæ loquuntur de fide, spe, atq; iustitia. Quod quoniam probabile non est, ne illud quidem probare debemus, vnde hoc proficiscitur.

Quibus eisdem argumentis, Scoti opinio refellenda est, qui in. 4. d. 14. q. 2. tenet ad cōtritiōnem requiri certum intensionis gradū. Qui quidē error falso nititur fundamento. Credit enim Scorus attritiōnem acquisitam ex puris naturalibus, dispositionē esse ad gratiā. Et quoniā vidit nō quālibet naturæ displicentiā, puta remissam, idoneā esse ad iustificatiōnem, coactus fuit asserere, contritiōnem exigere certam intensionem magnā toti Deo cognitā. Verūm imaginatio hæc (siue Scoti fuerit, siue non fuerit, nam si quis eum voluerit hoc errore liberare, cum hoc ego non magno opere pugnabo) imaginatio hæc (inquam) non modo falsa est sed etiam periculosa & erronea, ne quod verbum atrocius dicam. Vltima nanque ad gratiam dispositio (vt non-

F ij bis

bis demonstratum est) auxilio Dei indiget speciali. Quo auxilio posito siue Deus moueat ad magnum dolorem siue ad paruum intensiue, talis dolor contritio erit, sicut ad amorem charitatis, siue Deus auxilio gratuito intense moueat voluntatem siue remissè, siue vt duo, siue vt decè, actus charitatis erit. Iustus siquidem habens charitatem infusam vt decem, potest actum amoris. Et cū de tali gradu requisito nulla possit esse Probabilitas, an scilicet habeamus illū nec ne: certè de contritione nullum præceptum esset. Quod ne ipse idem Scotus non admittit, esset enim stultum præceptum, quod semper inuincibiliter ignoratur. Quinimo, teneretur homo ex toto conatu pœnitentiam agere, ne exponeret se periculo talem gradum omittendi.

Ex eodem quoq; fonte eiusdem Scoti alter error emanauit: Certum tempus necessarium esse vt actus noster cōtritio sit. Cui sententiæ aduersatur manifestè Chrysosto. in oratione B. Philogonij, & in libello de reparatione lapsi. cuius ante verba retulimus. Aduersatur etiam Leo papa in epistola. 69. ad Theodorum, inquit: Si periculum virgeat cuiq; potenti statim est absolutio dāda: quia misericordiæ Dei nō possumus tempora de finire, nec mensuras ponere, apud quem nullas patitur veniæ moras conuersio: dicente spiritu

De Pœnitentia. d. 1. c. multi plex.

DE PŒNIT. RELECTIO. III. 43
 spiritu Dei per prophetam, cum conuersus ingemueris, tunc saluus eris. Est autem propheta Ezechiel. capi. 18. inquit, cum auerterit se impius ab impietate sua, animā suā uiuificabit, & capi. 33. Iustitia iusti non liberabit eum in quacunq; die peccauerit: & impietas impij non nocebit ei in quacunq; die cōuersus fuerit. Nam, utroque loco in quacunque die, pro quacunque hora, vel momento accipiendum est: si enim iustus auertit se à iustitia sua vel in hora, vel etiam in momento, iustitias antiquas amittat. Impius ergo, in quacunq; hora vel momento fuerit conuersus, iustitiam consequetur: vt qui in momento potuit perdere gratiam possit & comparare.

Præterea, fac vt illud tempus necessarium, exēpli causa sit media hora, & in prima illius temporis particula faciat homo quicquid sibi possibile est: Tunc sequitur primum Deū facienti quod in se est gratiam denegare: facientem quoq; hominem quicquid & potest & debet, condemnari. Nihil enim præterea debet homo, quàm pro tempore potest. Sequitur deinde, in illa etiam temporis particula hominem alias liberum extra salutis statutū. Quæ omnia Christiana pietas exhorret.

Præterea, sequitur inde aliquem hominē Deum summè diligere, & de commissis propter Deum dolere, & tamen à Deo condem-

F. MELCHI-CANO.
nati. cōtra illud, qui diligit me, diligitur à pa-
tre meo. Quinetiam sequeretur, martyrem,
qui pro Christo mortem oppeteret, cōdem-
nari: vt si martyrium in prima parte illius tē-
poris necessarij pateretur. Quòd si dicas sup-
pleui defectum continuationis per martyriū
certè cū voluntas pro facto cedat, volun-
tas quoq; efficax martyrij erit sufficiens ad gra-
tiam dispositio. Quæ quoniam in momento
haberi potest, fateamur necesse est contri-
tionem quoque posse haberi in momēto.

Nihil, scilicet, noui dicimus, sed ea tantū,
quæ communi scholæ consensu termoneq;
feruntur. Sed, ne hæc quidem quamlibet ob-
uia & omnium disputatione trita, erant no-
bis prætereunda. Constituendum enim erat,
quid & quale sit id de quo differimus: non
quo ignorare vos arbitraremur, sed vt am-
pliore ratione & via nostra procederet di-
sp̄tatio.

Igitur ad primum Adriani argumentum
protinus respondebo: si illud prius exposue-
ro, amorem Dei super omnia dupliciter pos-
se dici maximum. Vno modo intensiue, gra-
duali quadam intensione, quo pacto iunio-
res de intensione loquuntur. In quem mo-
dum non oportet amorem Dei esse maxi-
mum. Aliter intelligitur esse maximum appre-
ciatiue. Cōcedēda sunt enim nobis in schola
stica

DE POENIT. RELECTIO. III. 44
stica concertatione huiusmodi vocabula, quæ
alias sæpe deprecati sumus. Ac iure obtinere
debemus, quoniã theologics res ornatè dice-
re velle, puerile est. Certè à theologo, si afferat
eloquētiam, nō est asperāda, si nō habeat, nō ad
modū flagitāda: tantū complectatur verbis
quod vul, & dicat planè quod intelligat.

Vt ergo eo redeamus vnde digressi sumus
& propositam distinctionē apertiori exēplo
demonstremus. Formina interim vehemen-
tius & intensius catellum amat, quā aurum
& tamen si alterutrum oporteret amittere, au-
rum catello præponeret: ita quoniam pluris
facit aurum quā catellum, plus diligit aurū
non intransiue quidem, sed appreciatiue, quo
modo contritio dolor est maximus, quia si
daretur optio mallet amisisse pecunias, mal-
lem mortuum fuisse quā peccasse.

Ad primum itaq; argumentum responde-
tur, quòd in toto corde dominum exquirat,
qui non partem deo dat, & partē negat: vt illi
faciunt qui vel amant aliquam vnā creatu-
ram prohibitam, vel reseruant sibi vnum ali-
quod peccatum, quod non displicet. Quem
admodum verbi causa, ille totam domū ho-
spitii exhibere dicitur, qui neminem admittit
intra domum si ne hospitis voluntate. Sed qui
cū illo etiam inimicum exciperet, nō totam
domū exhiberet. Similiter in tota tribulatione
F. iij animæ

animæ Deum quatit, cui omnia peccata displicent. Nam, qui ex parte quidem tristatur de peccatis, ex parte verò vnũ quodlibet sibi referuaret in quo delectaretur, is Deum in tota tribulatione animæ non exquireret. Non est ergo ibi sermo (vt scholasticè loquamur) de totalitate gradualis intensiõis, sed de totalitate integritatis & perfectiõis. Atque hinc reliquis sacrarum literarum testimoniis facillè responderetur. Primò, etiam Aug. testimonio. Alteri verò quod ex eodem Aug. prefertur (vt omittamus illud opusculum non esse ab Augustino conditum) respondemus, ad satisfactiõem integrã pro grauissimis peccatis exhibendam, grauissimum lamentis opus esse, sine quibus eiusmodi peccatorum plena remissio non est. Ceterum ad simplicem remissionem culpæ, proluxa illa & grauis pœnitentia tum interior tum exterior non requiritur, & per hoc patet quid Ambrosio & Cypriano respondendum sit.

Ad primam verò rationem responderetur, facienti quod in se est ex parvis naturalibus, non oportere Deum gratiã conferre, nec tunc postea, nisi totum faciat quod potest, sed facienti quod in se est post auxilium Dei mouentis, Deus gratiam iustificatiõis dar, etiã si ex toto conatu non faciat. Ego (inquit Apocalyp. 3. sto ad ostium & pulso, si quis aperuerit

DE POENIT. RELECTIO. III. 45
 fuerit mihi ianuam &c. Christus ergo ingredietur ad animam siue ex toto conatu, siue ex medietate conatus, ianua aperiat.

Ad secundam rationem prius dicitur, quòd illis verbis non præcipitur intensio summa gradualis in actu, sed solum vt omnes vires intendantur, quantum necesse est ad diligendum Deum super omnia apreciatuè: ita vt in preparatione animi, videlicet cum opus fuerit, totum cor, mentem, animam, vires, conatum Deo præstemus. Posterius respondetur, quòd illiusmodi verbis solum ostenditur nullam esse diligendo Deo mensuram præferendam. Quia enim dicturus erat: diliges proximum tuum sicut te ipsum, docet ante, nullum exemplum, nullumq; modum in amore Dei esse querendum, qui ytiq; dignus est, vt sine modo atq; exemplo diligatur. Eccles. 43. Benedicentes dominum, exaltate illum quantum potestis, maior est enim omni laude.

Verum, illud dubium protinus existit, an sacramentum baptismi, cuique attrito administratum, cõferat gratiam, an potius vnum aliquod sit attritionis genus, quod solum disponat ad gratiam sacramenti.

Sed huic ego quæstioni commodius postea respondebo: cum de sacramento absolutiõis disputauero. Eadem enim ibidem quæstio est. Et quòd ad mores Christianorũ

attiner, hinc forsitan curiosè. Illuc verò necessariò transigetur.

Iam verò ad argumenta prioris opinionis, quæ nitebatur ostendere, baptismum nisi cõtrito administretur, prodesse nihil, dupliciter responderetur. Prius, quòd si loquamur de actu charitatis, semper requiritur ad iustificationem: scilicet tamen sacramentis, sicut & contritio. Sacramentum autè in non ponente obicè, eundem effectum habet, què haberet charitas & contritio sine sacramento. Vnde sicut paruulus, per solam habituales charitatem & gratiã iustificatur, eo quòd nõ ponit obicem sacramento ad remissionem peccati originalis, ita & adultus quia non ponit obicè ad remissionem peccati moralis cum est attritus, per infusionè charitatis habitualis iustificatur. Posterius responderi quoque potest, omnia illa testimonia de charitate habituali esse intelligenda. Aliàs qui dormiret, quoniã non diligit, maneret in morte. Sed prior solutio præstabilior est. Argumèta verò opinionis alterius, post ea quæ differimus, faciliora sunt, quàm vt solvere debeamus.

De charitate verò an sine pœnitentia valeat mortales culpas remittere, nonnulla cõtrouersia est. Gabri. enim ait, sed Diuus Tho. negat. Credit autem ille, solo actu charitatis sine pœnitentia peccata donari, cum memo-

ria

DE PœNIT. RELECTIO. III. 46
ria non occurrüt: Vt, si peccator, quo scilicet tẽpore Deum diligere tenetur Dei cõsideras bonitatem, elicit actũ dilectionis Dei super omnia, consequitur (inquit) remissionè peccatorũ, licet nullum habeat pœnitentiã actũ: quia nullam habet cogitationem de peccato quam occupatus (vt ait) circa Dei dilectionè, habere non potest: non enim possumus plura simul cogitare. Hæc ille. Omnia verò teripruræ sacræ testimonia, quæ probant pœnitentiã esse necessariam, exponit de pœnitentiã formali, aut virtuali, vt patet in tertia eiusdem questionis conclusionè. Atque etiam Scotus in illa ipsa distinctione & questione, paucioribus verbis, eadem ferè peccare videtur.

Sed hi, primũ in eo fallütur, quòd non vident interesse plurimum, inter ea quæ solum necessaria sunt, vt præcepta, & quæ necessaria sunt etiã, vt media, sine quibus salus haberi non potest. Aiunt nanq; excusari hominẽ à pœnitentia, & memoria peccatorum, cum habet de peccato cõmissõ vel ignorantia inuincibilem, vel etiam distracionè, necessariã à peccatis cogitãdis, qua si pœnitentiã solũ esset, necessaria, quia præcepta est: & nõ itè, quæ mediũ ad salutem necessariũ. At qui in huiusmodi mediis licet admittatur excusatio: ne homo peccet, quãdo ex ignorantia desunt, nõ

tamen

arti. 5.
ad. 2.4. d. 14.
q. 1.

3. p. q. 84.

tamen admittitur, vt sine illis homo saluetur exempli gratia. Fides Christi est ad salutem necessaria: quòd si cui euangelium non annuncietur, excusabitur quidem à præcepto credendi, id est, non peccabit ex eo quòd nõ credit in Christum: sed vitam æternam minime consequetur: ad quã consequendã, Christi fidem habere necessè est. Atq; idem de baptismo dicere licet: sine quo nemo saluus efficitur: siue occupatus circa res alias, siue oblitus baptismi fingatur. Intelligimus ergo ad diuinam prouidentiam pertinere, vt quo uoluit vel fidem vel baptismum, medium ad salutem præstitueret, facienti quod in se est, nõ quàm deneget tale medium. Sic igitur, cum pœnitentia sit, ad salutem medium necessarium, (quod abunde sacrarum etiam literarũ testimoniis ostensum est) diuinæ procurationis esse conuincitur, vt facienti quod potest ea suggerat, quæ fuerint huic remedio adhibendo necessaria.

Errant deinde uehementer, quòd testimonia illa scripturæ sacræ de pœnitentiã formali vel virtuali interpretantur: idque vt opinionem suam pugnacissime defendant. At si semel hanc nobis licentiam interpretandi permittimus, facile quoque cætera media ad salutem præfinita, per eandem expositionem eludemus. Fides quippe Christi explicabitur
ad

DE POENIT. RELECTIO. III. 47
ad salutem necessaria formaliter vel virtualiter: Votum etiam baptismi dicitur necessariũ formale, vel virtuale.

Præterea, cum sancti omnes de pœnitentiã formali & explicata, prædicta testimonia interpretentur, temere & inconsiderate in contrariam intelligentiam peruertuntur.

Præterea, talem interpretationem admittentes, in nullo euentu probare poterunt, formalem pœnitentiã esse necessariã. Dicemus enim illis, etiam cum peccata memoriæ occurrunt non oportere formaliter expliciteq; dolere: neq; id refelli aliquo testimonio potest: quoniam charitas est pœnitentiã virtualis: quæ sufficere dicitur, quoniam locis præscriptis formalis pœnitentiã non præscribitur. Ita, si huic expositioni dabitur locus, satis erit ad salutem noua vita, sine detestatione veteris, quæ est hæresis Lutherana.

Quædã insuper testimonia ex illis, de pœnitentiã virtuali exponere, impudentiã manifestissimæ fuerit: vt illud Ioelis. 2. Conuertimini ad me in toto corde uestro, in ieiunio & fletu, & planctu, & scindite corda uestra. Illud item pœnitentiã agite, & baptizetur vnusquisq; uestrum in remissionem peccatorum. Quod quidem testimonium, si de pœnitentiã, vel formali, vel virtuali uolumus exponere, in eũ errorem incidimus, quẽ paulo

ante reproba uimus: hoc est, baptismum sine pœnitentia formali peccata remittere. Verû; hæc missa facio, (quæ tamen discernere controuersia possunt), illud quæro, si cui peccato ri diuina bonitas occurrat, eo etiam tēpore, quo nec diligere deû, nec pœnitentiam agere tenetur, non occurrant autem peccata, uide licet occupatissimo in diuinæ bonitatis contē platione. Quæro tum (inquam) an isti habenti actum dilectionis, peccata sine pœnitentia condonentur? Nam si cōdonantur, ergo etiã quando non tenebatur ille, aut deum diligere, aut in dei contemplatione uersari, remissionem peccatorum consequetur sine pœnitentia. Quod, uel isti cōcedere uerentur: sin autē non condonantur, nec ille peccator potest in actum dilectionis sine pœnitentiæ actu prodire: ergo pœnitentia formalis (quod modo contendimus) est ad remissionem peccatorum necessaria. Atq; (ut sepe iam diximus) ad diuinam procuracionē spectat, ut nullus peccator in actum dilectionis prodeat, cum primum ad deum conuertitur, quin simul, quemadmodum bonum per amorem amplectitur, ita etiam odio malum prosequatur. Pœnitementini (inquit) & conuertimini, ut deleantur peccata uestra.

Accedit illa quoq; causa: quòd cum sacramentum pœnitentiæ baptizatis tam sit necessarium

DE PŒNIT. RELECTIO. III. 48
 cessarium ad salutem, quàm baptismus non baptizatis, (quod suo postea loco demonstrabitur) certè sicut sine baptismo in re uel in uoto, nemo adultus salutem consequi potest, ita sine pœnitentiæ sacramento in re uel in uoto saluatur nemo. Uotum autem sacramenti pœnitentiæ nullus habet, sine peccatorum & memoria & displicentia: uerius est igitur nimirum illud quod nos asserimus, sine pœnitentiæ actu per solam charitatem, neminè posse saluari.

Sed de martyrio quæstio difficilior est. Nam, sine pœnitentia peccata etiam mortalia remittere, iuniores ferè tradunt. Scotus. 4. d. 14. q. 2. Gabriel eadem distin. & q. Imò. & D. Tho. uidetur in hanc sententiam ire. 3. p. q. 87. artic. 1. Nam secundum argumentum erat huiusmodi. Pœnitentia non est sine actu ali displicentia peccatorum: sed peccata uenialia possunt dimitti sine displicentia eorum, si cut patet in eo qui dormiēs occideretur propter Christum: ergo peccata uenialia possunt remitti sine pœnitentia. Cui argumento. D. Tho. respondet. Quòd passio pro Christo suscepta obtinet vim baptismi, & idè purgat ab omni culpa, & ueniali, & mortali: nisi actu aliter uoluntatem peccato inuenierit inharètem. Hactenus. D. Tho.

At, etiã si homo non doleat, aut culpas in memo-

F. MELCHI. CANO.

memoria habeat, (modò tamen velit placere deo in omnibus, & vitã pro illo fundere) nõ habet voluntatem peccato actualiter inhærentem: ergo (iuxta. D. Thomæ placitum) passio pro Christo suscepta, sine pœnitentia, mortalia peccata remittit.

Verùm, sententia contraria mihi ex animo exuri non potest. Nam persuasa est & auctoritate maiorum, & graui constantiq; ratione, ac fieri potest vt errem, sed ita prorsus existimo. Primùm enim passio pro Christo suscepta, si à charitate nõ existit, nihil valet ad culpæ mortalis remissionem, vt. D. Tho. auctor est. 2. 2. q. 124. art. 2. ad. 2. & 3. p. q. 66. art. 12. ad. 2. Item, & August. contra Crescon. lib. 2. cap. 12. Imò. adeo Paulus. 1. ad Corin. 13. inquit. Si corpus meum tradidero ira vt ardeam, charitatem autem non habuero nihil mihi prodest. Charitas autem in eo qui peccauit mortaliter, non remittit peccatum sine pœnitentia (vt idem. D. Tho. scribit. 3. p. q. 84. art. 5. ad. 2.) ergo nec martyrium. Et confirmatur. Quia voluntas efficax martyriũ actu susceptum, quantum ad essentialia (vt hic supponimus) nihil differunt. Si ergo martyrium sine pœnitentia peccatum mortale remittit, ac proinde gloriam meretur æternam, & voluntas quoq; efficax martyrij, idem sine pœnitentia, dubio procul efficeret.

Præte-

DE POENIT. RELECTIO III. 49

Præterea, passio pro Christo suscepta, in eo qui fuit aut schismaticus vel hæreticus nõ remittit peccatum hæresis vel schismatis, nisi prius homo ecclesiæ catholicæ fuerit aggregatus: ergo, nec remittit eiusmodi peccata nisi homo pœniteat. Nam verbis scholæ vsuratis quandoq; vtimur, nec vllum aut verborum fucum, aut eloquentiæ ornatum adhibere volumus: sed tantùm cõfirmandæ veritati curam operamq; nauare. Antecedens igitur nostræ huius argumentationis, præterquam quòd habetur ex Cypriano lib. 3. epistolarum, episto. 2. ad Antonianũ. atq; ex August. tum sæpe aliàs, tum lib. 1. de baptismo contra Donatistas cap. 11. & lib. 3. capit. 16. & lib. 4. cap. 17. definitur etiam in conc. Florẽ. sub Eugenio. 4. Consequentia verò probatur. Quia sicut fides, & ecclesiæ catholicæ vnitatis, sunt media ad salutem necessaria, ita & pœnitentia.

Præterea, si quis ante baptismum mortem pro deo opperatur, non consequetur salutem sine voto baptismi, si re ipsa baptizari nõ potest: ergo, nec post baptismum, si peccauit mortaliter consequetur salutem sine pœnitentiæ sacramẽto aut in re aut in voto suscepto. Antecedens quod assumpsimus, Thomas Vualdenſis lib. de sacramẽtis cap. 97. & 105. Diuipræsertim Augustini testimonio con-

G firmat

firmat, lib. 4. de bapt. contra Donati. cap. 21. & 22. Non enim mors pro deo suscepta, iam euangelio promulgato, sine fine Christi & ecclesia salutem præstare potest. At consequentia vel ex eo liquet, quod sicut baptismi sacramentum est ad salutem necessarium his qui ante peccauerunt, ita & pœnitentia, his qui peccauerunt post baptismum.

Adde illi quoq; quod si martyri peccata in mentē veniāt etiam in ipso martyrii, agone constituto, non saluabitur si non doleat, ergo martyrio etiā instante: pœnitentia necessaria est. A necedens patet, quia si confessor occurrat, citra sacramentum salus illi non veniet, eò quod diuinum præceptū de confessione est. Cū igitur de contritione etiam interiori diuinum præceptum sit, (quod iam iam manifestum erit) sit consequens, ut si homo martyrio expositus, de peccatis memoriæ occurrentibus pœnitentiam non agit, diuini præcepti violator existit.

Ridiculum verò est quod fingunt isti, martyrium homini oblatū memoriā peccatorū abolere. Cū è diuerso, pœnæ, inopinato etiā incidētes, soleāt culpārū memoriā vel dormientē excitare. In cuius rei exemplum adducit Chrilostomus homi. 4. de diuine & Lazaro, fratres Ioseph, quibus cū peccati iā penè obliterati venisset in mentē, merito (inquit)

hæc

DE POENIT. RELECTIO. III. 10
hæc patimur quia peccauimus in fratrem nostrū. Tres item pueri in camino ignis ardentis; in veritate & in iudicio, aiunt, induxisti hæc omnia propter peccata nostra, peccauimus enim &c. Et propheta in die (inquit) tribulationis deum exquisiui manibus meis. Et paulo post. Et meditatus sum nocte cū corde meo, & exercitabar, & scopebā spiritum meū &c. Martyrium itaq; occurrēs, non memoriæ peccatorum aut tollit aut impedit, sed potius excitat. Quare nihil causæ video, cur pœnitentia ad salutem necessaria martyri desit: quin in ipso sanguine culpas maximè abluet, quas ante cōmisit. Equidem ita sentio, & (ut reor ipse) sentiet vnusquisq; vestrū si rē non ex autoritate aduersariorū, sed ex ratione p̄seris: nec enim minorem vim habet baptismus in remittendis culpis, quàm martyrium: quod veluti baptismi vicarium est, (ve August. tradidit lib. 4. de baptismo contra Donatist. cap. 22. & sequentibus) referturq; de consecrati. dist. 4. cap. baptismi vicem: sed baptismus, alias efficacissimum cōtra omnia peccata remediū, sine pœnitētia tamē aliqua præuia: peccatorū mortaliū nō efficit remissionē, ergo nec martyrium: nisi nouis oraculis iuniores à mediis ad salutem necessariis, martyres adultos velint excipere, quod quæ ratione faciant, haud satis intelligo.

Gene. 42

Daniel. 3.

G ii Nec

Nec D. Thomas vnquam asseruit dormiēti in peccato mortali per passionē pro Christo illatam, remitti peccatum sine aliquo præcedenti dolore: non enim sine charitate passio valet: vt locis citatis. D. Thoma. astruxit. Et, cum eo loco, martyrium baptismo comparauerit, idem profecto asseruit, baptismum omnia peccata remittere tam mortalia quā venialia, dum modo voluntatem peccato nō inuenerit inherentem. Nec proinde licet colligere, baptismum vel dormienti vel vigilanti sine pœnitentia mortalia abolere peccata. Quare nec de martyrio id ex mente. D. Thomæ. colligi potest, nisi suo ipsius testimonio virum alioqui doctissimum velis vrgere, vt concedat dormienti in peccato mortali, qui nec contritionem, nec attritionē habuit vnquam, per mortem pro Christo violenter illatam, æternam conferri salutem. Quod tam absurdum est, quā quod absurdissimum.

Pœnarum igitur remissio, solet dici remissio peccatorum: vt patet in indulgentiis, quæ passim hoc nomine conceduntur. Credit itaque. D. Tho. per baptismum & martyrium, omnē pœnam siue peccati venialis siue mortalis aboleri, supposita tamē remissione mortalis culpæ, quæ adulto sine dispositione voluntatis præuia, contingere non potest. Culpæ etiam veniales per baptismum adulto dormienti

DE POENIT. RELECTIO. III. 51
 mienti remittuntur: non enim adultus dormiens baptismum suscipit, nisi prius vigilans voluerit baptizari. Cū autem baptismus sit pœnitentia virtualis omnium peccatorū, eo ipso quōd quis baptismum voluit, pœnitentiam habuit omnium virtualē, quā ad venialem remissionem satis esse, D. Thomas illo loco manifestissimè docuit. Et confirmatur. Quia si quis vigilans cum attritione peccatorum mortalium, nullam habens memoriam venialium, accederet ad baptismum, cōsequeretur plenariam remissionem omnium peccatorum: ergo & dormiens, si habuit contritionem mortalium, venialium remissionem consequetur. Cōfirmatur rursum, quia si baptismus non remitteret venialia, quibus in hæret habitualiter, profecto vix vll̄ reperiretur, qui per baptismum consequeretur innocentiam, ac totius pœnæ remissionē. Nec me fugit Caieranum aliter iudicasse: sed ita res humanæ habent, nos non probamus aliena, alij reprobabunt nostra. Intellego ergo. D. Thomam, vt illi secundo argumento responderet, id sensisse: quōd tam baptismus quā passio pro Christo suscepta, sine aliqua pœnitentia formali, remittunt omnia venialia, quantum ad culpam & quantum ad pœnam, nisi voluntas actualiter committat veniale peccatum: quod in baptismo facile est:

in martyrio non item. Nā ferè dum quis patitur pro Christo, auertit animū ab omni peccato etiam veniali. Sed siue baptizatus, siue pro Christo moriens, actualē obicē opponeret, siue baptismo, seu martyrio, iam effectus remissionis illius culpæ impediretur. Ira cū dormiens nihil actu obiciat virtuti vel baptis-
mi vel martyrii, omnium venialium veniā sine formali displicentia consequetur. Quam ob rem, illa exceptio nisi actualiter voluntatem peccato inuenierit, &c. non est referenda ad remissionem mortalium, sed ad remissionē venialium. A sseuerat enim. D. Thomas, pœnitentiā explicitā esse necessariam ad mortaliū remissionē: quare non statim asseruisset, dormienti in peccato mortali sit, e aliquo actu & dispositione præuia, aut per baptismū: aut per mortē extrinsecus illatā, mortalia peccata condonari. De elemosyna verò facilior quæstio est: nā, dupliciter intelligi possunt ea testimonia quæ illi tribuant remissionē peccatorum. Prius, vt ad pœnas pro peccatis debitas omnia referantur: iuxta illud Daniel. 4. Peccata tua elemosynis redime: redimūtur enim pœnæ pro peccatis debitæ non alio precio magis, quàm elemosynis. Posterius etiā in hunc sensum intelligi possunt, vt pollicitatio diuinæ misericordiæ significetur iis, qui fuerint misericordes: vt etiā si in peccatis sint per

DE PŒNIT. RELECTIO III. 52
per elemosynas tamen, id consequantur, vt ex dei gratia & beneficio cōuersio cordis illis aliquando præsteretur, sic enim scriptū est, *Esa. 58.* frange esurienti panē tuum, egenos vagosq; induc in domum tuā: cū videris nudū operti eum, & carnem tuam ne despexeris: tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citius orietur: orietur in tenebris lux tua, *Matth. 5* & tenebræ tuę erunt sicut meridies. Et iterū. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Ex quibus liquido patet quid ad reliqua dicendum sit, nolo enim esse longus in singulis explicandis. Sed & secundum argumentum principale cum sua confirmatione, ex his quæ diximus facillè soluitur.

Vltimo verò, quoniam peculiarem habet difficultatem, peculiariter quoq; diluendum est. Quærit enim an specialis pœnitentia de singulis mortalibus, sit ad salutem necessaria: an potius satis sit pœnitentia de omnibus confusa & generalis. Et quamuis sciam, multa à multis de hac quæstione fuisse disputata, id ego tamen ex. D. Thomæ sententia, semp̄ & intellexi & credidi, in omni lege, siue naturæ, siue scripturæ, siue gratiæ, nō sat fuisse ad peccatorū mortalium remissionē, in genere confusaque dolere: sed specialē, distinctāque de singulis pœnitentiam requiri.

F. MELCH. CANO.

Cuius rei explicandæ gratia, dupliciter de cō-
tritione loqui possumus. Vno modo, secun-
dum se, quatenus est actus virtutis: alio mo-
do, in ordine ad confessionem, quatenus est
pars sacramenti.

Deinde notandum, dupliciter posse intel-
ligi, contritionem specialem de singulis esse
necessariam. Primum, necessitate præcepti,
deinde necessitate finis.

Præterea, contritionem de singulis morta-
libus esse necessariam, duobus modis accipi
potest. Prius sic, vt ad singula peccata morta-
lia requirantur singulæ contritiones, vel secū-
dum numerum, vel secundum speciem. Pos-
terius sic: vt vna contritio sit distincta de sin-
gulis, quemadmodum, si singulis peccatis in
memoriam reuocatis, de illis vno eodemq;
dolore doleam.

Tunc sit prima conclusio. Non requirun-
tur singulæ contritiones ad singula mortalia
secundum numerum: imò nec secundū spe-
ciem quidem: vt videlicet quot sunt peccata
vel numero vel specie, tot exigantur dolores.
Vno enim actu & confiteri & cōteri de mul-
tis speciebus peccatorum possumus: ergo, nec
absolutè, nec in ordine ad confessionem, in
illum sensum requiritur specialis distinctaque
contritio.

Secunda conclusio. In ordine ad cōfessio-
nem,

DE POENIT. RELECTIO. III. 53
nem, requiritur contritio de singulis distin-
cta, non solum secundum speciem, sed etiam
secundum numerum. Quia contritio inclu-
dit simul propositum cōfiteri singula mor-
talia: non secundum speciem modo verum
etiam secundum numerum. Ac præterea, cū
homo confitetur, detestatur ea peccata quæ
confitetur, nisi sit facta confessio. Quare æ-
ctus interior pœnitentiæ, à quo exterior cō-
fessio proficiscitur, singula mortalia quæ sub
confessione cadunt, respicit. Ideo enim con-
fiteretur ea, vt destruat illa: & pro iis deo satisfaciat.
Qua propter, vt confessio de singulis
mortalibus est ad salutem necessaria, etiā ne-
cessitate finis, ita & contritio de singulis, in
noua lege est necessaria.

Tertia conclusio. Cōtritio de singulis mor-
talibus specialis & distincta, necessaria est ad ^{3.º}
salutem: non solum necessitate præcepti, ve-
rum etiam necessitate finis. Fuitq; semper in
omni lege necessaria, sine ordine ad cōfessio-
nem. Itaque non sufficit contritio generalis,
qua doleo me fuisse peccatorem, sed requiri-
tur specialis quæ distinctè feratur in singula,
vt si peccatis præteritis in memoriam reuoca-
tis, uoluntas vnica contritione vniuersa illa
detestetur, velitq; pro vniuersis deo satisfacere.
Hæc quippe sat erit, hancq; nos pœnitē-
tiam specialem, ac distinctā appellamus. Nā

si vnico verbo sacerdoti significare possem diuerſa peccata mea, illa eſſet ſpecialis diſtin-
ctaq; conſeſſio. Quo circa, cum pœnitentia
conſeſſioq; interior peccatorũ hominis, ad
deũ ſit, vnicus illz actus qui fertur in peccata,
diſtincta & ſpecialiter cognita, ſpecialis pœ-
nitentia & vocatur, & eſt. Aſſerimus autem,
ut non aliter requiri, ac rationẽ dati & acce-
pti à diſpenſatore. Quamquidem confuſam
& generalẽ nemo arbitraretur idoneam, diſ-
tinctam & ſpecialẽ omnes exiſtimarent
neceſſariam.

Sic verò explicata. D. Thomæ ſentẽtia, ha-
ut ſanè intelligo, cur viris doctis probari non
debeat. Eò vel maximè, quòd pœnitentiã hãc
ſpecialẽ atq; diſtinctã, ſic intelligi volumus
ad ſalutẽ neceſſariam, vt reliqua media, quæ
niſi in tẽpore adhiberi nõ queunt. Nẽpe hoc
pacto, vt ſi diſtinctè de omnib⁹ doleri poſſit,
de omnibus ſpecialiter doleatur. Sin autẽ, vel
per anguſtiam temporis, vel per aliã cauſam,
id fieri non poſſit, habeatur quidem animus,
votumq; ſi facultas adefſet, ſpecialiter & diſ-
tributè de ſingulis pœnitendi.

Hanc conſeſſionem. D. Thomas habet. 12.
q. 113. art. 5. ad. 3. inquit. In tempore præce-
denti iuſtificatione oportet, vt homo ſingu-
la peccata quæ cõmiſit, deteſtetur, quorũ me-
moriã habet. Et ex tali cõſideratione præce-
denti

DE POENIT. RELECTIO. III. 54.
denti ſubſequitur in anima quidã motus de-
teſtantis vniuerſaliter omnia peccata cõmiſ-
ſa, inter quæ etiam includuntur peccata obli-
uioni tradita, quia homo in ſtatu illo eſt ſic
diſpoſitus, vt etiam de his quæ non meminit
contereretur, ſi memoriæ adefſent. Ecce quẽ
admodum intelligit. D. Thomas ſpecialẽ cõ-
tritionem eſſe neceſſariam, & ad ſalutẽ, &
ad remiſſionem peccatorum. Et dõ veritate.
q. 28. art. 5. ad. 4. Ad iuſtificationem (inquit)
non requiritur, quòd in ipſo iuſtificationis
momẽto, aliquis de peccatis ſingulis cogitet.
Recogitatio autem ſingulorum peccatorũ,
debet vel præcedere, vel ſaltem ſequi iuſtifi-
cationem. Et. 3. p. q. 87. arti. 1. Ad remiſſionẽ
peccati mortalis (ait) requiritur vt homo actu-
aliter peccatum mortale commiſſum deteſte-
tur: vt, ſcilicet, quantum in ipſo eſt, diligentia
adhibeat ad rememorandum ſingula pecca-
ta mortalia, vt ſingula deteſtetur. Idem in 4.
diſtinctio. 17. quæſtio. 3. articu. 2. ad ſecun-
dum.

Eandem ſententiã tenet durandus, diſt. 17.
q. 2. art. 2. ad primũ. Et Adrianus. q. 3. de ba-
ptiſmo circa finem. Et Ricardus, di. 16. art. 4.
q. 2. Certè neceſſariã eſſe ſaltẽ neceſſitate præ-
cepti huiusmodi contritionẽ Paludanus aſſe-
rit, diſt. 17. q. 1. art. 2. conſeſſione. 5. & Alexã-
der Alẽſis. 4. p. q. 69. membro. 8. atti. 2.

Idem

F. MELCHI. CANO.

Idem quoq; mihi videtur lentire Angust.
de vera & falsa pœnitentia, capit. 9. 14. & 17.

Cap. 17: Cuius verba referuntur de pœnitentia dist. 3.
ca. sunt plures; & dist. 5. ca. 1. Versum (inquit)
puto, qui dolet de crimine, conuersum, qui
dolet de omni eius quã exposuimus varia-
te. Exposuerat autem eam varietatem capit.
14. secundum circustantias speciales peccato-
rum: quas docuerat, esse specialiter & consi-
derandas, & deplorandas.

Et Chrysostomus in fine primi libri de cõ-
tritiõe cordis. Hoc est quod exposcitur à no-
bis, vt semper recordemur mala nostra, & ad
animum reuocemus, & conscientiam gesto-
rum nostrorum habeamus ante oculos, vt p-
iis supplicemus deo. Sed apertius in. 2. lib. etiã
circa finem. Oportebat nos semper non so-
lùm scire exomologesim & confiteri, quia in
nobis multa delicta sunt, verum & vnũquod
que peccatum, & maius & minus, quasi in li-
bro ita in corde nostro habere descriptum,
idque frequentius recognoscere, atque ante
oculos ponere, & tanquã hęc nuper admissa
lugere. &c. Necte moueat, quoddã confessio-
nis Chrysostomus meminit, loquitur enim
de confessione quæ fit deo, non de ea quæ fit
sacerdotibus: vt posterius ostendemus. Et ad-
huc manifestius hom. 4. de Lazaro circa fi-
nẽ. Singulis horis & diebus renouemus apud

nos

DE POENIT. RELECTIO. III. 59

nos hoc iudicium: sententiam aduersus nos
iplos feramus, omniq; modo conemur con-
fiteri deo. Nam si nosmetiplos iudicaremus
(vt Paulus ait) non vtiq; iudicaremur à Do-
mino: vt igitur nec puniamur, nec pœnas de-
mus, in suam quisq; conscientiam ingredia-
tur, vitamq; explicet, cunctisq; commissis di-
ligenter exculsis, condemnet animam quæ
hęc patrauit, puniatq; cogitationem, affligat
crucietq; suam ipsius metem, supplicium à se
ipso exigat pro peccatis. Hactenus Chryso-
stomus. Et Gregorius. 4. morali. cap. 17. & 8.
libro cap. 16. in illud, confabulabor cum ama-
ritudine animæ meæ: enumerãdo scilicet sin-
gula mala quæ feci. Ita enim. D. Gregorius in-
terpretatur. Cuius verba non grauaret equi-
dem recitare, nisi aliõ festinaret oratio.

Præterea. in huius rei cõfirmationem, ne
sacrarum quidem literarum desse nobis po-
terunt testimonia: vt illud, Recogitabo tibi
oës annos meos in amaritudine animæ meæ:
non autem esset opus ante acti temporis vitã
expendere in amaritudine animæ, si pœnitẽ-
tia generalis & confusa sufficeret.

Illud quoq; si impius egerit pœnitentiam
ab omnibus peccatis suis, & fecerit iudicium.
hoc est, examen & inquisitionẽ, de qua Apo-
stolus, prober seipsum homo.

Et illud Dauid: cogitauit dies antiquos, &

medita-

Esaia; 38.

Ezech. 18

r. ad Co-

rint. 11.

Psal. 76.

F. MELCH. CANO.
meditatus sum nocte cum Corde meo, &
exercitabar, & scopebam spiritum meum. Le-
git autem Augul. scrutabar spiritum meum:
& ait. Se ipsum interrogabat, scriptum exami-
nabat, in se iudex erat.

Præterea, si generalis pœnitentia satis esset,
psal. 18. quorsum illa tam anxia cura petendi: Ab oc-
cultis meis mundame Domine, & ab alienis
parce seruo tuo? Nimirum, luce clarius pro-
pheta significat, delicta tua se solitum scrutari,
& pro occultis, quæ vel adhibita diligentia in-
telligere non potuit, deprecari, cum ait, deli-
cta quis intelligit, ab occultis meis &c.

Præterea, si cui, dum conuertitur, tria mor-
talia quæ fecit, distinctè in mentem veniunt
hoc est, adulterium, sacrilegium, homicidiū:
Quæro, an satis fuerit, reiecta illorum specia-
li memoria, verè de omnibus quæ fecit, con-
fusse dolere. Nam, si satis non est, id nos asse-
rimus: sin satis est: semperq; in omni lege fuit
certè examen illud tam exquisitum in pecca-
tis mortalibus & commemorandis & de-
plorandis, quod in omni retro tempore pa-
rentes nostri fecerūt, docetur non fuisse ne-
cessarium.

Præterea, pœnitentia exterior propter in-
teriorè est: at exterior tã in lege noua quam
in veteri, distincta & specialis fuerit oportu-
it. Nam in veteri lege, pro variis peccatis va-

ria

DE POENIT. RELECTIO. III. 56
ria fuerunt sacrificia definita: In noua quoq;
pœnitentiæ sacramentũ specialem distinctã-
que de singulis exigit confessionè. Ac ve-
raxlex euangelica, quantum animi mei conie-
ctura colligere possum, non astringit nos, vt
specialius de peccatis doleremus, quã in lege
naturæ vel scripturæ homines tenebantur.
Sed id concessit, vt quam pœnitentiam or-
lim in delicti compenlationem atque vindi-
ctam coram deo agere oportebat, eandem
ageremus apud sacerdotem, qui locum Dei
teneret in terris.

Necego video, cur Christus in Euange-
lio præceperit de singulis exteriorem pœni-
tentiam, nisi quia requirebatur interior de
singulis, vt exterius signum visibile interiori
rei signatæ inuisibili responderet. Non igitur
(quod quidam arbitrantur) contritio
specialis propter confessionem exigitur: sed
diuerso, confessio specialis propter con-
tritionem: vtraque autem propter iudicii
naturam. Omnis quippe iudex, cui iudica-
candi est authoritas demandata, reorum
delicta inquirere atque examinare debet
speciatim: vt iuxta culparum mensuram,
sit & pœnarum moderatio. Sic in euange-
lica lege, iudicium de peccatis Sacerdo-
tibus delegatum est: qui, vt fideliter sua
um manus exequantur, non habent esse

conten

contenti si peccata solùm in genere cognoscant: sed habent interrogare etiam specialia delicta, ac delictorum adiacentes circumstantias. At in lege naturæ hoc iudicium erat ipsi peccatori commissum: vt ipse idem, & esset testis & accusator & iudex. Vnde ait. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, & fecerit iudicium. Et iterum. Feci iudicium & iustitiam: non tradas me calumniatibus me. Quam obrem, peccator in propria causa iudex effectus, nisi expendat delicta propria, nisi diligenter seipsum interroget & examinet, vt ex qualitate & quantitate culparum, imponat sibi pœnitentiæ modum certè infidelis iudicij, imò iniqui pœnas daturus est, apud æquissimum iudicem. Hæc naturæ ratio est: quis negat huic sacræ literæ cõsentiunt: hanc sancti doctores insinuât: huius vim. D. Thomas intuitus, tertiam illam conclusionem asseruit. Quæ etiam asserenda, nos multa diximus non pœnitens absona, aut contemnenda. Sed si quid melius quisquàm asserere poterit, nobis volentibus & gratulantibus facturus est. De tertia igitur controuersia satis.

Q V A R T A P A R S.

Q V A R T A iam sequitur. An de pœnitentiæ virtute sit peculiare præceptum.

Sunt enim Theologi & fuerunt, quorum opinione, de actu pœnitentiæ speciale præ-

DE POENIT. RELECTIO. IIII. 57
 præceptum nullum est. Hanc verò sententiã imprimis suadent, testimonio. D. Thomæ asserentis, quòd permanere in peccato vsq; ad mortem non est speciale peccatum: sed quædã peccati circumstantia. Et tamè si esset de pœnitentiã speciale præceptum, omisio illius, specialis culpa sine dubio esset.

Præterea, si de pœnitentiã mandatum speciale esset, id ea esset ratione maximè quòd pœnitentiã est medium necessarium ad salutem. Hoc verò argumentum infirmum est: quoniam gratia dei est ad salutem homini necessaria: de qua tamen habenda nullum est peculiare præceptum. E confirmatur. Nã huiusmodi præceptum nõ alio testimonio magis assereretur, quàm eo Lucae cap. 13. Nisi pœnitentiã habueritis, omnes similiter peribitis. At exinde, nihil tale colligi rectè potest. Pari siquidem loquendi forma sanè dicitur, nisi gratiam habueritis omnes peribitis. Vnde tamen non fit, vt ex præcepto peculiari gratiam habere teneamur. Cumq; pœnitentiã supponat peccatum antecedens, nisi quis pœnitentiã egerit, peribit: non ex impœnitentiæ culpa, sed ex antecedenti peccato, quòd sine pœnitentiã deleri non poterat. Pro parte verò contraria illud est, quòd eodem tenore in euãgelio proponitur lex baptismi & pœnitentiæ. Nam quemadmodum est, Nisi quis

renatus fuerit ex aqua, non potest intrare in regnum dei: ita quoque scriptum est, nisi poenitentiam habueritis, omnes peribitis. Colligunt autem catholici, legem illā baptismi speciale continere præceptū. Quare & poenitentiae lex, præceptum speciale continet.

In hac cōtrouersia, præceptor meus olim, frater Franciscus Victoria, vir nostra ætate literis, ingenio, religioneq; clarissimus, partē tenuit negatiuā. addidit verò in huius rei conformationē præter ea quæ fecimus, alia quædam argumenta, quæ quoniā homo ingeniosus & doctus esse videbat infirma, asseruit tandē in hāc opinionē se venire, ea potissimū causa atq; ratione, quod nulla in cōcrariū esset: cui nō posset facile satisfieri, vt colligere inde in præptu liceat hominis eruditissimi modestiā pariter, & ingenium. Nihil enim pugnaciter pertinaciq; cōtentione defendere solebat: sed suā interim propriā priuatamq; sententiā libere rueri: eandē postea simili libertate retractatur, si melior forsità opinionis aduersę ratio succurrisset. Hac verò ingenij sui mira & beata facilitate scholę nostrę, hoc est, D. Thom., prudētissimus habebatur interpretes. Et quidē equus libero iudicio, nulla eiusmodi astrictiō necessitate, vt veller nollet certa sibi esset tuēda sententiā.

Huius non clarissimi viri vestigijs inhære-

DE POENI. RELECTIO. IIII. 58
tes, in nullius verba iurauimus: nec apud nos tantum opinio præiudicata potest, vt etiam sine ratione valeat authoritas. Sed nostrum iudicium adhibentes, alienum non nisi causa cognita sequimur. Nam, Ciceronis quotiescunque incidunt, non sententijs modò, sed & verbis vtimur, furtumq; libenter agnoscimus. Igitur (vt eò vnde huc digressi sumus, reuertamur). Argumenta quidem tamen docti hominis, & copiosi, & nihil prætereuntis eorum quæ pro ea causā dici possent, nunquā tamen ita me mouerunt, vt eis respōderi posse diffiderem. A uthoritas autem tanta planè me mouebat, nisi ego opponerem, nō minorem, D. Thomæ rationes etiā quomodo mihi videretur firmiores.

Primum itaque non ambigo. D. Thomam cum ceteris omnibus scholasticis authoribus in hanc sententiā esse, quæ partem huius cōtrouersię affirmatiuè amplectitur. Imò illud est princeps argumentum, quo hæc opinio refellitur, quod nouicia sit, & in re quæ ad mores pertineat sine idonea ratione, communi theologorum sensui refragetur. D. itaque Thomas pro comperto sumit, de poenitentia diuinæ legis esse præceptum, nec id semel dicit, sed sapius. 4. d. 17. q. 2. artic. 2. q. 3. ad. 3. & q. 3. artic. 1. q. 4. & 3. p. quæstione. 84. artic. 7. ad. 1. & 2. & quæstionis 85. articulo. 2.

F. MELCHI. GANO,

in argumento in contrarium. Et. 22. q. 62. articulo. ultimo. Imò adeo quæ. D. Thomas. articulo. 2. quæstionis. 14. dixit, non modo hæc refellunt, verùm etiam confirmant. Nam si propositum non pœnitendi speciale peccatũ est, vt ibidẽ dicitur: qui fieri potest, vt de pœnitentia non sit speciale præceptum? Nempe si comedere præceptum non esset, propositum non comedendũ specialis culpa nõ esset. Si ieiunandi præceptum peculiare non esset, ne peculiaris quidem culpa esset, propositum non ieiunandi. Et hunc in modũ cetera, quæ singulatiim persequi longum est. Deinde, pœnitere est actus specialis virtutis. ad salutẽ necessarius: ergo est in præcepto. Consequenter patet ex D. Tho. 22. q. 3. art. 2. & 3. p. q. 68. art. 1. vbi asserit, ea quæ sunt necessaria ad salutem cadere sub præceptis diuinæ legis: & re vera id ostendit (nisi me animus fallit) ratio manifesta, non enim aliter melius possumus iudicare an præceptum sit legis de quarumcunq; virtutum actibus, nisi ex eo quòd ad finem legis sunt necessarij. Porro, si finis primus legis idemq; præcipuus sine actu cuiusquam virtutis constare non potest, cõuincimur sane, de huiusmodi actu præceptũ legislatoris esse, nisi incipientem atq; in prouidum in legibus necessariis volumus defuisse. Atque hæc certa regula & forma est de præceptis

DE POENIT. RELECTO. IIII. 59
ceptis legis, siue naturæ, siue scripturæ, siue græ, siue humanæ seu diuinæ, philosophadi.

Præterea, de cõpensanda iniuria facta proximo, speciale præceptum est: ergo & de cõpensanda iniuria facta deo: sic enim D. Thomas. 3. p. q. 84. art. 5. ad secundum argumentũ.

Huc eccedit, quòd si cuius amicitiam violauimus, tenemur speciali præcepto dare operam vt sarciamus: quemadmodum Matthæi. 5. scriptum est: ergo dei amicitia per peccatum mortale violatam, speciali præcepto sarcire tenemur: ac proinde pœnitentiam agere.

Illud prætereo, (quod mihi maximo argumento poterat esse ad huius rei confirmacionem) quòd ægroto corpori quisque tenetur medicinam necessariam adhibere: idq; ex speciali præcepto, quo habet diligere corpus, ex quo efficitur, cum non minus debeat amare animum, vt medicinam necessariam ægro animo adhibere tenetur. Videlicet quemadmodum instigante naturæ lege (vt Tertullianus ait, & illum æmulatus Hieronymus) hirundo pullos suos de succo oculat chelidomæ, & dictamum cerui apperunt vulnerati, & cætera animantia bruta, medicinas sibi diuinitus attributas instigantur vt quærant: ita proculdubio incitat diuina lex, homines rationales, vt pœnitentiam remedium vnicum

In lib. de pœnitentia In ecclesi. ca. 7

F. MELCHI. CANO.

& necessarium ad salutem animæ prosequantur.

Præterea, præcepto charitatis obligamur, media necessaria ad salutem fratris apponere (inde enim est fraternæ correptionis obligatio) ergo, & media necessaria ad salutem nostram. Et confirmatur, tenemur proximum à morte tum corporis tum animæ liberare: (mortem enim languentibus probatur infligere, qui hanc cum potest non excludit) 83. d. cap. I. Igitur, & nosmetipsos à corporali & spiritali morte tenemur eripere. Nec hîc (quod ad mores attinet) magnopere contendere debemus, an violatur præceptum charitatis, an præceptum pœnitentiæ: illud modo cõcedamus specialem nouamq; culpam esse non pœnitentem: tamen quemadmodum cum quis nõ comedit cibum necessarium ad salutem, immoderatè quidem contra virtutem temperantiæ peccat, ex consequenti etiam contra charitatem, ita qui non pœnitet cum videt ad salutem esse necessarium, directè quidem præceptum pœnitentiæ violat: consequenter autem violat charitatem.

Præterea, de pœnitentia exteriori præceptum est: ergo & de interiori: consequentia patet, quia si satisfactionem exteriori deus exigit, interiori ac multo etiam magis requiret: quæ videlicet præcipua est in compensatione delicti. Antecedens verò certissimum

DE POENI. RELECTIO. IIII. 60
 mum est, si ea quæ superiore controuersia diximus teneatur: esse (inquam) exteriorè pœnitentiam necessariam ad salutem. Actus quippe omnis virtutis exterior ad salutem necessarius, citra controuersiam in præcepto est.

Sed quid opus est multis? si homini peccatori occurrat præceptum de diligendo Deo, simulque peccatum memoriæ occurrat, illud quæro tandem, an teneatur conteri, an non, si non, ergo exiens in actum dilectionis si ne pœnitentia iustificabitur, quod sanæ mentis nullus admittit, si etiam, iam haberur quod volumus, de pœnitentia esse speciale præceptum, quod Tertullianus lib. de pœnitentia disertè docet, inquitens. Cùm iudex Deus iustitiæ charissimæ sibi exigenda tuendeque præsideat, & in eam omnem summam disciplinæ sanciat, dubitandum est, sicut in vniuersis actibus nostris, ita in pœnitentiæ quoque causâ iustitiâ Deo præstandam esse? Et paulo inferius: audaciam (inquit) existimo, de bono diuini præcepti disputare. Nec enim quia bonum est ideo auscultare debemus, sed quia Deus præcepit. Ad exhibitionem obsequij prior est maiestas diuinæ potestatis, prior est authoritas imperantis quam vtilitas seruientis. Bonum est pœnitere an nõ? quid reuoluis? Deus præcipit: quod igitur Deus tãto peccato comēdat, quod etiã humano more sub

F. MELCHI. CANO.

deieratione testatur, summa utiq; grauitate & aggredi & custodire debemus, hactenus Terrullianus.

Et certè cū lex affirmatiue præcipiat, pœnitentiam agere, rursusq; sub mortis interminatione subiungat, nisi pœnitentiam habueritis, omnes simul peribitis: intelligi non potest, quibus aliis verbis legislator huiusmodi præceptū, si vellent posset inducere. Omnis siquidem virtutis operatio, quæ verbo imperandi a lege præcibitur, aut in consilio est, aut in præcepto. De opere verò quod solum in consilio esset, dici nulla ratione posset, nisi hoc feceritis, peribitis. De pœnitentiæ igitur actu præceptum est, quod eo magis mihi persuadco, quòd Ioannes Baptista statim à principio populo proponit: pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorū. Eandem quoq; legem, eisdemq; verbis Christus primitus inuulgauit, apostolisq; inuulgandam iussit. Nullo autem pacto verisimile sit, consilia legis statim in initio à populis exigi. Quinimo, illud verisimilius est à turba præcepta, & ea quidem maximè necessaria cum primis requiri: vnde & Mar. 1. pœnitimini (inquit) & credite euangelio: vt vtrunq; tanquā necessarium præceptum proponat, pœnitere, & euangelio credere.

Nec illud leue testimonium est, quod habetur

DE POENI. RELECTIO. IIIII. 61
betur Apocalyp. 2. Age pœnitentiam: sin autem, veniam tibi citò, & mouebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris.

Huc illum adde prouerbiorum. 1. Quia vocaui & renuistis, ego quoq; in interitu vestro ridebo. Vocanti ergo ad pœnitentiam renuere, speciale peccatum est, cui specialis pœna responder, ritus & subsannatio diuinæ potestatis. Huic & aliud simile est Ieremiæ se primo. Quia vocaui & non respondistis, faciam domui huic, etcetera. Et Esaiæ. 65. Oēs in cæde corruetis, pro eo quòd vocaui & nō respondistis. Certè si ad pœnitentiam vocanti, respondere consilium esset, non præceptū, nusquam dominus pro huius cōmissione, tā grauem pœnam minaretur. Item Ieremiæ. 8. Deus conqueritur, quòd peccatores pœnitentiam non agunt. Res est igitur debita ac proinde præcepta, siquidem Deus expostulat, si nō reddamus.

Ad argumentum verò primum, quod ex D. Tho. authoritate sumitur facillè respondeatur, impœnitentiam ibi accipi pro quocunq; peccato, de quo pœnitentia non fit. In qua si gnificatione generale peccatum, est, cū fornicatio durans vsq; ad mortē, homicidii quoque reatus, & quodlibet aliud simile malum, de quo homo pœnitentiam non agit, impœnitentia sit: etiā si nulla culpa specialis interue-

H v nerit.

nerit. V.g. Si fornicator aut auarus subito in-
teriret, correptus aliquo fulmine, quo euen-
tu à præcepto pœnitentiæ excusari potuit: nec
enim habuit spacium cogitandi vt de peccatis
pœniteret: tunc iuxta sententiam Aug. &
D. Tho. eiusmodi homo habuit finalem im-
pœnitentiam peccatum, scilicet, quod nō re-
mittitur nec in hoc sæculo nec in futuro: ge-
nerale quidem non speciale peccatum.

Ad secundum, fateor eam esse causam, vn-
de vel maximè liqueat pœnitentiæ peculiare
præceptum. Sed vt obiectionem repellamus
aduertendum est, medium ad salutem neces-
sarium, esse in duplici differentia. Alterum,
quod non est actus virtutis, sed vel pœniten-
tia vel habitus, quos Deus in nobis sine no-
bis operatur, vel etiam gratia & auxiliū Dei,
quod non nostrum, sed diuinum opus est: &
de huiusmodi mediis, legis præcepta nō sunt.
Alterū mediū actus virtutis est, atque in nra
positū potestate: vt credere in Christū, confi-
teri fidem, suscipere baptismū, diligere deū.
Et de huiusmodi, præcepta legislatoris sunt.
Quæ quoniam non de fine, sed de mediis fe-
runtur ad finem legis necessariis, rectè colli-
gimus, in omni lege siue naturali siue scripta,
rum humana, rum diuina, ea media virtutis,
quæ nullo modo sunt ad finem legis necessa-
ria, in consilio esse: quæ verò omnino neces-
saria,

DE POENI. PŒLECTIO. IIII. 62
saria, ea esse in præcepto. Vnde patet quid ad
tertium argumentum respondendum sit.

Sed illud tamen vrget vehementer, quòd
eisdem argumentis quibus ostendimus esse
præceptum, ostendi æquè potest, homines
obligari ad confestim pœnitentiam agendū,
vt peccatum mortale commiserint. Pri-
mū enim Diuus Thomas. 2. 2. quæst. 62. art.
ultimo, vtrumque pariter affirmat: & teneri
homines ex præcepto peccatum deserere, &
statim id quidem: vt qui rem alienam fur-
to suscepit, restituere protinus sine mora ali-
qua debet. In. 4. etiam distin. 17. 7. & articulis
retrò citatis, expressè tradit, hominem obli-
gari ad pœnitendum, cum peccata memo-
riæ occurrerint: quod est dicere, præceptum
pœnitendi, nullas moras in peccatore præ-
mittere, qui peccati memoriam, & conscien-
tiam habet, & ratio id videtur suadere.
Nam cum peccatum memoriæ occurrit, si
homo non detestatur, ex consequenti con-
sentit.

Deinde homo tenetur, illicò medicinam
corporalem corpori necessariam adhibere.
Ergo, & quamprimum debet animo necessa-
riam medicinam apponere.

Preterea, proximi offensus iniuriam teneor
vbi primū commodè possum compēsare:
ergo & dei. Antecedens notissimum est.

Non

F. MELCHI. CANO.

Non enim celerius, qui damnum in pecunia dedit, tenetur satisfacere, quam qui dedit in fama, vel honore. Sed qui in pecunia dedit, restituere, pensareq; damnum è vestigio debet, ergo & qui aliter quoquomodo proximum læsit. Et confirmatur. Nam si frater meus habet aliquid aduersum me, teneor illi ex templo reconciliari: vt patet Matthæ. 5. Igitur, & teneor conciliare me deo, statim, quã eius amicitiam per iniuriam violauit.

Præterea, simul atq; commoditer possumus, fratrem nostrum à morte animi liberare, id facere sine dubio tenemur, ergo & nosmetipsos à peccato mortali illicò tenemur eripere. Idq; eò magis quòd peccatū quod mox per pœnitentiam non deletur, suo pondere ad aliud trahit, vt Grego. docuit homi. 11. in Eze. 3. At qui periculose exponit peribit in eo: vt in Ecclesiastico legitur. Cõfirmat autẽ hoc vel maximè, Leo papa, epist. 69. ad Theodorum episcum, inquiens. Oportet vnumquemq; Christianum conscientie sue habere iudicium, ne cõuerit ad dominum de die in diem differat, nec satisfactionis sibi tẽpus in finem vitæ sue constituat, quem periculo se ignorantia humana concludit: vt ad paucarum horarum se reseruet incertum. Periculosum igitur est, pœnitentiam in aliud tempus reseruare. Nam & hoc Ecclesiasticus. c. 5. prohi

DE POENI. RELECTIO. IIII. 6;
prohibet, inquiens, non tardes conuerti ad dominum, nec differas de die in diem, subitò enim venit ira eius. Peccatum igitur est, de die in diem pœnitentiam protrahere, nempe cui diuinã iram Ecclesiasticus in terminatur.

Item, si in aliud tempus pœnitentiam differre liceret, ergo & velle differre licitum est. Quod enim facere, idem & velle quoque licet. At qui existens in peccato mortali, interiorẽ pœnitentiam in aliud tempus reseruare vult, eo ipso interpretatiuè & implicite vult esse in peccato mortali: in quo quandiu non pœnitet, perdurare necessum est. Nõ licet igitur conuersionem pœnitentiamque differre.

Præterea, negatiuo præcepto astringimur ne simus, dei inimici: nam esse deo inimicū, vsque adeo intrinsecè malū est, vt nullo euentu, id velle sine graui culpa valeamus: ergo, quãdiu homo est in peccato mortali, cum sit dei inimicus, tandiu præcepto negatiuo aduersatur, quàm libet parum in statu peccati mortalis perseueret. Aut igitur hoc monstrū probandum est, videlicet, hominem obligari ad pœnitentiam statim agendam: aut prius illud tollendum, hoc est, hominem ad pœnitentiam agendam obligari illuc enim serpit hoc præceptum, si semel admittitur.

Deinque suaderetur, quòd saltem singulis diebus

diebus festis, teneatur peccator poenitentiam habere: quia finis legis est, ut requiescamus in deo, ad hanc enim requiem, corporalis festorum quies ordinatur. At in legem facit, qui verba legis amplexus, contra legis nititur voluntatem, lege non dubium, C. de legibus, & regula certum est, de regulis iuris, in. 6. Et cōfirmatur, Leuitici. 16. Sabbatum requietionis est, affligetis animas vestras, ab omnibus peccatis vestris mundabimini, & cap. 23. affligetis animas vestras, omne opus seruale non facietis in die hac, omnis anima quæ afflicta nō fuerit in die hac, peribit de populo suo: & causa subditur: ut propitiatur vobis Dñs.

In huius argumēti explicatione, ad eōdē mulra sunt doctorum sententia, ut eas enumerare, nedum expendere, molestissimum fuerit: & cū tam varia sint, tamque inter se dissidentes, veniam mihi dabit, viri humanissimi, si aliorum opinionibus prætermisis, meam ego (utinam tam verè quàm breuiter) explicuero.

Primum ergo (ut mea fert, & communis opinio) non protinus tenetur homo poenitentiam agere. Atque hæc quidem assertio, non alia ratione potiore ostendi potest, quàm quòd fidelium omnium consensus facile admittit, non esse peccatum mortale nouum, si quis non statim atque in peccatū incidit, poenitentiam

DE POENI. RELECTIO. IIII. 64
nitentiam agat: nec aut poenitentes in confessione huius criminis se accusant, aut sacerdotes id curant, quando poenitentes examinant: cū tamen nullus peccator ferè sit, qui huius præcepti reus non haberetur. Imò, qui diè vnum in peccato mortali duraret, nō modo multa, sed innumerata peccata mortalia hoc præcepto transgrediendo committeret.

Præterea, cū præceptum de poenitentia affirmatiuū sit, in quo virtutis actus positius præcipitur, non videtur obligare, nisi pro tēpore necessitatis: quemadmodum & reliqua præcepta affirmatiua.

Item, cū cætera mediæ ad salutem necessaria, scilicet, fidem, baptismū, confessionē, illico præstare minimè teneamur: nō est, cur vnicā poenitentiam mox debeamus exhibere.

Præterea, cū vera poenitentia (ut ante iā diximus) à dilectione Dei proficiatur, si homo simulatq; peccauit, veram poenitentiam habere tenetur, quæ videlicet, necessaria est ut Deo concilietur, fieret consequens, ut homo post peccatum, statim ad diligendum Deum obligaretur.

Præterea, cū nulla ratio idonea sit: nulla ve autoritas, qua præceptum ad eōdē durum afferatur: certè, qua facilitate induceretur ab aliquo, eadem quoq; ab aliis reiiceretur.

Secūda propositio. Non tenetur hō poenitentiam

tentiam agere quoties peccata memoriae occurrerint, siue speculatiue, seu practice occurrant. Et enim nullū aliud nos præceptū obligat ex eo quodd in mentem veniat. Nec peccat mortaliter, qui non diligit deum, quam tuncunq; diuina bonitas proponatur, omni dilectione dignissima: nisi necessitatis articulus intercedat. Idē de præcepto fidei, & spei, videre licet.

Quare, nec si peccata sese offerant peccatori, digna quæ homo detestetur, protinus obligatur, in actum contritionis ire: poterit enim liberè nullum habere actum, si nullus instat necessitatis articulus.

Et cōfirmatur: quia obligatio reliquorum præceptorum, ex necessitate rei sumitur, nō ex memoria, aut intelligentia nostra: quippe, non quia nos intelligimus aut memoria teneamus, obligant, sed quia obligāt, debemus nos dare operam, vt memoria teneamus.

Illud etiam, quàm inconsideratè dicitur, memoriam practica obligare: speculatiuā, non obligare: quasi memoria conscientia sit, cuius iudicio homo teneatur obnoxius.

Premam enim angustius & vrgebo, quod nam sit illum iudicium practicum, vel quæ memoria, quæ post simplicem peccati commemorationem, nouam præcepti obligationem inducit. Cumq; nihil constanter, recte

ve

DE POENI. RELECTIO IIII. 65
ve dici possit, nimirum nō est cur amplius in opinione contraria refellēda moremur: nulla enim ratione nititur: sed solo asserentium arbitratu.

Atq; eisdem omnino argumentis persuaderi potest tertia propositio: hoc est, In diebus festis non obligari homines ad agēdum poenitentiam, aut diuino præcepto, aut humano. Præceptū enim de colendo Deo, quo testis diebus astringimur, opa religionis præscribit. At, poenitētia (quod ante docuimus,) religionis opus non est, sed vindicationis.

Item ius humanum nullum est aut euangelicum, quo hoc præceptum asseratur, proferrant & tacebimus, lex autē antiqua cessauit, lege vero naturæ nihil eiusmodi præcipi, notius est quam vt probandum sit. Et profecto errores alienos repræhendere, non perinde difficile est, facilius namq; , vt Cicero tradit in mentem cuiusq; venire solet, quid falsum quàm quid verum sit. Sed veram & consentaneam opinionem ingerere, eamque idoneis argumentis confirmare, hoc opus hic labor est.

Sit igitur quarta propositio: præceptum d poenitentia obligat in articulo necessitatis, vt reliqua omnia præcepta affirmatiua ac prius quidem necessitatis articulus facile ab omnibus admittitur periculum mortis. Cū

I

enim

Verum præceptum pro aliquo tempore obliget, si in periculo mortis præteritur, nullum iam restat tempus quo possit impleri. Sed notandum est, quod cum baptismus & sacramentum absolutionis attrito conferant gratiam, institutaque fuerint directe hæc duo sacramenta in remissionem omnium peccatorum, qui suscipit alterum ex his, siue contritus siue attritus verè, implet præceptum de poenitentia: quoniam deus nihil amplius exigit, in compensationis iniuriam & delicti commissi, quam vel contritionem sine sacramento, vel attritionem cum sacramento per se instituto in remissionem peccatorum: atque hinc colliges præceptum diuinum de poenitentia per se loquendo, obligare solum in duobus. Prius cum obligat diuinum præceptum de baptismo vel confessione, & tunc satis est poenitentia interior imperfecta, si exterius sacramentum re ipsa suscipiatur. Posterius, cum deest minister vtriusque sacramenti. Vbi sicut homo tenetur habere votum suscipiendi vel baptismum, vel absolutionem si facultas adesset: ita etiam tenetur habere perfectam poenitentiam & contritionem, ut quæ necessaria tunc sit, ad remissionem peccatorum.

At verò articulis alius qui addi solet, Cum videlicet quis administrare voluerit aliquod sacramentum, vel quemcumque alium actum exercere

DE POENIT. RELECTO. III. 66
exercere, qui requirat hominem existentem in gratia, accidentariam obligationem habet nec à præcepto poenitentiae oritur: sed à præcepto alio de digno sacramento vel susceptione, vel administratione. Unde peccatur quidem peccato sacrilegij, si ab impenitente sacramentum aut ministraretur aut suscipiatur: non autem peccato omissionis aduersus poenitentiae præceptum: vnum excipio eucharistiae sacramentum, quod qui in mortali sumit, duplex peccatum peccat: Alterum sacrilegij in eucharistiam, alterum omissionis in præceptum peculiare diuinum de præmitenda poenitentia eucharistiae sacramento: de quo in fine huius relectionis differemus.

Ad primum itaque argumentum respondetur illam Diui Thomae similitudinem inter præceptum restituendi, & præceptum deserendi peccatum, non per omnia quadrare. Quia in re Caietanus videtur fuisse deceptus primum enim rei alienae restitutio, re vera fundatur in præcepto negatiuo, quo vetatur rem alienam inuito domino retinere: neque enim minus rei alienae detractor est, qui eam apud se inuentam inuito domino detractat ac detinet, quam si furto suscepisset. Quo fit, ut ad obligationem restituendi iniusta acceptio impertinens sit: siue enim acceperim iniuste

F. MELCHI. CANO.

per furtum, siue iuste per commodatum: simulatque inuito domino rem alienam vsurpo furti reus habeor: atque ex consequenti violator præcepti negatiui.

Rursus etiam, quotiescunque adest commoditas, rem alienam Domino suo restituendi, toties denuo pecco non restituendo: etiam si nullum actum positium habeam, quo rem alienam iniuste velim apud me tenere. Satis enim est ad peccatum nouum vsurpatio ipsa libera exterior rei alienæ, eo tempore quo oportebat eam domino reddere.

At, præceptum pœnitentiæ, per quam homo peccatum fugit & deserit, sicut & charitas, quæ radix & fundamentum pœnitentiæ est, re vera, quicquid Caietan⁹ intelligat, præceptum est affirmatiuum: nec includit negatiuum, nisi quemadmodum omnia affirmatiua dicuntur includere de actu cõtrario, vt præceptum charitatis secum habet annexum præceptum odii negatiuum: præceptum temperatiæ, negationem intemperatiæ: spes quoque desperationem, fides infidelitatem negat & prohibet, sic præceptum pœnitentiæ ex consequenti verat, ne quis impœnitens sit impœnitentia positiuè contraria. Quo fit, vt non pœnitere propriè contra præceptum affirmatiuum sit non contra negatiuum, Quocirca, tunc solum pecca-

DE POENI. RELECTIO. IIII. 67
peccatum erit cum præcepto affirmatiuo fuerit aduersum: aduerlatur autem, cum quis eo tempore pœnitentiam non agit, quo ex præcepto agere tenebatur: hoc est in articulo necessitatis: quemadmodum superius explicatum est.

Sed est tamen similitudo vtriusq; præcepti, & restituendi & pœnitendi proportionalis duplex. Prius quod quemadmodum non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum, ita quoque non dimittitur nisi agatur pœnitentia. Posterius etiam, hæc duo præcepta in hoc assimulantur, quod sicut non restituere rem alienam iniuste detentam, habet malum statum peccatoris annexum, ita & non pœnitere de peccato commisso. Quo fit, vt siue hic siue ille, hoc est, vel qui non restituit, vel qui non pœnitet, in actum positium exeat. Alter, quo vult non restituere: alter, quo vult non pœnitere semper peccet nouo peccato: & quidem frequenter loquendo, (vt Theologos decet) in promptu patet, id quod diximus. Auarus enim prauè affectus aliena re detinenda, cum in mentem illi venit aliena res: si in actum voluntatis positium prodeat, quo videlicet vult non reddere, ex consequenti, vt experimento cõstat, statum illum probat, & elegit in quo est: & qui non pœnitet simili ratione si peccata

F. MELCHI. CANO.

quæ fecit illi occurrant, habeatq; actum volū-
tatis. ositium plerunq; nihil aliud quam cō-
sentit & probat statum peccati, quod ante
commisit.

Quòd si volumus etiam rem hanc magis
premere, sine dubio peccator cui peccata me-
morizæ occurrunt, nec pœnitet, si quem actū
eliciat etiam pro tempore quo non tenetur
pœnitentiam agere, semper peccat peccatum
nouum. Illud siquidem obiectum volitionis,
qua volo non pœnitere etiam dum non te-
neor, nulla ratione honestari potest: cum a-
ctus oppositus hoc est pœnitentia & contri-
tio, omni tempore vsque adeo bona & hone-
sta sit, vt contrarius actus, quo pœnitere no-
lo, nullo vnquam tempore honesti rationem
habeat. Non assero tamē, esse peccatum mor-
tale, velle non pœnitere, tempore quo non
teneor: peccatum (inquam) mortale ex gene-
re suo: est tamen veniale, quia non habet ob-
iectum honestum: actus verò indifferentes
schola nostra penitus rejcit. Hunc igitur in-
sensum. D. Thomas intelligendus est: vt scilicet,
homo statim teneatur, imò semper, pœ-
nitere de peccato commissio: nō posituē do-
lendo: sed negatiuē, non complacendo: quo
etiam sensu ipse idem loquitur. 3. p. q. 84. ar-
ti. 8. vbi secutus Augustinum lib. De penitē-
tia, cap. 19. & habetur De pœn. d. 3. c. Pœnitē-
tia est

DE POENI. RELECTIO. II. III. 68
ria est, & Hugo de S. Viſt. dicentē, quòd deus
absoluens hominē à vinculo culpæ & pœnæ
æternæ, ligat eū vinculo perpetuæ detestatio-
nis peccati, asserit, pœnitentiā etiā post remis-
sum peccatum debere durare vsque ad finem
vitæ. Quod egregiè annotauit Caietanus
in commentarijs supra eundem art. nam, quòd
post impetratā veniam per primam cōtritiō-
nem, homo iterum atq; iterum dolere tene-
tur, nulla ratione nititur: nisi cū homo du-
bitat, an verè fuerit contritus: tum enim locū
habet quod Isidor. tradit. 2. lib. De sum. bo.
Propitiatio Dei occulta est: sine intermissio-
ne flere necesse est.

Quē etiā in modum possemus explicare,
quod in. 4. sentē. di. 17. dixit: hominē præcep-
to pœnitentiæ obligari, cū peccata memo-
rizæ occurrunt: tenetur enim non sibi ipsi pla-
cere in peccato cōmissio, quod occurrit. Qua-
re, nisi actum suspendat (quod tamen rarum
& difficile est) si non pœniteat, semper peccā-
bit. Scio Caietanū huic ipsi loco ex. 4. senten-
tiarū aliter occurrere, legat qui volet, nec enī
eius intelligentia omnino pessima est.

Pro secundi verò argumēti solutione no-
tandū est, discriminē esse inter bona corporis,
scilicet salutē & vitā corporalem, & bona ani-
mæ, hoc est, salutem & vitam spiritualem:
quòd illorū non magis sumus domini, quàm

F. MELCHI. CANO.

vita & salutis proximorum nostrorum nam
vita & mortis solus Deus sibi dominium re
seruauit: posteriorum verò bonorum vnus
quisque dominus est, habetq; eandem liber
ram potestatem, quam pecuniæ & reliquæ
rei familiaris. Hoc autem discrimen, primū,
ratione constat: sumus enim domini eorum
bonorum, quæ nostra diligentia, labore atq;
industria comparauimus, eum ergo bona spi
ritualia, hoc est, virtutes quibus salus & vita
animæ continetur, nostra liberrate & indy
stria interueniente nobis obuenant: nostra
ea nobis iure vendicamus: nam & hoc titulo
opifex quisque sui operis dominus est: vita
autem corporis, naturæ donum est, non in
genio nostro, aut industria partum. Quocir
ca nihil miruna, si naturæ autor, huius rei do
minium sibi assumpsit.

Quodd etiam bonorum spiritualium do
mini sumus, testimonium illud Ecclesiæ con
firmat, Deus ab initio constituit hominem,
& reliquit illum in manu consilii sui: posuit
ante illum vitam & mortem, &c.

Signo quoque manifesto hoc discrimen
innotescit. Nam, si mortem mihi conscisco,
non aliter contra præceptum illud, Non oc
cides, pecco: quàm si proximum interfeceré.
Item, si ex gula cibum aliqué sumo vitæ cor
porali noxium, duplex peccatum pecco: alte
rum

DE POENIT. RELECTIO. IIII. 69
rum contra temperantiæ legem, alterum cõ
tra illud, quo teneor vitam corporalem ser
uare & meam & alienam, non tanquam do
minus, sed tanquam dispensator & custos. At
verò, si mortis spiritualis mihi causa sum, ea
iactura mihi non imputatur. Quin si per for
nicationem, gratiam, virtutem, salutem, vi
tamque animi perdam, vnicum fornicatio
nis peccatum agnoscitur. Quo vno argumẽ
to satis liquet, bonorum spiritualium nos esse
se verè dominos, non dispensatores: quan
do horum dissipatio nobis nõ imputatur ad
specialem culpam.

Ex hoc etiã discrimine ratio patet, cur vo
lenti se occidere corporaliter quisq; priuatus
vim possit inferre: cogereq; vel inuitum, ne
se occidat, quam tamen vim volenti se spiri
tualiter interficere nõ licet inferre: nisi is, qui
infert, superior autoritate & potestate sit. Ca
ius differentia (vt reor ego) non alia causa est
nisi quodd vitæ suæ corporalis nemo est domi
nus. Vnde, sicut volenti alium occidere, vim
inferre quilibet potest, vt impediatur: ita & se
ipsum interimere volenti. At, cum vitæ spi
ritualis vnusquisq; sit dominus: iniuriam illi
feceris, si vim attuleris non aliter ac si Domi
no pecuniarum pecunias suas etiam prodigè
consumenti manus ad impediendū iniicias
violentas.

F. MELCHI. CANO.

Hicce igitur explicatis, facile patet, consequentiam illā non vallere: nō enim, si statim vitæ corporali, siue proximi, siue meæ tenor succurrere: statim quoq; tenor vitæ spiritali mederi, præsertim meæ, cuius sum Dominus. Certè, si salutis corporalis liberū de minimū haberemus, qui quartanā febrim, quā proximus sanare posset, ad duos vsque annos differret, mortaliter nō peccaret. Nunc autē, si quis, vel in se, vel in alio grauē aliquē morbum, quem pellere illico posset, ad longum tempus protraheret: nescirem equidem excusare à peccato mortali.

Ad tertium negatur item consequentia nec enim ego antecedens, (quod nōnulli faciunt) negare possum. Scio quidē, latitudinē quandam esse in ea temporis celeritate: quā homini ad cōpensandam iniuriam proximo illatam præstituinus. Sed, qui proximū læsit in honore, vel fama, si habens opportunissimam opportunitatem iniuriam compensandi negligit, & ad finem vitæ reseruat: nō existimō tam temerarium & inconsultum theologum esse futurum, vt illum per quinq; etiā annos cessantem & torpentem excuset certè Christus non excusaret: an theologi debeāt, ipsi viderint. Consequentia igitur ego nego, quia compensationē iniuriæ factæ & proximo, non solū propter nostras vtilitates, verū (ac multo

DE POENI. RELECTIO. IIII. 70
multo etiam magis) propter vtilitatem eius; cui iniuria facta est, legislator exegit. At, compensatio iniuriæ, quæ Deo per peccatum fit, nō propter Dei commoditates, sed propter nostras exigitur: quippe, cum compensatio nis nostræ Deus non indigeat, nos egeamus; Quo fit, vt bona sua De⁹ in hac parte pro nostris habeat. Vnde ad eandem legem postulat, quæ illi debemus, & quæ debemus nobis ipsis: nec arctiore vinculo satisfactionem exigit iniuriæ suæ, quā remedium salutis nostræ. Tum ergo, tenebimur Dei compensare iniuriam, cum bona nostra spiritualia diligere tenemur, inque necessitatis articulo procurare.

Ad quartum, (quoniam præcedentis argumenti confirmatio ex dictis facile soluitur) non defunt, qui antecedens inficientur eo quōd apud Augusti. lib. 1. de Ciuitat. Dei, cap. 9. correctionem fraternam in aliud tempus cōmodius reseruare licet. At. hi (bona venia me audietis) diuī Augustini intelligentiā non assequuntur: nusquam enim Augustinus credidit, vbi se offert magna cōmoditas corripiendi fratrem, hoc est, cum id fieri potest nulla mea iactura, multa fratris commoditate, licitum esse pro meo arbitratu, correctionem fraternā in alium annū remittere; vbi expectetur vel æqua cōmoditas, vel etiā maior.

maior. Sed id sentit prudētissimus autor: Cū correctio sine iactura mea fieri nō potest, differri nō potest, differri nonnunquam posse in tempus, vbi commodius sine iactura mea fiat. Cū igitur interior pœnitentia vbiq; gentium, & omni tempore fieri commodissimè possit, si nō licet liberationē proximi differri commodissimè potest, ergo nec nostrā. Sed nego tamen consequentiam: quia bonorum spiritualiū proximi mei custos sum, non dominus: idcirco illum mox eripere teneor, & viuificare, si possum: me ipsum nō mox teneor, etiam si possim. Commoditas præterea ad corripiendū fratrem, nō semper, & vbiq; parata est: idcirco, quādo sese offert lex, præcipit vt arripiatur. Commoditas autem eripiendi nos, omni tempore & loco est in prōptu. Quare, noluit nos suavissimus legislator semper obligare, quotiescunq; opportunitas adesset: ne nos innumeris peccatis in uolueret. Ac re vera, (vt cunq; opinemur) negare nō possumus, inter bona proximi & nostra, longum esse interuallum. Nam bouem proximi, aut ouem iacentem leuare teneor, & seruare, si possum: bouem meum, aut ouē non item: nisi res esset ad vitam meam cōseruandam necessaria, tunc enim, sicut nec virē, ita nec illius rei, sine qua vita non degitur, liberam habeo facultatem. Sic ergo & bona spiritu

DE POENI. RELECTIO. IIII. 71
 spiritualia proximi mei, etiam extra mortis æternæ periculū curare teneor: mea non perinde: nisi cum articulus necessitatis propriæ spiritualis occurrat: hoc est, periculum mortis æternæ.

Ad testimonium verò Gregorii, quod ibi subiungitur, fateor equidē, quod, si quis periculum proximum & certum in se videret incidendi in nouum peccatum mortale, nisi antiquum aboleret, teneretur tunc tēporis pœnitentiā agere. Quemadmodum enim, qui ex assidua consuetudine iurandi intelligit, se in eo periculo constitutum, vt facilè exeat in periurium, obligatur consuetudinem illam retractare, per quam in periculo deierādi constituitur: sic q̄ ex assuetudine peccādi cognoscit, se ad aliud, atque aliud peccatum trahi, nec tentationibus quotidianis sine ingenti periculo posse resistere, videtur proculdubio teneri ad illum statum deserendum. Et hinc patet quid ad Leonis Papæ verba dicendum sit. Id vero, quod ex Ecclesiastico additur, cōsiliū saluberrimum est, non præceptū. Cōsiliū autem ratio redditur: ne fortē subito præoccupati hora mortis, quæramus spatiū pœnitendi, & inuenire non possimus.

Nam quinti argumenti concedo primū consequens, si nihil aliud ibi significetur, quā non esse peccatum pœnitentiā differre: sic enim

E. MELCHICANO.
 enim interim solemus appellare licitū, quod peccatum non est, Sed cum rursus colligis: ergo velle differre licitum est: nego cōsequē-
 riam: nam talis volitio non habet bonū obiectum, vt ante diximus, nō enim ijs sumus, qui admittamus, aliquem actū esse licitū, qui meritius esse nequeat: imò ne bonus quidem mortaliter: quod nonnulli libera fronte concedunt. Ergo, cum tandem obiciis. Quod licet facere, licet velle, bene dicis, si, quod dicis, attendis. At pœnitentiam differre, nō est facere, sed, non facere: non autē statim licet, velle non facere, quæ non facere licitum est, id est, quæ si non feceris, non peccas verbi gratia, non leuare festucam, illicitum non est: at velle non leuare, si nullum finem honestum apponas, ociosum, ac proinde illicitum est. Itē, non facere bonū, interdū licet, videlicet, cum nō teneor: at, velle non facere, quod retrō etiā dixim⁹) nulla ratiōe honestari potest.

Ad sextum argumentum. Licet præceptū negatiuū generale sit, ne fiamus inimici Dei per actum, quo inimicitia cōtrahatur: at, ne si mus inimici Dei secundum reatum, nullo negatiuo præcepto sumus astricti. Sicut enim de amicitia habituali Dei, nullum præceptum affirmatiuū est: sic, de inimicitia, quæ secundum reatum est, quasi habitualis, nullum est negatiuum, omnes siquidem leges, actus, vel præci-

DE POENI. RELECTIO. IIII. 72
 præcipuunt, vel prohibent, non habitus. Et cum obicitur. Velle esse Dei inimicium secundum reatum etiam, est intrinsecè malum, factor id quidem, quia, vt volitio mala sit, satis est obiectum esse malum, siue secundū actū siue secundum reatū, nam qui positiuè vult habitum habere vitij, vel etiam esse reatu malus, cōsentit in rem, quæ rectæ rationi aduersatur, imò adeo implicite cōsentit in culpā sine qua nec habitum vitij habere, nec reatu malus esse potest, non tamen proinde sequitur, quòd sit præceptum de non perseverando in peccato: sed solum, ne velimus malum: quod cum recta ratione pugnat. Atque (vt vno verbo dicamus) velle Dei inimicitiam, directe charitati aduersatur, at, non velle amicitiam eo, scilicet, tempore, quo non teneor velle, charitati non repugnat. Quare, negatur consequentia.

Ad vltimum. Quauis sciam ego, Scorū & Gabr. in. 3. dist. 37. Angelum in verbo. Ferriz, Nider. in suo præcepto. Florētinum parte. 2. tit. 9. asseruisse, in diebus festis, maxime dominicis teneri homines ad diligendum Deum super omnia, ac proinde, si in peccato sint, ad habendam contritionem: sed, quoniam niam ignoro, vnde ad hanc opinionē doctores illi venerint, liberè possum, quod non satis exploratè perceptum sit & cognitum, sine
 villa

vlla dubitatione negare. Nam, sicut, esse plures mundos naturalis ratio negat, quoniam plures esse, ratio nulla naturalis pbat: sic peccati mortalis obligationem rationabilissimè ubiquè negabimus, quoties idoneis argumentis non asseritur. Nam illud imbecillum est, quod subiūgitur: cum ex. D. Thomæ & grauiorum autorum sententia ad finem legislatoris minimè teneamur, sed ad media, quæ lex, finis gratia consequendi, præscribit. Non enim, si finis præcepti charitas est, tenemur protin⁹ omnia præcepta legis implere ex charitate, nec, si lex iubet. Quadragesimæ ieiunium, vt mens eleuetur in Deum, astringimur proinde ex huius præcepti vigore, mentem in Deum eleuare. Quod verò dicitur, tenendam esse mentem legis non verba: sit ita sanè sensum enim legis amplectimur, non sonum verborum, credimus nãq; legem in eo sensu accipiendam, quem per verba legislator efficere voluit

Iam, illud, quod ex Leuitico affertur, nullius est momenti. Primùm, quoniam Lex verus abolita est: nec nos obligat, nisi ea parte, qua legis naturæ præcepta continebat. Deinde, quoniam lex de certo quodam die loquebatur, quod festum Propitiationis erat: vbi sacerdos semel in anno peculiariter pro peccatis populi orationem fundebat ad Deum,

atq;

atque hostias offerebat: vt quod nunc Ecclesia facit semel in anno obligans ad pœnitentiæ sacramentum: tunc in vetere illo populo præsignaretur. Non erat autem lex, quæ singulis festis & sabbatis hanc animi afflictionè præscriberet. Ac mihi videor satis de pœnitentiæ virtute differuisse. Proximū est, vt de pœnitentiæ sacramento differamus: videamus quæ iam ea, quæ sequuntur. Primùm, an pœnitentiæ sacramentum sit ad salutem necessarium: deinde, an de pœnitentiæ sacramento præceptum sit. Hæc enim ex mea partione restant duo de quibus accuratius differendum puto: quoniam vtraq; disputatio, & ad agnitionem sacrarum literarum pulcherrimā est, & ad componendas multas scholasticas conuersiones necessaria.

Q V I N T A P A R S.

Q U O D igitur pœnitentiæ sacramentū non sit fidelibus ad salutem necessariū, primùm suaderetur ex eo, quod post baptismum qui in peccatum inciderit, non potest per pœnitentiam reparari, vt Apostolus ad Hebr. 6. videtur affirmare, cum ait: Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, & participes facti sunt spiritus sancti & prolapsi sunt, rursum renouari ad pœnitentiā: & cap. 10. Voluntariè peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis iam non relinquitur

K pro

pro peccatis hostia: terribilis autem quedam expectatio iudicii, & ignis æmulatio, quæ cōsumptura est aduersarios.

4. dif. 19.
art. 2. q. 3
Et. 3. p. 9.
81. arti. 7.
ad. secun-
dum.
3. de ani-
ma. text.
capit. 45.

Præterea, à præciso sacerdote non possu-
mus etiam in mortis articulo hoc sacramen-
tū sumere, vt. D. Thom. autor est, Liceret aut
si esset ad salutem necessarium: cū ob id ab
hæretico & schismatico sacramentum baptif
mi licitè suscipiamus.

Præterea, Deus non deficit in supernatura
libus necessariis: sicut nec natura in necessa-
riis deficit, si ergo sacramentū hoc ex diuina
institutione esset medium ad salutem neces-
sarium, certè prouidisset Deus de ministro
in articulo mortis. Quare iure diuino quili-
bet sacerdos quemlibet tunc temporis posset
absoluere: sicut & baptizare tūc quilibet quæ
libet potest. Quo circa talem Ecclesia potest
atque sacerdotibus simplicibus adimere nō
valeret, quod absurdum est.

Præterea. Si sine hoc sacramento non con-
staret salus: ergo summo pontifici via salutis
non pateret, cū nullum habeat interra su-
periore & iudicem. At minister huius sa-
cramenti iudex & superior est: pœnitens, in-
ferior, ac iudicatus, non igitur est hoc sacra-
mentum de necessitate salutis.

Præterea, Si hoc sacramentum necessariū
esset, id maximè ex verbis thematis. Nisi pœ-
nitentia

nitentiam habueritis &c. Sed inde non pro-
batur: pari enim ratione ostenderetur, sacra-
mentum Eucharistiæ esse ad salutem necessa-
rium: cū in eundem modum dicat Domi-
nus, Nisi manducaueritis carnem filij homi-
nis &c. Ioan. 6. 53

Præterea. D. Chrysostomus homilia in
Psal. 50. secunda, Peccata tua (inquit) dicito,
vt deleas illa, si cōfunderis alicui dicere, quia
peccasti: dicito ea quorū die in anima tua, non
dico, vt. confitearis cōteruo tuo: dicito Deo,
qui curat ea. Et in oratione de beato Philo-
nio, Ego testificor, (ait) vt, si quisque nostrum
recedens à pristinis malis ex animo vereque
promittat Deo, se postea nunquā ad illa red-
diturum: nihil aliud Deus requirat ad satisfa-
ctionem vltiorem. Idem in sermone De
pœnitentia & confessione: & homil. 20. in
Genesim: & super epistolam ad Heb. homil.
31. referturq; à Gratiano de pœnitentia. di. 1.
cap. Quis aliquando: & à Magistro in. 4. dist.
27. Igitur sacramentū cōfessionis, & absolu-
tionis sacerdotalis nō est ad salutē necessariū.

Et confirmatur: quia Nestarius episcopus
Constantinopolitanus Chrysostomi antea-
cessor abrogauit confessionem, quæ sacerdo-
tibus fit, (vt libro. 9. historię tripartitæ capi-
35. Sozomenus refert) non autem vir fan-
ctus abrogaret, si sacramentum confessionis

F. MELCHI. CANO.
 esset ad salutem necessarium. Et confirmatur
 rursum: quia apud Græcos post illa tempora
 confessio, quæ sacerdoti fit, reiecta est atque
 abolita, non erat ergo medium necessarium
 ad salutem, aliàs, exinde, nullus Græcorū sa-
 lutem fuisset consecutus, quippe (vt ante do-
 cuimus) in medijs ad salutem necessarijs ne-
 mini ignorantia patrocinator: vt sine illis æ-
 ternam salutem possit adipisci: quæ est ratio
 glossæ de pœnitentia, d. 5. statim à principio:
 vbi tenet, confessionem esse institutã ex Ec-
 clesiæ traditione, potius quàm ex noui testa-
 menti autoritate. Idem tenet Panor. super
 caput. Omnis vtriusque sexus, de pœniten-
 tijs & remissionibus. D. quoq; Bonauentura
 dist. 17. quarti sententiarum, q. 3. art. 3. asserit,
 confessionem non esse institutam à Christo,
 sed ab Apostolis, nõ ergo ita grauis est error,
 negare confessionem sacramentalem apud
 sacerdotes esse ex diuino iure ad salutem ne-
 cessariam.

In contrarium est. D. Thomas. 3. p. q. 84.
 art. 5. vbi ex verbis Thematis colligit, pœnitẽ-
 tiæ sacramentum esse ad salutem necessariũ.

Quemadmodũ enim de baptismo instituen-
 do dominus loquitur, cum ait, nisi quis rena-
 tus fuerit ex aqua & spiritu sancto, &c. ita &
 de pœnitentiæ sacramento, quo d. erat insti-
 tuturus, videtur loqui, cum dicit. Nisi pœni-
 tentiam

DE POENI. RELECTIO. V. 75
 tentiam habueritis &c.

In huius controuersie explanatione ponẽ-
 da mihi sunt fundamenta quædam ad futurã
 fabricam constituendam necessaria.

Primum est, Pœnitentiam exterioẽrem, in
 qua sacerdos pœnitẽtem à peccatis absoluit,
 esse sacramentum. Hoc fundamentum primi
 Nouaciani euertere voluerũt, negarũt enim
 sacerdotes per absolutionem peccata remit-
 tere: atque ex consequenti negarunt pœnitẽ-
 tiæ sacramentum: quod vtiq; nullum est, si
 remissio peccatorum in eo non est. A duer-
 sus quos disputat Ambros. lib. 1. De pœniten-
 tia, cap. 2. & 6. & 7. Hos Vniclophistę postea
 secuti sunt (vt autor est Thomas Vualden sis
 lib. De sacramentis, cap. 135.) negauerũt enim
 etiam ipsi, sacerdotes verè absoluerẽ pœnitẽ-
 tes. Quæ tamen est aperta hæresis. Primum,
 ex cap. Ad abolendam, extra. De hæreticis:
 vbi Lucius tertius, Vniuersos (inquit) qui de
 sacramento corporis & sanguinis domini nõ
 stri, vel de baptisate, seu de peccatorũ con-
 fessione, vel reliquis ecclesiasticis sacramen-
 tis, aliter sentire, aut docere non metuunt,
 quàm sacrosancta Romana Ecclesia prædi-
 cat & obseruat, vinculo perperui anathema-
 tis innodamus.

Deinde, ex Concilio Florẽt. sub Eugenio.
 4. in decreto super vnione Armenorũ, vbi

K iii pœnitẽtia

pœnitentia numeratur inter reliqua nouæ legis sacramenta. Item ex Concilio Tridentino (sess. 7. Can. 1. De sacramentis in genere.

Præterea, ex capit. Firmiter: vbi definitur, quod I E S V S C H R I S T V S clauēs Ecclesiæ commisit Apostolis, eorumque successoribus, clauis autem à catholico intelligitur, potestas aperiendi regnum cœlorum, ac proinde absoluedi à peccatis: per quæ regnū cœlorum peccatoribus clauditur. Nec huiusmodi intelligentiam aliunde quàm à Christo Domino accepimus: qui Matthæ. 16. cum clauēs Petro pollicitus esset, explicans euestigid, quidnam ipsi polliceretur. Quodcumque (inquit) solueris super terram, erit solutū & in cœlis.

Communis quoq; Ecclesiæ consensus id cōfirmat, quæ est columna & firmamentum veritatis: (vt dicitur. 1. ad Timoth. 3.) Credūt autē omnes fideles, cum peccata sua sacerdotibus confitentur, & ab eis percipiunt absolutionis formam, remissionem quoq; peccatorum simul percipere. Meritò igitur Concilio Constantiensi præsidēs Martinus quintus in bulla condemnationis Ioannis Vuicleph defuit, quod sacerdos potest peccatorē cōfessum à peccatis absoluere: & quod sacerdos, etiam malus, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, verè cōficit, verè absoluit &c.

Suppe

Supperunt etiam sacrarum literarum testimonia ad huius rei confirmationem: vt illud (quod Ambrosius adducit) Matthæ. 16. Tibi dabo clauēs regni cœlorū: & quodcūq; solueris super terrā, erit solutum & in cœlis. Item illud. 2. ad Corinth. 2. Si quid donastis, & ego: nam & quod ego donauī propter vos in persona Christi. Et cum sacerdotes in baptismo abluant à peccatis, eo quod baptismini ministerium illis cōmissum est, pari ratione & in pœnitentia. Quid enim interest (Ambros. ait) vtrum per pœnitentiam, an per lauacrum hoc ius sibi datum vendicent sacerdotes? Nempe vnum in vtroque ministeriū est. Nam vt illis dictum est Matth. vltimo, Baptizate omnes gentes &c. Ita Ioānis. 10. Dominus ait: Sicut misit me pater, & ego mitto vos: accipite spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Si ergo acceperunt sacerdotes potestatem remittendi peccata, & eam exercent absoluendo confitentes peccata sua, sine dubio signa illa sensibilia sunt sacramentum.

Secundū fundamentum. Hæresis est negare sacramentum pœnitentiæ esse iudiciū quoddam ex Christi institutione, hoc est, sacerdotes remittentes peccata, esse veros iudices à Christo dño constitutos. Decipiuntur enim

K iiii nonnu

nonnulli existimantes confessores esse iudices arbitros, habentes, videlicet, potestatem ex electione iudicandorum. Quod profecto errant in media luce. Nam potestas remittendi peccati sacerdoti à peccatoribus conferri nõ potuit, sed à solo Christo, cuius sunt iudices delegati.

Præterea. Claves non conferunt sacerdotibus ipsi peccatores; sed ipse Dominus Iesus Christus contulit eas apostolis, eorumq; successoribus: vt in ca. Firmiter, De summa trinitate definitur. Potestas ergo soluendi atque ligandi peccatores à Christo domino sacerdotibus collata est.

Præterea. Manifestissimè hæc res ostenditur ex illis verbis iã citatis. Sicut misit me pater, & ego mitto vos, quorũ remiseritis peccata, remittuntur eis &c. Sunt ergo iudices à Christo constituti, à quo acceperunt potestatem peccatores iudicandi. Quod si princeps, qui haberet à Cæsare potestatem delegandi, diceret cuiquam. Sicut misit me pater, & ego mitto te: quorum remiseris delicta &c. Non dubitaremus eiusmodi hominem esse à principe filio Cæsaris iudicem delegatum. Cũ igitur filius Dei, homo Christus Iesus, cui omne iudicium datum est, omnisq; potestas in cælo & in terra, dixerit Apostolis, Sicut misit me pater &c. ambigi nulla ratione potest, eos esse

DE PœNIT. RELECTIO: V. 77
esse iudices peccatorum à Christo Domino constitutos.

Præterea. Ecclesiæ consuetudo apertissimè indicat, pœnitentiæ sacramentum exerceri iudicialiter: est enim ibi reus & accusator: est sententia: est pœna iniuncta. Sed hæc potestas, quam exercent sacerdotes in sacramento est à Christo (vt probatum est) ergo ab eodem instituti sunt iudices.

Ad hæc, in Concilio Florentino definitur, quod minister huius sacramenti est sacerdos habens auctoritatem absoluedi, vel ordinariam, vel ex commissione superioris. Ergo, si iurisdictionis potestas in ministro huius sacramenti requiritur; iam palam fit, sacramentum hoc esse iudiciale ex institutione Christi. Nã sicut pastores ouium Christi non sunt pastores ab ouibus, sed à Christo, Ioan. 21. Pasce oues meas: ad Ephes. 4. Ipse dedit quosdã quidem Apostolos, alios pastores &c. Ita non sunt iudices ouium ob ouibus, sed à Christo, nam quibus commisit, vt oues pascerent, cõmisit simul, vt de ouibus iudicarent.

Tertium fundamentum. Non possunt iudices constituti à Christo iudicare de peccatis, nisi ea cognoscant. Hoc lumĩne naturali manifestum est, nisi enim innotescãt delicta iudicanti, ignorare necesse est, vtrum soluere debeat, an ligare: remittere, an retinere. Qua

re, siue absoluat, siue retineat: vtraque sententia erit imprudens.

Item, quia, vel iudex delegatus aliquā poenam iniungit pro delicto, vel nullam, si nullam, iniquus est minister iustitiæ, si aliquam, imprudentissimus est, quamlibet iniungēdo sine cognitione delicti. Nam & æquali poena inæqualia crimina vindicabit & æqualia inæquali. Cum igitur Christus non instituerit iudicium absurdum, & imprudentia plenum: certè, instituendo iudices, pariter instituit, vt delictorū haberent cognitionem: ne turpiter in iudiciis aberrarent.

Quartum fundamentum: Omnium peccatorū tā publicorum quàm occultorum, tā exteriorum, quàm interiorū, sacerdotes constituti sunt iudices. Patet ex vniuersali sermone. Quorum remisistis peccata remittuntur eis &c. Ioannis. 20. Et Matth. 16. Tibi dabo claves regni cælorū, & Quodcunq; solueris &c. Alioqui tota Ecclesia seduceretur, quæ putat se accipere etiā remissionē delictorum occultorū, quæ sacerdotibus cōfiteretur. Seduceretur (inquā) si non accepissent potestatem remittēdi cū publicis etiam occulta peccata.

Præterea. Si Christus de solis exterioribus loqueretur: ergo per absolutionem sacerdos remitteret solum exteriora peccata, & nō interiora, quare dimidiatam veniam præstaret, (ait

(ait enim) Quorum remisistis remissa sunt, & Quorum retinueritis retenta sunt.

Quintū fundamentū, Pœnitentiæ sacramentū tres partes habere, contritionem cordis, confessionem oris, satisfactionem operis. Quæ videlicet quasi materia sunt huius sacramenti. Nam verba absolutionis sacerdotis, forma sunt, qua hoc sacramentum perficitur. Nec me clām est, Scotum in. 4. d. 14. q. 4. & d. 16. q. 1. id negare, quod nos tanquā fundamentū iacimus, credit enim solam absolutionem sacerdotis, esse integrū pœnitentiæ sacramentū, quia sola (inquit) ea significat gratiā: solaq; proinde gratiā præstat, Durand. etiam in eadem erroris nauis versatur. Quæ 4. d. 16. q. 1. etiam de causis dixit, contritionem & satisfactiōnem non esse huius sacramenti partes. Primā posuit, quod forma, id est, absolutio, non applicatur nisi confessioni: ergo sola confessio est materia, cui, scilicet, soli forma tota adiungitur, nam & rei artificialis materia ea est integra, cui forma integra artis admoetur. Alteram, quod contritio non est signum sensibile, res autem sensibiles sacramentorū materiæ sunt. Tertiā, quod attritione sola verū, atq; integrū conficitur sacramentum, quod si cōtritio esset huius sacramenti pars, non posset alia loco illius subrogari. Quartā causam esse, eamque vel maximā: quod satisfactio sit posterior

F. MELCHI. CANO.

posterior tempore, quàm absolutio sacramē-
 talis: ergo non est de integritate sacramenti,
 nec enim est totum successiuum, sed perma-
 nens: quod suas omnes partes simul habere
 necesse est: cuique iam existenti, si posterius
 tempore quicquàm contingat, non est pars:
 sed accidens rei, & confirmatur, quia tãta po-
 test esse contritio, vt tota pœna remittatur,
 erit ergo tunc satisfactio superflua, quare nõ
 est pars, nunquam enim pars suo toti super-
 uacanea est. At verò omnia hæc commentis-
 tia sunt, nec possunt fundamentum quod ier-
 cimur infirmare, habetur enim ex Concilio
 Florentino, cuius autoritatem. Theologi sa-
 nè tenere debemus: in Concilio siquidẽ Flo-
 rentino definitur: omne sacramentum mate-
 ria formaq; constare: & postea. Quartum (in-
 quit) sacramentum est pœnitentia, cuius qua-
 si materia sunt actus pœnitētis: qui in tres di-
 stinguntur partes, cordis contritionem, oris
 confessionem, operis satisfactionem, forma
 autem, sunt verba absolutionis: hæc tenus Cõ-
 cilium Flor. Et Concilium Trident. sessio 4.
 ne. 6. cap. 14. docendum est (inquit) Christia-
 ni hominis pœnitentiam, (quam secundam
 tabulam post naufragium sancti patres aptè
 nuncupauerunt,) non solum continere cessã-
 tionem à peccatis, & eorum detestationem,
 verum etiam eorundem sacramentalem con-
 fessio.

DE POENI. RELECTIO. V. 79
 fessionem: itemq; satisfactionem. Hæc Syno-
 dus Tridentina. Ratio quoque in promptu
 est. Quia cum pœnitentiæ sacramentũ, quod-
 dam iudicium sit: eius integritas ex his omni-
 bus constat, sine quibus integrum iudicium
 non est. Sicut & processus iudicialis multis a-
 ctionibus continetur, videlicet, accusatione,
 testimoniis, confessione ipsius rei, sententia
 iudicis &c. Omnia hæc enim ad integrum iu-
 dicium requisita sunt.

Contritio itaque pars huius sacramēti est,
 quatenus est ratio exterioris confessionis: vt
 videlicet confessio non ficta sit, sed verus pœ-
 nitentiæ actus. Et indicere multam, atq; eã
 executioni tradere, ad integritatem iudicij
 pertinet. Siquidem non est perfectum iudi-
 cium, quo absolutus reus à culpa: nisi pœna,
 per sententiam indicta, executioni tradatur.
 Quapropter, satisfactionem à sacerdote ini-
 unctam, sacramenti iudicialis partem esse,
 negare nullo modo debemus.

Ad argumentum verò Scoti, non est diffi-
 cilè inficiari solam absolutionem gratiam cõ-
 ferre. Nam, sicut in iudicio fori exterioris, si
 quis per legitima testimonia & suam confes-
 sionem absoluat, omnia hæc sunt verè cau-
 sa illius absolutionis, licet iudicis sententiam
 vt præcipuam causam spectemus: ira quoque
 in foro conscientie interiori princeps quidẽ
 causa

F. MELCHI. CANO.
causa absolutionis, sacerdotis sententia est, sed ratio tamen & causa concurrens, vt ritè poenitens absoluat, testimonium illud etiam fuit, quod aduersum se poenitens dixit, (siue accusationem vocare malis) qua se accusauit. Vnde patet error glossæ De poenitentia. d. i. ca. i. dicētis, nec cordis contritione, nec oris cōfessione peccata dimitti, sed tantū gratia Dei. Nā in omnibus aliis sacramentis, non solum forma, sed etiam materia est causa instrumentalis, qua Deus utitur ad remittendum peccatum, aqua enim baptismi, nedum forma verborum, corpus tangit, & cor abluit, vt August. asseruit. Quod idem in ceteris sacramentis inducere possumus. Cū ergo tā contritio, quā confessio partes sint huius sacramenti: consequens fit, vt gratiæ causa etiam existant.

Ad primum verò argumentum Durandi responderetur. Non omnes partes integrales eiusdem rationis esse, etenim, (vt modo dicebamus) in iudicio prophano, aliter est pars confessio rei, aliter testimonium testium, & aliter mulcta à iudice inflicta pro culpa commissa. Et licet per sententiam quis absoluat, tur à morte, & absolutio delicto applicetur, quod morte non erat dignum: si tamen iudicatur à iudice pecuniaria mulcta, illius executione spectat ad iudicii integritatem: licet abso-

DE POENI. RELECTIO. V. 20
absolutio non adiungatur, & ideo Diuus Thom. 3. par. quæstione. 90. articulo secundo, docuit, has tres partes, materiā appellari sacramenti: quia partes, ex quibus integratur totum, habent se, vt materia. Et Concil. Florentinum. non dixit, huius sacramenti materiam esse actus poenitentis: sed, quasi materiam.

At secundum respondet D. Thomas, (est enim primum argumentum illius secundi articuli) quod contritio virtualiter pertinet ad exteriorē poenitentiam, in quātum implicat propositum confitendi & satisfaciendi. Contritio siquidē (vt rectè Caietanus admonuit) non quomocunq; est pars huius sacramenti: sed quatenus refertur ad clauēs Ecclesiæ, habet enim pars, in eo quod pars, ordinē ad totum, & ad reliquas partes. Sic ergo contritio accepta, includit voluntatē compensandi delictum ad arbitrium sacerdotis: qua consideratione initium est & ratio exterioris poenitentiae. Cōstat autem, interiores actus hoc modo ad exterius iudicium pertinere, aliter enim iudicatur offendens ex odio, aliter offendens ex ira. Compensatio item poenitentiae, nisi sponte fiat à reo, non est reconciliatiua. Quare velle compensare delictū, quod in contritione clauditur, est prima huius iudicii pars, quod est nō solū vindicatiuū, sed cō-

ciliati-

concordantissimum. Non igitur oportet, quamlibet partem huius sacramenti esse sensibilem, sed satis est, si sit ratio, quare aliarum partes sensibiles ad hoc sacramentum & iudicium pertineant. Idque eod magis, quod hoc forum interius est, quod nihil vetat, actus etiam interiores referri.

Ad tertium, primo dicitur, quod nomine contritionis in presentia complectimur attritionem, significamus enim dolorem de peccato cum proposito cavendi in futurum. Nec id nos somniamus, sed ipsum Concilium Florentinum ita nomen contritionis explicuit. Deinde respondetur, quod contritio ponitur pars sacramenti, quia est certa & indubitata materia. Quod autem attritio sufficiat, quanvis verum sit, non est tamen ad eod certum & indubitatum, & ideo Concilium Florentinum communisque sententia, tenens certum, reliquens incertum, ponit contritionem, partem esse huius sacramenti.

Ad quartum. Nego consequentiam, capilli enim & ungues partes hominis sunt; nec tamen simul cum homine nascuntur. Accusatio quoque, testimonium, sententia iudicis, solutio poenae cum non sint simul: sunt tamen de integritate iudicij. Breuiter. In omnibus, cuius partes quendam iucelsionis ordinem habent, non oportet partes integrantes simul esse

DE POENI. RELECTIO. V. si esse. Ad contritionem vero facile dicitur: quod cum sacramenta per homines administrantur, quibus illa grandis contritio constare nequit, an idonea sit ad integram poena remissionem, semper opus est satisfactionem iniungitur sine qua sacramentum quidem esse potest sed sine qua tamen mancum, & imperfectum est. Quemadmodum & quodcunque aliud iudicium, in quo probatus reus sine multa absoluetur. Nam & homo sine digito poterit esse: sed erit tamen incommodum sine digito. Nec nos asserimus, quamlibet satisfactionem esse partem huius sacramenti. Satisfactio quippe, quae ex arbitrio poenitentis proficitur, nec est pars iudicij sacramentalis, nec habet ordinem ad Ecclesiae claves. Vnde Concilium Florentinum, Tertia (inquit) pars est satisfactio pro peccatis secundum arbitrium sacerdotis. Quintum igitur fundamentum (ut caetera omnia quae posuimus) cum firmum sit, nihil aliud superest, nisi ut quaestioni propositae respondeamus.

Prima igitur conclusio sit. Non est necessarium ad salutem, sacramentum poenitentiae in re susceptum: hoc est, potest aliquis saluari, etiam si re ipsa non suscipiat hoc sacramentum, ubi non est facultas suscipiendi. Ac loquor etiam de eo qui peccauit mortaliter post baptismum. Id definit imprimis, Leo Papa in
L epistola

F. MELCHE. CANO,
epistola ad Theodorum Episcopum, numero. 69. Si autem aliquis (ait) quocunque interceptus obstaculo, à munere indulgentiæ præsentis exciderit, & priusquam ad constituta remedia peruenerit, temporalem vitam humana conditione finierit: non necesse est nobis eorum, qui sic obierint, merita discutere, cum dominus Deus, quod sacerdotale ministerium implere non potuit, suæ iustitiæ reseruauerit, loquitur autem de pœnitentiæ sacramento.

Item. Baptismus non est necessarius in re susceptus: sed satis est in voto, si haberi aliter nequit, ergo nec pœnitentia. Antecedens probatur ex August. lib. 4. de Bapti. contra Donatistas ca. 22. ex Ambrosio de obitu Valentiniani ad Theodosiũ, ex Bernardo epistola septuagesima septima ad Hugonẽ, ubi id eruditissimè cõmonstrat ex Innocẽtio de Baptismo, ca. debitum & De presbitero non baptizato. cap. 2. Sed & de pœnitentia. d. 1. ca. Pœnitet. & de 6. cap. Qui vult, refertur testimonium Augustini, ex lib. De vera & falsa pœnitentia, cap. 10. & 12. & 26. q. 6. capit. Si aliquis: refertur in idem testimonium Concilij Epanensis. Nonnulla verò capita eiusdẽ causæ & quæstionis, quæ in cõtrarium obijci solent, faciliora sunt, quam quibus à nobis sit respondendum. Illud verò, quod dominus ait,

DE POENI. RELECTIO. V. 82
ait, Quorum retinueritis, retenta sunt, Ioã. 20. eandem intelligentiam habet, quam & illud. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & c. scilicet, quum adest facultas, nam, cum deest, sufficit votum suscipiendi huiusmodi sacramenta, quęcunque dicuntur adultis ad salutem necessaria.

Secunda conclusio. Sacramentum pœnitentiæ est medium ad salutẽ necessarium peccatoribus baptizatis in hunc sensum, vt sit necessariũ in re, si facultas adest: sit necessariũ in voto. Hanc conclusionẽ probat Diuus Thomas. 3. p. q. 65. art. 4. & q. 84. articulo. 5. Quia peccator non saluatur nisi applicetur ei passio Christi, vel in re, vel in voto. Nõ est enim aliud nomen sub cœlo, in quo nos oporteat saluos fieri Actorum. 4. Passio autem Christi applicatur in sacramentis. In baptismo quidem, his qui ante baptismum peccauerunt: in pœnitentia verò, his, qui peccauerunt post baptismum.

Deinde probat. Quia ægroti, nisi per aliud quod remedium salutis, sanari non possunt. Matth. 9. Non est opus valentibus medico, sed malè habentibus. At pœnitentiæ sacramentum est medicina salutis: vt ante nobis demonstratum est.

Tertiò probat Diui Hieronymi testimonio in commentariis super. 3. caput Esaiæ, &

F. MELCHI. CANO.

in epistola ad Demetriad. De virginitate seruanda dicentis, secundam tabulam post naufragium esse pœnitentiam, nam primam tabulam baptismum vocat: patet facillè legenti. Idem asserit Ambros. ad virginem laps. ca. 8. & Tertulianus in lib. De pœnitentia. Confirmatq; Tridentinum Concilium, sessione. 6. cap. 14. inquit, pœnitentiam, secundam tabulam post naufragiũ, sanctos patres aptè nuncupauisse. Ne quis autem hanc esse Diui Thomæ mentem possit ambigere, legat libri quarti aduersum gentes capi. 72.

Eandem quoque conclusionẽ tenuit Thomas Vualden. lib. de sacramentalibus titulo. 3. cap. 68. citatq; Originem in eandem: qui homilia. 10. supernumeros, Laicus, si peccet (inquit) ipse suum non potest auferre peccatum: sed indiget sacerdote, vt peccatum remissionem possit accipere: & cap. 69. docet Vualden. Ioanem Vuicleph oppositum huius conclusionis tenuisse: quem secuti Lutherani, negant, ad salutem esse hoc sacramentũ necessarium. Quam ob rem firmiora (si possumus) argumenta debemus asserre, vt hæresis contraria manifestius reuincatur.

Hæc itaque cõclusio primũ certa est per definitionẽ Leonis Papæ in epistola ad Theodorum episcopum. 69. & refertur De pœnitentia, d. 1. cap. Multiplex (inquit) misericordia Dei

DE POENI. RELECTIO. V. 3;

Dei ita lapsibus subuenit humanis, vt non solum per baptismi gratiam, sed etiam per pœnitentiæ medicinã spes vitæ reparetur æternæ. Et qui regenerationis donum violassent, proprio se iudicio condemnantes, ad remissionem criminum peruenirent: sic diuinę bonitatis præsiidiis ordinatis, vt indulgẽtia Dei, nisi supplicatione sacerdotũ nequeat obtineri, mediator enim Dei & hominum hanc præpositis Ecclesiæ tradit potestã, vt & pœnitentibus actionem pœnitentiæ darent: & salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. Et concludit tandem in hæc verba. Necessarium est, vt peccatorũ reatus ante vltimum diem sacerdotali supplicatione soluantur.

Præterea, Matth. 16. Tibi (inquit dominus) dabo clauẽs regni cœlorum: & quodcunq; solueris &c. Ergo, cum per peccatum mortale à baptismo commissum, cœlum peccatori obseretur, necesse est, vt per clauẽs Petri & successorum aperiat, quod non aliter profectò fit, quàm per sacramentum absolutiõnis, nec enim soluta erunt in cœlo, quæ non soluerit Petrus in terra.

Præterea, Ioannis. 20. Quorum remisertis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt, ergo quæ nõ absoluũt

F. MELCHI. CANO.

sacerdotes, retenta erunt. Quia propter, necessesse est, si retineri non volumus, vt à sacerdotibus absoluantur.

Tertia conclusio. Nò satis est ad æternam salutem consequendam peccatoribus baptizatis, vortum implicitum huius sacramenti sed explicitum, & formale requiritur. Quòd ad eundem modum pœnitentiæ sacramentum est necessariũ peccatoribus baptizatis: ad quẽ baptismus non baptizatis, eo quòd per vtrũque virtus passionis & sanguinis Christi in peccatorũ remissionem applicatur, sine qua quidem applicatione ne vnum quidem mortale peccatum remitti potest. At sine voto explicito baptismi nullũ saluatur Marci vltimo, Prædicate Euangelium omni creaturæ, qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. Vnde primum colligitur, baptismum in voto satis esse, cũ re ipsa suscipi non potest. Idcirco em̃ non dixit. Qui non fuerit baptizatus condemnabitur: sed. Qui nò crediderit. Colligitur deinde, fidem huius sacramenti, hoc est, baptismi, esse ad salutem necessariam, id est, quòd per baptismũ in nomine CHRISTI præstatur remissio peccatorum omnibus gentibus. Id enim est euangelium, quòd, qui non crediderit, condemnabitur, vt Lucæ vltimo declaratur. Nec hanc huius loci nos intelligentiam com-

DE POENI. RELECTIO. V. 84
 comminiscimur: sed etiam nobis sancti patres tradidere. Vualden. in lib. De sacramentis, cap. 130. Hugo de sancto Victore lib. 2. de sacramentis, parte. 6. capit. 7. Bernardus epistola. 77. ad Hugonem. August. lib. 1. de Baptism. contra Donatist. cap. 8. & lib. 4. capit. 21. & 2. libro. contra Crescon. capit. 13. Si igitur citra baptismi vortum explicitum nullus omnino saluari potest, cùm non adest facultas baptismum re ipsa suscipiendi: nec sine voto quidem pœnitentiæ explicio saluabitur, qui peccatum mortale post baptismum perpetravit. Noluit enim Deus sine Christo, & ecclesia sua cuiquàm patere salutem, ac remissionem peccatorum, Cùm igitur peccatores possunt Christo & ecclesiæ suæ vniri, & reconciliari, exteriori etiam, suscepti sacramenti, id Deus requisit. At, cùm non adest facultas exterioris vnionis & conciliationis, voluntas pro factò cedit: suppleturque per interiorẽ exterior vnio. Confirmat etiam hanc conclusionem id quod vltimo videmus: vt quantuncunque mors subito occurrat, pœnitentiæ remedia fideles efflagrent, nec sanè sentiunt de salute eius, qui moriens, nec re, nec voto hoc sacramentum accepit.

Ex his colligere licet, quæ sunt ad salutem necessaria, ea esse in duplici differentia.

F. MELCHI. CANO.

Matth. 9.

Nam quædã sunt necessaria, solùm quia præcepta: vt eruere innocentẽ à morte, vota redere, iuramenta seruare, quorum necessitas videtur esse præscripta, ibi, Si vis ad vitam ingredi, serua madata. Alia verò sunt ad salutẽ necessaria, vt media: & inde in præcepto quia media necessaria: vt credere in Christũ, suscipere baptismũ, pœnitentiam agere. Inter hæc autem haud mediocri discriminẽ est. Nã, quæ sunt tantum, quia præcepta, ad salutem necessaria, non est opus in voto habeantur explicito ad salutem consequendam: sed satis est implicitè, & in genere propositum habituale tenere implendi diuina mandata. At, quæ sunt ad finem salutis mediã necessaria, si in re haberi nequeunt, oportet teneantur in voto: vt sacramentum baptismi, & pœnitentiã, quod paulo ante docebamus.

Sed est tamen quæstio non parua, an exigatur votum explicitum huius sacramenti ad remissionem peccatorum, quæ post baptismum admissa sunt. Nam ad æternam salutẽ consequendam, iam diximus, huiusmodi votum explicitum esse necessarium. Et quidem de hac re inter viros doctos magna dissensio est. Sunt enim qui credant, votum explicitum huius sacramenti, non esse opus ad remissionem peccatorum: vt si quis commisit a delictum post baptismum, per solam contritionẽ (aiunt)

DE POENIT. RELECTIO: V. 85
(aiunt) quæ est actus virtutis, consequi poterit veniam sine proposito explicito suscipiendi hoc sacramentum. Id tenet Adrianus. q. 7. De confessione ad secundum principale. Est autem argumentum huius, quod baptismus non est necessarius in re, vel in voto explicito ad iustificationem, vt. 3. parte. q. 69. art. 4. ad secundum Diuus Thomas asseruit. Cornelius siquidem & Eunuchus ante fidem explicitam euangelii iustificationem quidẽ consequi potuerunt, licet æternam salutem potuerint adipisci.

Item, quilibet se potest conuertere ad Deum in momento: & tamen notitiam baptismi habere in quolibet momento non potest, quomodo enim audiet sine prædicante? aut quomodo credet, nisi audierit? Igitur, nec sacramenti pœnitentiæ votum explicitum ad peccatorum remissionem necessarium est. Nec ab hac sententia abhorret D. Thomas. 3. parte. q. 86. articulo. 2.

Si quis tamen contrariam sententiam tenere voluerit, habebit pro se quantum coniectura colligere licet, Magistrum sententiarum. 4. d. 17. cap. 1. & D. Thomam. eadẽ dist. q. 3. art. 5. q. 1. & apertius, art. 1. q. 1. & d. 18. q. 1. arti. 3. q. 1. & lib. 4. contra gentes. capit. 72. & tertia parte. q. 84. art. 5.

Sunt quoq; argumenta non leuia ad hanc

opinionē confirmandā. Primū ex Concilio Complutensi sub Alphonso Carrillo archiepiscopo Toletano: quod probatum est à Sixto quarto, in bulla, qua condemnauit Petrum Oxoniensem, cuius prima cōclusio ibi damnata est, in hanc formā. Peccata mortalia quantū ad culpam & pœnā alterius sæculi, delentur per solā cordis contritionem sine ordine ad clauēs. At, si per pœnitentiā, quæ est actus virtutis, peccata remittuntur sine explicito voto huius sacramenti: re vera delentur peccata sine ordine ad clauēs. Rursum in concilio Tridentino, sessione. 6. capit. 14. definitur, quod pœna æterna cum culpa, vel sacramento, vel sacramenti voto remittitur. Itē, Ioannis ultimo. Quorū retinueritis retenta sunt, ergo quando quis nec re, nec voto accipit hoc sacramentum, cum sacerdotis eius modi peccata retineat, retenta sunt.

Præterea, nulli hæretico vel schismatico remittitur culpa, nisi formaliter & explicitè proponat ecclesiæ vniri, atque ab ea veniam peccati implorare, ergo sola cōtritio, quæ est actus virtutis, non satis est ad remissionē peccatorum sine ordine ad clauēs ecclesiæ. Anrecedens asserit August. libro de vera & falsa pœnitentia cap. 12.

Sacramentum igitur pœnitentiæ esse ad salutem necessarium, hūc in modū sit definitū.

Sed

Sed enim, Cū hoc sacramentū quatuor habeat partes: neq; omnes sint æquē necessariæ ad huius sacramenti constitutionem: merito poterit in quæstionem reuocari, an singulæ huius sacramenti partes sint ad salutem necessariæ. Et quoniā de absolutione & contritione, post ea, quæ diximus: aut parua, aut nulla controuersia est: de confessione primū quæritur: An sit ad salutem æternam necessaria. Nam Vualeph impudentissime docuit, eam esse superflua & inutilem: vt Thomas Vualdenſis refert lib. De sacramētis, cap. 135 & in Concilio Constantiensi sessione. 8. inter illius errores septimus ponitur in hac formam, Si homo debite fuerit cōtritus, omnis confessio exterior est ei superflua, & inutilis.

Malsiliani etiam negauerunt necessitatem confessionis: vt autor est Damascenus libro De hæresibus. Deinde Iacobitz referē Guidone Carmelita in lib. etiam hæresum. Hos sequuntur nostro tempore Lutherani: atque ad eū Erasmus in libro De ratione vera Theologiæ circa finem: & in colloquio cui index, Pietas puerilis in summa, omnes qui tenuerunt confessionem nouitiam esse, & institutionis ecclesiæ. In quibus fuit. B. Rhenanus in asserenda confessione parum beatus & pius. Aduersum quos conclusionem statuimus.

Vide Rophéf. art. 8. & 9.

In annotationibus super libellum

Confes-

Tertulia: Confessionem exteriorem, quæ sacerdoti fit, esse ad salutem necessariam ex Christi institutione, confessionem (inquam) omnium mortalium, tam publicorum, quàm occultorū Probatum efficaciter. Quia peccata occulta non remittuntur, nisi remittentibus sacerdotibus: vt patet ex testimonio Ioannis citato. Quorum retinueritis, id est, non remiseritis, retenta sunt. Ex eo enim quodd dixit. Quorū remiseritis, remissa erunt: satis ostēditur, verbum è regione additū, scilicet. Retinueritis, perinde esse, ac si dixisset Christus. Non remiseritis. Sed remittere sacerdotes non possunt, nisi cognoscant: (vt ostēsum est) cognoscere autem nequeunt, nisi peccatores confiteantur: ergo confessio etiam occultarū culparum ex diuina institutione est ad salutem necessaria. Qui enim instituit finem necessariū, media etiam instituit, quæ essent ad eūdem finem necessaria: nisi legislatorem velimus in necessariis defuisse. Nam eandem rationem eisdem quoque verbis resumere nō piget.

Præterea, in concilio Constantiensi Martinus quintus in bulla condemnationis articulorum contra Vuicleph, Ioānis hus, & Hieron. Pragensis: condēnans errores Vuicleph, ac reliquorum discipulorum ait, Vtrum credat, quod Christianus, ultra contritionē cordis;

DE PŒNI. RELECTIO. V. 87
dis, habita copia sacerdotis idonei, soli sacerdoti de necessitate salutis confiteri teneatur, vbi licet non explicetur, an ex institutione diuina, an ex humana sit illa necessitas: sine dubio tamen est intelligenda ex diuino iure: id enim Vuicleph negabat.

Præterea, hoc manifestè determinatū est in concilio illo Complutensi, & in illa extrauaganti Sixti quarti contra Petrum Oxomēsem. Nam, post illam primam damnatam conclusionem, quam ante retulimus: hoc est, peccata mortalia deleri per solam cordis contritionem sine ordine ad clauas, damnatur secūda in hanc formam: Confessio de peccatis in specie fuit ex aliquo statuto vniuersalis ecclesie, nō de iure diuino. Deinde damnatur tertia in hæc verba: Præuæ cogitationes cōfiteri non debent, sed sola displicentia delentur sine ordine ad clauas.

Præterea, in Concilio Florentino definitū est, idq; nos adeo firmiter constituimus, materiam huius sacramenti præcipuam esse confessionem. Si igitur sacramentum pœnitentiæ est ad salutem necessariū: certè non forma solū & absolutio sacerdotis, sed & materia, hoc est confessio peccatorum ad salutem necessaria est, nec enim sacramentum sola forma subsistit. Cuius etiam rei definitio habetur in Concilio Tridentino. sessio. 6.

F. MELCHI. CANO.
capit. 14. ubi cum Concilium docuisset, hoc sacramentum esse secundam tabulam post naufragium, per quam fieret lapsi hominis post baptismum reparatio, subdit: Docendum est, Christiani hominis poenitentiam multo aliam esse à baptismali: eaque contineri, non modò cessationem à peccatis, & eorum detestationem, verumetiam eorundem sacramentalem confessionem: saltem in voto, & suo tempore faciendam: & sacerdotalem absolutionem.

Quibus ita constituis, manifestissimè colligitur, hanc secretam confessionem de peccatis secretis (quam quidem alij auricularem vocant, alij clanculariam) institutionis diuinæ esse, non humanæ, hoc est, Christum instituisse, peccata secreta secretò esse confitenda. Nam publicorum, publicè fieri confessio potest. Nec id Caietanus inficiatur, nam licet in còmentariis super ca. Ioannis. 20. aduersari videatur: at ipse tamen mentem suam explicuit, respondens ad censuras Parisienses sedecim articulorù articulo. 5.

Probatur hoc corollarium imprimis, quia confessio de peccatis occultis est necessaria, vt ex fundamentis iactis constare facile potest. Constituit enim sacerdotes dominus iudices, non solum publicorum: verumetiam occultorù. Sed rationis naturalis est, vt occul-

DE POENI. RELECTIO. V. 28
ta peccata occulta correctione purgentur: ergo cum Christus instituerit hoc iudicium fieri secundum rectam rationem: instituit ex consequenti, occulta peccata occultè esse iudicanda.

Præterea, si modus confitendi ad aurè de peccatis occultis ex ecclesiæ institutione esset, in arbitrio ecclesiæ etiam esset, oppositum constituere: quemadmodum potest de immersione, vel aspersione, vel infusione in baptismo, legem pro suo arbitratu, & ferre, & tollere. At non est in facultate ecclesiæ præscribere, vt cordis occulta peccata peccatores publice confiteantur.

Præterea, Leo Papa epistola ad vniuersos episcopos Campaniæ: numero. 57. & referatur De poenitentia dist. 1. cap. Quamuis plebitudo: illam (inquit) contra Apostolicam regulam præsumptionem, quã nuper agnouit quibusdam illicita usurpatione committi, modis omnibus constituto submoueri: de poenitentia videlicet, quæ à fidelibus postulatur, vt scripta professio publicè reciteretur: cum reatus cõsciètiarù sufficiat solis sacerdotibus indicare cõfessione secreta: & infra, Remouetur ergo improbabilis cõsuetudo, ne multi à poenitentiæ remediis arceantur hactenus Leo. Id ergo quod aduersatur remedio à Chro instituto ad remissionem peccatorù, nimirum cõtra diuinam institutionem est: cum contra apollo;

apostolicam regulam id fieri summus pontifex asserat, Ex apostolorum certè traditione secreta peccata in aurè sunt cõfittenda: quod vel ex eo liquet, quòd in ecclesia non habetur memoria, vnde inceperit secreta confessio. Nam & Origenes eius meminit homilia prima, & secunda in Psalm. 37. & homilia. 10. super numeros: Basilius item in libello De institutione monachorum, capitulo. 21. & 28. Dionysius etiam in epistola ad Demophilũ. 8. & Sozomenus lib. 9. historię tripartitę ca. 35. Quoniam ij (inquit) qui confiteri refugiũt maius peccatorum onus acquirunt: propterea visum est antiquis pontificibus, vt velut in theatro sub testimonio ecclesiastici populi, delicta pandantur: & ad hanc causam presbiterum bonę conuersationis, seruantemq; secretum, ac sapientem virum statuerunt, ad quem accedentes ij qui deliquerunt, delicta propria fateantur. Nota seruantem secretum nam si non essent occultè cõfittenda peccata, non oporteret seruare secretum.

Postremò. Sigilum confessionis nõ est ex humana institutione, sed ex diuina, ergo ex diuina est, quòd aliqua peccata, scilicet, occulta, iudicentur oculatè, & confirmatur. Quia magister Oxomensis in Concilio illo Complutensì dånatus est: quòd assereret, confessione non debere esse secretam, & à Sixto quarto in

DE POENIT. RELECTIO. V. 89
to in illa extrauaganti cuius initium. Ad perpetuam rei memoriam, definitur contra eundem, necessariò exigì, vt confessio secreta sit. Quam obrem ex reuelatione & inspiratione Dei est, quòd confessio sit secreta, alioquin non esset hæresis, ab euangelica veritate penitus aliena, assertio contraria. Cũ tamen aliena esse ibidem decernatur.

Sed oritur circa ea quę diximus dubium. Si enim peccata oportet confiteri, vt innotescant sacerdoti: ergo peccata publica, quę aliàs sunt illi manifesta, non erit necessarium confiteri: quippe ob hanc causam, si circumstantia manifesta est, non est opus eam explicare cõfessori: vt si quis sacerdos, vel maritatus: id quę confessori liqueat, non est necesse: vt, cũ confiteretur fornicationem, exponat se esse, vel sacerdotem, vel maritatum.

At, erroneum est credere, sine confessione publicorum etiam peccatorum cuiquam patere salutem. Primum, quia delictum iudicandum in aliquo foro, debet esse notum in illo foro: sed, etiam si peccata sint publica, nõ sunt confessori nota in foro sacramenti: ergo opus est vt peccator illa sacerdoti cõfiteatur. Et hoc est quod Diuus Thomas dist. 17. q. 3. arti. 2. p. 1. ad primam, docet, inquit. Quãuis sacerdos aliquando sciat peccatum, vt homo: non tamen scit vt Christi vicarius: sicut

etiam iudex aliquando scit peccatum, vt homo: quod nescit, vt iudex.

Præterea, confessio est materia præcipua huius sacramenti: ergo etiam ad absolutionem publicorum peccatorum est necessaria, nam sacramentum sine præcipua materia esse non potest. Denique, si peccator publicum peccatum non confitetur, non potest innotescere iudici, an poeniteat necne: an proponat emendationem, an non. Quare non valet discernere, an soluere debeat, an ligare. Necessarium est igitur, vt non modò secreta etiam peccata verè etià publica peccator se sacerdoti subiiciens confiteatur.

Iam verò posterior illa quæstio relinquitur. An satisfactio, ad sacerdotis arbitrium, sit ad salutem necessaria. Sunt enim auctores, qui negant, in quibus Diuus Thomas. 4. dist. 17. q. 3. art. 1. q. 1. ad primum argumentum videtur esse: Dicendum (inquit) quòd post remissionem culpam, adhuc est peccator debitor poenæ temporalis: sed gratiæ tamen infusio sufficit ad culpam remissionem, ad gratiæ verò infusionem consequendam ordinata sunt gratiæ sacramenta: ante quorum susceptionem, vel actu, vel proposito peccator gratiam non consequitur. Sed tamen, ex hoc quòd operatur confessio ad poenæ remissionem, non habet, quòd sit de necessitate salutis: quia poena ista est temporalis, ad quam

DE POENI. RELECTIO. V. 96
quã post culpæ remissionem remanet homo ligatus. Vnde sine hoc, quòd in præsentì vita expiaretur, esset via salutis, habet igitur confessio, quòd sit de necessitate salutis, ex hoc quòd ad remissionem culpæ ordinatur, hætenus D. Tho. At, vel fallor ego, vel contrarium probabilius est. Nam, sicut ante docuimus, exterior poenitentia est ad salutem necessaria, ergo quemadmodum contritio in lege naturæ & scripturæ habebat annexum propositum confitendi & satisfaciendi Deo, iuxta illud, Dixi Confitebor iniustitiam meam domino &c. ita & in lege noua habet annexum propositum confitendi sacerdoti, & satisfaciendi ad arbitrium eius, hoc est enim subiicere se clauibus, & iudicio ecclesiastico, quòd est ad salutem sine dubio necessarium.

Præterea. Concilium Tridentinum sessio ne. 6. cap. 14. posteaquam definiuit, sacramentum poenitentiae ad lapsi reparationem, vel secundam post naufragium tabulam; necessarium esse: decernit protinus, hoc sacramentum contineri, non modo cessationem peccatorum, & eorundem sacramentalem confessionem, & sacerdotalem absolutionem: verum etiam satisfactionem: per ieiunia, elemosinas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia, non quidem pro poena æterna, sed pro poena temporali, & de hac (inquit) poenitentia

F. MELCHI. CANO.

scriptum est. Memor esto, vnde excideris, & age poenitentiam, & prima opera fac, & iterum. Quae secundum tristitia est, poenitentiam in salutem stabilem operatur, & rursus, poenitentiam agite, & facite fructus dignos poenitentiae. Quae omnia loca de poenitentia exteriori esse intelligenda, per quam scilicet exterior satisfactio pro peccatis fit, superius certis argumentis commostrauimus.

Præterea. Leo Papa, epi. 69. ad Theo. epi. Mediator (inquit) Dei & hominum hæc præpositis ecclesiae tradidit potestatem: vt & poenitentibus actione poenitentiae darent & salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum perianuam reconciliationis admitterent. Igitur nisi proponant poenitentes, se ecclesiae potestati subicere, vt iuxta eius arbitrium peccata cõpensent, seruari non possunt. Iam enim docuerat summus Pontifex, hanc sacerdotalem autoritatem, & iudiciũ, esse ad salutem necessaria.

Denique, cum de satisfactione ad arbitrium sacerdotis præceptum sit, (vt nos proxime definimus) certe satisfactio est ad salutem necessaria, nã si nõ esset, nõ esset in præcepto. Acre vera frustra fuissent sacerdotes iudices constituti, si eorum sententiae parere non esset necessarium. Inanis enim est autoritas iudicandi, quæ impune reiici potest: idque eò magis, quod iudiciũ

DE POENI. RELECTIO. V. 91
iudicium hoc non est ad dirimendas lites, sed ad vindicanda scelera. Et quod iudicibus necessarium est, scilicet, poenam indicere reis, ne sint iudices iniqui: id nos exequi necessario debemus, ne falsi poenitentes & inobedientes tum videamur, tum etiam simus. Nec argumentum quod in contrarium insinuamus opere præteritum est nunc eludere: partim, quod facile est: partim, quod postea eluere debemus. Quapropter eadem argumenta confutanda sunt, quae à principio huius controersiae fecimus:

Ac primum quidem argumentum à plebisque sanctorum facile diluitur, nam vtrunque apostoli Pauli locum interpretantur, non de poenitentia, quae post baptismum fit: sed de poenitentia, quae fit in baptismo. Qui videlicet semel dumtaxat percipi potest: nam poenitentiam baptismum appellari, habes apud Lucam capitulo vltimo, Oportebat (inquit) prædicari in nomine eius poenitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes. Vbi, quae Matthæus de baptismo dixit, Lucas nomine poenitentiae ac remissionis peccatorum tradidit. Hanc expositionem Chryostomus, & Theophylactus sequuntur in eadem loca. Itẽ Ambrosius lib. 2. De poenitentia cap. 2. & August. lib. De vera & falsa poenitentia cap. 3. Colligunt autem ex multis coniecturis, hæc esse

F. MELCHI. CANO.

eorum testimoniorum intelligentiam. Quas ego coniecturas referrem, nisi ad metam huius disputationis festinaret oratio

Potest tamen vterq; locus intelligi etiã de pœnitentiæ sacramento: vt, videlicet, intelligamus, impossibile esse per pœnitentiæ sacramentum rursus renouari: id est, priorẽ nouitatẽ, quã per baptismum accepimus, iterũ accipere. Vnde Gregorius Nazianzenus oratione. 3. in sanctum lauacrum. Non superest (inquit) regeneratio secunda, nec reformatio seu in pristinum statum restitutio: etiã si perquam vehementer illam lachrymis, & inultis queramus suspiriis: ex quibus vix quidẽ cicatricum obductio euenit.

Nec te moueat, q̃ apostolus ait, esse impossibile: nã per excessum loquitur: atq; hyperbolicẽ ingentem rei difficultatem impossibile vocat: non, vt desperent audietes: sed, vt terteantur. Idcirco enim subdit apostolus. Confidimus tamen de vobis dilectissimi meliora, & viciniora saluti: tametsi ita loquimur. Loquurus sum (inquit) o apostolus) ita, vt vos à peccatis retraherẽ, & desperationis metu facerem cautiore. Ceterum cõfido de vobis, & reliqua, quæ sequuntur. Quæ quidem huius loci interpretatio, mea nõ est, sed Hieronymi, lib. aduersus Iovinianũ. 2. referturq; à Gratiano De pœnitentiã, d. 2. c. Si enim. Nec modus

DE POENI. RELECTIO. V. 92

modus hic loquẽdi à sacris literis alienus est. Nã Matth. 19. qđ ante dñs dixerat, difficile est se diuitẽ intrare in regnũ cœlorũ, euestigibõ dixit, esse impossibile, quemadmodũ ex poluit Hieronymus sup caput Esaia. 60. Sed & Aristoteles. 1. libro De cœlo capite. 11. inter reliquas significationes huius vocabuli, impossibilis, eam annumerauit, vt (quod non facile, neq; citò, nec bene fieri potest) impossibile dicatur. Et ad eandem formam per hyperbolem capit. 10. eiusdem epistolæ Apostolus locutus est: vt ostenderet, qua animaduersione peccata nra digna sint, post acceptã notitiã veritatis, si ad iustitiæ rigorẽ examinentur. Sed aliud tamẽ est quod iustitiã postulat: aliud quod clemẽtia, & misericordia suggere.

Ad secundum argumentum certẽ possemus respondere, negando maiorem, sentiunt enim plures viri docti, licitum esse, ab hæretico recipere pœnitentiã in articulo mortis: vt Petrus Paludens. 4. dist. 25. q. 1. Syluester in verbo Confessor, primo. §. & Maioris. d. 17. & glossa extra. De sponsalibus, capite. Non est vobis. Quia licet recipere baptismum ab eiusmodi præcis, cùm extrema necessitas cogit: vt Augustinus tradit, capit. Si quem forte. 24. distinctione. 1. Ergo & pœnitentiæ sacramentum licet ab exciso suscipere. Fluic verò loco solet occurrere, negãdo cõsequẽ

giã. Quia minister baptismi est institutus qui liber de iure diuino: quam ob rem ecclesia id tollere non potest. At pœnitentiã minister, non est quilibet sacerdos diuino iure: sed cui ecclesia demãdauerit. Quocirca sicut potest committere, cui uoluerit: ita & potest auferre. Sed hæc responsio non facit satis argumẽ. Primum, quia probabilissimum est, quemlibet sacerdotẽ in mortis articulo habere autoritatem absoluendi iure diuino. Idq; asseruit Palu. dist. 20. q. 1. art. 2. Dur. distin. 19. q. 2. Capreolus eadem distin. arti. 3. ad quartum. Idem quoq; D. Thomas sentire uiderur. dist. 19. q. 1. art. 3. q. 1. & dist. 20. art. 1. q. 2. Atque est præterea, rationi consentaneum: quia Deus non deficit in necessariis, nullus enim prouidus gubernator in necessariis deficit ergo quẽadmodum prouidit, ut in articulo mortis, quicũq; posset licite baptizare, nõ obstante quacũq; ecclesiastica censura & prohibitione, ita etiam cauit, ut in eodem articulo quilibet sacerdos licitè absolueret. Cũm utrunq; sit sacramentum necessitatis: utrunq; iure diuino præceptum. Est insuper alia ratio, qua id confirmari possit. Quod, autore Augustino quarto libro De baptismo contra Donatist. ca. 24 quod uniuersa tenet ecclesia, semperq; retentum est: nec à Pontificibus, aut Conciliis tempore aliquo post apostolos diffinitum: traditione

DE POENIT. RELECTO. V. 93
tione Christi & apostolorum restitissimè creditur constitutum. At, quod, quilibet sacerdos in mortis articulo quẽlibet possit absoluere, semper in ecclesia obseruatum est: nec noua aliqua hominum constitutione sanctitum, à Christo igitur, & apostolis est institutum. Præterea ecclesia non posset hoc rescindere & abrogare, ferendo, scilicet, contrariam legem: ergo est de iure diuino. Antecedens suadetur. Quia, seclusa quacũq; ecclesiæ lege, talis abrogatio esset contra rectam rationem: si (ut verum est) pœnitentia est sacramentum ad salutem necessarium. Sic igitur rationi maximè consentaneum est, quẽcũque sacerdotem in articulo mortis pœnitentiæ ministrum diuino iure esse constitutum: Quo fieri, per ecclesiæ censuram talem autoritatem abrogari non posse.

Quod si Christus dominus non cõsulisset in mortis articulo periclitantibus, ministrum absolutionis necessarium exhibendo: ecclesia tamen, cuius prudentiæ dicitur esse commissum, cum pia mater sit, non est credenda filiis suis in articulo mortis deesse uoluisse: idq; eò magis, quod exemplo Christi sponsi sui facere, & potuit & debuit: quem cõstat in sacramento baptismi (quod necessarium esse ad salutem uoluit) nulli in articulo mortis defuisse. Præterea. Necessitas non habet

legem, vt habes in capit. quod non est, de regulis iuris, non ergo existimanda est ecclesia, legem, qua præcisum amouet à sacramentorum ministerio, ad extremum necessitatis articulum extendere voluisse. Præterea, odia restringi, fauores conuenit ampliari: vt etiam iuris regula tradit. Quod autem quilibet sacerdos in articulo mortis quemlibet possit absoluerè, gr̃a est & fauor populi Christiani. Quocirca, ampliare potius, quàm stringere debemus.

Quod autem præcisi sacramentorum ministerio priuantur, in odiũ est: restringendũ itaq; esse viderur: nam pœnæ, legũ interpretatione, molliendæ sunt, non exasperandæ, De pœnitentia. d. i. cap. Pœnæ. Probabile igitur est, à præciso sacerdote fideles posse sacramentũ absolutionis in mortis articulo recipere: videlicet, si absque periculo fidei recipi potest. Ac profectò non ambigo, quin à catholico excommunicato, etiã nominatim, in mortis articulo pœnitentię possimus suscipere sacramentũ: si alius desit. Quippe, nõ video causam, quare fideles in articulo mortis, p̃sente sacerdote catholico, priuètur sacramento ex diuina institutione ad salutem necessario. Quod vtiq; esset minus tolerabile, quàm in mortis articulo casus reseruare: præsertim cum homines ferè, non contritionem, sed attritio-

DE POENI. RELECTIO. V. 94
tritionem habeant, quapropter durum esset, hominibus maiori ex parte imbecillis, in tali periculo velle deesse. Quod si hæc exceptio ministri catholici, etiam per excommunicationem præcisi, iure optimo defenditur non est absurdum, & alios præcisos excipere, tantum in mortis articulo. Quoniam extrema necessitas, siue corporalis, seu spiritalis sit, ab omni ecclesiæ lege videtur excepta.

Id verò, quod obiici in contrariũ solet ex. 24. q. i. cap. A diuimus, per hæc facile diluitur, cui simile est, quod Ambrosi⁹ ait, De pœnitentia, d. i. cap. Verbum. & cap. Potest fieri: obidq; si mili ratione soluitur. Illud autè, quod opponitur ex ca. ultimo eiusdem causæ & quæstionis, aduersus hanc sententiam nihil penitus facit. Primum, quod ibi sermo est de Eucharistiæ sacramento: quod non est sacramentum necessitatis. Deinde, quod id fecit Hermogildus, ne Arriano episcopo faueret: què rex ob eum finem distinauerat. In quo euentu ne sacramentum quidem baptis mi ab hæretico recipiendum esset. Nã, quod in extrauaganti, Vnam sanctam de maiortate & obedientia Bonifacius docet, extra ecclesiam non esse remissionem peccatorum: & ex dictis modò, explicari facillè potest, & quemadmodum intelligendum esset, in superioris ani relectione docuimus.

F. MELCH. CANO.

At, si quis communem opinionem sequi velit, cuius etiam D. Tho. fuisse viderur. 4. d. 19. artic. 2. quæstione. 2. ad tertium: & distin. 17. quæstione. 3. articulo. 3. quæ. 1. ad secundum: & 3. p. quæ. 82. art. 7. ad secundum: respon- dere aliter potest, negâdo minorem. Nec est simile de baptismo & pœnitentia, quoniam baptimus multo magis est necessarius, quàm pœnitentiæ sacramentum: eò quòd non solù opus est, quatenus remediù peccati, sed quatenus professio est Chriænæ fidei, & in Chri- stum incorporatio.

Vnde ad tertium argumentum, iuxta duas has differentes opiniones dupliciter item re- sponderi potest. Nam, difficile est de doctis- simorum virorum iudicare sententiis: & in medio seniorũ, iuvenes sedere arbitros. Ita q; ex his duabus vtra sit opinio deligen- da, prudentiorum ego & doctiorum arbitrio, dere- linquo.

Ad quartum, vbi difficultas est, à quonam habeat iurisdictionem, qui Summum Ponti- ficem absoluit, communis opinio respõdet, quòd Summus Pontifex eligendo confesso- rem, confert ei potestatẽ, quã tamẽ ipse exer- cere non potest, vt diaconus, electus episco- pus, potest demandare absolutionem à pec- catis: cum ipse tamẽ peccatores absoluere nõ queat: quæ est solutio Cardinalis Turrecre- mata

DE POENI. RELECTIO. V. 95
mata, lib. 1. summæ ecclesiasticæ, capit. 98. & D. Bonaventuræ. 4. d. 19. & D. Thomæ, d. 16. q. 1. art. 3. q. 3. At, Paludanus eadem dist. q. 2. & Capreolus eadem distin. q. vnica, art. 3. me- lius sentire videntur: iurisdictionem, qua sa- cerdos electus à Pontifice eũ absoluit, à Chri- sto esse, & non ab ipso Pontifice, quia Deus non deficit in necessariis. Quare Summo põ- tifici de ministro sacramenti ad salutem ne- cessarij prouidit. Item Summus Põtifex post peccatum mortale factus est subditus in fo- ro interiore: nam obligatur confiteri sacerdo- ti, sicut & quilibet alius, qui mortaliter pecca- uit, iudicio huius fori sacramentalis obnoxius fit, ergo sine commissione ipsius est in eccle- sia iudex, cui scilicet, confiteri teneatur.

Præterea. Licet episcopus diaconus cõmit- tere alteri absolutionem possit, sed nõ tamẽ, nisi eorum, quorum est pastor, committere potest, hoc est, suorum subditorum. At. Sum- mus Pontifex non est pastor sui ipsius, nec iu- dex, quam ob rem sui ipsius absolutionẽ cõ- mittere alteri non potest. Nec me fugiunt, quæ Cardinalis Caietanus vir alidquid doctis- simus, scripsit quæstione vnica de ministro huius sacramenti: quæ mihi nõ placent omnia sed (humanorũ ingeniorum ea, vel fors, vel conditio est) aliis non placebũt nostra. Equi- dem, quamdiu ratio melior nõ succurrit, nõ auderem

auderē afferere, confessorum Summi Pontificis nullam habere iurisdictionis potestatem super ipsum, nec à Gh̃o, nec ab ecclesia, nec ab ipso Summo Pontifice, quod Caietanus videretur admittere. An admittendum sit viderint alii, nam ego, principium absolutionis sacramentalis existimo, nō solam esse potestatem ordinis, verum etiā iurisdictionis. Quippe, cum minister huius sacramenti (iuxta Concilium Florentinum) sit sacerdos habens auctoritatem, vel ordinariam, vel ex commissione superioris: cumq; etiā sacramētum hoc iudiciale sit, ministrum eius, nisi iudicem intelligere non valeo: iudicem autem sine iurisdictione, ne cogitatione quidem informare possum, eo vel maxime, quod minister huius sacramenti soluit, & ligat: ac proinde, iurisdictionis potestatem habet. Igitur, sicut Summus Pontifex propter crimen hæresis subditus sit ecclsiæ in foro exteriori, idq; ex divina institutione: sic per quodlibet mortale peccatum Ecclesiæ subiicitur in foro interiori, Christo instruyente & obligante Pontificem Summum, vt coram sacerdote cōparet: tamen si hanc illi dederit facultatem, vt eligat, quem maluerit. Quam restrictionem sicut & ceteras Christi, licet scriptas non habeamus, ab apostolis accepimus.

Itaq; sacerdos simplex, cū initiatur, nō ordinis

DE POENI. RELECTIO. V. 96
 dinis modò potestatem, sed iurisdictionis etiā accipit, non simpliciter & quātum ad omnes sed primū, quantum ad venialia peccata. D. Tho. d. 18. art. 3. q. 1. ad tertium, & est cōmunis opinio. Deinde, quantum ad mortalia: quibus est iam peccator à proprio sacerdote solutus: quoniam illud iudicium est penitus arbitrarium, cum nulli teneat se subdere: neq; apparet vnde propius sacerdos habeat solus potestatem in illa peccata, cum non sit materia subiecta proprio sacerdoti. Præterea, quantum ad omnia in articulo mortis: denique ad Summū Pontificem absolueudū. Atq; horū omnium radix eadem est, etenim, (vt Capreolus & Durandus. d. 19. 4. diligenter annotauerunt) in vniuersum apostolis dictū est. Accipite spiritum sanctum: quorū remisistis peccata &c. Restrictio autem facta ex speciali commissione facta Petro: cui, quoniam claves tanquā primo clauigero collatæ sunt, id consequenter est demandatum, vt eius auctoritate, quicumque alius aperit, aperiat &c. nam illa commissio de aliis à Petro facta est. Ideoque Petrus, & eius successores non subiacent illi restrictioni, quin possint absolui à quolibet sacerdote.

Ad quintum verò argumentū, nōnulli responderēt, illud verbū domini, nō de corporali seu sacramentali mādicatione corporis dñi, sed

sed de spiritali esse intelligendum. Qui autem per fidem Christum habet in se manentem, is spiritaliter manducat corpus, & bibit sanguinem: quia Christi membrum efficitur: ac proinde particeps ipsius, & carnis, & sanguinis. Id autem necessarium est ad salutem, non solum adultis, verum etiam paruulis. Atque huius sententiae videtur esse D. Thomas. 3. p. q. 65. artic. 4. ad secundum: & q. 80. arti. 9. ad tertium. Et Hieronymus in primū cap. epistolae ad Ephes. De cons. d. 2. ca. Dupliciter. 10. Imò Origenes homil. 7. in Leui. & August. lib. 3. De doctrina Christ. cap. 16. manifestè docent, hunc locum figuratè esse accipiendum, vt per metaphoram, qui credit in Christum, eiq; incorporatur, Christum dicitur manducare. Eandemq; expositionem vbiq; locorum Augustinus probat: vt tractatu in Ioannem. 26. & 27. Et lib. 1. contra duras epist. Pelag. cap. 22. & lib. 1. ca. 4. De consecratione. d. 4. cap. In ecclesia: & capite sequenti: vbi & refert, Innocentium huius sententiae fuisse, ac re vera fuit: vt patet in epistola eiusdem Innocentii ad Concilium Cartaginensè. Et ratio quoq; illis suffragatur quia, si de sacramentali manducatione dominus loqueretur, falsum esset illud. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem in me manet, & ego in illo, constat enim multos car-

nem

DE POENI. RELECTIO. V. 97
nem Christi, atq; eius sanguinem in sacramento accipere, & non eisdem in Christo manere. Item etiam, cum sermo vniuersalis sit: si de sacramentali manducatione intelligeretur, iam paruulis esset eucharistia necessaria, vt vitam haberent in semetipsis, quod est erroneum. Ac Laicis praeterea sumptio huius sacramenti sub vtraque specie esset ad vitam necessaria: quae est haeresis Lutherana.

At verò, licet dominus ibi de spiritali manducatione sermonem faciat: non tamen excluditur sacramentalis: vt patet ex D. August. in Ioannem, tractatu. 26. atque ex. Thoma. 3. p. q. 80. art. 11. Vnde & eiusdem partis. q. 65. art. 4. ad secundum, ait, Illud verbum dominus intelligendum esse de spiritali manducatione, & non de sacramentali. Non dixit. Et non de sacramentali. Quòd autem de sumptione etiam sacramentali verba fiant, mihi facile persuadeco. Primùm, quia de futuro loquitur dominus dicens: Panis quem ego dabo, caro mea est, nondum enim instituerat eucharistiae sacramentum. Deinde, quia discernit manducationem & potationem, inquit. Nisi manducaueritis carnem, & biberitis &c. vbi integrum sacramentum carnis & sanguinis, quod in cibum & potum daturus erat, apertè distinxit. Accedit ad hoc, quòd Ioannes Euangelista, si eo capite de eucharistiae

N

sacramento

sacramento non fecisset mentionem, omnino nullâ altissimi sacramenti rationem habuisset: cum in reliquis sui Euangelii partibus, ne verbû quidem vllû de eucharistia fecerit. Adde, quod pleriq; sancti de eucharistia sacramento illum locû interpretantur: vt Chryostomus in Ioannem homil. 45. & lib. 3. De dignitate sacerdotali cap. 4. & Augusti lib. 1. de Baptis. paruu. capi. 20. Ambrosi. lib. 4. De sacramentis. Bernardus in sermone De resurrectione, cuius initium. Vicit Leo. Cyrillus quoque, ac Theophylactus in cõmentariis super Ioannem: atque alii, quos refert Gratianus De consecratione. d. 2. Certè ecclesia, cum aduersus hæreticos de eucharistia sacramento disputat, ex eo capite, vel maximè testimonia sumit. In Concilio præterea Constantiensi sessione. 13. cum hæreticorum argumento obiter responderetur, qui ex hoc testimonio sumebant, Laicis sub vtraq; specie hoc sacramentum esse conferendum: non confugerunt patres ad spirituales manducationem, sed crediderunt, id quod dominus dicit, Nisi manducaueritis & c. etiã à Laicis sub specie panis seruari: cum firmissimè (inquiunt) credendum sit, sub vtraq; specie integrum Christi corpus & sanguinem contineri. Et (ne longum faciam) Concilium Ephesinum in epistola ad Nestorium, hunc ipsum locum, de quo differimus

DE POENI. RELECTIO. V. 98
rimus, de sumptione sacramenti corporis & sanguinis domini interpretatur. Atq; id nos late persecuti sumus: vt vim argumenti conseruarem: scilicet, quod difficilius est, quam vt per illam priorem intelligentiam eludi possit.

Igitur, (vt ex locis citatis apud D. Thomam colligere licet) testimoniû illud, licet dissimiliter, vtramq; tamè expositione complectitur, & spiritualis & sacramentalis manducationis. Non enim qui corporaliter dentibus terit eucharistia sacramentum, habet vitam æternam: nisi & spiritualiter manducet, hoc est, credat in CHRISTVM viuam fidem: & Ecclesiastici corporis, cuius CHRISTVS caput est, membrum fiat. Ergo spiritualis manducatio perfidem, medium est necessarium ad salutem & adultis, & paruulis. Suscipiturque hoc medium, cum baptismus suscipitur: vt Diuus Augustinus exponit, libro primo, De baptismo paruulorum, capite vigesimo, & locis quoque paulo ante citatis: ac, Diuus Thomas tertia parte, questione, septuagesima tertia, articulo tertio. Sacramentalis autem manducatio non hoc modo est de necessitate salutis, sicut baptismus: videlicet, quia Baptismus est necessarius, non solum necessitate præcepti, verum etiam, vt medium, sine quo salus non constat.

F. MELCHI: CANO,
 At sacramentalis eucharistiæ manducatio solum est necessaria, ut præceptum: ac proinde solis adultis: quibus dum taxat præceptum imponitur. Quod autem hæc sit mens Diui Thomæ, colligere possumus ex tertia parte, quæstionæ. 65. articulo quarto, & quæstionæ. 80. art. 11. Quid autem in causa sit, quam obrem similibus verbis non similis necessitas præscribatur, non facile dicitur: nisi ad ecclesiæ sensum nostras intelligentias referamus: quæ sacramentalem eucharistiæ sumptionem nunquam intellexit esse medium ad salutem necessarium: pœnitentiam esse intellexit, vel vtrumq; sacramentum necessariû est in re vel in voto, sed aliter tamen vtrumlibet nam votum eucharistiæ in baptismo continetur: votum autem pœnitentiæ in nullo alio sacramento. Quo fit, ut votum eucharistiæ satis sit implicitum, votum pœnitentiæ requiratur explicitem. Atque id forsitan est ad. D. Thomæ sensum accommodatius.

Ad textû argumentum respõdetur, quod Nectarius antecessor Chrystostomi cõfessionem secretam de medio sustulerat, ut illo capite Sozomenus tradit. Quam obrem, Chrystostomus Nectario succedens, de confessione hac auriculari, populo verba facere noluit quia enim nondum scandalum sedatû erat, quod in ecclesia Cõstantinopolitana per occasionem

Nectarius
 vir p̃bus

DE POENIT. RELECTIO. V. 99
 casionem secreta confessionis fuerat exortum: non est ausus, eam restituere: quam, si licet, vir probatæ fidei apud Constantinopolitanos abiecerat. Nec apud Græcos confessio quæ sacerdotibus in aurem fit, tam est recepta, quàm apud Latinos, unde Sozomeno loco illo citato, apud occidentales ecclesias ritum confessionis asserit maximè & radicatum & retentum. Sed & de pœnitentia, d. 1. capit. finali Theodorus dicit, Græcos existimare solum Deo esse confitenda peccata. Quemadmodum itaque baptismus nõ statim à pãssione Christi cœpit esse medium omnibus necessarium ad salutem, sed post sufficientem euangelij & baptismi euulgationem: ita & cõfessionis sacramentum ex eo tempore cœpit omnibus hominibus esse necessarium, etiam de peccatis secretis, quo sufficienter promulgatum est. Quo fit, ut Græci ante plenam euulgationem sine peccatorum confessione occultorum saluari potuerint. Iurisconsultis verò, ac nonnullis etiam Theologis sanè parcendum est, quia in quæstione perobscura, & quæ eo tempore nondum erat satis explicata ac definita, ignoranter errauerint.

Sed quoniam plus nimio longa facta est disputatio, iam ad partem relectionis postremam pergamus. In qua illud quærebatur, An de pœnitentiæ sacramento diuinum præcep-

fuisse videtur, quãtũ colligitur licet ex eodem li. 9. cap. 13.

F. MELCHI. CANO.

ptum sit. & quoniã primam huius sacramen-
ti partẽ, hoc est contritionẽ cordis, quemad-
modum in præcepto diuino esset, ostendi-
mus. Reliquæ sunt duæ, (de quibus nobis in-
stituenda est disputatio) confessio videlicet
oris, & satisfactio operis: nam alterius præce-
ptum hæretici negant, alterius etiã catholici.

Ad illud igitur explicandum prius aggre-
diamur, An confessio, quæ sacerdotibus in
aurem fit, euangelico iure sit præcepta. Suade-
tur enim non esse. Primum, quia tale præcep-
tũ diuini iuris nullo sacrarum literarum lo-
co reperitur. Quod si ita est, vt certè videtur
esse, non est cur diuini iuris præceptũ esse fin-
gamus. Deinde. Si confessio diuinæ institu-
tionis esset, eius quoq; integritas ab euange-
lico iure proficisceretur: vn de fieret vt & pe-
nitens omnium peccatorum & species & nu-
meros dicere, & confessor sollicitè vtrumque
interrogare deberet, quod esset re vera mo-
lestissimum. Ac præterea non liceret ecclesię
vlla ex ciuita confessionem partiti. At parti-
tur: vt, cum sunt casus reseruati, absoluit Ro-
manus pontifex ab illis: pro aliis verò non re-
seruatis remittuntur poenitentes ad proprios
sacerdotes. Nõ igitur diuinæ institutionis est
omnia simul peccata sacerdoti confiteri.

Præterea. Si hoc præceptum Euangelicum
fuisset, tunc non obstante damno, vel pro-
prio,

DE POENI. RELECTIO V. 100
prio, vel alieno, confiteri teneremur, sicut &
baptizari. At asserũt doctores, iacturam, aut
meam, aut alterius idoneam esse causam, cur
ego non debeam confiteri: non est ergo di-
uini iuris obligatio.

Præterea. Si Christus dominus confessio-
nem iussit, certè eam iussit quæ medium est
necessarium ad salutem, scilicet, formatam.
Quam obrem, qui præstaret confessionem
informem, eam iterũ facere teneretur, quod
esset profecto durissimum.

Præterea. Si præceptum de confessione di-
uinum esset, mutus hac etiam lege constrin-
geretur. Id verò tam est absurdũ, quàm esset
absurda cõfessio, quæ à muto proficisceretur.
Item & absens per epistolam confiteri debe-
ret absenti sacerdoti, atq; ad eũ peccator igno-
ræ linguæ præsentis per interpretem.

Ad hæc. Eadem ratione Dei præceptum
esset, solis propriis sacerdotibus confiteri: cũ
soli sint, à Deo iudices constituti, vnde & in
capit. Firmiter, De summa trinitate, clauis
solis apostolis, & eorum successoribus dicen-
tur esse collatæ.

Postremò. Si mandatum hoc ex euangelio
posset haberitid vel maximè ex illo Ioannis.
20. capite. Quorum remisistis peccata, re-
mittũtur eis: & quorum retinueritis retenta
sunt. At inde nõ habetur, pari enim ratione

oporteret, venialia confiteri: cum de illis etiam ibidem sermo fit, aliàs confessio venialium ad hoc sacramentum non pertineret, & si de vtrisque loquitur Christus, cum ait, Quorum remiseritis peccata, ad vtraq; etiam pertinet, quod dicit, Quorum retinueritis &c. Compertum igitur videtur esse, aut vtrumq;, aut neutrorum confessionem in præcepto diuino esse.

In contrarium est, quòd sacramentum poenitentiae ad salutem necessarium est, vt ante docuimus. Quòd vtrique sacramentum citra confessionem constare non potest: quæ, videlicet, est præcipua huius sacramenti materia. Cùm itaque peccata mortalia confiteri, opus sit ad salutem: efficitur manifestè, de confessione diuinum esse præceptum.

In hac controuersia, post ea, quæ in superiore definita sunt, vix quicquã superest, quòd adiciere debeamus. Quippe certum & persuasum nobis esse debet, omnem exteriorè virtutis actum ad salutem ex diuina institutione necessarium: ex eadem quoq; institutione in præcepto esse. Faciamus enim hominem peccatorem contritionè habere peccati sui. Tunc quaeritur, an hic teneatur confiteri ex diuino iure, nec ne. Si teneretur id fides catholica docet: id nos in præsentia conficere volumus. Sin non teneretur, sine peccato morta-

li po=

DE POENIT. RELECTO. V. 101
li poterit confessionem omittere. Quare per solam contritionem saluabitur: ac proinde confessionis sacramentum non est ad salutem necessarium.

Præterea, (vt reliqua argumenta prætereamus, quæ modò repetere molestum negotium esset) definitio illa Concilii Complutensis sub Reuerendissimo Archiepiscopo Tolletano Alfonso Carrillo, manifestè conuincit, non solum confessionem diuina lege iussam esse, verum etiam id negare, hæreticum esse.

Prima igitur conclusio Petri Oxomensis ibidem damnata, sic habet: Peccata mortalia, quantum ad culpam, & poenam alterius sæculi delentur per solam cordis contritionem sine ordine ad clauas.

Secunda conclusio. Quòd confessio de peccatis in specie fuerit ex aliquo statuto vniuersalis ecclesiæ, non de iure diuino,

Tertia conclusio. Quòd prauæ cogitationes confiteri non debent, sed sola displicentia delentur sine ordine ad clauas.

Quarta conclusio. Quòd confessio nõ debet esse secreta. Has omnes & singulas hæreticas esse synodus definiuit. Est autem cõgregata autoritate Sixti quarti: & confirmata postea ab eodem Sixto in Extrauaganti, cuius retro mentionem fecimus: vbi denuò condènantur tanquam hæreticæ illæ propositiones.

M v Quo

Quo fit, vt quia asserūt hūc errorē esse teme-
rariū, aut hæresim sapere, hāc Sixti definitio-
nē minimē viderint: quam non piguit semel
atque iterum fumere, vt frequentius obocu-
los posita perenni memoria teneatur.

Ad primum argumentū. Iam ostendimus
locum in euangelio Ioannis, vnde confessio
nis præceptum ducitur. Nā quod Caietanus
in cōmentariis super hunc locum asserit: in-
stitutionem sacramenti pœnitentiæ inde ha-
beri, non præceptū: certissimē saluabitur. Ha-
betur enim necessitas comparandi corā iudi-
cibus à Christo constitutis, atq; ex consequē-
ti præceptum confessionis: sine qua peccata
nostra à sacerdotibus iustē ac prudenter dis-
cerni, iudicariq; non possunt. Iam, quod hæ-
retici tradunt, Innocentium tertiuū fuisse con-
fessionis auricularis autorem, imprudenter
errant. Leo siquidem Papa multis annis ante
Innocentium præcepit confessionem, non
publicē fieri, sed occultē. Quinetiam asseruit
contra apostolicam regulam publicam con-
fessionem postulari: vt patet epistola. 57. ad
episcopos Campaniæ: & 69. ad Theodorum
episcopum. Huius etiam iudicii sacramenta-
lis apud sacerdotes meminit Innocētius pri-
mus in epistola ad Decentium capi. 7. Sed &
Clemens in .i. epistola ad Iacobum fratrem
domini, Petrum apostolum tradidisse refert,
cogita-

DE POENI. RELECTIO, V. 102
cogitationes etiam malas oportere Christia-
nos mox ad Christum illidere, & sacerdoti-
bus domini manifestare. Ei us etiam est men-
tio apud Hieronymum in illud Ecclesiast.
10. Si mordeat serpens in silentio &c. Nam
quod super Psal. 84. refertur, forsità reii-
cietur, quōd cōmentaria illa, an D. Hierony-
mi sint, incertum est: quemadmodum lib. 2.
De visitatione infirmorū: & libellus Ad com-
mitem, & liber De vera & falsa pœnitentia,
D. Augustini esse negantur. Sed est tamen in
Augustino locus, quē euertere ne Erasmus
quidem possit: in lib. 3. De baptismo contra
Donatist. cap. 17. & 18. vbi nititur iudicium
hoc sacerdotale eodem hoc ipso Ioannis asse-
rere testimonio: vide etiā, tractatu. 2. in Psal.
101. super illud, Vt audiret gemitus compedi-
torum. Cyprianus quoq; sermone. 5. De la-
pſis, etiam eos, qui corde tantū lapsi sunt, do-
cet, hoc ipsum, apud sacerdotes Dei dolēter
debere confiteri. Pœnitentiæ huius insuper,
quæ apud sacerdotes fit, mentionē fecit Ter-
tullianus in libro. De pœnitentia. Ambrosius
autē lib. 1. De pœnitentia cap. 2. hanc senten-
tiam eodem, quo & nos Ioannis testimonio
confirmat. Nam alia, quæ solent asserri, vt est
illud Iaco. 5. Cōfitemini alterutrū etc. Et illud
Lucæ. 17. Ite ostēdite vos sacerdotibus &c. nō
ad eō firma videntur aduersus hæreticos testimo-
nia.

F. MELCHI. CANO.

nia, tamen si dici etiam facile porerat, quod licet ex sacra scriptura huiusmodi præceptum non haberetur: habetur tamen ex traditione Christi & apostolorum: quemadmodum & alia pleraque naturæ fidei documenta. Quod si rara apud antiquos secretæ confessionis mentio est, frequens verò publicæ, ut in Concilio Nicæno ca. 9. & aliis ite plurimis, ad sanè nihil nostræ huic definitioni aduerfatur. Oportet enim est si quidem, non solum ex traditione maiorum, verum etiam ex euangelico testimonio: confessionem peccatorum sacerdoti fieri debere: quod quidem est de necessitate sacramenti, Secretam verò, aut publicam confessionem fieri, prudentiæ est naturali relictum quæ dictat, ut occulta peccata occultè, publica, publicè iudicentur.

Ad secundum argumentum, non possumus breuiter respondere: quoniam rei grauitas & utilitas multa nos dicere compellunt: quæ præteriri nulla ratione debent.

Primum igitur, confessionem integrâ esse debere, apud Theologos exploratissimū est: ut patet in. 4. distin. 16. & . 17. vbi ea de re ab scholasticis Theologis differitur. Habetur autem manifestè huius assertionis definitio in Concilio Florentino: vbi, posteaquam decretum est, confessionem esse huius sacramenti materiam: ad confessionem id pertinere definitur,

DE POENI. RELECTIO. V. 105
 nitur, ut quis omnia peccata sua, quorum memoriam habet, integrè confiteatur: & concilium Lateranense, in capi. Omnis vtriusque sexus, De pœnitentiis & remissionibus: Omnia (inquit) peccata sua proprio sacerdoti confiteatur. Quo etiam vsu totius ecclesiæ declarari facile potest: nam, quitacer aliquod peccatum mortale, eum communi consensu fideles damnant.

Diuis quoque Tho. 4. d. 17. q. 3. artic. 4. q. 2. rationibus hoc suadere cogitur. Prima, quod confessio mutila, non est confessio, sed confessionis simulatio: non enim verè vult sanari ab illis morbis, quos explicat medico, qui alios tacet: cum medicina sit eadem omnibus sanandis instituta: quæ ratio sumitur ex Augustini. De vera & falsa pœnitentiâ, cap. 15. Quisdam (ait) vni coelant, quæ alii manifesta conseruant. Quod est ad hypochrysim tendere, & semper carere venia, ad quam totam perfrusta putant peruenire.

Secunda, quod confessio fit sacerdoti vice Dei cum spe veniæ consequendæ: sed impium est, à Deo dimidiatam sperare veniam, De vera & falsa pœnitentiâ cap. 9. Ergo & à confessore impium est dimidiatam peccatorum remissionem expectare. Quæ eadem est ratio Augustini in illo capi. 15.

Tertia, quod sacramentum hoc ordinatur ad

P. MELCHI. CANO.

ad medicinā omnium peccatorū mortalium quibus sacerdos curationem adhibiturus est. Quodd nisi cognoscat medicus agrī totā habitudinem, non potest prudenter medicinā apponere. Nam, quæ vni morbo cōpetit, alteri affert quandoq; perniciem. Quæ ratio sumitur ex cap. Omnis vtriusq; lexus: vbi. Sacerdos more periti medici (Innocentius ait) diligenter inquirat peccatorum circumstantias & peccati quibus prudēter intelligat, quæ le debeat ei præbere consilium, & cuiusmodi remedium adhibere, diuersis experimentis vtendo ad saluandum ægrotum.

Durandus tamen. d. 17. q. 15. hanc quidem rationem calumniatur, sed eam tuetur Paludanus. q. 5. eiusdem distinctionis: ac multo etiam magis Adrianus. q. 4. De confessione. Nos verò fatemur, conclusionem mathematica demonstratione planè exploratam haberi non posse: sed fide posita, afferuntur argumenta, quæ probant, consentaneum esse, ita fieri oportere. Ac reuera, cū huius sacramenti finis, non tam vindicare sit, quàm sanare (non enim venit filius hominis in mundum vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum, Ioannis. 3.) notitia, necessaria iudici ad hoc salutare iudicium, ex tali fine saltem depromenda est. Tantū itaque criminum poenitens confessori debet manifestare, quā-

tum

DE POENI. RELECTIO. V. 107
tum opus erit ad salubre poenitentis iudiciū, arque vindictam. Et quemadmodum leges considerant, quod plerumque necesse est: raros autem euentus negligere solent sic & rationes legis in ea spectant, quæ plurimum accidere solent: quæ verò rarerer incidunt, nec legem, nec rationem legis infirmant. Cōpertum sit igitur, confessionem peccatorum integram esse oportere. Sed, an id sit de iure diuino, in dubium vertitur. Cui tamen (ne longas moras trahamus) breuiter respondetur, confessionis integritatem ex diuina institutione fuisse. Qui enim confessionem instituit, non mancā & mutilā, sed integrā instituit. Dei quippe perfecta sunt opera.

Deinde, materia sacramenti ex diuina institutione fuit. At confessio integra, est materia huius sacramenti, vt Concilio Florentino definitur. Imò aded, perspicuum est, cū formæ absolutionis confessio mutila & dimidiata repugnet. Non enim absoluit ligatum multis funibus, qui vnum præcindit, aliis non præcisit.

Deniq; Ioannis. 20. Sacerdotes iudices cōstituuntur à domino ad remitenda peccata loco Dei. Si ergo sacerdos partem peccatorū remitteret, partē non remitteret, (quod paulò ante ratiocinabamur,) & Deus quoque partim absolueret, partim nō absolueret quod

quod impium est. Cumq; omnium peccatorum mortalium sint iudices: si quibusdam cognitis, aliis neglectis, reus absolueret: procul dubio iudicium, non solum imprudens esset verum etiam iniquum.

Porro, si omnia hæc argumenta defuissent vsus Ecclesiæ vsq; ab apostolis receptus id satis ostendit semper enim intellexit ecclesiæ, confessionem, quam à Christo accepit, integram esse debere.

Verumtamen adhuc dubium est, An satis sit confiteri omnia peccata, quorum quis fortem memoriam habet: an oporteat etiam adhibere diligentiam, vt peccata in memoriâ reuocentur. Nam videtur, illud prius satis esse: quoniam in concilio Florentino dicitur, ad confessionem pertinere, vt omnia peccata, quorum homo memoriâ habet, integrè cõfiteatur. In contrarium est communis sententia Theologorum: atque ad eod cõmunis vsus populi Christiani.

Pro huius rei explicatione, cum primis aduertendum est, vnum, idemq; præceptum esse de cõfessione, de eius integritate, de examine consciëntiæ, ac peccatorû inquisitione. Nã, ob id tenetur homo integrè confiteri, quia tenetur confiteri: & idcirco examinare consciëntiam, & peccata quæ fecit inquirere, quia debet integritatem in confessione seruare.

Illud

Illud deinde commemorandum est, (quod alias sæpè diximus) huius iudicii sacramentalis finem, non tam punitionem, & vindicationem iustitiæ esse, quàm vindicationem salutarem. Ex quo fit: vt, licet in iudicio purè vindicatiuo exacta culparum cognitio requiratur, vt videlicet tanta sit pœna, quanta quis per culpas meritus est: at in iudicio hoc sacramentali non exigitur exacta cognitio peccatorum: sed qualis, & quanta necessaria est ad curationem, & salutem pœnitētis, hæc enim huius iudicii finis est. Quæ quidem doctrina habetur ex cap. Omnis, De pœnitentiis, & remissionibus. Ibi, More periti medici sacerdos diligenter inquirat peccatoris circumstantias & peccati &c. Idem traditur ab eodē Innocentio, in cap. Deus qui: eodem titulo: Cũ pœnitentia (inquit) non tam secundum quantitatem excessus, quàm pœnitentis contritionem per discreti sacerdotis arbitrium sit moderanda, pensata qualitate personarû, & consideratis circumstantiis omnibus, pro vt saluti eorum viderit expedire.

His animaduertis, prima conclusio fit. Nõ tenetur quis omnem operam, quam potest, dare: vt omnia peccata, quæ fecerit, in memoria conseruet: videlicet, vt postea tẽpore confessionis nullum intermittatur. Hanc conclusionem, vel eo solo argumento amplecti de-

beremus

F. MELCHI. CANO.

beremus, ne Christi iugū insuaue, imò adedò importabile hominibus redderetur: ne Germani meritò possint obiicere (quod quidam illorū impudēter) doctores scholasticos, homines nimium argutos, confessionem hodie talem reddidisse, vt iuxta illorum ætherosin impolsibile sit confiteri.

Præterea. Pauci admodum eorum, qui semel in anno confitentur, memoria tenēt vniuersa peccata mortalia, omnes circūstantias, omnesq; cogitationes: & tamē, si peccator simul atq; peccat, scriberet peccatū, obliuioni certè frequentissimæ mederetur. Non igitur quancunq; potest curam impendere homo tenetur, vt omnia peccata memoria teneat, nisi velimus ad hanc scribendi scrupulosam diligentiam homines obligare.

Item. Quidnam is faciet, qui literas nescit? Num locis & signis peccata denotabit: vt eo pacto memoriæ imbecillitati succurrat? Minimè gentium. Age verò, quid cum rusticis agemus, si hæc sententia vera non est? Nempe nihil aliud, quàm eos obligare, vt non semel modò, verum etiam centies in anno confiteantur, si quicquid valent præstare tenentur, ne vllius peccati obliuiscantur. Et, cum ex duobus iactis fundamentis hæc conclusio maximè constet, non est cur nos in ea probāda amplius immoremur.

Secun

DE POENI. RELECTIO. V. 106

Secunda conclusio. Tempore, quò quis tenetur confiteri, aliquam diligentiam adhibere debet peccatis omnibus, quæ commisit, inquirendis. Tenetur enim integram confessionem facere: quod nulla adhibita diligentia, est moraliter impolsibile. Idem etiam patet ex fine confessionis, siue quatenus iudicium voluntarium est, siue in quantum est iudicium medicinale.

Tertia propositio. Qui adhibet humanam vel mediocrem diligentiam, (qualem videlicet præstare solet viri, mediocriter timētes Deum, quisque iuxta conditionem gradus & ordinis sui) verè implet legem de confessione integre facienda. Verbi gratia, si ego adhibui aliquam diligentiam, & per paruam vltiorem, probabiliter existimo aliqua mortalia fore in memoriam reuocanda, teneor vltèrius inquirere. Quòd si putò nullum aliud peccatum venturum in mentem, nisi forsità ingenti quadam discussione, & magni temporis inquisitione, non oportet esse sollicitum, satis nempe est illa mediocris, & humana diligentia.

Quarta propositio. Si quis adhibuit diligentia & curam in examinanda conscientia, quæ credit esse sufficientem, etiam si fallatur, excusari talis negligentia à peccato mortali, & potest, & debet. Non in omnibus id quidem.

O ii sed

DE MELCHICANO.
sed in hominibus pijs: qui timēt Deum, atque habent mediocrem curam animæ suæ. Ceterum impios, quos videlicet nulla animæ suæ cura tangit, ego nulla ratione à peccato mortali excusarem: etiam si existiment, se diligentiam idoneam adhibuisse: eum, videlicet, omittunt, vel ignorantes, aliqua peccata, ex insufficienti dilcussione.

Nā, cum huiusmodi hominibus minima diligentia esse videatur maxima, cumque sint soliti adhibere mediocrem, timere sibi necessario debent. Quod si non timent, nullam excusationem habent peccati sui. Contrā, viri conscientie sobriæ & timoratae, cum adhibere diligentiam & curam soleant: si quando ex ignorantia & inconsideratione prætermittant: iure optimo, à mortali culpa saltem, excusantur.

Quod si obiticias, eam diligentiam mediocrem non sufficere, ex eo quod Augustinus ait De vera & falsa pœnitentia capi. 17. Ponat se omnino pœnitens in iudicio sacerdotis, nihil sibi reseruans sui, paratus facere pro reparanda animæ vita, quæcunque faceret prouitāda corporis morte.

Item doctores asserunt, eam diligentiam facturos pœnitentes, quam facerent in inquirenda pretiosa margarita. Probatissimum id est, quis negat? At, quoniam infirmis etiam oportet

DE PœNI. RELECTIO. V. 107
oportet cōsulere, non præscribimus quid faciant optimi, sed quid ad salutem necessario facere debeant, vel imbecilles.

Ex his manifestè colligitur, numerum peccatorum mortalium ad confessionis integritatem pertinere. Nam, qui commisit decem, & solum exprimit nouem, cœlat vnum. Quare, non confitetur omnia peccata, quæ in memoria habet: sit deinde, nō oportere, eos qui sæpè peccāt, ad mathematicos numeros peccatorum multitudinem exatè redigere. Difficilis sanè propositio, sed vera: quia vix possibile est iis, qui semel in anno cōfiteantur, certum peccatorum numerū recensere. Satigitur erit, mediocri diligentia adhibita, paulo plus vel minus, numerū explicare: verbū causa est, qui consuetudinem habet fornicandi si maximam sollicitudinē haberet, forsā certum posset exprimere: sed non tenetur, inquam: quin satis fuerit ita dicere. Habeo consuetudinem semel, vel bis in hebdomada fornicandi: vel ferè quinquaginta, aut circiter certum &c. Hæc enim notitia sufficit confessori: vt finem confessionis præstet, siue cōsiliū, siue remedium, seu vindictam salutarē: quæ admodum exemplo medici facilè declarari potest.

Colligo tādē, interim non opus esse hęc mediocrem diligentiam, ad numerum pecca-

F. MELCHI. CANO.

torſi exprimentū, etiam pingui crassaq; Mi-
nerua. Sit prostibulum, (exempli causa) decē
annos in lupanari, hanc (inquam) nō est opus
solicitam reddere, vt explicet, an centum mil-
lia peccatorū commisserit, plus, minus ve: sed
satis erit ita dicere: Ego decem annos in hoc vi-
tio fui, quoslibet homines admisi, qualibet
hora parata fui, &c. Probat, quia ex eo tan-
tam accipit confessor notitiam, quanta opus
est ad quemcunq; finem confessionis conse-
quendū. Imō, quantam potest pœnitēs ei da-
re, etiam si exprimat, sexties milies peccauisse.
Non ergo debet confessor vexare pœnitē-
tes, punctum interrogando de numero, per
anxiam & puerilem superstitionē faciens eos
vel mentiri, vel certē falsum dicere.

Huic & aliud corollarium adiunctum est:
videlicet, non necesse esse, vt pœnitens oēs
actus explicet, mortales etiam, singulatim, cū
in vno actu intelliguntur: vt, si volo inimicū
occidere, quæro arma, equum, &c. Item, qui
furatur, scalas suspēdit, aperit seras, &c. Quia
licet omnes illi actus sint peccata, omnes ta-
men ordinantur ad perficiendum actū vnū,
quē confiteor: licet enim in genere entis sint
vna entia, sed in mortalibus pro vno actu cō-
putantur. Hæc tamen ratio calumniā habet:
quia actus interior & exterior, in genere mor-
tis, vna culpa censetur: & tamen nō satis erit,
actum

DE POENI: RELECTIO, V. 7108
actū interiorem confiteri, nisi simul aperias
actum exteriorem. Nam ille actus exterior
est peccatum mortale: & omne mortale con-
fiteri, necessum est. Ratio igitur vera huius
conclusionis corollariz fuerit. Quod sacer-
dos in actu præcipuo explicato per meam cō-
fessionem, sufficienter intelligit actiones co-
mitantes. Quemadmodum, qui confitetur
exteriorem actum, stultus erit, si velit interio-
rem explicare. At, cū in interiore non in-
telligatur exterior explicetur oportet: vnde
fit, vt si ad perfectionem peccati principalis,
actus alius adiunctus interuenire non soleat,
explicandus sit: vt si per internuncium solici-
taui puellam, vel si ad occidendum, socium
accerſui.

Sed iā quæstio valde difficilis vrget: an te-
neamur peccatorū circumstantias cōfiteri, vt
integra confessio sit. Quæ explicanda, primū
intelligatis, circumstantias esse in duplici diffe-
rentia. Alias minuentes, alias verō aggrauan-
tes. Aggrauantes rursum, bifariam partiti ne
cesse est, quædam enim mutant speciem, vt
furtum in loco sacro: alia non mutant, vt fur-
tum centū aureorum, quod eadem specie cō-
tinetur, ac furtum aureorum decem. Tunc
fit prima propositio. Circumstantia quæ ita
minuit, vt ex mortali faciat veniale, omnino
debet explicari: vt communicare in diuinis

F. MELCHI. CANO. 113
cum excommunicatio, veniale fit: si ex in-
consideratione procedat. Quod si confitear, me
cum excommunicato in diuinis communi-
casse, sacerdos seducitur in re graui ad iudicium
pertinet. Nam intelligit, me peccasse
mortaliter.

Secunda propositio, si circumstantiæ mi-
nunt peccati malitiam, intra latitudinē mor-
talis culpæ: tamen non est necessarium, illas
confiteri, nisi forsitan rarus euentus contin-
geret, vbi tanta esset, ex circumstantia adiacē-
te, culpæ diminutio, vt dupla, vel tripla à sa-
cerdote intelligeretur, tunc enim iudex in re
graui decipitur. In vniuersum tamen, si quis
animo purè & simpliciter confitendi, & non
vt querat excusationes in peccatis, eiusmodi
circumstantias explicet, consilium saluber-
rimū est: nos reprobare nō possumus. Nec in
hoc sensu reprobatēt, aut Petrus Palud. d. 16.
q. 3. aut Syluester in verbo, Confessio. 1. §. 9.

Tertia propositio. Circumstantiæ mutan-
tes speciem, & ex noua specie nouam pecca-
to mortalem malitiam adiacentes, sunt om-
nino explicandæ: vt Adulterium cum virgine
Deo sacra, incestus cum consanguinea. quia
vera ibi continentur plura peccata cōtra plu-
ra præcepta, & contra plures virtutes. Item,
quia aliàs maior pars malitiæ sacerdoti, ceta-
ret. Quāobrem, meritō præcipit sacerdoti, in. c.

Omnis

DE PŒNIT. RELECTIO. V. 109
Omnis, de pœnitentiis, vt diligenter inqui-
rat, & peccatorum circumstantias, & peccati,
&c. Quod etiam præfinitum est in decreto
quodam Vuormitiensis Concilii: quod re-
fertur à Rhenano circa finem Tertuliani: o-
portere, scilicet, sacerdotes rei veritatem ad-
liquidum interrogando discutere, & studio-
sè perferutari diuersos pœnitētis errores. Idē
elegantè præscriptum est, in. 6. synodo gene-
rali apud Trullum congregata, canone vlti-
mo. Est quoq; diligenter animaduersum ab
Aug. in libro De vera & falsa pœnitentia. ca.
vltimo: & habetur de pœnitentia distinctio
ne. 6. cap. 1.

Sed argumentantur quidam contra hoc:
quia etiam si confessor non inquirat eiusmodi
circumstantias omnes, sunt omnia quæ suf-
ficiunt, vt pœnitens gratiam consequatur:
ergo eiusmodi confessoris scrutinium nō est
necessarium.

Deinde. Pœnitens non tenetur maiorem
diligentiam adhibere in inquirendis peccato-
rum circumstantiis, quàm adhibuit, ergo nec
confessor.

Præterea: quia confessio ex multis huius-
modi interrogationibus fiet molesta nimis,
tum pœnitentibus, tum ac multò etiam ma-
gis confessoribus.

Demum. Plurimè peccatorum species, ar-

O v que

In Cōcil.
Vuorma-
tiensi. ca-
7. id habe-
tur, licet
non oīa
quæ Rhe-
nanus re-
fert ex eo-
dem Con-
cilio.

que earum differentiz ignorantur, non ab indoctis modo, verum etiam à doctis.

His argumentis priusquàm ego respōdeam: dico necessarium esse confessori, interrogare pœnitentem: quando probabile est, quòd pœnitens ex negligentia prætermittit aliquam eiusmodi circumstantiam, quam diximus explicandam esse: tum, quia alias peccaret absolvens ponentem obicem absolutioni: tum quia iudex non seruaret debitam fidem officio suo: tum quia medicus & negligens, & malus haberetur, si ab ægroto morbi circumstantiam, & qualitatem non exquireret.

Secundò dico, quòd si confessori probabile est, pœnitentem diligentiam idoneam adhibuisse in inquirendis & peccatis, & peccatorum circumstantiis, adhuc tenetur interrogare, atque disquirere, cum probabiliter credit aliquam peccati circumstantiam necessariam, se per huiusmodi inquisitionem inuenturum. Verbi gratia, sit rusticus, qui pro ruditate sua, mediocriter fuit diligens in peccatorum circumstantiis commemorandis: si confessor probabili coniectura tener, alicuius circumstantiæ pœnitentem obliuisci, tenetur sine dubio interrogare. Primò, quia medicus etiam si cognosceret ex obliuione in culpabili ægroto tacere aliquas circumstantias morbi pestilentes, re vera teneretur inquirere. Secundò,

DE POENI. RELECTIO. V. 110
 cundò, quia iudex infideliter ageret, si sciens testes obliuisci alicuius criminis, de quo ius habet interrogandi, omitteret tamen, ac dissimularer. Tertio, quia cōfessor institutus est loco Dei ad compensandas iniurias contra Deum factas, & taxandas pœnas pro offensis debitas: ergo hac etiam ex parte infidelis se quester ac mediator est: quemadmodum is cuius fidelitati ego committerem, ut ratione dati & accepti ab œconomo meo acciperer, &c. Quarto, de illa peccati omissa circumstantia non posset confessor præbere, nec consilium, nec remedium: ut pœnitens in futurum caueret illam, &c. vnde in cap. Omnis, de pœnitentiis, diligenter (Innocentius ait) Inquirat peccatoris circumstantias & peccati: quibus prudenter intelligat, quale debeat præbere consilium, & cuiusmodi remedium adhibere.

Ad primum igitur respōdetur: quòd hoc sacramentum, non solum ordinatur ad reconciliationem pœnitentis cum Deo, & ecclesia, sed etiam ad compensandas iniurias Deo factas, imposita pœna iuxta quantitatem, & qualitatem culparum. Alioqui, superflua esset tertia pœnitentiæ pars, scilicet, satisfactio. Ordinatur etiam hoc sacramentum ad medendum vulneribus vniuersis, & remedium adhibendum ægroto, debitumque consilium præstandum: nec eadem vulnera iterum accipiantur.

Ad

F. MELCHI. CANO.
Ad secundum negatur consequentia: alia est enim diligentia adhibenda à teste & reo in iudicio: alia à iudice: cui ex proprio munere competit inquisitio.

Ad tertium. Nolo ego confessores impotunos esse, & intolerabile negociū facessere pœnitentibus. Quemadmodum ne eos qui dem probo, qui imprudenter interrogando pœnitentibus scandalum iniitiunt, atq; ad eòs eos peccare docent. Quia in re cōfiteri etiā reprobo summas istas confessionum interrogationibus plenas, quæ idiōmate vulgari non solum eduntur vt in publicum prodant, sed passim etiā mulierculis & idiotis conferuntur, vt inde discant, non cōfiteri, sed (vt ego sentio) peccandi rationem, & normam. Sed id nos modo asserimus, eum moraliter constat confessori, aliqua vel peccata, vel peccatorum circumstantias ex obliuione præteriri oportere, vel commonefacere, vel interrogare, vt res in iudicio palā fiat. Quòd si mediocrem probabilitatem sacerdos habet, qua sibi persuadet pœnitentem omnia peccata, & eorū circumstantias confiteri, non oportet confessorem esse sollicitum & scrupulosum, sed sanè intelligere, quod Syluest. in verbo, Confessor. 3. §. 14. & 15. tradit.

Hinc verò facile patet, quid in ea quæstione tenendum sit, quæ Adrianum post quintam

DE POENIT. RELECTIO. V. III
tam quæstionem de confessione, dubio. 7. malè habuit, An, cum pœnitens ignorat, aliquam circumstantiam non esse peccatum, & propterea non confitetur, oporteat confessorem interrogare, & commone. Et quidem, cum ignorantia est vincibilis, nulla controuersia est: sed pœnitentem etiam inuincibiliter ignorantem confessor admonere tenetur illius peccati aut circumstantiæ, quæ ex ignorantia præteritur, siue præceptum diuinum sit, siue humanū: quia moraliter loquendo, vt theologos decet, confessor racens & absoluens penitentem errantem circa materiam peccati mortalis, suo opere probat: cōfirmat quæ pœnitentis errorem. Mox etiā, quia confessor doctor est, ad quem accedit pœnitens, tanquam ad vicarium Dei, vt instruat: vnde infideliter ageret contra magisterium sibi cōmissum, nisi doceret errantē, liquet enim pœnitentes accedere ad confessores, non solum vt absoluantur, sed vt instruantur. Nam etsi confessor, quatenus confessor est, non sit nisi aut iudex, aut medicus, at, quia proprius sacerdos & pastor, & doctor est, (ad Ephesios 4.) fit inde, vt omnes leges tam diuinas, quàm humanas, quæ spectant ad pœnitentem, eum docere teneatur: vnde in Concilio Vuomartensi iam citato, interrogationes etiam proponuntur, quæ ad pœnitentis eruditionem necessariam

necessariam pertinent. Quia verò proprii sacerdotes vicarios constituunt sui muneris & officii delegatos, sentiant qui vices suscipiunt priorum sacerdotum, id sibi negotii dari, ut non modo poenitentes & audiât, & absoluat verum etiam erroribus amotis instituant.

Atque id ego intelligi volo, cum existimo me poenitenti pro futurum. Nam frustra nititur, et nihil aliud quam laborando odium querere (ut Salustius ait) extremæ demeritæ est, & Augustinus De poenitentia. d. 7. ca. Si quis: Ideo (inquit) do tibi poenitentiam, quia nescio, nã si scirem nihil tibi prodesse, non tibi darẽ, nõ te admonerem. Ratio quoq; perspicua est, quia nulla lex obligat ad actus inutiles & ociosos. Item, sicut correctio ad bonum illius, qui corripitur: ita confessio ad bonum poenitentis ordinatur, sed, quando scio nihil me mea admonitione pro futurum, non teneor fratrem corripere, aut delinquentẽ, aut ignorantem, ergo, &c. Nam, ex fine ratio medium est. Hinc facillè discernetur, quid in multis euentis confessor habeat facere, si prudẽs esse velit: ut, si mulier nupsit Petro occultè non consumato matrimonio: deinde contraxit cum Ioanne publicè, & consummauit, cū quo manet bona fide. Item, si mulier contraxit cum fratre suo, aut affine quem inuicibiliter ignorat esse fratrem; &c. Nã in his omnibus
si cre-

DE POENI. RELECTIO. V. 115
si credo meũ cõsiliũ profuturũ, teneor admonere: sin verò minus, teneor nõ admonere, siue id sit in detrimentũ proximi, siue nõ: sit siue contra ius diuinũ, siue humanum.

Testimonia verò, quæ Adrianus in cõtrarium refert ex Ambrosio sermone. 82. 83. &c. 84. ex paulo apostolo Actorum. 20. ex Grego. 43. d. cap. Ephesius: ex Innocen. 83. distinct. cap. Error, de doctore publico intelligenda sunt. Cuius doctrina licet aliis sit odor mortis in mortem, debet tamen populo tradi, ut aliis sit odor vitæ. Nam (ut idem Ambrosius ait sermone. 83.) Prædicatio sacerdotis in plebe, saluandis, correctio est: contestatio iudicandis. Doctrina ergo, quæ ad bonum publicum ordinatur, propter, malum priuatũ non est intermittenda. At, doctrina, quæ bonum priuatũ pro fine habet: cessante fine, id est, priuato bono, cessare debet.

Id verò intelligẽdum est, si nec statim nec postea fructus admonitionis speratur. Deinde, cum verisimiliter credo, hanc ignorantiam esse duraturam. Nã si aliunde constaret, submouendam esse ab alio, videlicet, cõfessore, qui imprudens ius medebitur illi malo, certè consultius ignorantem admonerẽbo, præterquam si remedium est intolerabile: ut si, exemplis propositis, addas susceptos filios ex existimato matrimonio, diuini coha-

cōhabitationem, scandalum publicum, &c. Quo euentu, nullus tam imprudens erit, qui non periculum præsens horreat, nullus tam temerarius, qui sibi fidat.

Ad quartum argumentum respondetur ex Caietano in. q. 3. de confessione, quòd, cū circumstantiæ specificè differentes, nullam differentiam in iudicio sacerdotali faciunt, non oportet explicetur: vt, diuinare per astra, vel per terram, specie forsitan distinguuntur. Itē, accedere ad bestiam, vnius vel alterius generis, &c. At, circumstantiæ secundum speciem differentes, quæ in iudicio salutari diuersum remedium exigant, ac medicinam, hæc mediocriter doctis notæ sunt: eas nos asserimus esse explicandas.

Sed enim, grauissimū dubium est, An circumstantiæ aggrauantes intra eandem speciem, sint necessariò confitendæ. Suadent enim nõ nulli, eiusmodi circumstantias explicari non oportere: quia aliàs cogesemur, intensionē, & cōtinuationē actus explicare: quas quidē circumstantias, nec confiteri populus solet, nec prudens confessor exiegere. Et confirmatur. Quia circumstantia non mutans speciem nõ quàm aggrauat in infinitum, ergo non est necessariò declaranda. Antecedens probatur: quia intendit pœnam, non extendit: extēsiō enim est infinita sine circumstantia, & per nul-

lam

DE POENI. RELECTIO. V. 115
lam circumstantiam crescit. Intensio verò finita est: & per nullam circumstantiam fit infinita.

Quibus argumentis D. Tho. 4. d. 16. q. 3. arti. 2. q. 5. ex pressè tenet, solas circumstantias, quæ speciem mutant, esse confitendas. Item D. Bonauentura in eadem dist. & Palud. q. 3. ac Durandus. q. 4. eiusdem distinctionis: & Syluester in verbo, Confessor. 1. §. 9. Quamuis in fine eo quæ dixerat, intertubare videatur. Adrianus tandem, q. 4. De confessione, id sequitur: licet postea contrariam opinionem probabiliorem, & securiorem videatur serere.

At contra viti quoq; graues & nobiles sentiunt: Alexander. 4. parte. q. 77. membro. 3. articulo. 5. Gabriel. d. 17. q. 1. & Maioris. d. 17. q. 4. Qui etiam Alrifiodorensis in hanc sententiam referunt: vt omnes circumstantiæ sint explicandæ: quæ etiam in eadem specie moraliter aggrauāt. Atque hæc opinio suadetur ante omnia ex Augustino lib. De vera & falsa poenitentia, cap. 14. & habetur De poenitentia. d. 5. cap. Consideret: qualitatem (inquit) criminis consideret in loco, in tēpore, in per seuerantia, in varietate personæ & quali tentatione fecerit, & inferius, Omnis ista varietas (ait) confitenda est, & defendenda, & cap. 17. Verum quidem puto, qui doler de crimine:

F. MELCHI. CANO.
conuersum, qui doler de omni eius quam ex
posuimus varietate: & cap. ultimo, Diligens
inquisitor, cognito crimine, varietates eius
non dubitat inuestigare, & locum, & tēpus,
& cætera, quæ supra diximus in exponendo
eorum qualitates.

Deinde, circumstantia quæ non variat spe-
ciem, maiorem malitiam nonnunquam ad-
dit, quàm, quæ variat: ergo si hæc confitenda
est, etiam illa. Nam malitiæ quantitas facit ad
mores: species facit ad metaphisicam. Metha-
phisicum itaq; commentum videtur esse, cō-
pellere pœnitentem: vt rerum species differe-
ntes sacerdoti manifestet, propter malitiã
additam: non item cogere vt explicet circum-
stantiam non differentem, cūm grauior ex ea
iniquitas adiungatur.

Præterea, si decem horis quis odisset pro-
ximum, sic tamen, vt ni sine cuiusque horæ
odium interrumpere, illa peccata essent ne-
cessariò confitenda: ergo si nulla facta est in-
terruptio, cum odium illud æquè graue sit,
ac decem interrupta peccata.

Præterea, qui vult fornicari bis eadem vo-
litione, id explicare tenetur, ergo etiã si quis
vniuo actu, velit occidere Petrum & Pau-
lum. Ac proinde, & si voluit furari ducetos
auros.

Præterea, si adderetur species noua, & nõ
malitia

DE POENIT. RELECTIO. V. 114
malitia mortalis, nõ tenemur explicare. Tota
igitur causa necessaria explanationis, non est
species differens, sed adiecta malitia ergo vbi
additur malitia dupla, siue sit eiusdē species,
siue alterius, oportebit exprimere.

Equidem in re vehementer ambigua non
mihi satisfacerem, si solas circumstantias, quæ
mutant speciem explicarem. Nec cuiquã cō-
fulerem, vt in eum modum confiteretur: oēs
quippe incestus (vt in. 22. Caietatus probabi-
liter astruit) sunt eiusdem specie: & tamen si
quis cum matre cõiisser, ne sibi quidem face-
ret satis, solūm exprimendo, se incestum cõ-
mississe. Item, & peccata contra naturam non
videtur specie discriminari, quod Caietanus
etiam confirmat. At, non sat esset confiteri,
effudi semen cõtra naturam: circumstantias
verò illius peccati celare, aut etiam negare.
Istæ specierū differentia (mihi credite) ad su-
btiliores disputationes potius referuntur, quã
ad Christianas confessiones. Itaq; omnes eas
& solas circumstantias oportebit exprimere,
quæ addunt malitiam mortalem: dum tamē
illa noua malitia circumstantiæ notabilis sit:
nec intelligatur à confessore in expressione
culpæ principalis.

Et per hoc ad primum argumentum fa-
cile responderi potest. Intentio enim actus,
vel non addit notabilem malitiam, vel ferè

F. MELCHI. CANO.

Intelligitur à confessore iuxta delicti quantitatem. Et eodem modo de continuatione respondeo. Nam, si continuatio parua fuit, nõ est opus eam explicare: sin verò diu, multũq; durauit, opus erit. Similiter dicendum est de interruptionibus. Nam si interruptio facta est per actũ contrariũ, necesse erit confiteri, quoties eiusmodi culpam renouauit. At, si interruptio fuit naturalis, qualis plerunque fit, non oportebit exprimere, sed satis erit in hunc modum confiteri, Tota die amaui Mariam, &c. sufficiens nanque notitia confessioni datur, & ad medendum, & ad iudicandũ.

Sed, si maior pars ipsius culpæ iudici celaretur, quod iuxta contrariam opinionem fiet, tacendo, videlicet, circumstantias intra eadem speciem aggravantes, primũ quidem sententia indicens pœnam, esset vehementer absurda, nec esset iuxta nomen, satisfactio. Deinde, etiam si pœna non esset satisfactoria, sed medicinalis: maiori tamẽ morbo eiusdem quoq; speciei, maior est adhibenda medicina.

Ad confirmationẽ, quæ Paludensem mouere potuit, tam facilis responsio est, vt post ea quæ diximus, non sit opus quicquam super addere. Nã D. Thomas (vt mea fert opinio) sententiam retractasset: si tertix parti extremam manum imposuisset. Atque olim

iuuc-

DE POENI: RELECTIO. V. 115
iuuenis opiniones sæpe communes sui seculi sectabatur.

Multa hic de peccatorum circumstantiis ad confessionem pertinentibus Theologi solẽt adicere: quæ nos silentio volumus præterire: iustum atque integrum volumen vnus diei disputatione conficiamus. Sed illud tamen paucis admonendum est, circumstantiã loci esse necessariò confitendam: primò, quãdo quis furatur à loco sacro: secundo, cùm in loco sacro semen effundit, etiã cum vxore propria: tertio, cùm sanguis humanus ibidẽ etiam funditur: & in genere, quando actus peccati commissus directè aduersatur sanctitati loci, id est, ei ad quod locus est sanctificatus: vt ad immunitatem confugientium, & rerum, quæ ibi sunt, vel depositæ, vel collocatæ, &c. At qui existens in ecclesia vult, aut furari, aut seminare, aut occidere extra ecclesiã, non tenetur explicare, se in templo id voluisse. Nec enim talis volitio est sacrilegiũ: imò nec aspectum, aut etiam sermonem turpem in templo factũ exprimere oportet. Tametsi Syluester in verbo confessio. i. §. 10. repugnare videatur.

De circumstantia verò temporis sacri, vt cum quis in die festo fornicatur, non est necesse plebem sollicitari, quoniam huius circumstantiæ militia non est mortalis. Nec Aug. li.

P iii

De

F. MELCHI. CANO.

De vera & falsa poenitentia, cap. 14. solas ne-
cessarias circumstantias docet esse, & deflen-
das, & confitendas: vt patet de circumstantia
peccati in die ieiunii comissi: & cum de hac
questione Sylvester in Rosa aurea. q. 63. &
Caietanus in opusculo. 27. q. questio. 10. co-
piose, docteq; differuerint: non est nobis ani-
mus de ea re in presentiarum plura verba fa-
cere. Nec vero sumus tam, aut ineruditi, aut
antiquitatis expertes, vt ignoremus, quæ O-
rige. homil. 18. super Nume. & Ambrosi. in
tertiu[m] decimu[m] Lucæ caput, & Hieron. in
Esaia cap. 56. ac. 58. & Augusti. epistola. 119.
ad Ianuarium de obseruatione sabbati iuxta
spiritualem intelligentiã tradidere. Quæ vi-
delicet nostræ huic sententiæ nõ sunt aduer-
sa, si sensum sanctoru[m] non verba insectemur.

De recidiuo etiam, minimè necessariu[m] est
poenitentes macerare. Nec D. Thom, (vt qui-
dam illi imponit) somniauit oppositum: sed
solu[m], cum ingratitude recidentis in pecca-
tum, specialis culpa est. Nam, cum est gene-
ralis ingratitude, etiam si non explicetur, in-
telligitur à confessore. Quãquam optimum
consilium est, recidiuum & peccandi consue-
rudinem explicare sacerdoti, non ob verecũ-
diam solũ, cuius fructus in confessione ma-
ximus est: verum etiam ob remedium: aliter
enim simplici febrì, aliter hethicæ medemur.

An

DE POENE RELECTIO. V. 116

An vero teneamur explicare circumstantiã qua
explicata: intelligit confessor complicem
criminis, paulo post oportunius definimus.

Cæterum ex definitis secundum illud argu-
mentum, satis superq; confutatum est: nisi ea
parte, qua de partitione confessionis per cas-
us reseruos ambigitur: In qua scilicet que-
stione tot sunt sententiæ, quot capita: vide
Durand. in. 4. d. 17. q. 15. & Paludanense. q.
5. & Gabriel. q. 1. & Adria. De confessione. q.
4. & Caietanum in summa verbo Confessio,
conditione. 10. Post quorum tractationem,
quoniam adhuc sub iudiclis est, operapre-
tium fuerit, quedam fundamenta suppo-
nere.

Primum, superiores prelatos licitè posse
aliqua peccata reseruare, à se solu[m] absoluẽ-
da. Hoc ponit cõtra Vuicleph Thomas Vual-
densis in libro De Sacramentis, cap. 14. 9. pro-
batq; testimonio Innocentiũ asserentis, que-
dam peccata esse, quorum absolutio est Pe-
tro reseruata.

Item. 33. q. 2. cap. Latorem, refertur Rathol-
dus Argentoratensis ecclesiæ episcopus,
quendam parricidã ad Nicolaũ Papã misisse,
vt ab illo absolueretur. Nec mihi, quæso, obi-
cias alia nomina haberi apud Gratianũ: quo-
niã innumera sunt in eo libro menda, nec o-
mnia Gratiani culpa, sed typographorum.

P iiii Habes

V. MELCHI. .CANO.

Habes præterea Origenem Homi. 10. suæ per Numeros: vbi docet, laicum peccantem indigere quandoque, non solum sacerdote, sed & pontifice.

Cyprianus quoque lib. 3. epistol. 16. & 17. tradit, non esse lapsos reconciliandos nisi ab episcopo, præterquam cum mortis periculû viget. Vide etiam Gratianum de pœnitentia d. 1. cap. in actione: & 26. q. 6. per totam: sed maximè, cap. vlti.

Præterea, Benedictus vndecimus in extra uaganti, cuius initium est, inter cunctas, enu merat quatuor crimina episcopis reseruata. Est denique extrauagans Sixti quarti. Etsi do minici: vbi excommunicantur, qui absoluût à casibus reseruatis Romano pontifici.

Secundum fundamentum. Non solû cen suræ ipsæ reseruantur à superioribus prelati s, sed etiam culpæ, & earum absolutio: hoc vi detur esse contra Durand. loco citato: & pro barur ex cap. 2. De Pœnitentiis in. 6. vbi dici tur, quodd si episcopus concesserit subdito, vt sibi possit idoneum eligere confessorem, ele ctus, in casibus qui eidem episcopo speciali ter reseruantur, nullam habet penitus potestatem: quodd si nullam habet: nec in pœnas, nec in culpas habet.

Et confirmatur hoc. Quoniam aliquorû criminû absolutio reseruatur episcopis, quæ non

DE POENI. RELECTIO. V. 117
non habent excômmunicationem ad iunctâ: vt homicidium voluntarium: & alia pro qui bus est imponenda pœnitentia publica. Nec valet dicere, homicidium habere irregulari tatem annexam. Tum, quia irregularitas im pedit, non pœnitentiæ, sed ordinis sacramen tum: tum quia episcopus à culpa homicidii voluntarii absoluerè potest: irregularitatem tollere non potest. Nô ergo reseruantur cul pæ propter annexas cêsuras: sed absolute: pro pter ipsas culpas.

Præterea, idem ostenditur ex extrauaganti, Inter cunctas: vbi Benedictus ait, fratres priuilegiatos non debere recipere cônfessio nes criminum, pro quibus solennis est pœni tentia indicenda: quodd inconueniens sit, vt à peccato absoluat, qui pœnitentiam debitam imponere non potest.

Id postremò manifestatur ex vsu ecclesia stico. Nam prælati religiosi reseruant sibi à li qua peccata, nulli censuræ subiecta: vt voto rum transgressionem. Nec vsui ratio deest. Nam in omni iudicio & foro, superior potest sibi reseruare aliquas causas, præfertim grauisimas, idq; principes in repub. facere so lent: ergo & Summus Pontifex, cum habeat supremam iurisdictionem: non solum in ex teriori foro quantum ad pœnas, verum etiâ in interiori, quantum ad culpas.

Tertium fundamentum. Non potest quis absolui à iudice inferiori de crimine referuato sine facultate superioris. Quòd si tentet inferior ab eiusmodi absoluere, nihil facit. Quia nò habet iurisdictionem circa illa peccata excepta à superiore, qui non commisit absolutionem eiusmodi peccatorum.

His factis fundamendis, sic prima conclusio. Si iudex superior & inferior sint praesentes, non potest inferior absoluere à non referuatis, nisi prius petatur facultas absoluendi à referuatis.

Probat, quia integritas confessionis est de iure diuino, ergo, cù ille poenitens habeat copiam confessoris, cui potest integrè confiteri, non potest inferior diuidere absolutionem, antecedens probatur: quia vel superior potest integram absolutionem praestare, cù praesto sit: vel inferior, habita facultate superioris. Probat, etiam hæc propositio ex usu probatissimo religiosorum, qui nunquam absoluunt à non referuatis, nisi prius petita facultate, vt etiam absoluant à referuatis. Et idè est si parochus & episcopus sint praesentes: & cùm pater faciles aditus ad superiorem.

Sed quid si superior nolit dare facultatem sed velit ipse audire confessionem? Respondeo, quòd inferior non debet absoluere ab aliquibus peccatis: sed remittere ad superio-

rem,

DE POENIT. RELECTIO. V. nō rem, & poenitens tenetur id pati, quia quādo potest integram confessionē facere confessorii idoneo, violatius diuinū de integritate confessionis, accipiendo absolutionē ab eo, qui dimidiatam absolutionem praebet.

Secunda conclusio. Si superior audiat confessionem priusquam inferior, tenetur totā confessionem audire, & non solum peccatorū referuatorū, si velit sacramentalē absolutionē impendere. Hæc est Adriani & Durandi contra Caietanum, & suaderetur: quia integritas confessionis, est de iure diuino, ergo episcopus, vel praëlatus alius superior, illicite diuidit confessionē, & absolutionē, cù possit facillè integritatē seruare, & confirmatur, quia materia sacramenti est confessio integra, ergo illa dimidiata cōfessio nō est materia sacramenti. potest enim cōmode, (vt diximus) peccator, omnia superior confiteri.

Deinde, sic Romani poenitentiarum partiti absolutionē possunt, parochus, nedū episcopus, etiā possit suos parochianos ab vno peccato solū absoluere: pro cæteris verò dare facultatē eligēdi confessorē. Abbas quoq; vel Prior absoluere monachū ab vna culpa referuata, & pro reliquis poenitentē ad alios cōfessores mittere: & sic pro suo arbitrato, cōfessionem, atq; absolutionem, rē etiā partiri, cū commodissimè fieri integra potest.

Præte-

Præterea, cū sacerdos ille superior soluat vice Dei: & possit omnia soluere, si dimidiatam præstaret veniam, quædam soluendo, alia non soluendo, cū omnia tamen posset, certe significaret, Deū etiam, cuius minister est, dimidiatam præstare veniam: & pœnitens quoq; ad talem superiorom accedens, dimidiam à Deo veniã speraret: quod impiū est.

Sed arguit tamen Caietanus ex Romanæ Ecclesiæ vsu nam pœnitentiarii Summi Pontificis non audiunt, nisi à reseruaris, &c. & tamen illa absolutio est sacramentalis: aliàs eluderentur pœnitentes: nec pœnitentiarii teneantur confessionis seruare sigillum. Ad hoc cum Durando & Adriano, nego equidē talē absolutionem esse sacramentalem. Sed pœnitens accedens ad Romanos cōfessores, à censuris excommunicationis absoluitur.

Nullum enim crimen est Pontifici Sūmo reseruarum, quod non habeat excommunicationē annexam. Vnde ex consequenti sit ei copia, ut inferiori omnia peccata sua fateatur: quo eo ipso, reseruatō tollitur, & facultas inferiori datur, ut possit ab omnibus absolvere. Quod si pœnitentiarii intendāt absolutionem sacramentalem impartiri, errāt inquit Adrianus. Nec is Ecclesiæ Romanæ vsus erit, sed impietas sacerdotum, qui existimant, quæstum esse pietatem.

Cūm

Cūm verò obiicitur, quod pœnitentes deluderentur: nego id certè: quia iudex superior, cūm ab eo calus reseruarus petitur, tenetur sigillum confessionis seruare. Verbi gratia. Si confessor accedat ad Abbatem, vel priorem, petiturus facultatem absoluendi, debet seruare secretū, eodem vinculo, ac si sacramentum taliter ipse absolueret.

Et si rursus obiicias, neminē obligari ad aperien dum peccatum suum secretum extra confessionem sacramentalem, ergo male faceret Summus Pontifex si pœnitentes cogere, ut extra confessionem sacramentalem peccata Romanis pœnitentiariis aperirent. Ad hoc primo responderi potest, ex cap. Ea nocetur, de sententiã excommunicationis: & cap. Eos qui, lib. 6. eodem titulo. Quod si quis in articulo mortis absoluat ab excommunicatione Summo pontifici reseruat: tenetur si euadat, sistere se Romano Pontifici, atque consequenter aperire peccatum, pro quo in excommunicationem inciderat. Et tamen certum est iam esse ab illo peccato absolutum.

Secundò etiam responderetur, illam confessionem quodammodo esse sacramentalem; quemadmodum, cūm peto facultatem à superiore, ut absolui possim à culpis reseruaris, censetur esse confessio sacramentalis: quoniam iam id totum ordinatur ad sacramentalem

absol-

absolutionem. Ideoq; tenetur superior serua
re sigillum.

Secunda conclusio Contra Durandum &
Adrianū. Si non pateat aditus ad superiorē:
videlicet, quia episcopus est absens, & instat
necessitas celebrandi: vel si quis religiosus iter
agat sine facultate recipiendi absolutionem
à casibus reseruatis: tunc inferior potest ab-
soluere à non reseruatis: & pro reliquis pec-
cator expectare absolutionem superioris. In
quo euentu D. Tho. loquitur in. 4. dist. 17. q.
3. art. 4. q. 2. ad quarrum. Hæc conclusio pro-
batur, quia, & confessio integra est, & abso-
lutio: cum ille sacerdos absoluat ab omnibus,
à quibus potest: & quantū ad reseruata, pœ-
nitens nō habeat copiā cōfessoris. Quæ admo-
dū, si pœnitens tacet aliquod peccatū, ex cau-
sa rationabili tacendū: quāuis sacerdos id co-
gnoscat, debet absoluere, & est tum confes-
sio, tum absolutio integra: hoc est de omni-
bus quæ ad illud iudicium spectabant,

Hanc propositionem intelligo, nisi exco-
municatio peccato sit adiuncta: vt sunt om-
nia, quæ reseruantur Summo Pontifici in
bulla cenæ Domini. Tunc enim malè face-
ret inferior absoluendo à non reseruatis: cū
pœnitens sit excommunicatus: & prius ha-
beat tolli vinculum excommunicationis, quā
absolutio sacramentalis impendi.

At

At verò circa hanc tertiam conclusionem
graue dubium exoritur, an pœnitens tenatur
omnia peccata, etiā reseruata, inferiori iudici
confiteri, quando non adest facilis aditus ad
superiorem. Et suaderur pars negatiua. Quia
in tali euentu non requiritur vnitas absolu-
tionis: cum inferior à nō reseruatis, superior
postea à reseruatis absoluat: ergo nec requiri-
tur vnitas confessionis. Ideo enim confessio
debet esse integra: vt absolutio sit integra.
Quocirca si diuisionem sacramenti forma re-
cipit, materiam quoq; recipere necesse est.

Deinde, si sacerdos nullam haberet pote-
statem absoluendi, nullam culpam teneret-
ur pœnitens confiteri: ergo non potest à re-
seruatis absoluere, ea pœnitens inferiori iudi-
ci confiteri non debet. Cōfirmat autem hoc
vel maximè, quod superius ostendebamur
necessitatem confessionis: quia necessarium
erat, peccata à sacerdote remitti, ergo si pecca-
tum aliquod sacerdos nullo modo remitte-
re potest, non tenetur pœnitens illud sacer-
doti confiteri. Ostensum est autem, iudicem
inferiorem reseruata culpam remittere nō
posse. Itaq; non tenemur culpam eiusmodi,
illi sacerdoti cōfiteri. Nisi (quod absurdū est)
ecclesia cogat, vt idem peccatum bis cōfitea-
mur: semel inferiori, à quo non absolui-
mur: iterum superiori, vt ab illo absolui-
mur.

Pro

F. MELCHIANO.

Pro parte verò affirmatiua, primùm est Innocentius in capi. Omnis vtriusque sexus, De pœnitentiis, inquit, Omnia sua peccata semel in anno sacerdoti suo confiteatur: non dixit Sacerdotibus.

Deinde. Diuinum præceptum est, vt homo omnia peccata suo sacerdoti cõfiteatur, vt deinceps ostendemus: ergo prælati, reseruando culpas, hanc obligationem tollere nõ queunt.

In hac quæstione D. Thomas loco citato asserit, omnia peccata esse inferiori referenda. Quem sequuntur ferè doctores Theologi. Imò Durandus ait, assertionem oppositã, quippe quæ communem doctrinam sit, periculosam esse: quoniam iuxta eam diuiditur licet, tam confessio quàm absolutio. Quod videtur erroneum, inquit.

At Gersoni non videtur erroneum: nam (vt proximè nobis confirmandum est) nihil vetat ex causa rationabili confessionem partiri, id est, quædam peccata tacere, alteri confitenda: quæ est diuisio confessionis mathematica, cum pœnitens integram moraliter faciat, explicans omnia, quæ videlicet explicare tenetur. Nondum autem ostendit Durandus, obligari peccatorem ad ea peccata confitendum, quæ sacerdos remittere nõ potest. Et, sicut prælati reseruãdo culpas, licitè faciunt

vt

DE POENI. RELECTIO. V 121
vt quandoq; absolutio diuidatur: ita non est pœnitentis absurdum, si proinde fiat, vt pœnitentes diuidant cõfessionem: cuius & necessitas & integritas ex absoluteione, tanquã ex sine, sumitur.

Nec mihi facit satis, quod nonnulli asserunt, confessionem integram esse iniunctam peccatoribus: absoluteionem integram sacerdotibus non item. Nam (vt sæpe resumpsimus) confessio integra, materia sacramentalis est: quoniam confessio mutila, cum forma sacramentali pugnat. Non igitur minus iniuncta est absoluteionis integritas sacerdotibus quàm confessionis integritas pœnitentibus. Alioqui liceret sine sacrilegio cõfessori, à quibusdam pœnitentem absoluere: & quorundam peccatorum absoluteionem in alium diè reseruare.

Sed quoniam Theologis nõ licet, sine graui causa, noua placita cadere, communẽ sententiam nos sequamur: ea potissimum ratione, quòd lex nõ in id spectat, quòd raro paucis euenire potest, sed quòd plerunq; hominibus vsu venit. Est autem necessarium ferè populo, vt omnia crimina sacerdoti proprio confiteatur, vel reseruata. Tum, quia ferè populus ignorat, quæ peccata sint reseruata, quæ contra non sint. Quare de re à sacerdote proprio instituat oportet. Tum etiam, quia me

Q dicus

F. MELCHI. CANO.

dicus ad eos morbos curandos, quorum ad se pertinet medicatio, vt plurimum necesse est, reliquos graueis morbos intelligat: vt & consilium aptum, & remedium opportunū impendat ægrotō. Quod si quis obijciat, posse doctum esse peccatorem, atque instructū: peccataque vsque ad eò se iuncta, atque diuersa, vt vel consilium, vel medicina vni applicata, alteri nec obsint, nec prosint. Iā nos huic obiectioni respondimus, eiusmodi priuatos euentus legibus non obsistere, quominus in vniuersum obligent: quæ videlicet id considerant, quod maiori ex parte populo necessarium est.

Verum adhuc Adrianus instat aduersus hanc tertiam conclusionem. Quia forma sacramentalis, cum ex vi sacramenti conferat gratiam, vel nulla mortalia, vel omnia peccata remittit, &c.

Et confirmat hoc: quia, sicut sacramenta, quæ pluribus formis conficiuntur, vnica forma confici nequeunt: ita sacramentum, quod vna forma conficitur, pluribus confici non valet.

Confirmat deinde: quia absolutio, iure diuino debet esse integra. Superiores ergo prelati eam partiri non possunt: vt videlicet inferiores absoluant à non reſeruatis: superiores à reſeruatis.

Ad

DE POENI. RELECTIO. V. 122

Ad primum, idem argumentum fieret, cum ex cauta rationabili taceretur aliquod peccatum idem etiam de peccatis oblitis, cui tamen nos euestigio respondebimus.

Ad secundum. Nos minimè asserimus, vnicum esse sacramentum, si quis absolutus à non reſeruatis, postea confiteatur superiori reſeruata. Quemadmodum, si peccata oblita memoria occurrant post priorem absolutionem, illorum confessio & absolutio est iuerissimū sacramentū: habetque integram materiam & formā, & illud prius, in quo homo confessus est omnia peccata, quoum recordabatur. Atque idem omnino sentio, si quis ex iusta causa peccatum aliquod in priori confessione celauerit, reciperet quidem verum sacramentum & gratiam. Cumque, rursum illud, quod tacuit, alteri postmodum confiteatur, verum quoque sacramentū suscipere, nouumque proinde & gratiæ & virtutis augmentum. Quod si vnū esset, idemque sacramentū & collatio gratiæ ad posteriorem reſeruaretur absolutionem (quod nonnulli perperā imaginantur) tunc certè, si poenitens esset attritus, per primam absolutionem non iustificaretur. Nec illud signum exterius adhiberetur, esset sanctificatiuum: quando quidem, non ponenti obicem, gratiam minimè largiretur.

Q u i A 2

F. MELCHI. CANO.

Ad tertium. Nihil vetat, ut absolutio, quæ iure diuino, per se quidem integra esse debet, per accidens tamē mutiletur: ut propter obliuionem alicuius peccati, vel propter periculum, quod urget, si exprimat. Quare, si ex reseruatione quorundam peccatorum quæ legitime in Ecclesia sit, & simul ex absentia prælati superioris per accidens eueniat, ut cōfessor præsens soluere omnia nequeat, non exinde integritas absolutionis tollitur, iure diuino instituta. Quæ tunc, scilicet, tolleretur, cum confessor habens auctoritatem absoluendi ab omnibus, partim remitteret, partim retineret.

Id verò (quod sæpe in huius argumēti explanationem diximus) inferiorem à reseruationis absoluere non posse, intellectu cupimus, donec superior ab eis non absoluerit. Quod si iam soluit, ratio reseruationis cessauit. Quæ cum quodam modo pœnalis sit & odiosa, restringi non debet, sed ampliari. Imò asserit Adrianus & benè, quod si præmissa sufficienti discussione, confessus est quis habenti facultatem absoluendi à culpis reseruat, & oblitus est fortè vnā ex illis, asserit (inquā) quod non tenetur adire superiorem. Cùm autem memoriæ occurrerit, poterit confiteri quicumque, qui semel habuit facultatem. Adrianus dicit, quicumque simplici sacerdoti

DE POENI. RELECTIO. V. 113
 ti: quod equidem nulla ratione probarim: quoniam (ut supponimus) absolutio requirit iurisdictionem in absoluendo. Simplex autem sacerdos, iurisdictionem nunquam habuit, &c. Quemadmodum, si ego oblitus sum confiteri aliquod peccatū mortale proprio meo sacerdoti, non possum de inde, cū in mentem venerit, confiteri cuiuslibet sacerdoti, sed solum habenti facultatē, ac iurisdictionem.

In tertio principali argumento, inter doctores scholasticos magna discussio est, an cū iactura sequitur, vel propria, vel aliena à præcepto confessionis, & ipsius integritate liberemur. Et, ne in opinionibus aut recensendis, aut confutandis, longa texatur oratio, sit prima propositio.

Si ex confessione alicuius peccati sequitur scandalum, vel meum, vel confessoris, ego possum tacere tale peccatum, reliqua confitendo, & ratio est. Quia, quantum ad illud, non habeo copiam confessoris: cui videlicet rectè, atque honestè confiteri possim eiusmodi peccatum.

Item (iuxta Bernardum, libro de præcepto, & præcepti dispensatione) Quod pro charitate institutum est, contra charitatem non debet militare. Confessio autem instituta est in remedium pœnitentis. Quo circa, si

F. MELCHI. CANO.

scandalum ipsi ex confessione alicuius peccati accidit, poterit idē licite reticere. De vitando autem scandalo confessoris, iuris naturalis præceptum est. Præceptū ergo diuinae legis positiuum, illius obligationem non abolet. lex enim gratiæ, legē naturæ non destruxit, sed perfecit. Loquimur autē de scandalo cōfessoris infirmi: nam si ex malitia paratus sit ad ruīnā, vtilius scandalū nāsciperrimitur, quā Dei præcepta relinqui. Exempla verò huius cōclusionis non adhibemus, quoniam cuique erunt in promptu.

Secunda propositio, quæ cōmunis etiam theologorū est. Si ex cōfessione mea sequatur aut mors, aut infamia vel mea, vel aliena excusor ab obligatione cōfiteudi tale peccatū: & ratio est, quia diuina præcepta positiuā nō obligāt cū iacturavit, aut publicæ famæ. Verbi gratia, si confessor crederetur reuelaturus confessionem, &c.

Itē, præceptū de vitanda morte, vel infamia proximi, est naturale: ergo per præceptū positiuū adueniens, de cōfessionis integritate, nō abrogatur. Quod si excusor à cōfessione peccati, ex qua sequitur mors, vel infamia publica proximi: excusabor etiā, si inde sequatur, siue mors, seu infamia mea publica.

Sed obieciēs tamē, quia illa argumēta probāt quidem esse celandum à cōfessione, nō autem

DE POENIT. RELECTIO. V. 124
autem confessionem esse diuidendam. Nā, diuidere confessionem, sacrilegiū est. Tum, quia impium fuerit, à Deo dimidiam expectare veniam: tum, quia talis diuisa cōfessio formæ sacramentali repugnat.

Et augetur difficultas, si capiamus poenitentem attritum, qui habeat duo peccata mortalia: quorū alterū nos asserimus posse reticeri ex causa probabili, tunc cōfessor absoluit ab vno peccato, ab altero non absoluit, ergo & Deus absolutionē ipsam partitur, quod absurdum est.

Pro quorū argumentorū solutione, commemorandū est, cōfessionis integritatē, nō oportere mathematicā esse: sed moralē: vnde nō necesse est, omnia peccata cōtineat: sed quæ in memoria sint, adhibita humana diligentia. Inde etiā fit, vt si poenitens cœperit peccata dicere: & ex morbo, vel alia causa linguæ vsum amiserit: cōfessionē quidē faciat integrā, nō omnium absolutē peccatorum: sed eorū tamē, quæ & debet, & potest confiteri. Ex qua etiā radice, illud colligimus, non esse necessariū, hominē cōfiteri omnia peccata, quæ memoria tenet: sed illa quæ cōfessori rationabiliter exprimentur. Lex enim Christi de moribus ad moralē integritatem obligat, id est, rationi cōsentaneam. Nam, quod à ratione dissonat, non præcipit. Peccatū itaque

F. MELCHI. CANO:

quod rationabiliter taceatur, irrationabiliter explicatur, non est materia confessionis à Christo instituta. Dimidiare igitur confessionem à Christo domino præceptam, hoc est, aliquod mortale peccatum tacere, quod Christus instituit esse in illa confessione aperiendum id sacrilegium est, &c. Nec sacerdos dimidiatam absolutionem præbet: nam absolutio limitatur etiam ad confessionem institutam à Christo, sicut forma per materiam limitatur. Ad omnibus ergo absoluit sacerdos, quæ ad suum iudicium spectant ex Christi institutione. Illud verò peccatum, quod causa urgente taceatur, nõ pertinet ruc ad illius sacerdotis iurisdictione, reliqua verò pertinent, unde pœnitens alia confiteri tenerur, sicut qui non potest ieiunare vno die quadragesimæ, à reliquorum ieiunio nõ absoluitur.

Ad id verò, quod tandem obiiciebatur, respondeo: sacerdotem quidem, immediate & directè remittere, quæ audiuit in confessione peccata: sed ex consequenti, & indirectè, remittere omnia, etiam quæ non audiuit. Quia enim effectus sacramentorum, gratia est, quæ omnia peccata tollit: inde fit, vt omnia sacramenta suos effectus immediatos producendo, consequenter omnes mortales culpas remittant. Ac per huc modum
peccata

DE POENI. RELECTIO. V 125
peccata oblita per absolutionem remittuntur: non directè, ex vique absolutionis: sed secundariò, & consequenter.

Sed enim, quoniam leue detrimentum esse videtur, quod confessor sciat peccatum proximi mei: hinc grauis autorum concertatio est, an teneamur explicare circumstantiã: qua explicata confessor intelligit complicem criminis: vt exempli causa: si confiteor, me commisisse incestum cum sorore: nec habeo plures, &c. Quo quidem loco, nec est quaestio, cum ego habeo copiam confessoris, cui possum confiteri sine reuelatione alieni peccati, tunc enim iniquum erit, illi confiteri, qui ex mea confessione crimen alienum intelligit. Sed est quaestio, cum confessor non ad est, nisi parochus, qui & me & sororem cognoscit, vt in pagis & oppidulis frequenter solet accidere. Igitur communis sententia tenet, non esse desistendum ab illius peccati confessione propter paruum illud proximi nocumentum. Quemadmodum ex parua iactura famæ meæ, quam facio ex eo, quod confessor meum peccatum intelligit, confitendi obligatio nõ cessat. Hanc sententiam D. Tho. amplectitur. 4. d. 16. q. 3. art. 2. q. 5. ad quintum. Duran. eadem. d. q. 4. D. Bonauē. dist. 21. in secunda parte distin. arti. 1. Petrus Palud. d. 17. q. 2. art. 1. & Gabri. q. 1. conclu-
sione

R. MELCHI: CANO:

siōne quinta: & Adria. q. 1. de Confessione, ad quartum argumentum & Syluester, verbo Confessor. i. §. 24. Causa verò horū est, quòd potius debet pœnitens providere conscientie suæ, quàm alienæ famæ. Item, quòd præceptum de integritate confessionis diuini est, nec debet omitti, vt bona opinio alterius apud confessorem seruetur.

At Caietanus in Summa, in verbo Confessio, conditione. 3. vbi multa adhibuit remedia, quibus peccatum alienum in confessione celaretur: tan dem subiicit, quòd si nullum remedium est, & differri non potest confessio, quia oportet, aut celebrare, aut eucharistiam sumere debet illam circumstantiam tacere pœnitens: quia confessio non debet esse cum aliena iactura. Damnum siquidem propriæ famæ, confessionis & absolutionis utilitatis pensatur. Damnum verò famæ alienæ, non pensatur aliqua commoditate ipsius, qui patitur incommodum: & ideo non videntur nostra commoda proximorum nostrorum incommodis comparanda.

Præterea. Si ego non possum cōfiteri, nisi per interpretationem: confiteri non teneor: ergo si cum iactura aliqua famæ meæ præceptum confessionis non obligat, nec cum iactura quidem alienæ famæ obligauit.

Præterea. Si ego cognoscerem, confessorem

DE POENIT. RELECTIO. V. 116

rem reuelaturū esse socium criminis cuiquā alteri, non deberem explicare: ergo nec ipsi debeo socii crimen aperire. Quia etiā apud ipsum confessorem bona opinio proximi mei, vel infirmatur, vel penitenti inierit: eo vel maximè quòd illius pœnitentiam non videt meam videt. Nec naturæ lex solū obligat, ne graue damnum proximo demus, verum etiam ne mediocre demus.

Vt igitur hoc dissidiū componamus, sit tertia propositio. Si habita ratione confessoris & complicitis, vir prudens iudicauerit esse iacturam, licet non grauem, mediocre tamen: tunc eiusmodi peccatum: aut circumstantia taceri potest. Atque hanc mihi videtur probare argumenta, quæ fecimus pro Caietano.

Quarta propositio. Si habita ratione vtriusque, & confessoris & complicitis, vel nulla iactura sit, vel minima, ex eo quòd sacerdos intelligat socium criminis: videtur esse necessarium circumstantiam explicare.

Vltima propositio. In articulo mortis, nõ obstante illa famæ iactura, quæ plerunq; apud confessorem sit, tenetur pœnitens circumstantiam explicare: quia & ipse socius criminis debet subire tale dispendium pro salute pœnitentis. Secus: vbi iactura esset grauis & magna vt si mors, vel infamia publica sequeretur.

In quarto argumento principali multa

variè

F. MELCHI. CANO.

variè à doctoribus scholasticis differuntur in. 4. d. 17. Sed ego, quanta maxima breuitate potero, ea in hac disputatione tractabo, quæ & necessaria sunt, & digna quæ à vobis magnopere animaduerrantur.

Dupliciter itaque confessio informis est: aut ex parte confitentis, aut ex parte absoluentis. Ex parte quidem poenitentis, quia nõ erat in gratia quando eam fecit: siue quia carebat contritione, siue quia eius confessio non erat integra, vel ex verecundia, vel ex negligentia, &c. Ex parte verò absoluentis, quia vel non impendit absolutionem, quæ est forma huius sacramenti: vel, si impendit, non erat sacerdos habens iurisdictionem ad absolendum: ergo si confessioni deest charitas, quæ est forma virtutum, vel absolutio vera, quæ est forma sacramentalis confessionis, talis confessio appellatur informis.

Et (vt certa ab incertis separamus) Primũ, in quo conueniunt viri docti, est: confessio nem informem ex defectu absolutionis esse à poenitente repetendam. Nam (vt retro docuimus ex Ioannis testimonio) necesse est vt peccata à sacerdotibus remittantur. Igitur, qui non percepit absolutionem à peccatis, quamlibet millies ea fuerit confessus, eo vsque tenetur peccata fateri, quousque veram absolutionem accipiat.

Aliud

DE POENI. RELECTIO. V. 117

Aliud quoque in hæc materia certum est, aliquam confessionem ex parte poenitentis esse repetendam. Nam, qui dedita opera, nõ faciunt integram confessionem mortalium sed ex verecundia vnum aliquod mortale tacent: ii sine dubio iuxta omnium doctorũ communem sententiam tenentur iterum confiteri: quia confessio non integra sacramenti poenitentia materia non est: cum ex propria ratione formæ sacramenti repugnat: vnde in Concil. Floren. definitur, ad confessionem, quæ est huius sacramenti materia, pertinere, vt omnia peccata mortalia, quorum homo memoriam habet, suo sacerdoti integre confiteatur.

Tertium, me quidem iudice, certum est, non omnes confessiones informes, esse reuocandas. Nam (vt D. Thomas argumentatur. d. 17. art. 4. q. 1.) si opus esset omnem talem confessionem repetere, nullus tranquillitatis locus relinqueretur, cum enim viri pii de propiciato peccato non debeant esse sine metu, Ecclesi. 5. omis confessio de qua veretur, an fuerit informis, an legitima, esset illis identidem repetenda. Quod omnino alienum est à prudentissimorum hominum consuetudine.

Præterea, cum sacramentum extreme unctionis, atque matrimonii, & item in vniver-

sum

sum reliqua, ex informitate non sic inualidetur, ut iterum sumenda sint: cur vnum hoc ex sola informitate quassabitur? eo vel maxime, quod etiam sine contritione, necessaria & materiam & formam huius sacramenti constare posse, certis argumentis astruimus. Non igitur ex informitate, sed aliunde sumendum est, quando sit confessio repetenda.

Illud denique copertum & exploratum est, confessionem sacramentalem, hoc est, ex qua cum absolutione verum poenitentiae sacramentum consistit, eam non esse faciendam. Sed si sit aliqua confessio, ex qua non est constitutum verum poenitentiae sacramentum: ea videlicet resumenda est.

Prior huius fundamenti pars, vel ex eo constat, quod si semel accepimus veram aliquarum culparum absolutionem, veram (inquam) & validam: non oportet peccata: a quibus sumus verè absoluti, iterum confiteri. Quippe (ut Ben edictus vndecimus, in extrauaganti inter cunctas, eleganter docet) ab surdum est, ut liberatus debitor adhuc ad soluendum maneat obligatus.

Atque inde posterior pars eiusdem fundamenti constat: si enim mea confessio fuit talis, ut ex ea cum absolutione sacramentum poenitentiae non est confectum: illa nimirum peccata, quae confessus sum, non sunt per sacerdo-

con

DE POENI. RELECTIO. V. 128
tem remissa. Qua propter deo iterum confiteri, ut clauium autoritate soluantur.

Ex quo quidem quarto fundamento, manifestè colligitur confessionem, quae sine culpa poenitentis non est integra, iterum facere non oportere: ut si propter, scandalum, aut proprium, aut ipsius confessoris euitandum aliquod peccatum tacerem: vel si diligentiam adhibui insufficientem, & tamen adhuc alicuius peccati sum oblitus. Nam in moralibus ex sine voluntario res denominatur. Qui igitur voluit omnia sua peccata confiteri: & idoneam adhibere diligentiam: eius confessio, si moraliter loquamur, est integra. Quod & ex Concil. Florent. & ex aliis multis capitibus, & causis antè nos liquido comprobauimus.

Colligitur deinde, quod si peccator negligentiam affectatam, aut omnino crassam in facienda integra confessione habuit, ita ut ex eiusmodi negligentia peccatum aliquod mortale praeter miserit: talis debet confessio nem repetere, ac si data opera mutilaretur. Verbi gratia: qui sine aliquo examine conscientiae suae post tractatum annum accedit ad confessionem: semper enim in peccatorum obliuionem necesse est incidere. Quare non aliter vult confessionem mutilare, atque, qui venenum homini porrigit, vult occidere: & qui ignem subicit, domum comburere: Qui igitur ad eum

F. MELCHI. CANO.

ad eum modum imparatus accedit: re vera vult confessionem mutilam facere, qui volens prudensq; ita se gerit, ac si facere ex professo mutilam velit.

Colligitur tertio, quod, si peccator nulli dolorem habeat, nec contritionem, nec attritionem, talis confessio est repetenda. Non enim est confessio, quæ sit materia sacramenti poenitentiae, cum à nulla poenitentia proficiatur. Imò verò, cum nec confessio quidem sit, sed pura confessionis simulatio: vt Caecolus. d. 17. q. 2. & Durandus eadem distinctione. q. 13. & Caietanus. q. 5. additionū & in summa sua: & ferè autores scholastici tradiderunt.

Colligitur postremo (id quod etiam paulò ante insinuauimus) quod, si quis habeat attritionem: ex qua virtute sacramenti attritus, fiat contritus, gratiam, scilicet, consequendo: eius confessio non est resumenda, suscipit enim verum poenitentiae sacramentum, gratiamque, ac remissionem peccatorum per absolutionem sacramentalem. Hæc omnia, (nisi ego cæcus sum) in controuersia vertere non debemus.

Sed illud primum in hac materia, tanquàm incertum in dubium vocari merito potest. An confessio ex negligentia mutila & manca, non quidem penitus crassa & supina, sed culpa

DE POENI. RELECTIO. V. 129

culpabilis tamen, sit à poenitente iterum facienda: vt, si quis peccata præterita querat, & diligentiam nonnullam adhibeat, quam esse idoneam arbitratur: cum tamè non sit.

Huic verò quæstioni, respondetur ex sententia Caietani, talem confessionem non esse repetendam: sed si postea in memoriam peccatum illud negligenter omissum venerit: sat erit illud confiteri, & negligentiam in conscientia examinanda, ac proinde sacrilegium illud, quod in suscipiendo sacramento commissum est.

Hæc verò sententia non potest (fateor) perspicuè ac lucidè demonstrari. Sed in rebus quæ ad mores pertinent, non sunt (mihi credite) scientiæ moralis dogmata ad viuum refecanda. Suadetur itaque primura: quia moraliter loquendo talis confessio est integra: cum intendat poenitens omnia confiteri, quorum memoriam habet.

Item, quia alias, nimium anxios rederemus scrupulosos: imò piorum etiam animos turbaremus perpetua iterandæ confessionis solitudine: verentur enim plurimum non scrupulosi modo, verum etiam mediocriter liberi, atq; cordati, sese in examine conscientiae negligentes extitisse.

Sed obiicit fortasse quisquam, quod talis confessio ex parte poenitentis non est integra

R. integra

de confessione

3. 2. 1.

1.

2.

A. 2. 1.

2. Subiq.

F. MELCHI. CANO

tegra peccat enim non adhibendo diligentiam debitam, atque ex consequenti poenitens, confessionem, volens, mutilam facit.

Ad hoc primum dico, omissionem illam diligentiae debitae, aliquando esse solum venialem, scilicet, ex inconsideratione, culpabili quidem proficiscens, sed non mortali tamen. Quoniam poenitens is est, qui alias diligentiam debitam adhibere solet. Atque in hoc eventu, non sacramentum modo, sed etiam fructus sacramenti recipitur. Nec hoc loco (ut reor ipse) Theologus quisquam nobis erit aduersus: nisi planè velit, & confessioni nisi uigum importabile facere: & sine idonea ratione, mortalis culpae reatum inducere, nisi confessio uenialiter tantum culpabilis resumatur.

Dico secundò, quod, etiam si negligentia mortalis sit, (non sit modo adeò supina & crassa, ut perinde habeatur, atque ex industria res fieret) quia confessio tamen ex intentione formali poenitentis est integra: non est cogendus eiusmodi confessionem iterare. Nam, quando salua pietate id facere possumus, confessio iugum mollescendū est, nec iniiciēdi laquei, eo praesertim loco, qui in id paratus est, ut ab omnibus laqueis liberemur.

Ac forsitan, qui in concertatione scholastica nobis conantur obistere: si ad rem ipsam confes-

DE POENI. RELECTIO. V 130
 conferantur, non aliter facient, quam nos in praesentia consulimus: verbi causa: si quis ex ignorantia vincibili existimet periurium, & seruanda vita hominis esse licitum: unde non confiteretur illud peccatum, quia non putat se peccasse. Item, si quis mercator aliquem contractū licere credebat, vel muliercula aliquā superstitionem censebat esse religionem ex culpabili quadā ignorantia: non arbitror equidem tam criticos ac seueros iudices esse futuros, ut omnes horum antea factas confessiones, iubeant iterari. Intrepide igitur cum Cacerano tenere possumus, eiusmodi confessiones repeti non oportere.

Alterum quoque verti in quaestionem potest: an cum quis attritionem habuit tam imperfectā, ut virtute sacramenti non fiat ex attrito contritus, quin potius sacrilegus sit in eo, quod irreuerenter suscipit poenitentiae sacramentū, an huius (in quā) confessio sit iteranda. Et quidem D. Thomas loco antea citato manifestè docet, quod, sicut fictus sine debita dispositione & dolore potest verum sacramentum baptismi suscipere: ita etiam & confessionem sacramentalem facere, ac veram absolutionem percipere.

Contrariam sententiam tenet Maioris. d. 17. quæ. 9. & Adrianus. quæ. 4. de Confessione ad tertium argumentum: & dubio. 5.

eorum quæ de confessione proponit.

1. Est autem primum argumentum contra D. Thomã. Quod si tibi esset verum sacramentum, peccator ille fictus esset verè à sacerdote absolutus. Consequens est falsum ergo & antecedens. Maior probatur, quia si quis verum sacramentum baptisimi, vel confirmationis accepit: verè manet baptizatus, & confirmatus: cõsequentis verò falsitas ostenditur, quia tunc verè etiã esset absolutus à deo, quæcunq; solvunt sacerdotes in terra, solvuntur in cœlo, & tamè nō est ille absolutus in cœlo, cū maneat eisdè peccatis obligatus, & novã insuper addiderit sacrilegii culpam.

2. Et confirmatur. Quia illi non sunt à Deo remissa peccata: ergo nō est absolutus à sacerdote, pater cõsequentiã ex illo. Quorum remiseris peccata, remittuntur eis.

3. Confirmatur deinde: quia sacramenta gratiæ, sacramenta veritatis sunt, non falsitatis: forma autem illa, qua confessor utitur, cū fictum absoluit, falsa est, scilicet. Ego te absolvo à peccatis tuis. Nec valet dicere, formæ sensum esse. Ego te absolvo, quãtum in me est: quia licet ex parte sua confessor verè conetur absolvere: nō tamè ideo verè solvit: cū poenitēs impedimentũ obiciat absolutioni. Quãlibet em̄ q̄sianuã nitatur a p̄ire: nō tñ verè aperit, si qui intus est obicē ponat

Præter

2. Præterea, vel ille qui non cõtritus cõfiteatur, & accipit absolutionẽ, habet aliquam displicentiã de peccato, vel nullã: si nullã: ergo non est vera confessio, sed simulata enuntiatio peccati, sin habet aliquam, illa erit attritio. Quare, adueniente absolutione, conferatur grã iuxta D. Thomam, qui tenet sacramentum poenitentia attrito conferre gratiam, sicut & sacramentum baptisimi.

3. Præterea vel ille talis cognoscit se habere dolorem sufficientem: vel credit potius ex ignorantia, se satis dolere, cū tamen nō doleat satis. Si primum, est illi absolutio de neganda: si illam fictionem confitetur, sin verò non confitetur, confessio de composito nō est integra: ac proinde irrita est, ac nullius, prorsus momenti censenda. Si secundũ, iam virtute sacramenti cõferetur gratia, cū ille non ponat obstaculum.

Hæc tamen argumenta movere non debet, vt D. Thomæ sententiam relinquamus, quæ multo quidem probabilior est. Primum quoniam nullus certò cognoscit, se sufficientem dolorem habere cū confitetur. Quocirca semper oporteret, homines esse sollicitos de eadem confessione iterum atq; iterũ repetenda: probabiliter enim timemus, nostras confessiones non fuisse formatas.

Præterea, (vt etiam paulò ante argumẽra-

F. MELCHI. CANO.

hamur) cætera sacramenta recipiuntur à fictis: ergo & hoc sacramentum à ficto recipi potest. Negabis forte consequentiã: quia cõtritio est pars huius sacramenti: (vt Conci. Florent. definitur) nõ est aut pars aliorũ: & ideo alia sacramenta non contritis etiam confitentur: hoc verò sacramentum non nisi à cõtrito recipitur.

Contra, quia cõtritio nõ est pars essentialis huius sacramenti: sed integralis: non autem quælibet integralis pars aesse totius necessaria est: vt patet de satisfactio-
ne, sine qua verum sacramentum consistit. Deinde, quia licet cõtritio esset prima huius sacramenti pars, nõ est tñordo necessarius, vt oporteat esse priorẽ confessionẽ. Nã si post confessionem hominis attriti iam completã: sequatur cõtritio tẽpore quo quis absoluitur: sine dubio suscipitur verum sacramentum. Et tamen confessio tota fuit informis.

Rursum etiam nos ante constituimus, attritionem esse idoneam huius sacramenti materiam. Quodd si non esset: nec clauis ecclesie culpam remitterent, nec pœnitentia sacramentum gratiam conferret. Deniq; si dolor interior alsignatur pars huius sacramenti, ideo est, vt confessio vocalis ad iudicium sacerdotale necessaria, sit confessio, & non simulatio: aut figura confessionis: sed sola attritio satis est, vt homo verè confiteatur, & accuset

DE POENI. RELECTIO. V 132
accuset se coram sacerdote quemadmodũ. D. Thomas ad tertium argumentum illius articuli docet: ergo, &c. Non enim huiusmodi appellamus fictam, fictione contraria sacramento: sed fictione cõtraria effectui sacramenti: adhibet quippe materiã necessariã sacramento, dispositionem verò necessariã effectui sacramenti non adhibet.

Quodd si ita est, vt certè videtur esse, confessionem informem esse verã materiã sacramentalis absolutionis: impertinens fuerit per illam dari gratiam, vel non dari ponẽti obicem. Nã, si extrema vnctio veram materiam & formam habet, verumq; ministrũ si suscipiens impedimentũ apponit effectui sacramenti, non inde sacramentum irritum est: idem in matrimonio videre licet, atque in reliquis sacramentis.

Et cum in superiori dubitatione docuimus confessionem ex culpabili negligentia mutilam, si tamen formaliter & ex intentione fuisset integra, non esse repetendam: tenere compellimur, fuisse verum sacramentum quauis à ficto susciperetur sine presenti fructu sacramenti.

Ad primũ argumentum, cõcedo pœnitentẽ illum esse vera sacramentali solutione absolum, & cum obiicitur, illum fore absolum à Deo, cõcedo itẽ. Sed cũ rursum instatur

illum manere eisdē peccatis obligatum, distinguo. Nā ex parte sacerdotis, & Dei absolute, absolutus quidem manet: sed ex parte penitentis ponentis obstaculum, absolutio sacerdotis presentem non habet effectū.

Quemadmodū, qui in peccato mortali susceptit baptismum: verē baptizatus est à ministro: sed baptismi non recepit effectum propter obicem, quem opposuit. Et per hoc ad priorem confirmationem respondetur, quod remissio peccatorum dupliciter intelligitur. Altera quæ habet annexam iustificationem, atque effectum remissionis peccatorum: & sic qui peccata remittit, semper gratiam confert, per quam remissio peccatorum efficitur. Altera peccatorū remissio, iudicialis est: qua nihil aliud continetur, quàm sententia, cuius virtute quis soluitur à peccatis in tali iudicio peccatorum remissio. In quem sententiam sacerdos semper peccata remittit.

Ad posteriorem confirmationem respondetur: quod idem argumentum fieri potest de sacramento baptismi, cū recipitur à ficto. Nam verbū, Baptizo in forma baptismi, nō solum ablutionem corporis, sed ablutionem quoque mentis significat: sacerdos ergo non abluat interior sacilegum, qui fictē baptizatur: nihilominus verum sacramentū baptismi confert, quia verā materiā, veramque formam

formam subministrat: ex quibus, nisi ponatur obex, ablutio interior consequatur. Idem in confirmatione videre est. Qui enim in peccato mortali confirmatur, cordis firmitatem, quæ significatur in forma non recipit, &c. Sic ergo sacerdos absoluens fictum, verum absolutionis sacramentum impendit: & quantum in se est veram formam apponit: cuius effectus tunc quidē impeditur per indispositionem recipientis. Nec sensus formæ sacramentalis est. Ego te absoluo, id est, do absolutionem, quæ nunc effectum suum habeat remissionis peccatorum: sed sensus est: ego iudicalem absolutionem impendo, quæ vi sua potens sit te absolueri, si tu velis fructum eius obtinere. Quemadmodum, si absolutionis sententiā proferret iudex, qua liberareris à carcere, in quo postea tu voluntate tua manere vis: & si ego extrinsecus clauem ianue seram aperirem, & tu volens intrus obicē opponeres, ego verē ianuam aperui.

Ad secundum principale respondetur, illum de quo loquimur in cōclusionē, displicentiam aliquam habere de peccatis, hoc est attritionem. At nō quælibet attritio sufficit, ut accedens ad sacramentum penitentia, gratiam consequatur, potest enim dolor esse tam imperfectus, qui satis sit ad confessionem faciendam: nō item, ut ex vi illius

*Quælibet attritio
displicentiam habere de peccatis
hoc est attritionem. At nō quælibet
attritio sufficit, ut accedens ad
sacramentum penitentia, gratiam
consequatur, potest enim dolor
esse tam imperfectus, qui satis sit
ad confessionem faciendam: nō item,
ut ex vi illius*

F. MELCHI. CANO.

lius dispositionis homo etiam per sacramen-
tū iustificatur. Nam primò, cum quis habet
attritionem conditionatā, id est, quæ oritur
ex veilitate, qua homo vellet placere deo, &
sibi reconciliari: tunc nō fit ex attrito cōtritus
sacramento suscepto, recipit tamen verū sa-
cramentum, si tristatur, quia caret dolore in-
efficaci: & accusat se etiam huius indisposi-
tionis. Hæc est autem communis attritio
meretricum, vsurariorum, concubinariorū,
&c. quos omnes si iterare cōfessiones cogere-
mus, immensi esset operis & laboris. Nec
tamen quisquam erit a deo remissus in rigore
disciplinæ Christianæ, qui eiusmodi ho-
mines excuset à sacrilegio. Altera quoq; ar-
tritio est, ex qua cū sacramēto pœnitēs nō iu-
stificatur. v.g. quæ ex timore infamiæ p̄fici-
tur, vel cuiusq; mali tēporalis: vt q̄ detesta-
tur peccatū, & proponit cōfiteri, ne eiicia-
tur ab ecclesia, vel ne inulset pecunia, &c.
siue enim discutiatur cōscientiā suā, & imper-
fectionē doloris, siue ex negligētia omittat
examen necessariū, homo sic attritus: nō fit
etiam virtute sacramēti, cōtritus, id est, non
accipit gratiā. Sic enim hoc loco intelligi vo-
lumus ex attrito fieri contritū. i. gratiā & iu-
stificationē cōsequi virtute sacramēti, perin-
de ac si verè fuisset cōtritus. Et, si quæras, quā-
do ex attrito fiat cōtritus virtute sacramenti.

Re=

DE POENI. RELECTIO. V. 134
Rēspōdeo, id primū euenire, quocūq; attri-
tionis genere homo sit attritus, si existimat
se se p̄stitisse quod necessariū erat: ignoratq;
invincibiliter, se nō habere sufficientē dispo-
sitionē, quia is nō ponit obicē: sed bona fide
accedit ad sacramentū, sacramentū autē in
nō ponente obicē suū semper habet effectū.
Quo fit, vt omnia sacramēta ex huiusmodi
attrito, contritū faciāt. Quod D. Tho. lucie
dē tradit. 3. p. q. 79. ar. 3. & in cōmentariis su-
per Ioannē. ca. 11. in illud, soluite eū.

Deinde etiā, attrito efficax ex timore po-
narū supernaturaliū idonea dispositio est ad
sacramentorū baptismi & pœnitētiæ gratiā
percipiendā: vt, cū quis detestatur oīa pecca-
ta mortalia, & propterea cōfiterur, ne p̄ pec-
catū excludatur à gloria, vel ne in infernum
igné coniciatur. Qui etiā, sic cognoscat, se nō
habere contritionē, sed solā attritionē: licitē
accedit ad baptismi & pœnitētiæ sacramēta
suscipiēda. Quod (nisi me coniectura fallit)
sentit D. Tho. 3. p. q. 79. arti. 3. ad secundū: &
q. 80. ar. 4. ad secundū: & 4. sententiā d.
24. q. 1. arti. 3. q. 1. ad tertium. Ratio vero D.
Thomæ non est contemnenda: quia sacra-
mentum baptismi & pœnitentiæ per se or-
dinantur ad præstandum vitam mortuū.
Quare licitē sumi possunt ab his qui habent
conscientiam peccati mortalis, modo ha-
beant

illa attritio
sufficit ad
sacramēta
mortalia & inferna

1276

F. MELCHI. CANO.

beant attritionem, qua tollitur obex, & cō-
 placencia in peccatum commissum. Est quo-
 que altera eiusdem ratio, quia cūm hæc duo
 sacramenta sint medicinæ directè paratæ cō-
 tra morbos animæ: absurdum est, vt nullus
 qui se ægrum esse cognoscit, possit iustè hæc
sumere sacramenta. Quemadmodū res
esset penitus absurda, quod medicinas cor-
porales à natura pouissimum institutas ad sa-
nandos corporis morbos, non possent sumere
nisi sanus: aut qui se iam esse sanum existi-
maret, vnde: & Innocentius. i. q. i. cap. Ven-
tum est, vbi vulnus (inquit) infixum est, me-
dicina est adhibenda, qua possit recipere sa-
nitatem, atque vbi pœnitentiæ remedium ne-
cessarium est, ordinationis honorem locum
habere non posse decernimus, &c. quæ in fe-
rius adiiuntur.

Tertio etiam. Attritio, quæ procedit ab
 amore naturali Dei super omnia, forsitan di-
 spositio est idonea, vt virtute sacramenti ba-
 ptismi & pœnitentiæ gratia conferatur: quia
 talis etiam attritio tollere videtur compla-
 centiam in peccato, & obicem sacramenti:
 & per hoc patet tertium argumentum.

Sed quæstio parua se offert circa ea quæ
 dicta sunt. Nam, si peccator intelligit imper-
 fectionem doloris, qui videlicet nō est suf-
 ficiens vt virtute sacramenti gratia confere-
 tur,

DE POENI. RELECTIO. V. 135
 tur, sed committit sacrilegium sacramento
 irreuerenter suscipiendo: tunc aut confite-
 tur talem indispositionem & fictionem, aut
 non: si confitetur, sacerdos non absoluet, ne
 sit sacrilegus impendendo absolutionem, si
 aut peccator ipse petendo sacrilegus est. Cō-
 fessio igitur erit irrita, & absolutio per nouā
 confessionem denuo quærenda. Sin verò
 non confitetur illam indispositionem, con-
 fessio non erit integra: itaque erit repetenda:

Ad hoc respondetur, quòd sine dubio sa-
 crilegus erit sacerdos, si certò cognoscēs pœ-
 nitentem esse indispositum, illum absoluit.
 Cuius rei exemplum habes, de pœnitentiis,
 capit. Quòd quidam. Nec te moueat, quòd
 ibi Alexander præcipit, talem cōfessionem
 recipere: eorum videlicet, qui, quamuis con-
 fiteri velint: se tamen asserunt, abstinere nō
 posse. Recipienda enim est talis confessio,
quòd ad ecclesiæ præceptum pertinet, quòd
verè implet qui in illum modum confitetur
vt alio loco forsitan, vberius ostenderetur.
 Sed non est tamen recipienda, vt absolutio-
 nem sacerdos impartiat: cūm ibidem Ale-
 xander asserat, huiusmodi pœnitentiam nō
 esse veram: si tē autem pœnitentem absol-
 uere, sacrilegium est.

Necte rursus moueat, quòd talis con-
 fessio videtur esse sacrilega, cūm sit sacramē-
 talis,

F. MELCHI. CANO
talis, & fictè facta in peccato mortali. Quo-
ntiam tunc confessio ficta sacrilegium est, cū
à pœnitente fit, animo recipiendi absolutio-
nem. At, cū quis confitetur, vt præcepto
ecclesiæ pareat, & consilium salutare à sacer-
dote recipiat: vt si forte, vel inter confiten-
dum, vel confessione facta, animus permu-
teret, absolutionem à sacerdote recipiat,
eiusmodi confessio licita est: licet quòdam
modo pars sacramenti sit, non actu, sed po-
tentia: quòd satis est, vt sacerdos ad sigillum
secreti teneatur.

Illud verò quod ibi dem dicitur, eiusmo-
di hominibus pœnitentiam esse indicendam,
non de satisfactione sacramentaliter iniungē-
da intelligendum est, sed de pœnitentia, quæ
fit in peccatoris remediū &c. Non est igitur
ille talis absolendus: sed si absoluator tamē
vel ex ignorantia, vel ex affectu & passione
sacerdotis, absolutio valida erit: si tamē illā
fictionem peccator confiteatur, quam ha-
buit antequam suscipere absolutionem, vi-
delicet negligentiam & indispositionē præ-
cedentem, animūq; recipiendi sacramen-
tum &c. Nam fictio illa exterior, hoc est, sa-
crilegium quod peccator commisit recipiē-
do exterius absolutionem, post confitenda
est: vt D. Tho. illò articulo tradit: nam ante
explicari non poterat.

Sequi

DE POENI. RELECTIO. V 136
Sequitur quæst. alia per difficilis, an sacra-
mentum pœnitentiæ recedente fictione, suū
effectum sortiatur. Et quidem Adrianus de
confessione. Dubio. 5. & Gabriel. 4. d. 17. q.
1. art. 3. dubio. 2. atque alii nonnulli negatiuā
sententiam tenēt. Primò, quia si quis in pec-
cato mortali eucharistiam recipit, non reci-
pit effectum recedente fictione: cū iuxta
apostolum prioris ad Corinth. 11. qui indi-
gnè manducat corpus domini, non ad vilita-
tatem, sed ad iudicium manducat. Igitur, ne
pœnitentiæ quidem sacramentum suum, re-
cedente fictione, habet effectum.

Deinde. Causa quæ non est, nihil agit: ef-
fectus enim supponit existentiam causæ, sed
recedente fictione iam transit absolutio,
nec quicquam illius manet: ergo, &c. Nec
potest dici, quòd licet non maneat absolu-
tio, manet tamen ornatus quidā, veluti gra-
tiæ futuræ semen. Quoniam superiori relectio-
ne, multis eiusdemq; firmis argumentis,
hunc ornatum è medio sustulimus.

Sed enim opinio D. Thomæ articulo illo
iam sæpe citato contraria est: atque ea quidē
multo magis rationi cōsentanea, si id teneamus,
quod iam ostendimus, sacramentū re-
ceptum à ficto, esse verissimum sacramen-
tū. Probatum sic. Ille talis nō tenetur rursus
cōfiteri peccata, quæ semel cōfessus est, ergo
receden-

recedente fictione consequitur effectum sacramenti. Antecedens patet, quia si sententia in aliquo foro semel fuit valida, non est opus eam iterum ferri: nec qui semel absolutus est sacramentaliter, tenetur confessionem repetere. Iam verò consequentia probatur. Quia illi homini est apertum regnū cœlorum, quod erat clausum per eiusmodi peccata. Ergo virtute clauium est illi apertum: nam sacerdotibus clauis regni cœlorū datæ sunt: nec aliter peccatoribus, nisi per clauis, regnum clausum aperiri potest. Confirmatur ex illo Ioannis. 20. Quorum retinueritis peccata, retenta sunt, ergo si illa peccata non sunt remissa virtute absolutionis, semper erunt retenta. Quare oportebit eadem iterum confiteri. Nec alia ratio D. Augustinum mouit, vt assereret, baptismum, recedente fictione, effectum suum consequi, nisi hæc. Nam, si postea peccator fictè baptizatus conteratur: & asseras gratiam illi conferri ex contritione, non ex vi baptismi ante suscepti: tunc eiusmodi non esset renatus ex aqua & spiritu sancto. Quare (iuxta domini sententiam) non intraret in regnum cœlorum. Cùm igitur pœnitentiæ sacramentum sit necessarium ad salutem peccatoribus baptizatis, si cui ex vi solius contritionis peccata remitteretur, illi tali sine remissione sacramentali

DE POENI. RELECTIO. V. 137
sacramentali peccata cōdonarentur, cū tamē scriptū sit: quorum retinueritis retēta sunt.

Ad primum argumentū, multi negant antecedens, in vniuersum existimantes sacramenta omnia, recedente fictione, suum effectum habere. Cuius sententiæ est Cœtitanus in additionibus tertiæ partis, q. 5. De confessione: suadetque id peculiariter de extrema vnctione. Nā si quis vngetur in peccato mortali, non iterabitur extrema vnctio in eodē morbo, vt ecclesia statuit, ergo si ille conteratur post vnctionem, recipiet fructū illius: aliās ecclesia non negaret illi vnctionem, repetitam, &c.

Et D. Thomas cuius videtur esse sententiæ, cū ait, & sic etiam est in aliis sacramentis, vnde iuxta hanc opinionem respondetur, quod idem potuit dicere Paulus de eo, qui fictè baptizatur: sed iudicium & condēnationem accepisse ex sacrilego baptismo. Nec tamē inde licet inferre, baptismū illum etiam, recedente fictione, nullius fore vtilitatis.

Ego tamen non inuenio causam, quæ me cogat, vt id quod tribuimus baptismō & pœnitentiæ, cæteris quoque sacramentis tribuamus, sunt enim hæc duo sacramenta necessaria ad salutē, quorū proprius effectus est, aperire ianuam regni cœlorum peccatoribus

F. MELCHI. CANO.

occlusam. Vnde, si quis semel acceperit verè hæc duo sacramenta: consequens fit, vt virtute horum sacramentorum regnum cœlorum consequatur. Aliàs (vt arguebamus) sine his sacramentis, & vis illorum esset apertio ianux regni cœlestis, quod sacris literis aduersatur.

Hoc autem argumentum pro reliquis sacramentis non militat: ignoramus enim an fructû eucharistiæ perceptæ, si quis per sacrilegium impederit, postea, recedente tali sacrilegio, consequatur. Ne habemus rationem consentaneam, qua id cõfirmare possimus. Equidem facilius id admitterem in sacramento confirmatio & ordinis: non quòd imprimant characterè, vel non imprimât (nõ enim me hæc ratio mouet) sed quod cum repeti non possint, & fructus illorum sacramentorum confirmatis & ordinatis sit per necessarius: verò simile est, diuinam materiam, fructu horum sacramentorum, actione abscedente, conferre: ne perpetuo eiusmodi fructu priuentur: & hoc satis est seruandam literam D. Thomæ in quientis. Et sic etiam est in aliis sacramentis: non enim dixit in omnibus: licet referri possit ad hoc, quòd alia sacramenta recipiuntur à suis.

Ad secundum argumentû, facillè dicitur, causam

DE POENI. RELECTIO. V. 138
causam quidem naturalem, quæq; agit admodum naturæ, oportere simul esse cû effectu vel aliquid relinquere loco sui, quod simul re effecta sit: at morales causas nõ est opus cû effectis esse: sed satis est fuisse, miles enim strenuus, per rē præclare ac fortiter in bello gestâ, causa est futuri honoris, atq; coronæ apud Cæsarem: nec tamè aliquid relinquit; etiã opere transacto, quod sit, veluti semen futuræ mercedis, sic etiã cû sacramentum penitentia causa moralis sit remissionis peccatorû per applicationem sanguinis Christi, & meriti ipsius: non est necesse, vt committeretur effectum: sed sat est, vt præcesserit, maneatq; vis eius in diuina acceptance: quæ non acceperat opus meum sacrilegum & fictum, sed opus Christi & meritum, mihi per sacramentum applicatum.

His ita constitutis, nihil aliud superest, quàm vt quarto argumento principali explicatius respondeamus. Nam Adriaus post quintam quæstionem de confessione dubio. 4. in vniuersum tenet, nullum hominè per actum culpabilem præcepto siue Dei, siue ecclesiæ satisfacere: quia præceptû est de actu saltem moraliter bono, ergo per peccatum præceptum impleri non potest.

Item, de regulis iuris, ca. 8. Qui ex timore facit præceptum, aliter quàm debeat facere: &

ideo iam non facit, unde glo. colligit, quod non dicitur factum, quod legitime non fit.

Præterea, Deus non præcipit confessionem sacrilegam, sed idoneam, ad absolutionem percipiendam. Ergo qui fide confitetur, Dei præcepto non facit satis. Et cum ecclesia non præcipiat immediatè confessionem, sed præceptum à Deo limitet ad certum tempus: certè qui confessionem iure diuino debitam non facit, ecclesiæ mādatum de confitendo semel in anno non implet, unde in cap. Omnis vtriusque sexus, omnia sua peccata (Innocentius inquit) fideliter confiteatur proprio sacerdoti, & iniunctam sibi poenitentiam propriis viribus studeat adimplere: suscipiens reuerenter in pascha Eucharistiæ sacramentum.

Inde colligit Adrianus, sumentem eucharistiam in peccato mortali, non satisfacere præcepto, nec Dei, nec ecclesiæ. Itè & illud, largientem pauperi cleemosynam in extrema necessitate ob vanam gloriam, præceptum de cleemosyna non implere.

Sed quoniam alterius loci est; accuratius id expèdere: nos cum cōmuni opinione in præsentia teneamus, nō esse transgressorem præcepti, qui actui bono ex genere suo, quæ lex præcipiebat, apponit aliquam malā circumstantiam, & per hoc patet ad primū argumentum

DE POENIT. RELECTIO. V. 139
menrum Adriani. Lex enim est de actu moraliter bono secundum se.

Ad secundū. Quædā præcepta sunt, quæ sine charitate nō impletur: vt de contritione, de actu charitatis: huiusmodi autem per timorem satisfieri non potest. At, præcepta de actibus exterioribus, cum ex timore seruili fiant, inutiliter quidè fiunt: & propterea censentur non fieri, sed non inde per nouā culpam violantur.

Ad tertium, iam patet, confessionem factam, aliquam esse idoneam ad percipiendā veram absolutionem, per quam, (scilicet præceptum impletur, tum Dei, tum ecclesiæ, cū poenitens sacramentaliter absoluitur. Imò crediderim ego; quod cum peccator se sistit sacerdoti, iuxta præscriptum illius capituli, quod quidam, de poenitentis, etiam si non recipiat absolutionem implet præceptū ecclesiæ, ex quadam eiusdem ecclesiæ pia & clementi dispensatione. Nec aliud intelligo, cū pontifex ait, talē confessionem esse recipiendam. Quare censuræ, si quæ fulminentur aduersus eos, qui eo anno non sunt confessi, huiusmodi peccatores impoenitentes non tangunt. Per nullam tamen confessionē impletur diuinum præceptum, nisi absolutio sacramentalis superaddatur, sine qua sacramentum poenitentis non est.

In quinto principali argumento, id primū
 quæritur, an mutus confiteri diuino præcep-
 to teneatur: vbi ego non dubito: mutum
 ad confessionem obligari, siue per natus, si
 habeat copiam sacerdotis qui nutus intelli-
 gat, siue per scriptum, si scribere didicerit D.
 Tho. d. 17. q. 3. art. 4. q. 3. ad secundum. Sco-
 tus eadem dist. in solutione argumentorū,
 Gabri. & Maioris eadē dist. q. 1. Imò tandem
 Caietanus in summa. Probatum verò ex illo
 Ioan. 20. Quorum remisistis peccata, re-
 mittuntur eis, & quorum retinueritis, reten-
 ta sunt. Si ergo mutus peccata aliqua expri-
 mere potest sacerdotibus, illa non remitten-
 tur, nisi sacerdotes remittāt. Nec etiā video
 causam, cur à præcepto illius cap. Omnis v-
 triusque sexus excipiantur. Nā si nutibus cō-
 fessio fieri possit, & forū secretissimum erit,
 & decentissimū, si seruetur forma, quā Cai-
 etanus tradit in summa. Sin autē scribere mu-
 tus sciat, cominodissimè fiet, per scriptū con-
 fessio: nam scriptum manu tenere potest, &
 lancinare: nā dicere scripturam suapte natu-
 ra publicā esse, ac proinde non cōuenire pœ-
 nitentia, metaphysicum commentum vide-
 tur esse: sic enim posses asserere, & nutus sua-
 ptè natura publicos esse, atque aded verba.
 Aut ergo asseramus, mutos confiteri non
 posse, aut si possunt, eos teneri fateamur.

Sed

Sed oritur dubium, an, si mutus nō pos-
 sit quidē explicare species peccatorū & cir-
 cūstantias, sed nutibus duntaxat ostēdere,
 se offendisse Deum, an (inquam) possit absol-
 ui: & eadem quæstio est, si ægrotus linguæ
 vsum amiserit, adueniente sacerdote.

Et suaderetur pars affirmatiua: quia, si quis
 confiteretur generaliter venialia, scilicet, fa-
 ciendo confessionē generalem, posset absol-
 ui sacramentaliter, cum nō teneatur species
 & circūstantias venialium explicare, ergo
 si quis non possit species mortalium expri-
 mere, satis erit, generaliter confiteri.

Deinde Ioannis. 20. data est potestas apo-
 stolis remittendi peccata quorumcunque,
 ergo si mutus nesciat exprimere peccatorū
 species, ecclesia habebit potestatem remit-
 tendi illi peccata. Nec enim credendum est
 eiusmodi hominibus, legislatorem in neces-
 sariis defuisse.

Præterea, cum non possum commodè
 explicare speciem peccati, vt si sequatur in-
 de periculum, tunc satis est confiteri pec-
 cati genus, ergo satis erit generaliter confite-
 ri, ad confessionem sacramentalem. Si enim
 genus peccati subalternum ad sacramētum
 sufficit, non est, cur generalissimum non
 sufficiat.

Præterea, Arausicanum Concilium, cap.

Subito (inquit) obmutescens, & baptizari & poenitentiam accipere potest, si voluntatis praeferit testimonium aliorum verbis habet, vel praesentis in suo nutu, & tertium Concilium Carthaginense. ca. 34. Si aegrotantes (ait) pro se respondere nequeunt, cum voluntatis eorum testimonium sui dixerint, baptizantur, & manus etiam poenitentibus imponatur, referturque de consecratio. d. 4. capit. Aegrotantes. Item apertius Concilium Carthaginense quartum, ca. 77. & habetur. 26. q. 6. cap. is qui, hunc in modum scribit. Is qui in infirmitate poenitentiam petit, si casu, dum ad eum sacerdos venit, oppressus infirmitate obmuruerit, dont testimonium, qui eum audiverunt, & accipiat poenitentiam: & si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & fundatur ori eius eucharistia. Idem habes in epistola. 69. Leonis Papae ad Theodorum, in haec verba: his qui in periculi urgentis instantia praesidium poenitentiae, & mox reconciliationis implorant: nec actio illis poenitentiae, nec communionis gratia de negetur, si eam, etiam amisso vocis officio, per iudicium integri sensus querere comprobentur: quod si aliqua egritudine ita fuerint aggrauati, ut quod paulo ante poscebant, sub praesentia sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium circumstantium

DE POENITENTIA RELECTIO. V. 141
stantium prodesse debent, ut simul & poenitentiae, & reconciliationis beneficium consequantur.

In hac quaestione Abulensis sup. 16. capi. Matth. quaestione. 79. tenet, quod, si quis in articulo necessitatis voce confiteri non potest, quantumvis signa contritionis ostendat, absolvi non debet. Est enim (inquit) contra formam absolutionis, in qua dicitur absolvo te de peccatis confessis & oblitis, ille autem nulla peccata confitetur. Quae quidem ratio nihil me mouerit, quia illa forma non mihi magno opere probatur, (ne atrocius verbum dicam) possem enim, cum Concilium Florantiae, hac neglecta, praescripserit, hoc est, ego te absolvo. Deinde, quoniam ille, de quo differimus, nutibus confitetur, licet ore non possit. Sed dicit forsitan, non confiteatur peccatorum species fateor id quidem, ad id nunc in controversia est, an confessio generalis sufficiat, cum specialis fieri non potest: ubi magno opere vellem audire potius, quam docere. Nam D. Tho. nihil explicite tradidit, unde hanc quaestionem definire possimus. Distinctione si quidem. 21. quarti sententiarum, q. 2. art. 1. ad primum, dicit: quod quando confessio generalis est sacramentalis, & quando non. Sacramentalis quidem est, quando quis in secreto sacerdoti confitetur, quaedam

F. MELCHI. CANO:
quæ meminit, & alia venialia in generali, &
ad secundum. Erat quippe argumentū hu-
iusmodi. Post confessionem generalem, ita
remanent occulta peccata poenitentis con-
fessori, sicut & prius: quia in his quæ genera-
liter dicuntur, non est aliquis qui non pec-
cet, &c.

Huic igitur argumento respondet, quod
procedit de confessione sacramentali, quæ
iudiciū sacerdotale expectat, & ideo requiri-
tur aliquis peccatorum manifestatio. Hæ-
c tenet D. Tho. Ar. art. 2. asserit, confessionē
generale sacramentale operari ad remissio-
nem poenæ debite, propter peccatum obli-
tum, idēq; ex vi clauis. Atq; idem sequitur
Petrus Palud. d. 21. q. 2. art. 2. ubi etiam do-
cet, materiam absolutionis esse peccata con-
fessa, vel in episcopali, vel in generali, alias
frustra adderemus in confessione de his &
de aliis quorum nō sum memor, &c. Quod
si peccata oblita: generaliter ostensa sacer-
doti, vera sunt materia absolutionis: non est
cur definiamus, generalem confessionem,
cū specialis fieri nequit, sacramenti huius
idoneam materiam non esse. Quam ob rem
vbi dixi, quæstio multo obscurior est,
quæstio à me valeat illustrari.

sim Ar. in hærendo ecclesiastico vsui, quo hu-
i modi peccatores in genere poenitentes
absol-

DE POENIT. RELECTIO. V. 143
absolvi sacramentaliter non solent: teneam-
us interim (id quod tutius est) confessio-
nem, in qua nullum peccatum explicatur, *nō est dāda abso-*
non esse sacramentalem. Nam, præter eccle- *lutio. nisi ab so-*
sæ consuetudinem, quæ in huiusmodi te- *ten si pātia ab*
bus magnum momentum habere debet, ra- *pre se cōtra ma-*
tiones illæ duæ, quas D. Thom. insinuauit *postui magis abso-*
non sunt omnia leues. Altera, quod hoc sa-
cramentum est iudiciale: iudicis autem sen-
tentia apta esse non potest, nisi iudex crimē
aliquod in specie conoscatur. Altera, quod nō
plus innotescit mihi conscientia illius pecca-
toris per talem confessionem, quā ante il-
lam: cū vir etiam sanctissimus posset ita ge-
neraliter confiteri.

Ad primū, nego antecedens. Nam licet
non teneatur explicare species venialium, si-
cut nec venialia confiteri, si tamen vult ab-
solutioem sacramentalem recipere, confes-
sio specialis opus est, vt iuxta qualitatem &
quantitatem delicti sententia ipsa feratur.

Ad secundum, eodem modo responde-
tur, quod apostoli acceperunt potestatem,
tanquā iudices: iudicium verò ineptum est,
nisi delicta à iudice cognoscantur. Nec opus
est, legislatorem priuatis & accidētariis euē-
tis prouidisse, vt in baptismo paruulorū ma-
nifestum est. Sunt enim paruuli, qui baptiza-
ri interdum non possunt.

Ad

F. MELCHI CANO

Ad tertium respondeo, quod, cum expli-
catur genus peccati subalternum, vt luxuria
aut incestus: iam cognoscitur & substantia,
& aliqua delicti qualitas iudicandi, &c.

Ad quartum dupliciter respondere potest.
Primum, quod illi publicè pœnitentes, olim ha-
bebantur excommunicati: vnde manum im-
positio, seu reconciliatio, quæ iubebatur im-
pendi, non erat sacramentalis, sed quasi quæ-
dam absolutio ab excommunicatione, tali
enim signo solebat olim ecclesia in commu-
nionem admittere, quos communionem pri-
uauat. & ideo eiusmodi manuum impositio
non solum presbytero, sed diacono etiã. per-
mittebatur: quem admodum videre licet apud
Cyprianum. 3. epist. lib. epistola. 17. pos-
terius respondetur, quod, cum omnibus il-
lis locis sermo sit de publicè pœnitentibus,
intelligere debemus, quod illorum peccata,
iam per confessionem publicam sacramen-
talem, in die cinerum innotuerant sacerdo-
ti. Sed quoniam absolutio ad diem eorundem
dominicæ iuxta antiquum morem profereba-
tur: id etiã à maioribus cautum est, vt si in-
terim periculum mortis vrgeret, impendere
retur absolutio, siue nutibus eam peterent ist-
iusmodi pœnitentes, siue constaret petiisse.
Est autem imprudentia non mediocris, ea
quæ more maiorum in pœnitentia publica
præ-

DE PONT. RELECTIO. V. 145
præscripta sunt, ad hanc nostram secretam
penitus accommodare.

Quod si quis eiusmodi ægrotis generali-
ter confitentibus sacramentalem absolutio-
nem impendere voluerit, non equidem val-
de repugno: sed, me autore, non faciet: ex-
pectabit autem in renoua vir prudens &
modestus, aut episcoporum, aut Summi
Pontificis auctoritatem, quam ego hoc sa-
nè loco desidero. Tametsi. Augusti. eius-
modi hominibus absolutionem forte præ-
staret. Cuius in lib. 1. de Adulterinis coniun-
giis capi. vltimo, hæc sunt verba. Ego non so-
lum alios catechumenos, verum etiam ipsos
qui viuentium coniugiis copulari retinent
adulterina consortia, cum saluos corpore in
his permanentes non admittamus ad baptis-
mum, ramen si desperati & intra se pœnitēs
iacuerint, nec pro se respondere potuerint,
baptizandos puto, vt etiam hoc peccatum
cum cæteris lauacro regenerationis ablue-
tur. Quis enim nouit vtrum fortassis adul-
terinæ carnis illecebra vsq; ad baptismū sta-
tuerant detineri? Si autem ab illa desperatio-
ne recreati potuerint viuere, aut faciēt quod
statuerant: aut edocti obtemperabunt; aut
de contemptoribus fieri, quod fieri etiam de
baptizatis talibus debet. Quæ autem baptis-
matis, hæc reconciliationis est causa, si forte
pœnitentem

R. MELCHI. C. ANO.
pœnitentem finiendæ vitæ periculum præ
occupauerit. Nec ipsos enim ex hoc vita si
ne terra suæ pacis exire velle debet mater ec
clesia hæc Augustinus.

Alterum, quod in eodem quinto argumē
to quæstionem habet, est, an confessio sacra
mentalis, vel per nunciū, vel per epistolam
absenti confessor fieri possit. Nam, posse fie
ri suadet ex cap. Qualis. 30. q. 5. vbi Leo Pa
pa tradit, pœnitentiam per scripturam, esse
recipiendam. Deinde, suadet ex Cypria
no, lib. 3. epistola. 17. vbi dicitur, quod lapsi
per literas petierunt à Cypriano reconcilia
tionem & pacem.

Tertio item ex eo, quod matrimonium,
quia materia eius actibus nostris cōstat, per
epistolam, vel paranymphum fieri potest, er
go & pœnitentia.

In contrarium est. quod August. libro de
Vera pœni. cap. 10. tradit, & habetur de pœ
nitentia. d. 1. cap. Quem pœnitet, in hæc ver
ba. Præcipit dominus mundatis, vt ostende
rent se sacerdotibus, docens, corporali præ
sentia confitenda peccata, non per nunciū,
non per scriptum manifestanda.

In hoc dubio Petrus Palud. 4. dist. 17. q. 2.
videtur tenere, confessionem & absolutio
nem factam literis per absentes, esse sacramē
talem: idem tenet expressius Adrianus. q. 1. De
confessio-

DE PœNI. RELECTIO. V. 144
confessione, ad tertium. Estq; argumentum
præcipuum; quia absolutio sententia quædã
est in foro iudiciali: de ratione autem senten
tiæ, nō est quod vocalis sit, aut præsentem reo
feratur.

Mihi aut hæc opinio probari nunquã po
ruit: quãuis argumenta, quibus cōfutari so
let, non sint magnopere vehementia. Certè,
quæ Caietanus in Summa sua nobis tradit,
nullius videntur esse momenti: præter illud
vnū, quod re vera graue est, videlicet confes
sionem & absolutioem actiones sacramenta
les esse, ac proinde personales, ideoq; per in
ternuncios aut literas administrari non posse.

Argumentor itaq; primū in hunc mo
dum. Absolutio, & quælibet forma sacramē
talis confert gratiam: ergo non operatur in
absentem: alioqui, si absens dormiret tem
pore absolutionis, ab ignorante sacerdote
iustificaretur.

Prætera, absens non confitetur internun
cio, nec internuncius sacerdoti: ergo nulla
est ibi confessio sacramentalis.

Item, sacerdos absens, ignorat an pœnitens
post literas mutauerit voluntatem recipien
di absolutioem: ignorat etiam, an pœnitens
tempore quo absolutio impenditur, sit dis
positus: rursus quoque, an cōmiserit ali
quod peccatum mortale post literas missas:
quo-

F. MECHI. CANON.
quocirca; semper se exponit manifesto periculo sacrilegii.

- Est denique illud grauissimum argumentum, quod non insolitum modo, verum et inauditum est in ecclesia, iudicium sacramentale inter absentes exteriori: aut absolutione peccatorum à confessione absente, per literas vel internuncium dari.

Ad primum argumentum, respondet primum glossa: quod permittitur mulieri simplici & verecundæ, dum tamen præsens sit, peccata scripta confessori offerre: erat enim olim vsus, vt de peccatis publicis à poenitente libellus offerretur, in quo eiusmodi peccata continerentur scripta: vt patet ex epistola Leonis. 57. ad episcopos Campaniæ. Atq; ad eam ex epistola Cypriani iam citata. Respondet quoque Gabriel, ibidem esse sermonem de confessione adulteræ in foro exteriori: recipiebatur enim scripto, vt constaret ecclesiæ, eam esse legitime à viro suo repudiatâ.

Ad secundum argumentum facile dicitur, nostram sententiam, potius ex Cyprianò confirmari: ait enim. Qui libellos à martyribus acceperunt, si infirmatis periculo occupati fuerint, non expectent præsentiam nostram: quin, apud præbyterum quemcumque præsentem ex omologesi delicti sui facere possint, vt manu eis in poenitentiam imposita

DE POENI. RELECTIO. V. 145
posita, ad dñm veniant cum pace, quâ dari literis ad nos factis, desiderauerunt.

Ad tertium respondetur, quod sententia sacerdotis & iudicialis, nec alterum ab altero potest separari: matrimonium autem, & contractus est naturalis & sacramentalis: sed aliquando alterum sine altero est: matrimonium enim, quod per procuratores contrahitur, non est sacramentum: vt Caietanus eruditè confirmauit.

Ad postremum de ratione sententiæ, fautor, non esse iudicis, rei; præsentiam: sed est tamen de ratione sententiæ sacramentalis: quæ gratiam confert. Nisi enim sacramentum præsentis subiecto applicetur, vt per inductionem patet, iustificare ratio potest: quæ rerè nanq; libenter ab huiusmodi autoribus, an episcopus possit absenti sacramentum ordinis conferre: & cum negauerint, propter vsus ecclesiæ perpetuo repugnantem, eo de ego argumento probabo, sacramentum absolutionis conferri absenti non posse.

At existit hinc paruum illud dubium, an poenitens coram sacerdote per scripturam confiteri possit, vt mutus, vel puella verecunda. Ad hoc respondet D. Thomas quod liberto. 1. arti. 10. quod, cum de essentia confessionis sacramentalis non sit vocalis confessio, iis qui verbo confiteri nequeunt, sat est scripta confessio.

T confessio.

MELCHI. CANO.
fessio. Atq; hæc quidem propositio commu-
nis est omnium doctorū, quos equidē lege-
rim. Sed addit D. Tho. huic alteram, quæ nõ
perinde certa est: nempe, ex institutione ec-
clesiæ teneri hominem, qui potest, voce con-
fiteri: quoniam in omnibus sacramentis ac-
cipit id ecclesia, cuius est communior vsus:
verborum autē vsus, & cōmunem esse, &
ad confessionem accommodarum, negari nõ
potest. Et quamvis hæc præceptū non inue-
niatur expressum, satis est tamen consuetu-
do, quæ videlicet habenda pro lege est. Nul-
lus enim sacerdos confessionem admittit,
nisi pœnitens peccata voce proferat. Ac cer-
tè, si stus videtur esse, qui ore tacet, cū ore ac-
cusare se possit: rutilissima rectissimaque via
hæc est: quis negat? Sed, si quando cōtingat,
(quod tamen rarū erit) vt puella verecundię
plena voces ædere non queat, cū hac sacer-
dotis prudentia dispēsabit. Itē etiam, si xgro-
tus per gutturis angorem confiteri quidem
voce possit, sed vix tamen & xgrè possit: nõ
erit eiusmodi compellendus. scribere facillè
peccata valet, vt vocalem confessionem ex-
hibeat.

In eodema quinto principali argumento
id postremū queritur, an cū pœnitēs igno-
rat idioma sacerdotis, atq; è diuerso pœnitē-
tis idioma sacerdos, oporteat cōfessionē sic

[xi] per

DE POENI. RELECTIO. V. 146
ri per interpretē, & quidem cōmunis senten-
tia tener, huiusmodi pœnitentē non obliga-
ri ad eam confessionem: quia nemo tenetur
reuelare secreta peccata, nisi sacerdotibus:
hic autē reuelaret etiā interpreti, qui non est
sacerdos. Assumpta verò priore loco propo-
sicio patet ex Leone epistola. 57. vbi ait: Rea-
tus conscientiarum sufficere solis sacerdoti
bus indicare confessione secreta: & August.
De vera pœnitentia, cap. 11. Si peccatum (in-
quit) occultum est, sufficiat referre in notis-
tiam sacerdotis. Sed & Innocētius in capit.
omnis vtriusq; sexus de pœnitentiis, pru-
denter limitauit præceptū: inquit, Omnia
sua solus peccata confiteatur proprio sacer-
doti: videlicet, insinuans, quod si solus confi-
teri nequit, confiteri non tenetur.

Hanc ego communem doctorum senten-
tiam, quoad præceptum ecclesiæ de quoten-
ni confessione pertinet, libentissimè recipio
Sed in articulo mortis non audeam omit-
tere confessionem, si haberem interpretem:
iactura enim illa parua est, vt præmittam
sacramentum, quod est necessarium ad sa-
lutem: quemadmodum retrò dicebamus, in
articulo mortis hominem obligari ad ex-
plicandum peccatum, etiam cū aliquo fa-
mæ alienæ detrimento, & in hoc euentu in-
telligitur Diuus Thomas. 4. distinctiōne. 17.

T 2 93.

F. MELCHI. CANO.

q. 3. art. 4. q. 3. ad secundū, cum vtitur illis verbis Exigitur, Debemus: quæ quidem verba obligationem præ se ferunt: in reliquis verò euentus, etiam quū iure diuino cōfessio est in præcepto, credere sine periculo possumus neminem obligari ad confessionē peccatorū per interpretatum. Quæ autē sint hæc euentu, siue tempora, in quibus præceptum diuinū, etiam præter mortis articulum, ad confessionem obligat, paulò post expediemus.

Ad sextum principale argumentū priusquā respondeamus, & necesse est explicare, quis nā proprius sacerdos appelletur. Nā Petrus Palu. 4. d. 17. q. 3. & Syluester in verbo confessor primo, docent, nomen proprii sacerdotis dupliciter accipi: vno modo, pro quocunq; habente potestatem absoluendi, siue ordinariam, siue delegatā, & sic capitur (aiunt) in cap. Omnis vtriusq; sexus, ab Innocentio ibi, Omnia sua peccata semel confiteatur in anno proprio sacerdoti. Aliās non impletet illud præceptum, qui confiteretur fratribus mendicantibus: nō enim sunt proprii sacerdotes nisi in hac significatione. Alio modo (inquiunt) capitur, sacerdos proprius, pro sacerdote habente iurisdictionem ordinariam absoluendi, qualis est, vel parochus, vel episcopus, vel Summus Pontifex.

Quem in modum accipitur in eodem capite,

DE POENI. RELECTIO. V. 147
te, Omnis, cum subiungitur, Si quis autem alieno sacerdoti voluerit iusta de causa sua confiteri peccata, licentiam prius postulet, & obtineat à proprio sacerdote.

Sed re vera sine causa admittitur æquiuocatio in eadem oratione apud Innocentium. Nam illud suum præceptum ipse idem explicuit, exceptionem addens, nisi de licentia proprii sacerdotis. Et quòd in illo capite, Proprius sacerdos, parochus intelligatur, manifestè liquet ex quadā extrauaganti Marini Quinti, quam refert Adrianus. q. 5. De confessione. Sic etiam accipit nomen proprii sacerdotis Diuus Thomas. d. 17. quest. 3. arti. 3. quæst. 5.

Iraq; sacerdos proprius, vel intelligendus est parochialis sacerdos, vt Martinus Quintus intellexit, & vt re vera Innocentius accessisse videtur iuxta planam illius decretalis intelligentiam, vel intelligendus est sacerdos habens ordinariā potestatem & iurisdictionē. Et in priori quidem significatione, sacerdos proprius vocatur, & vt distinguitur contra alienum, & vt distinguitur contra cōmunē. Contra alienum quidem, vt quilibet parochianus intelligat, suo proprio parochiano, nō alterius parochiæ sacerdoti debere confiteri. Contra communem autem, quia supponebat Innocentius, episcopus & Summum Pontificem,

rificem, qui sacerdotes communes dici possunt, non habere consuetudinē audiendi confessiones. Quare spectans in cōmunē vsum (quod leges facere solent) præcepit, vt parochiani suis parochis confiterentur. Nec obiectio illa mouere nos debet, quòd, si in illo capite proprius sacerdos sic acciperetur, qui cōfessionem faceret vel episcopo, vel Summo Pontifici, præceptum illius capitis non impleret. Nā, cū parochus iurisdictionē habeat ab episcopo, episcopus à Sūmo Pont. pro cōperto relinquitur, vt pœnitens, qui priuatis suis sacerdotibus confiteri solet, si ad episcopum, vel Summum Pot. recurrat, eisq; confiteatur, multò etiam magis præcepto confessionis satisfaciatur.

At, si quis contendere velit, & episcopum & Sūmum Pontificē appellari proprios sacerdotes, dicat, ideo proprios appellari, quia propriam habent iurisdictionem absoluedi: quam, scilicet, sibi propriè vendicant ex officio ordinario pascendi oues.

In hunc igitur posteriorem sensum dubium est, an ex diuino iure sit necessariū confiteri proprio sacerdoti. Nā Armacanus lib. II. De quæstionibus Armenorum, cap. 4. ex solo iure humano id existimat necessarium: cū quilibet sacerdos in ordinatione sua acceperit potestatem remittendi peccata quorum

DE PŌNIT. RELECTIO. V. 148
 runcunq; Idem quoque videtur insinuare D. Thomas. d. 17. q. 3. art. 3. q. 4. ad quintum: si literæ tantum superficies spectetur. Durā. etiam. 4. d. 19. q. 2. hanc Armacani opinionē asserit esse probabilem: hoc est, seclusa ecclesiæ lege, quemlibet sacerdotem quēcunq; peccatorē absoluerē posse: hanc tenuit Vucleph, hanc demum nunc temporis Lutherani.

At, hæc sententiā defendi nulla ratione potest: quin exploratū haberi debet, præceptū de confitendo proprio sacerdoti, diuinum esse. Primum; ex Concilio Florentino, vbi minister huius sacramenti definitur sacerdos habens auctoritatem absoluedi, vel ordinariam, vel ex commissione superioris. Quæ propter, siue huiusmodi commissione sacerdos alienus non est huius sacramenti minister: atque proinde iure diuino tenemur proprio sacerdoti confiteri. Nam, confessio, quæ fit alteri ex facultate proprii sacerdotis, proprio sacerdoti fieri cenetur.

Præterea, capite, Si episcopus de pœnitentiis & remissionibus lib. 6. Bonifacii tradit nulla consuetudine introduci posse, vt aliquis, præter sui superioris licentiā, confessorē sibi eligere valeat, qui eū possit solvere, vel ligare. Et tamē, si esset solū de iure positiuo, aliqua cōsuetudo posset præualere: vt

patet in decimis soluendis: in comedendis o-
uis tempore quadragesimæ, & aliis eiusmodi
ecclesiasticis legibus, quæ per consuetudi-
nem contrariam abrogari possunt.

Præterea, hoc videtur etiam definiri, in il-
lo cap. Omnis, de pœnitentiis: ubi Innocen-
tius, Licentiam (inquit) prius postulet & ob-
tineat à proprio sacerdote: quum aliter illū
alienum non posset absoluerè, velligare.

Ratioq; id manifeste docet. Nā potestas
iurisdictionis nō habetur, nisi ab his qui sub-
ditos habent. At, non quilibet sacerdos ex
iure diuino subditos habet, sed solum pasto-
res ecclesiæ, quibus oues Christi commisse
sunt: ergo solus ille, cui ex officio est annexa
cura animarū ex diuina institutione, iudex
est, atq; ex consequenti ad eū solum iudicia-
lis sacramenti administratio pertinet. Erro-
neum igitur est hac tēpestate, asserere, sacer-
dotem simplicem iurisdictionē habere, po-
testatemq; soluēdi: vnde & Martinus **Quin-**
rus in cōcilio **Constātiensi** circa finē inter re-
liquas interrogationes ponit hanc: vtrū cre-
dat, autoritatē iurisdictionis **Papæ** & **episco-**
pi esse maiore in soluēdo ligādoq; autorita-
te simplicis sacerdotis, etiā habētis curā aīa-
rū. Vide **Caietanū** in additiōib⁹. 3. partis, que-
stione vnica, de ministro sacramēti pœniten-
tiæ: **Turrecremata** lib. 1. cap. 96. & 97. & 98.

nam

Nam in hanc sententiam conueniunt om-
nes scholastici autores: atque ad eū **D. Tho-**
mas. d. 19. q. 1. artic. 3. q. 1. & dist. 17. q. 3. arti-
3. quæst. 4.

Argumentum verò illud potissimum,
quod opponitur ex ordinatione sacerdotū,
quibus dicitur, accipite spiritum sanctū, &c.
quoniam eisdem verbis dominus apostolis
dedit potestatem iurisdictionis **Ioannis**. 20.
cū ibi fecerit eos iudices, & instituerit sa-
cramentum confessionis, cuius eos quoque
ministros effecit: responderetur, quod eisdem
quidem verbis ecclesia nunc posset tradere
potestatem iurisdictionis omnibus initiatis:
at re vera non tradit, sed solam potestatem
ordinis necessariam ad absolutiōem sacra-
mentalem. Nam ille actus sacramentalis du-
plicem potestatem exigit: alteram ordinis, al-
teram iurisdictionis: neutraq; sine altera fa-
tis est. Nā episcopus diaconus subditos qui-
dem habet, sed, si tenter absoluerè, nihil fa-
cit. Simplex quoque sacerdos ordinis pote-
statem habet: sed, quia caret iurisdictione,
nihil facit absoluendo. Accipit itaque sacer-
dos quisque, cū initiatur, per illa verba.
Quorum remisistis, &c. potestatem ordi-
nis, quæ necessaria est, ad remittenda pecca-
ta: tamen si (vt retro diximus) iurisdictionem
quoq; accipiat ad remittenda venialia, &c.

Quod

Quodd si quæras, vnde constare possit, ec-
clesiam ordinatis solam potestatem ordinis
cōferre velle: certè, ecclesiæ vsu constat, intē-
rioneq; prælatorū ordinantium. Non enim
intendunt episcopi tradere iurisdictionis po-
testatem. Nam, & episcopus titularis cū or-
dinat, eisdem verbis id facit: cū tamen nul-
los habeat subditos, &c.

At verò, circa ea quæ dicta sunt, oriuntur
aliqua dubia indigna prorsus, quæ à nobis
prætereantur.

Primū est: an, quando nō est tutū confite-
ri peccata proprio sacerdoti, quia timeret,
scilicet, vel scandalū, vel reuelatio cōfessio-
nis, possit homo cōfiteri cui voluerit sacer-
doti, si proprius negat facultatem alteri cō-
fiteri.

Ad hoc, doctores graues asserunt, quodd,
si, nec sacerdos proprius, nec episcopus vo-
lunt dare facultatē, tūc potest peccator cōfi-
teri cui maluerit. Id tenet Hostiensis in cap.
Omnis vtriusq; sexus, id videtur sentire ma-
gister. d. 21. ca. postremo: & Gratianus de pœ-
nitentia. d. 6. circa finem: id Syluester in ver-
bo confessor. i. §. 6. & Ricardus. d. 17. ar. 3. q.
7. & Palud. eadem. d. q. 3. art. 3. & Adrianus.
q. 5. de confessio dubio. 3. Id verò probant
ex cap. ultimo, de pœnitentia. d. 6. vbi Vr-
banus Papa, placuit (inquit) vt deinceps nul-
li fa

DE POENIT. RELECTIO. V. 150
li sacerdotum liceat, quemlibet commissum
alteri sacerdoti, ad pœnitentiam suscipere, ni-
si pro ignorantia illius, cui pœnitens prius
cōfessus est. Est igitur argumentū, pro igno-
rantia proprii sacerdotis, licet adire ad aliū
sacerdotem, etiam sine proprii consensu: vt
hic textus manifestè dicit, & glossa item eo-
dem loco: ergo multo magis pro malitia,
& cætera.

Deinde confirmant hoc autoritate Augu-
stini, lib. de vera pœnitentia, cap. 10. & refer-
tur de pœnitentia, dist. 6. cap. 1. vbi Augusti-
nus, & qui vult (inquit) confiteri peccata sua
quærat sacerdotem, qui sciat ligare & solue-
re, ne ambo in foueam cadant, quam stultus
evitare noluit.

Præterea, sacerdos proprius in tali euen-
tu tenetur dare facultatem: ergo, neget, satis
fuerit petiisse: argumento capit. Licet, extra
de regularibus. Nam (vt ibidem dicitur) præ-
latus in discretè negans facultatem iustè pe-
titam, priuilegium meretur amittere, qui cō-
cessa sibi abutitur potestate.

Præterea, legislator non deficit in neces-
sariis. Sed, quando sacerdos proprius est
ineptus ad audiendam confessionem, vel ex
ignorantia, vel ex aualitia: confessionis ne-
cessitas instat, sicut & communionis: ergo in
tali euētū iā legislator de cōfessione p̄uidit,

vt etiam in articulo mortis quilibet sacerdos
possit absoluere.

His tamen argumentis præceptor meus
bonæ memoriæ, cōmoueri non potuit, quin
crederet, hanc opinionem esse, & minus tu-
tam & irrationabilem. Idem tenuit Caieta-
nus in Summa in verbo Absolutio ex parte
absoluentis. Atque D. Thom. idem sentire
videtur. d. 17. q. 3. arti. 3. q. 4. ad tertium: ubi
dicit, quòd electio discreti sacerdotis nō est
nobis commissa, vt nostro arbitrio faciendā
sed de licentia superioris, si fortè proprius sa-
cerdos esset minus idoneus ad apponendū
peccato salutare remedium. Et ad quintum
argumentum, expressè docet, quòd in qui-
bus euentis probabiliter timet pœnitens pe-
riculum sibi, vel sacerdoti ex cōfessione: de-
bet recurrere ad superiorem: vel ab eodem
petere licentiam alteri confitendi: quòd si li-
centiam (ait) habere non possit, idem est iu-
diciū ac de illo, qui non habet copiam sa-
cerdotis. Nec. d. 21. in expositione literę huic
sententiæ aduersatur. Nam, prius ex senten-
tia propria asseruerat, quòd cū pœnitens ha-
bet sacerdotem ignorantem, ex facultate ip-
sius sacerdotis, vel superioris, debet aliū pe-
tere prudentiorem. Cū autem posterius
subdit per coniunctionem aduersatiuam,
quique tamen casus ponuntur, quibus licet
confi-

DE POENI. RELECTIO. V. 151
confiteri alij, quàm proprio sacerdoti, sine
eius licentia, & c. refert quidem aliorum opi-
nionem: quam tamen ipse non probauit.

Et certè eam nos reprobare debemus. Pri-
mūm ex cap. Omnis vtriusque sexus, ubi di-
citur, quòd si quis alieno sacerdoti voluerit
iuxta de causa sua confiteri peccata, licentiā
prius postulet, & obtineat à proprio sacero-
te, cū aliter illum non possit soluere vel li-
gare. Ad hoc respondet Adrianus, quòd cū
Innocentius dicit, licentiā postulet & qb-
tineat à proprio sacerdote, subintelligendū
est, vel à iure. In casu autem de quo loqui-
mur, pœnitens habet à iure facultatem ob-
tentam, scilicet, ex illo cap. vltimo de pœni-
tentia. d. 6. At, hæc solutio non est idonea,
tum, quia ius illius capituli antiquius erat
Concilio Lateranensi, cū Urbanus secun-
dus sub quo illud decretum est multis annis
præcesserit Innocentium tertium, qui illius
capitis, Omnis vtriusque sexus fuit auctor:
tum, quia cū supponit Innocentius iustam
causam in petendo, & addat, licentiā pe-
tat, & obtineat: consequenter insinuat, licē-
tiam petitam & negatam in causa iusta, non
sat esse, vt alius possit absoluere, quamuis iu-
stè petita malè negatur. Tum, quia hæc fa-
cultas, per quam fit exceptio à decreto Con-
cilij generalis, nusquam habetur in iure: vt

ex argumentorum solutione patebit. Tum demum, quia per hanc exceptionē aperitur ianua multis incommodis, eisdemq; absurdissimis. Nam, & vnusquisq; facillè sibi persuaderet, suū parochū esse ignorantē, in deq; eligeret facultate iuris confessorem: & idem quoque in casibus reseruatīs fieri eadem ratione posset, vt videlicet, quando nollet praelatus vel ex ignorantia, vel malitia, iustè pœnitentiam concedere facultatem, hanc sibi ex cōfessione iuris pœnitens assumeret. Quibus profecto qui non mouetur, hunc nihil horū reputauisse cerro scio.

Præterea, mortuo proprio sacerdote, nō potest ille de quo loquimur, cui maluerit confiteri: ergo nec viuente, & facultatem negante.

Præterea, si proprius sacerdos nominatim excommunicaretur, vel esset percussor clericus manifestus, non liceret parochianis cui libet cōfiteri, sed solū illi, quem episcopus, vel Papa prouiderit.

Fac deniq; (id quod vsū venire potest) vt proprius sacerdos ex malitia, vel animi perturbatione, nolit confessionem cuiusquam audire: tunc quæro, an parochianus possit alieno sacerdoti pro suo arbitrātū confiteri. Ac posse quidem nullus, nisi indoctus & temerarius admittet. Quòd si nō potest, cerre
nec

DE PœNI. RELECTIO. V. 152
nec poterit, propter ignorantiam vel scādā-
lum proprii sacerdotis alieno sine superioris
facultate confiteri.

Ad primū argumentum, quòd Urbanus loquitur de pœnitentia publica iniuncta à sacerdote, cui pœnitens prius cōfessus est, vt ipse etiā textus expressit. Docet autē Summus Pontifex, pœnitentiam publicā iniunctam à parochō, in propria ecclesia esse faciendam, non in aliena parochia. Ac præterea docet, alium sacerdotem pœnitentiam iniunctam à priore confessore, non debere aut commutare, aut relaxare, nisi prior sacerdos ad eò fuerit imprudens & ignarus, vt pœnitentiam indiscretam indixerit: tū enim si imprudentia fuerit manifesta, sacerdos secundus poterit pœnitentiā suo consilio moderari. Imò, in ecclesia olim, vbi erant plures sacerdotes, qui æquè poterant populi cōfessiones audire, si quis pœnitens vni illorū sacerdotum se cōmississet, crediderim equidē iure optimo cautum esse, vt postea quā illi peccata sua fuerat confessus, atque illius cōsilio pœnitentiam salutarem acceperat, ab alio sacerdote non susciperetur ad pœnitentiam, nisi forsitan prior fuisset ineptus, & imprudens. Erat autem ea lex iusta: primū, ne identidem mutatis animorū medicis salus ipsa spiritualis pœnitentiū præpediretur:
dein-

deinde, ne pœnitens seueritatē iustam prioris iudicis, cui se commiserat, veritus apud iudicem alium, remissionē quæreret: quod nostra hac tempestate quidam facientes, dū p̄ pudore sacerdotes graues & probos, quibus se permiserant, fugiunt, nouosque quærunt, vel incognitos, experimento suo discere possunt, quàm parùm in salute spirituali prouehantur. Reliqua omnia faciliora sunt quàm quæ nos morari debeant, qui ad alia grauiora properamus.

Aliud quoque dubium est, id quæ grauissimum, an habens facultatem à proprio sacerdote eligendi confessorem, possit eligere quemlibet sacerdotem, etiam aliàs nō probatum, nec expositum. Ad hoc Gabriel. d. 17. q. 2. artic. 3. tenet partem affirmatiuam: idem tenet Syluester, in verbo confessor. r. §. 5. Idem quoque Adrianus post quintam quæstionem de confessione, dub. 1. Referūt quæ in hoc Hostiensem de pœnitentiis, cap. Omnis & Panormit. Clement. r. De priuilegiis: breuiter, hæc est communis opinio iuniorum: quàm suadent imprimis ex cap. finali de pœnitentiis, vbi dicitur: Permittimus episcopis, & aliis superioribus, nec non minoribus prælatis exemptis, vt etiam præter sui superioris licentiam, prouidum & discretum sibi possint eligere confessorem. At

ex

ex vi huius priuilegij non oportet eum, qui aliàs est probatus confessor eligere: ergo nec qui à Summo Pontifici, vel episcopo facultatē habet eligendi confessorem, tenetur eligere aliàs probatum & examinatum.

Præterea, simplex sacerdos ab ordinatione sua habet potestatem absoluendi: sed quia deest illi materia, circa quam posset illam exercere, idcirco non absoluit. At, pœnitens qui habet facultatem à proprio sacerdote, præstat se subditum confessori, quem eligit. Talis igitur absolutio, cum habeat materiam, erit valida.

Tertio. Summus Pontifex, per hoc solum quod voluntariè subiicit se simplici sacerdoti, eo ipso dat materiam conuenientem absolutioni sacramentali: ergo & quilibet Christianus, qui habet facultatem à proprio sacerdote, vbi primum se voluntariè subdit sacerdoti simplici, &c.

Quarò. Quia aliàs diploma Pontificium nihil daret: nam eligere confessores iam expositos, videlicet fratres præsentatos episcopis, & ab ipsis probatos sine diplomate fideles poterant: ergo per hoc priuilegium conceditur eis facultas eligendi aliàs nō probatos.

Contrariam sententiã tener glossa super illud caput, Omnis vtriusque sexus: & super Clementinam primam De priuilegiis. Et

V

certè

F. MELCHI. CANO.

certè hæc opinio glossæ, non est contemnenda. Nam, vt in cap. 2. De pœnitentiis in sexto dicitur, in generali concessione illa non veniunt, quæ non esset quis verisimiliter in specie concessurus: sed inter sacerdotes simplices, non examinatos, sunt multi ignorantissimi & perditissimi, quibus si exprimerentur in specie: non sit verisimile, superiorem talem facultatem concessurum: ergo, &c.

Et confirmatur: nam, si Summus Pontifex institueret iudices in foro interiori omnes sacerdotes simplices sine aliquo examine & probatione, peccaret mortaliter, quod non est existimandum de Summo Pontifici in generali & publica concessione: & tamen re vera, si daret facultatem eligendi quemlibet sacerdotem, eo ipso facit vniuersos sacerdotes, etiam stultissimos, iudices in foro interiori: quod, nisi prælatis pestilentissimis tribuere, indignissimum est.

Confirmatur vltimo. Quia Summus Pontifex in diplomate semper notat, se concedere facultatem eligendi confessorem idoneum. Idoneus autem in iure appellatur, qui habet publicam reus sufficientiam. Verbi gratia. Religiosus præsentatus episcopo iuxta normam Clementinæ, Dudum, de sepulturis. Item clericus examinatus, & probatus ab episcopo, licet aliàs non habeat iurisdictionem

risdictionem

DE POENI. RELECTIO V. 154
risdictionem, per probationem tamè factus est idoneus, &c.

Propter hæc argumenta, quæ videlicet mihi magnam faciunt fidem, ego tenui semper, teneoq; , quòd si sacerdos aliàs est probatus, ab episcopo, vel eius vicario, iuxta morem, quem episcopi seruant bene institutum, per facultatem eligendi confessorem, siue à parochio, siue ab episcopo, siue à Pontificio Summo concessum, potest eligi, etiam si aliàs nullos subditos haberet, nullã ve penitus iurisdictionem. At, si quis sit reprobatus ab episcopo, vel à visitatore reiectus, tãquam stultus & ineptus: eiusmodi non potest eligi per clausulã eligendi confessorem. Atq; idè omnino de illo sentio, qui non est examinatus, & probatus à prælato, iuxta formã præscriptam vel lege, vel cõsuetudine. Quia sententia cõtraria, vt minimum, ianuam facit potentissimam ad perniciem populi Christiani, dum indiscriminatim eliguntur ab ignorãte plebe sacerdotes ignorantissimi: atq; vtinam, qui illam opinionem inuexerunt, prudentiore consilio incommoda, & sacrilegia quæ exinde consequta sunt, considerassent.

Præterea, ridiculus esset, imò nefarius Summus Pontifex, si examen & probationem idonei confessoris, relinqueret arbitrio cuiuslibet popularis, non minus quam, si examen

V 2 iudicis

iudicis ecclesiastici in foro exteriori, aut su-
toribus, aut factoribus committeret. At, per
illam opinionem, quam refellere conamur,
quilibet idiota, & vulgaris homuncio pro
suo arbitrato potest vt eligere confessorem,
ita quoq; expendere ac probare. At qui, quã-
to fatius est, ratione Christiana duce, crede-
re, duo esse præcepta necessaria: alterum, ne
quis alieno sacerdoti confiteatur: alterũ ne
quis sacerdos non examinatus confessiones
audiat. Nempe, si hæc præcepta duo, vt ne-
cessum est, admittimus, per facultatẽ eligẽdi
confessorem, soluitur pœnitens ab obliga-
tione cõfitendi proprio sacerdoti: quod pri-
mo præcepto iubebatur. At, nõ soluitur sa-
cerdos à præcepto, quo videlicet astringitur
ne confessiones audiat nõ examinatus. Qua-
re, semper peccabit mortaliter contra illud
secundum præceptũ, si audierit cõfessiones
non probatus. Non est autẽ verisimile, eiuf-
modi sacerdotibus iurisdictionem esse col-
latam: qui, quoniam iure optimo, audire cõ-
fessiones inhibentur, si audiãt, mortalis pec-
cati rei efficiuntur.

Præterea, si Summus Pontifex, omnes ta-
les constituit iudices: non posset episcopus
condere legem, vt illi non audiant cõfessio-
nes, nisi prius examinati. Atq; adeo nõ pos-
set quidẽ stulto sacerdoti confessoris officium
prohi

DE POENI. RELECTIO. V 143
prohibere: esset enim perinde ac si prætor ia-
beret, ne delegatus à principe iudicaret. Ec-
item, prælati religionũ, qua autoritate pos-
sent punire religiosos non expositos & exa-
minatos, cũ per hæc diplomata eliguntur in
confessores. Nam, si generalis ordinis, aut
provincialis faceret me iudicẽ alterius reli-
giosi, non intelligo quo pacto inferior pos-
sit prohibere. Quemadmodum, si daret mi-
hi provincialis facultatem cœnandi, aut cõ-
stitueret me vicariũ monasterij: ignoro pror-
sus qua autoritate prior illud impediret. Et
tamen fatentur omnes, eiusmodi leges, ab
episcopis vel prælatis monasteriorum ferri
optime posse, quippe vt necessarias ad rectã
& populi Christiani, & monachorum insti-
tutionem.

Deniq; (vt semel finiam) rogo eos, qui op-
positam opinionem defendere volunt, an
sacerdos depositus auctoritate publica, ac de-
gradatus, possit eligi per generalem conces-
sionem eligẽdi quẽlibet sacerdotẽ. Quod si
neges (ne theologus in sanus habeare, iã quã-
ro rurlum, quis possit eligi, cũ detur in diplo-
mate facultas eligendi quemlibet sacerdotẽ
tem? Dices forsan, excipitur depositus, & de-
gradatus: quemadmodũ & excommunicatus
nominatim, & percussor clerici manife-
stus, quoniam eiusmodi sacerdotes legibus

ecclesia peculiaribus, à sacramentorū administratione reiecti sunt: bene uolo: hoc enim tuo regladio iugulare possum: nam, & sacerdotes non probati, seu reprobatī ab episcopis, atq; eorū uisitoribus legibus certis ascuntur à sacramenti huius administratione.

Ad argumentum itaq; primum, concedo antecedens: supponitur enim episcopos & praelatos electuros esse confessores peritos: nam ad illos iure pertinet examen, & probatio confessorum. Nego tamen consequentia: quoniam ad populares nō spectat, sua electione idoneos facere cōfessores & iudices, sed ex iam probatis vnum quemlibet eligere. Imò ex illo cap. potest fieri argumentum pro nostra sententia: Prouidum (inquit) & discretum sibi possint eligere confessorem. Quòd si episcopi ex illo priuilegio, improuidum & indiscretū diligere nequeunt, cur cōcedamus hominibus vulgi, vt si elegerint ineptissimum & improuidissimum sacerdotem, quòd absurdissimum est, id ex priuilegio Summi Pontificis consequatur.

Ad secundum, iam respondimus, sacerdotem nō habere potestatem iurisdictionis ad ordinatione sua. Nec ad hanc potestatem satis est, quòd peccator se præbeat materiam, & subditum sacerdoti: hoc enim verū esset si auctoritas absoluedi esset iudicis arbitri:

qui,

DE POENI. RELECTIO. V. 156
qui, scilicet, per uoluntariam subiectionem reorum, iudicandi acciperet potestatem. At retrò nos ostendimus, sacerdotes auctoritatē iudicandi non à populo, sed à Deo accepisse nec hanc ex iure diuino quoslibet sacerdotes habere: sed solos pastores: vel eos qui à pastoribus fuerint delegati.

Ad tertium, nego antecedens: sed, sicut ante diximus, sacerdos electus à Papa, à Christo immeditè accipit iurisdictionem, &c.

Ad quartum: nego consequentiam: nam, non omnis examinatus & probatus, iudex meus erat constitutus. Sunt enim in ciuitate & alij parochi præter meum, & alij quoque probati ab episcopo: qui per probationē facti sunt idonei, vt eligi possint in iudices. Datur ergo facultas eligendi ex examinatis quemcunq; ego uoluerō: id enim rationabiliter cōcedi poterat: sed eò amplius, non nisi irrationabiliter. Quòd autē additur, etiā de ordine mendicantium, mirū est, si nos torquet, uelimusq; in apicibus diplomatū esse mysteria: pari enim argumēto crederemus irregularitatem esse mentalem. Magis nos terret consuetudo recepta, quæ cum tot autorū grauissimorū sententia confirmetur, probabili ignoratia excusari potest. Sed, an hæc consuetudo ius absoluedi conferat, incertum est. Sola nanque ea ius hoc præstat, quæ

prælati vident, & tacent: vt episcopi videntur sacerdotes simplices mutuo se absoluere, interpretatiuè & implicite concedunt huiusmodi iurisdictionem. Sed, quòd Summus Pontifex hanc consuetudinem sciat, quæ videlicet apud Hispanos maximè inualuit, me profecto fugit. Quamobrem, in sacramento adeò necessario, nõ existimo tutum, huic nos periculo committere, vt eligamus sacerdotem, cui forsitan Summus Pontifex autoritatem absoluendi minimè concesserit.

argm
Iam, si hinc colligere velis, ne viros quidè peritissimos eligi posse, si non fuerint ab episcopo probati, etiã si theologiæ sint professores: huic ego respondeo, eiusmodi viros in theologia magistros, autoritate publica haberi, pbaros: nõ enim solèt ab episcopis examinari. Si quis verò sit quilibet doctus, nec autoritate publica gradus theologici cõprobarus, nec ab episcopo, implicite saltè pmissus cõfessiones audire: huic nõ probatũ, nec examinatũ eligere equidè nõ auderẽ. Sata enim per certa media certa facere, & vocationẽ, & salutẽ meã. Atq; in sexti principalis argumenti explicationẽ hæc satis dicta sint. Septimũ verò id quærit, an venialia peccata teneamur confiteri. At, certissimum est minimè teneri. Primum ex communi omnium theologorum consensu: deinde, ex com-

DE POENI. RELECTIO. V 157
communi ecclesiæ consuetudine: qua post confessionem mortalium, nullus Christianus sollicitus est de confitendis venialibus. Item, ex D. Augustini testimonio in Enchiridio. ca. 71. & refertur de pœnitentia. d. 3. cap. de quotidianis. habeturq; idem in lib. de ecclesiasticis dogmatibus capi. 33. Præterea, qua ratione iure diuino teneremur aliqua venialia cõfiteri, pariter & omnia: quod non modo grauissimum esset, verum etiam impossibile. Et, cùm dolore de venialibus non sit necessarius: nec confessio quidem venialium necessaria est. Ad argumentum igitur respondet Adrianus. q. 4. de confessione, art. 1. ad quartam confirmationem: quòd testimonium illud Ioannis, solum procedit de peccatis mortalibus. Et quantum ego sentio: de his directè & primario dominus loquitur, quæ videlicet sicut sacerdotes absolueno remittunt, ita non absoluendo retinent.

Non est enim verosimile, æquiuocè accipi peccati nomen in illo eodem contextu, vt videlicet in ordine ad verbum, Remiseritis, capiatur pro mortalibus & venialibus: in ordine verò ad verbum retinueritis pro solum mortalibus. Et cùm potestas remittendi, & retinendi huic concessa sit potestas clauium ad aperiendum, & claudendum regnum cœlorum

lorū, non cōprehendit directè venialia per quæ regnum cœlorum non clauditur.

Sed cū obicitur, peccata venialia non esse materiam huius sacramenti: quia Christus hīc non loquitur de venialibus, vbi tamen instituit huius sacramenti materiā, ita fieri vt confessio venialium non esset sacramentalis contra Magistrum, atq; omnes doctores scholasticos. Imò contra ecclesiæ sensum credunt enim fideles accipere absolutionem sacramentalem, cū venialia sacerdotibus confitētur: nec sacerdotes vsurparent sibi potestatem iudicandi de venialibus, nisi eam à Christo domino accepissent. Ad hanc (inquā) obiectionem, respōdetur, quod qui cōcedit maius, ex consequenti concedit & minus. Nam, si princeps cōmittit mihi remissionem grauisimorum scelerū, sine dubio intelligitur concessisse remissionem leuiorū. Nec est eadem ratio de potestate remittendi: quoniam si maiora peccata retineri dicuntur, non exinde censentur retineri minora: quæ videlicet multis aliis modis remitti possunt.

Sed oritur tamen dubium, an saltē ex præcepto ecclesiæ teneantur homines venialia confiteri. Nā, in cap. Omnis vtriusq; sexus, De pœnitentiis, confiteatur (inquit Innocēti⁹) omnia peccata sua semel in anno: omnia inquit:

DE POENI. RELECTIO. V. 158
inquit: & cū cōstitutio illa obliget omnes, nullo excepto, sequeretur, ecclesiata in hac lege supponere, omnes fideles singulis annis peccare mortaliter, si sola mortalia præcepit confitenda. Et cōfirmatur ex eo enim quod dicit Decretalis, Omnis vtriusq; sexus, &c. vniuersi obligantur ad præceptum cōmunionis in paschate, siue mortaliter peccauerint, siue non: ergo, & ad præceptum confessionis: vnde, in Clementina. 1. De statu monachorum, confessio venialium monachis præcipitur semel in mense. Omnibus igitur fidelibus semel in anno præcipitur: vt & Diuus Thomas videtur insinuare. d. 17. quæstione. 3. art. 1. q. 3.

At verò huic quæstioni respondet egregiè Caietanus. 3. parte. q. 65. art. 2. ad quartū: & in additionibus. 3. partis. q. 1. De confessione, statutum ecclesiæ non obligare eos, qui solū habent venialia peccata. Primò, quia lex illa de confessione semel in anno faciendā, limitatio est diuini præcepti, quātum ad tempus: sed præceptum diuinū non cōprehendebat habentes venialia peccata, &c.

Secundo quia, vt D. Tho. argumentatur articulo illo, proximè citato ad tertium argumentum, decretalis illa dicit omnia peccata, quod de venialibus intelligi nō valet: nemo enim omnia venialia potest cōfiteri. De mortalibus

libus itaque solum intelligitur, sicut & illud concilii Florentini definitientis, ad integritatem confessionis pertinere, ut peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, confiteatur.

Tertio ex eo quod dicit, proprio sacerdote peccata autem venialia non exigunt proprium sacerdotem.

Postremo quia ecclesia confessionem voluntariam occultorum precipere non potest esset enim grauissimum onus, sine causa necessaria, cum aliis multis modis veniale peccatum remitti possit. Atque haec est communis theologorum doctrina. Nam argumenta contraria facile soluntur: praeter illud vltimum: cui respondetur, eam Clementinam obligare quidem monachos ad mensuram confessionem venialium, non tamen sub mortali, ut patet ex poena subiuncta, quae non addo grauis est.

Ac, de confessionis praecipio quidem quoniam fere varietate differuimus dictum poterat videri satis, nisi illa quaestio consequenter occurreret, de tempore, quo, iure diuino confiteri tenemur. Quam ego quaestionem si nunc ommitterem, in iustas multorum reprehensiones incurrerem.

Et quidem, nonnulli existimant, satis esse (quod ad diuinum ius attinet) semel in vita peccata

DE POENI. RELECTIO. V 159
peccata confiteri: quia non est (inquiunt) maior ratio, quare obligemur magis in vno tempore, quam in alio: ex lege quippe Dei, nec post horam, nec post diem, nec post mensem, nec post annum, confessionis vinculo astringimur. Nam, quod Innocentius quartus, super caput, Omnis vtriusque, sexus, & Archidiaconus super caput, Ille rex, de poenitentia. d. 3. tenuerunt: obligari, scilicet, homines ad statim confitendum: vno theologorum consensu explosum est: & a D. Thom. d. 17. q. 3. art. 1. q. 4. duobus irrefragabilibus argumentis refelitur. Quorum alterum sumitur ex sacramento baptismi multo magis necessario, ad quem tamen illico suscipere non tenemur. Alterum, ex natura praecipii affirmatiui, quod non protinus obligat, ius itaque diuinum nullum certum tempus confitendi praescribit. Haec differunt ab his, qui confessionem semel in vita faciendam definire volunt. Ad falluntur tamen. Nam, semel in vita de omnibus peccatis confiteri, est impossibile: magna enim ex parte obliuione derentur. Quam ob rem lex de integritate confessionis, plurimum fraudaretur: ad quam pertinet, omnia peccata mortalia confiteri.

Quocirca dicendum est, Christum domini non tulisse leges aliquas communes, quas ecclesia postea ad tempus aut etiam locum, peculiari-

culariter determinaret. Præcepit enim Christus dominus, in ecclesia sua episcopos esse, sed non reliquit pro singulis diæcesibus definitos. De Dei cultu, festisq; seruandis diuina præcerum est, sed certum tempus euangelium non præscripsit. Eiusmodi itaq; præcepta cōmmodè seruari non pōssent, nisi ecclesia quædam vel loca, vel tempora præfinneret. Nam, (vt posterius hoc exemplum perséquamur ridiculus esset, qui præceptū de Dei cultu sese arbitraretur impleste, semel in vita ab opere seruili quiescendo. Sic ergo, præcepta de sumenda eucharistia & confessione reliquit Christus, nec re vera potest determinari ex solo diuino iure, pro quo tempore hæc præcepta nos obligent. Siue dicamus semel in vita, seu potius in mortis articulo, nihil dicimus prorsus: sed tunc obligamur, quando ecclesia definerit. At, hoc est (inquit) de iure positiuo, semel videlicet in anno cōfiteri: fateor: sed citra ius hoc humanū quoad certū tēpus cōfessio limitatur, diuina de confessione lex in cōmmodè seruaretur.

Sed sunt tamen aliqui casus, in quibus ius ipsum diuinum obligat ad confitendum.

Primus est, in periculo mortis.

Secūdus, cū quis voluerit eucharistiā sumere, si reus est peccati mortalis: tunc em̄ habet præcedere cōfessio iuxta Chri institutionē.

Tertius

Tertius est, ratione periculi carenti confesfore, quē nunc habeo: non habiturus tēpore necessario. Nam quattuor de confessione quotanni, non solum diuini præcepti est, sed diuini limitati ac definiti per humanum: ita vtriusque iuris violatio vnicum peccatū est: quoniā ambo illa præcepta vnicum actū in iungunt, & alterū est alterius determinatio.

Quintum verò, quem Durandus adiecit. d. 17. q. 10. & Palud. eadē distinctione: quē Adrianus quoq; refert. q. 3. De confessione: sed ratione conscientie scrupulosa nos existimamus superuacaneū. Non enim obligat præceptum de confessione in tali euentu: sed ipse habens erroneā conscientiam sese ligat, quādiu non deponit talem errorem. Quem admodum ergo in cæteris præceptis affirmatiuis, cū quærimus, quo tempore obligent vanum forsitan esset: duo tempora præscribere, alterum ex necessitate, alterum ex errore conscientie: ita quoque, cū euentus & casus enumeramus, quibus præceptum de confessione ligat: is qui recensetur ex errore conscientie, superuacuuus videretur esse, imò, re vera, falsus, si naturam & obligationem huius præcepti, de quo disserimus, consideremus. Quatuor igitur illi nobis explicandi sunt, idque quā maxima breuitate.

Circa

Circa primum casum, diligenter aduertendum est, non idem esse hoc sanè loco, periculum mortis, & articulus mortis. Est namque periculum mortis in his duntaxat, vnde mors frequenter solet accidere: etenim in hastarum ludo, in agitatione taurorum, in nauigatione placidi maris, quãuis interim mors sequatur; non est tamen periculum mortis: sed in bello, in mari vehementer turbato, in partu foeminae, de cuius morte probabiliter propter causas naturales timeretur, periculum mortis agnoscimus: quod certè viri prudentis arbitrio, magis quam disputatione theologiae definiendum est: vt quis morbus periculosus sit & latatis prudentis medici finiat arbitrium. Articulus mortis, si nominis vim, & proprium vsum spectes, non idè est. Cum enim conceduntur per diplomata casus referantur in mortis articulo, nõ intelligitur cõcedi in quocunq; periculo, sed quã regulariter certa mors est, aut à morbo vel vulnere, aut ab exteriori vi: vt cū quis mortis poena damnatur. Idè intelligo cū doctores asserunt in mortis articulo, quemlibet sacerdotem posse absoluere ab omnibus quemcunque peccatorem. Non enim quemcunque aut nauigaturum, aut congressurum cū inimicis: quilibet sacerdos potest absoluere, etiã vbi periculum est. Quod si hæc sententia scripta

pulosa

DE POENI. RELECTIO. V. 161
pulosa esse videatur, parati sumus eã retractare, cum aduersarius (si quis erit) idoneas causas contrariæ opinionis reddiderit.

In secundo verò casu Caietanum habemus repugnantè. 3. p. q. 80. arti. 4. & in summa, in verbo cõmunio. 1. ad Corinth. 11. in illa verba, probet autè se ipsum homo, & c. Imò cùm huius erroris esset ab academia Parisien- si notatus, respondit, non ex suo capite id asserere, sed ex Pauli testimonio, atq; sententia. Nec huius opinionis primus autor Caietanus fuit: sed eam prius Ricardus tenuit in. 4. d. 17. arti. 3. q. 6. Petrus quoq; Palud. eadem d. q. 2. sentire videtur, non esse mortale peccatum sine confessione ad eucharistiam accedere, si homo alias contritus est. Idem etiã sequitur Adrianus. q. 3. de cõfessione: & Abbas in cap. De homine in celebra. missa. Suedetur autè hæc opinio primùm ex eo apostoli testimonio, prioris ad Corinth. 11. probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat. In quæ verba Cris. homil. 18. Non iubet (inquit) vtr alter alteri probetur, sed ipse sibi, nõ publicum faciens iudicium, & sine teste argumentum. Eadem ferè Theophilactus in eundem locum. Neminem (inquit) tibi ipsi iudicem proposuerim, ipse te proba, & sic de pane illo ede, & c.

Præterea, si diuinum præceptum esset, id

X

ex

ex facris literis colligeretur: non enim nobis licet diuina præcepta pro nostro arbitratu fingere. Cum ergo nusquam huiusmodi lex reperiatur, certè qua facilitate inuehitur, eadem quoq; reiicitur.

Præterea, sunt euenta quædam, in quibus licet sine præuia confessione eucharistiã sumere: primùm villulis, vbi non est copia cõfessoris. Deinde, vbi homo se infamaret, si nõ perficeret rem diuinã: vt si sacerdos post sacrificiũ inceptũ recordaretur alicuius mortalis peccati, &c. esset enim infamia tum vocare confessorem. Terrio etiã, propter reuerentiã sacramenti: vt si post consecrationẽ, solus esset cũ alio sacerdote, & post cõsecrationẽ calicis, aliquod mortale veniret in mẽtem: ne sacrificium rumpatur, poterit sacerdos sine confessione eucharistiã sumere, vt communis theologorum opinio credit: hæc autem non licerent, si iure diuino confiteri ante eucharistiã teneremur.

Præterea præcepta affirmatiua obligãt in casu necessitatis, iuxta cõmune theologorũ prouerbiũ. At quãdo sanus sumit eucharistiã sacramentũ, videlicet, ex cõsilio, & deuotione, nõ est casus necessitatis: ergo in tali euẽtu præceptũ de cõfessione nõ obligat.

A dhac si homo tenetur ante eucharistiã cõfiteri, id, ob eã rationem maximè, q̃ purus
&

DE POENI. RELECTIO. V 162
& gratus Deo debet ad hoc sacramentũ accedere. At, exinde pari argumento ratiocinaremur, ad ministraturũ aliquod sacramentum debere prius confiteri, si quod peccatũ mortale commiserit. Nam sacramentorũ ad ministratores mundos, Deoque acceptos esse oportet, nisi velint esse sacrilegi.

Præterea ad alia sacramenta suscipienda, vt confirmationẽ, ordinem, matrimonium, nullo diuino præcepto prius confiteri tenemur: ergo nec ad sumendum eucharistiã sacramentum: par enim causa, aut in omnibus, aut in nullis sacramentis obligabit.

Deniq; in ca. Omnis vtriusq; sexus de penitentiis Innocentius iubet, vt omnis Christianus semel quidem in anno confiteatur omnia peccata sua, eucharistiã autẽ sumat in paschate. Quod si hæc duo sacramenta cõnexa essent, essetq; necessarium ante eucharistiã confessionem facere, non dixisset Concilium, semel in anno confiteatur: sed, ante pascha confiteatur: vt id temporis percipiat eucharistiã sacramentum. Hæc dicuntur ab his, qui nobiscum, in hoc secundo casu pugnare volunt. Quem tamen plerique Theologi omni vi & ratione astruere conati sunt: idque aded effecerunt, vt nostra hac tempestate Caietani placitum vnanimi consensu doctorum & piorum fue

F. MELCHI. CANO.

git explosum. Acte vera, non existimo huiusmodi Caietani sententiam inter opiniones probabiles esse reponendam: sed quae tamē nota inuria theologis iure possit, alii doctiores iudicabunt. Nā, Caietano tantū cholae debet, homini alioqui de reipub. Christiana maximē merito, ut quoad fieri per pietatem licet, parcere ei iure optimo, summisq; rationibus debeamus.

Nostra igitur eademq; communis theologorum sententia primū ostēditur ex eo, quod D. August. principium sumit. 4. lib. de baptismo contra Donatistas, capi. 24. in hęc verba. Si quisquam in hęc re autoritatē diuinam quærat, quod vniuersa tenet ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi apostolica autoritate traditū, redissimē credit. Ex hoc itaq; principio fit argumentum. Nam viri pii ab ineunte ecclesia confessionem eucharistiæ præmittendam cęsuerunt. Nec id ab aliquo, aut Concilio, aut Pontifice præceptum est. Apostolica igitur autoritate traditum retinemus, ut & alia nonnulla, quæ non, nisi verbo tenus, apostoli à Christo receperunt: nobisq; tanquam viuæ vocis oracula tradidere seruanda. Quod vero consuetudinem hanc confitendi ante eucharistiam, quam modo ecclesia seruat, à patribus acceperit, atque adeo aposto

DE POENI. RELECTIO. V. 163
postolis, quæ sequuntur testimonia manifestant.

Eusebius imprimis. 6. historiae ecclesiasticae ca. 25. de Philippo (inquit) imperatore traditum nobis est, quod cum in die paschæ communicare mysteriis voluisset: ab episcopo loci nō prius est permittus, nisi cōfiteretur peccata sua, & inter poenitentes staret: nec vllō modo copiam sibi mysteriorū futuram, nisi prius per poenitentiam culpas diluisset, ferunt igitur, libenter eum, quod à sacerdote imperatum fuerat suscepisse diuinum sibi in esse meritum, &c. Nec huic loco potest occurrī, ex eo quod Eusebius de publica confessione sermonem facit. Nam quæ ratio est de confessione publica in ordine ad peccata publica, eadem prorsus est de confessione secreta in ordine ad peccata secreta. Quod enim, vel publicè vel occultè confessio fiat, qualitas sacramenti est, non substantia. Et sicut ante diximus, Christus quidem, confessionis legitimitate: eam verò, vel secretam, vel publicā fieri, rationi ac prudētiæ naturali dereliquit.

Sozomenus deinde, li. 9. historiae tripartitæ cap. 35. hanc consuetudinē ab antiquissimis temporibus Romanos Pontifices conseruasse, testis est. Idemq; testatur Nectarium episcopum, quibusdam suadentibus, ut singulos ad communicandum iudicio conscientiae

suæ relinqueret, illam antiquitatis consuetu-
dinem substulisse.

Autor itē libri de ecclesiasticis dogmati-
bus cap. 53. Quem mortalia (inquit) crimina
post baptismū cōmissa premunt, hortor pri-
sacerdotis iudicio reconciliatum, cōmunio-
ni sociari, si vult non ad iudicium & conde-
mnationem sui eucharistiam percipere.

Circumfertur præterea inter Augustini o-
pera libellus quidam ad Comitē de saluatri-
bus documentis: quem quidem librum Eras-
mus licet D. Augustini neget esset, non ne-
gat tamen esse hominis pii. In huius itaq; ca-
pite. 33. hæc verba sunt. Quādo corpus Chri-
sti accipere debemus, antea ad confessionē
debemus recurrere, si peccata obnoxia in no-
bis senserimus, ne cum Iuda proditore, dia-
bolum intra nos celantes, pereamus.

Augustinus in super in epistola. 118. ad Ia-
nuariū nō reprobatur, quod ex ore disputan-
tis dicitur, si tanta est plaga peccati, autorita-
te antistitis debet quicq; ab altari remoueri,
ad agendam pœnitentiam, & eadem autori-
tate recōciliari: hoc est enim indignè accipe-
re, si eo tēpore accipiat, quo debet agere pœ-
nitentiam: non vt arbitrio suo, cūm libet, vel
auferat se communioni, vel reddat.

Cyprianus verò multis locis huius rei te-
stis est. Nam in epistola. 54. tertii libri, quæ
scribi-

DE POENI. RELECTIO. V 164
scribitur præbyteris & diaconis, Cum in mi-
noribus (inquit) peccatis agant peccatores
pœnitentiam iusto tempore, & secundum
disciplinæ ordinem ad exomologesim ve-
niant & per manus impositionem episcopi
& cleri, ius communicationis accipiant, nūc
crudo tempore nondum restituta ecclesiæ
ipsius pace, ad communicationem admittū-
tur: & non dum pœnitentia facta, nondum
exomologesi finita, nondū manueis ab epi-
scopo, aut clero imposita, eucharistia illis da-
tur, cum scriptum sit, Qui ederit panem, aut
biberit calicē domini indignè, reus erit cor-
poris & sanguinis domini. Sed nunc illi rei
non sunt, qui minus scripturæ legem noue-
runt: erūt autem rei, qui præfunt, & hæc fra-
tribus non suggerunt, vt faciant omnia cum
Dei timore, & cum data ab eō & præscripta
obseruatione: hætenus Cyprianus, Et pau-
lō post, de his qui hanc traditionem non ser-
uant: Contempta (ait) domini legē & obser-
uatione, quam iidem martyres & confesso-
res tenēdam mandant, ante reditum nostrū
communicant cum lapsis & eucharistiam
tradunt.

Ea dem ferè refert epistola. 18. eiusdem li-
bri: in sermone autem. 5. De lapsis, Contra
Euangelii vigorem (inquit) contra domini
ac Dei legem, temeritate quorūdam laxatur

incautis cōmunicatio, irrita & falsa, periculosa dantibus, & nihil accipientibus profunda. Et inferius, Ante expiata delicta, ante exomologesim factam criminis, ante purgatā conscientiam manu sacerdotis, pacem putant esse, quam quidam verbis fallacibus venditant. Et infra de peccatis, & confessione serera, (Nequis existimet solum de publicis esse sermonē) ita differit. Qui quamuis nullo sacrificii, aut libelli factore cōstricti, quoniam tamen de hoc vel cogitauerunt, hoc ipsum apud sacerdotes Dei, dolent & simpliciter confitentur, ex omologesim conscientia faciunt, animi sui pondus exponunt, salutarem medelam paruis, licet, & medicis vulneribus exquirūt, scientes scriptū esse, Deus non irridetur: & multa alia, quæ gratia breuitatis omittimus.

Præterea Leo Papa in epistola. 69. ad Theodorum episcopum, foro Iuliensem: referaturq; de pœnitentia. d. r. ca. Multiplex: Mediator (inquit) Dei & hominū hanc præpositis ecclesiæ tradidit potestatem, vt confitentibus pœnitentia satisfactio nem darent, & eadē salubri satisfactio ne purgatos, ad cōmunionē sacramentorū per ianuam reconciliationis admitterēt. Hugo etiam de sancto Victore. in libro de ecclesiastica potestate ligandi, atq; soluēdi, (quē refert Gabriel lect. 7. cano)

Au=

Audaacter, inquit, dico, si ante sacerdotis absolutionē ad cōmunionē corporis Christi quis accesserit, pro certo sibi iudicium māducat & bibit, etiam si vehemēter dolcat & ingemiscat.

Præterea, præceptum de ieiunio quadragesimali (iuxta Gaierani sententiam) non est scriptum: & tamen non licet in dubium verere, an ieiunij ecclesiastici violatio, peccatum mortale sit: eo quod Christiani etiam sine scripta lege ita ieiunāt, vt reos grauis mortalisq; peccati se existiment, si ieiunium soluant. At, viri sancti, actimentes Deum, cū homo habet in promptu idoneum sacerdotem, eiusmodi cōdemnant, si accedat ad eucharistiam sine præuia confessione.

Nec quisquam inter fideles vir bonus & sapiens ausus est vnquam post mortale peccatum ad eucharistiam sine præuia confessione venire. In mente igitur cuiusque fidelis scriptum est, & in animo quasi insculptum de confessione ante eucharistiam faciendā præceptum.

Præterea suadet id, ex eo quod habetur Matthæi. 5. Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliare fratri tuo. Inde itaque sic argumentor. Christiani

F. MELCHI. CANO.

stiani non habemus, nisi vnicum munus, quod offeramus ad altare: ergo prius debemus fratri reconciliari si quem offendimus, quam hoc munus de altari aut manu sacerdotis accipiamus. Multo igitur magis, qui ecclesiam offendit per peccatum mortale, ecclesie debet reconciliari per confessionem quam reconciliationis sacramentum ob id antiqui appellauerunt.

Præterea, ad ministros ecclesie pertinet, ad hoc conuiuium dignos admittere, indignosque repellere iuxta parabolam Matth. capit. 22. de eo, qui inuentus est in conuiuium non habens vestem nuptialem. At, dignos admittere, indignos repellere nisi per confessionem non queunt, &c.

Et profecto, si constaret ecclesie, quemquam peccasse mortaliter, non exciperet ad hanc amicorum mensam, Dei inimicum, nisi prius per sacramentum confessionis Deo sibiq; concilaret.

Ad primum igitur argumentum responderetur, testimonium apostoli, nec confessionem præscribere, nec excludere, tantum enim iubet, ut homo expendat vitam suam, examinetque conscientiam, ut si iustum se inuenit securus accedat, sin verò iniustum, videat quid facto opus sit, ut digne corpus domini cum accipiat: verbi causa, si inimicitias habuit, probea

DE POENI. RELECTIO. V. 166

probet seipsum, non ut sua probatione contentus, suoq; interiori dolore sacramentum eucharistie sumat: sed ut examinatus atque probatus inimici gratiam querat, cui iniuriam fecit, & veniam petens inimicitiam priorem aboleat, non interius modo, sed etiam exterius: in hunc modum, si publice fuerit homo, aut concubinarium, aut vrsurarius, sumpturus eucharistie sacramentum probet seipsum: non in eum sensum, ut post contritionem secretam de pane illo edat, & de calice bibat, sed ut iuxta criminis qualitatem, post examen & probationem, publicas peccati occasiones abiciat: pecunias quas iniuste rapuerat, reddat, scandalo populi satisfaciatur, &c. In hunc etiam modum post quodcumque peccatum probet seipsum homo. Et si veniale fuisse repererit, nihil opus est ut de confessione sollicitetur: sed si dolorem interiorem habeat, de pane illo edat, & de calice bibat: sin verò mortale fuerit, quod commisit, ad sancta sanctorum non, nisi per ianuam reconciliationis introeat. Pro nobis itaque facit testimonium Pauli, non contra nos, si rectè intelligatur.

Nam, Chrysoft. adnotauit, sui temporis intelligētia fuit: in quo Nectarius episcopus peccatores suo iudicio reliquerat, & confessionem sacramentalem abiecerat: ut retro nobis

nobis ostensum est. Theophylactus autem nihil aliud fuit, quam breuiator simiaque Chryostomi.

Ad secundum, iam ex dictis facile patet, non enim omnia præcepta siue Christi, siue ecclesiæ habentur scripta: sed quædam ex traditione, moreq; seruantur. Certè consuetudinem hanc grauius in ecclesia, diuque seruatum vinculo peccati mortalis astringere qui negauerit, pari confidentia negare, poterit consuetudinem ieiunandi certis diebus olim ab ecclesia seruatum peccati mortalis obligationem inducere. Quamobrem, præceptum esse peccatori, vt ante eucharistiam confiteatur, inficiare non possumus. An vero ius hoc ab ecclesia, an à Christo domino extiterit, id verti in quæstionem potest. Nos diuinum præceptum esse arbitramur: quod per manus à Christo ad apostolos, ab apostolis ad nos venit.

Ad tertium non est difficile respondere, si quæ superius diximus, teneamus: simili enim argumento probaretur, confessionis integritatem nõ esse iure diuino præscriptã, quoniam licet vel propter incommodum, vel propter scandalum euitandum, peccatũ aliquod mortale in cõfessione retinere. Leges itaque Christi seruatoris nostri suauiter disponunt omnia, salua semper & naturæ æquitate

æquitate, & prudentiæ ratione. Nam, & arbitrio boni, prudentisq; viri decernendum est, quanta locorum intercapedo necessaria sit, vt confessor absens esse credatur, censetur que poenitens non habere copiam cõfessoris. Porro, si cõfessor intra ciuitatem sit, quãlibet longo interuallo distet, debet poenitens ad ipsum accedere: si tamen poenitens sit in oppidulo, quod à ciuitate tribus milliariibus distet, tunc ego non censere huiusmodi poenitentem copiam confessoris habere.

Ad quartum respondetur, præcepta dupliciter obligare: per se & per accidens: vt poenitentia, per se quidem obligat in periculo mortis, per accidens autem, cum quis vult sacramentum aliquod vel suscipere, vel administrare. Quod igitur de poenitentia lege idem de confessionis præcepto dicere, consentaneum est: vt per se in articulo necessitatis confiteri teneamur, per accidens autem, vt dignè suscipiamus eucharistiæ sacramentum, cui dignè suscipiendo peculiarem dispositionem & poenitentiam lex diuina præscripsit.

Ad quintum, non propter animi puritatem solum & Dei gratiam necessariam, sed propter Christi peculiare præceptum confiteri ante eucharistiã debemus. Administraturi autem sacramenta, nulla aut Christi, aut ecclesiæ

F. MELCHI. CANO.

ecclesiæ lege, confiteri tenentur sed solum animi mundiciem habere, quæ sola interiori penitentia comparatur.

Ad sextum non esset penitus absurdum si diceremus, ad reliqua etiam sacramenta sumenda, confessionem præuiam esse peccatori necessariam: ut sicut baptismus ianua omnium sacramentorum est, sic secunda post naufragium tabula recedenti post baptismum immortale peccatum, sit aliorum quoque ianua sacramentorum. Id autem Leo Papa in epistola iam citata docere videtur, inquit, ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. Non ait, ad communionem eucharistiæ sacramenti, sed ad communionem sacramentorum.

Præterea, de consecratione. d. 5. capi. Vt ieiunij, Concilium Aurelianense iubet, ut, qui ad confirmationem veniunt, moneantur confessionem facere prius, ut mundi donum spiritus sancti valeant accipere.

Præterea, si ecclesiæ constaret quenkum fuisse publicum peccatorem, non ei administraret ordinis siue confirmationis, aut matrimonij sacramentum: nisi prius sacerdotis autoritate Christo domino, atque ipsi eidem ecclesiæ fuisset reconciliatus. Indignum enim esset, ut qui ecclesiam offendit, munus ecclesiæ & ministerium sine præuia
conci-

DE PEONI. RELECTIO. V. 168
conciliatione recipiat. Vnde D. Thomas, in. 4. d. 24. q. 1. arti. 3. q. 1. ad tertium: Aliquæ (inquit) medicinæ sunt, quasi exigunt robur naturæ alias cum periculo mortis assumuntur, & aliæ sunt, quæ debilibus dari possunt: ita etiam in spiritualibus. quædam sacramenta sunt ordinata ad remedium peccati, & talia peccatoribus sunt exhibenda, sicut baptismus & penitentia: illa verò quæ perfectionem gratiæ conferunt, requirunt hominem per gratiam confortatum: & talia, (supple) non sunt peccatoribus exhibenda. Quo loco certum est, peccatores à D. Th. vocari, qui mortaliter ante peccauerunt: etiam si dolorem habeant de peccato, animumque in futurum rectè ac iustè viuendi. Nam, si peccatores appellaret, quibus interior penitentia non est: profecto nulla sacramenta esset peccatoribus ministranda. Videtur ergo D. Thomas sentire, ecclesiam his qui ante peccauerunt, si habeant tamen interiorè de peccato dolorem, sacramenta baptismi & penitentiae administrare debere. At, reliqua sacramenta non, nisi per sacramentum aliquod eorum iustificatis, quæ directe ad iustificationem ordinantur: ut baptismus & penitentia. Atque id etiã definitè videtur Innocentius primus in epistola ad Ruffum & Eusebium capit. 4. his verbis: at dicitur legitimi
sacer-

sacerdotis benedictio auferre omne vitium ergo si ita est, applicentur ad ordines sacrilegi, adulteri, atque omnium criminum rei. Quia in ordinatione criminali vitia putantur auferri, nullus sit pœnitentiæ locus, quia id potest præstare ordinatio, quod longa satisfactio præstare consuevit.

Sed quoniam huiusmodi argumenta retundi possunt, & præceptum eiusmodi non ratiocinatione, sed traditione maiorum constare debet: dicamus sanè, non esse eandem causam, quoniam alterum nobis traditum est, alterum non item.

Ad vltimum D. Tho. in. 4. d. 17. q. 3. art. 1. q. 4. ob eam rationem tenere videtur, quod obligatio, qua ecclesia obligat ad confessionem semel in anno faciendam, sumitur ex eo, quod ligat semel in anno, ad eucharistiæ summptionem. Ait enim: Ad eucharistiam nullus post peccatum mortale, nisi confessus debet accedere, copia sacerdotis oblata: & inde venit obligatio, qua ecclesia omnes obligat ad semel in anno confitendum, quia instituit, vt semel in anno scilicet in pascha, omnes sacram communionem accipiant: & ideo antè tempus illud confiteri tenentur: hætenus ille: & iuxta hanc sententiam connexa sunt etiã in ecclesiæ præcepto hæc duo sacramenta.

Id autem

Id autem etiam suadet ex Concilio Agathen. quod refertur distin. 50. in capite: & ex pœnitentiæ Romano, vbi dicitur, quod hebdomada priore ante initium quadragesimæ, tum primum confitentibus peccata, sacerdotes pœnitentiam dent. Citat quoq; B. Rhenusius in fine annotationũ super Tertulianum, decretum alterius Synodi, quo præscribitur vt feria. 4. ante quadragesimam peccatores confiteantur. Ac reuera, publicè pœnitentes in die cinerum ex more antiquo peccata sua confitebantur. Imò adedò nunc etiam, qui in quadragesima non confitentur, existimant se illius præcepti prauaricatores. Prælati quoq; excommunicant illos qui in quadragesima non fuerint confessi. Præceptum igitur de confessione iure etiam ecclesiastico eucharistiæ præcepto adiunctum est. Nam, & Sixtus quartus in quadam extrauag. de tregua & pace: cuius initium, vices illius, iubet vt medicæ desistat prædicare, parochianos nõ obligatos, saltè in paschate, proprio confiteri sacerdoti.

Verum enimvero, cum in illo capi. Omnis vtriusq; sexus, Innocentius dedica opera, limitasse videatur præceptum communionis ad paschale tempus, non itè præceptum confessionis, dixit enim, confiteatur saltè semel in anno, suscipiẽs ad minus in pascha eucharistiæ sacramentum nõ video ego, cur ex eo præcepto fideles astrin-

Y

gamus

gamus ad confitendum in quadagesima.

Præterea, si quis peccauerit mortaliter diu ante quadagesimã, & statim cõfiteatur peccatũ suum proprio sacerdoti, quæro an ille impleat præceptũ illius capituli necne: si implet, vincimus: si non implet: ergo etiã si nõ peccasset mortaliter vsq; ad pascha post priorem cõfessionem, teneretur iterũ eadem peccata cõfiteri, à quibus semel absolutus est.

Præterea, si homo habeat legitimũ impedimentũ ad cõmunionem accipiendã, vt frequentem vomitũ, vel quia detinetur in carcere, vel quia nõ habet ætatem idoneam ad eucharistiam percipiendã, rogo, an præcepto de semel in anno cõfitando satisfaciatur, cum ante quadagesimã cõfiteatur: quod negare quoniã impudẽtia est, teneamus, præceptũ cõmunionis ad certũ anni tẽpus cõstringere: præceptũ verò confessionis, non item.

Verũ est itaq; ante eucharistiã oportere cõfiteri, quotiescunq; illam homo percipiat: sed non ex illo præcepto Cõcilij Lateranẽsis: sed ex diuina lege, vt prius nobis ostensum est. Nec intentio præcipientis obligat, sed forma præcepti: vnde, quãuis Sũmus Pontifex præciperet cõfessionẽ, eo fine, vt eucharistiã pramitteretur, nõ tamen suo ad id præcepto obligauit. Iã enim erat ius diuinũ, quo huiusmodi cõfessio semp erat p̄mittẽda, siue in paschate, seu

seu quocũq; alio tẽpore eucharistia sumeret.

Circa tertũ casum, dubiũ oritur: eadẽ enim ratione, homo sanus in principio diei, si timeret febrim superuenturam, teneretur diuinũ totius diei officium præuenire. Imò etiã teneatur præuenire ieiuniũ præceptũ ab ecclesia, si probabiliter crederet, se præscripto die non habiturum ieiunandi facultatem. Item, si in paschate crederem me habiturum legitimũ impedimentum eucharistiam suscipiendi, deberem quoque prius sumere, cum ad esset oportunitas.

Ad hoc respõdetur, nõ esse simile. Nã quædam præcepta sunt homini ad certũ & determinatum tẽpus implenda: vt de ieiunio quadagesimæ, aut vigiliæ alicuius festi: & eiusmodi nõ est necesse præuenire, etiam si existimamus impedimentũ legitimũ nos habituros tẽpore quo essent implenda. Alia verò præcepta sũt sine determinatiõne tẽporis, quæ videlicet nos obligat, vt aliquãdo impleant, saltẽ semel in vita: vt sunt media ad salutẽ necessaria, atq; præcepta, quæ de huiusmodi feruntur anteuertere necessum est: vt de baptisimo. Imò, q̄ nunq̄ in vita eucharistiã suscepit, credẽs futurũ periculũ mortis, nec habiturum se eucharistiã copiam, præuenire debet, cũ habet copiam: nõ teneatur saltẽ semel in vita illud præceptũ implere. Hinc nauigaturus periculoso tẽpore, si non

habet in naui cōfessorē, tenet piculū puenire.

Hinc Christianus, qui tenetur semel in anno cōfiteri ex ecclesiastica lege, si credat, se nō habiturū copā cōfessoris in duob⁹ postremis mēsb⁹ anni, obligat⁹ ad cōfessionē faciendā, intra decē mēses priores illi⁹ anni. v. g. si habeat quis proluxa maria transfretare, etiam si aliās nullum nauigationis periculum esset:

Sed, quid illi primo argumento respōdebimus: nā reliqua faciliora sunt, nēpe, distinguē dū est impedimentū legitimū postea futurū. Nā, si voluntariū est, teneor profecto diuinū officium ante soluere, cū reliqui tēporis impedimentū quālibet legitimū & necessariū ego liberè præstē. Quod si impedimētū à natura, aut violētia extiterit: vbi ab ingruēte morbo, tūc ego nō astringerē, nisi ad id officij per soluendū, quod pro tēpore præsentī atq; præterito deberet. Facultas autē quæ datur ab ecclesia, aut anteuertēdi, aut postponēdi diuinū officium, intra diem tamen naturalē, priuilegium fauoris est, non vinculum necessitatis: hoc est, præuenire possumus, non tenemur.

In quarto casu. Durandus. 17. quarti. q. 14. in dubiū vocat, an statutū illud ecclesiæ de cōfessione semel in anno faciēda, sit præceptū, an potius exhortatio ad cōfessionē. Suadet autē nō esse præceptum, quod nullū sit ibi verū, vnde vis præcepti colligi possit: habet enim

textus

DE POENIT. RELECTIO. V. 171
 textus in hūc modū: Oīs viriūsq; sexus, postquā ad annos discretionis puenit, oīa sua solus peccata, saltē semel in anno cōfiteat⁹, p̄prio sacerdoti, & iniunctā sibi pœnitentiā propriis viribus studeat adimplere, suscipiēs reuerēter ad min⁹ ī pascha eucharistia sacramētū, quod si dicas, verbū, confiteatur, vim habere præcepti, idque colligas ex pœna subiuncta, alioqui & viuens ab ecclesiæ ingressu arceatur, & moriens Christiana careat sepultura. Cōtra, Durandus argumentatur, quia illa clausula & pœna non refertur ad transgressionem legis de cōfessione: sed ad transgressionem præcepti de eucharistia. Nō enim ecclesia legem fert, cuius transgressionem pœna legis punire non potest: frustra siquidem lex eiusmodi pœnalis à legislatore ferretur. At ecclesia non potest punire violatorem legis de cōfessione, quia non potest ecclesiæ constare, quisnam sit illius legis transgressor: primò, propter peccata occulta: secundò, quia non potest cognoscere, an omnia mortalia confiteatur, quod tamen lex præcipit: tertio, quia solus solum sacerdoti confiteri debet, iuxta illam legem: & sacerdos tenetur seruare secretum, etiam si nullum peccatum peccator confiteatur. Quā obrem incassum pœna illa transgressori legis de confitendo, præfinitur.

At verò, communis omnium & theolo-

gorū, & iuris peritorū sentētia certis argumē-
tis affruit, legē illā cōfessionis ad mortale pec-
catū obligare, nō enim fideles existimāt, cū in
quadagesima cōfiterentur ex cōsilio se cōfiteri, &
nō ex p̄cepto. Quod si quis negligeret toto
anno cōfiteri, malē dubio p̄cul apud fideles
audiret, & mortaliter peccare crederet. Et cō-
firmatur, quia p̄lati in eos, q̄ nō fuerint eo an-
no cōfessi, ex cōdicatiōis sentētia animaduer-
tere solēt, supponūt igit̄ peccasse mortaliter.

Præterea, vt ante docebamus, diuinū de cō-
fessione p̄ceptū p̄ humanā legē ad certū tē-
pus limitat̄. Nā citra huiusmodi limitationē
diuinū illud p̄ceptū cōmodē seruari nō pos-
set. Nō est ergo exhortatio, & cōsiliū, sed p̄-
ceptū: quippe, si cōsiliū esset, vix vnus aut alter
in quadagesima cōfiteret̄ nec in implendo
cōsilio tāta sollicitudine, timore, ac diligentia
plebs vniuersa concurreret.

Ita, licet ecclesia nō possit confessionē inte-
riorū peccatorū p̄cipere, nec p̄ trāsgressione
p̄cā in inferre, p̄ceptū à Deo tamē, potest ad
certū tēpus limitare, trāsgressoresq̄; limitatē
legis excōmunicacione plectere. Illa verò p̄-
na decretalis huius de qua differimus, locū ha-
bet, cū trāsgressio p̄cepti manifesta est. v. g.
si non habet scedulam confessoris.

Illud tamē verē verti in q̄stionē potest, an
ante quartū decimū anni pueri cōfiteri ex hac
lege

legē cōcilij teneant. Dicit enim cōciliū, cū ad
annos discretionis puenit, &c. sed anni di-
cretionis dicūtur, cū homo tertiu decimum,
vel quartū decimū attigerit: igit̄ vsq̄; ad id æra-
tis, nō tenentur homines cōfiteri. Quod autē
anni discretionis in eū modū sint intelligēdi,
p̄batur, quia nō obligamus paruulos ad sumē-
dā eucharistiā ante illā ætatē. At, simul vtrūq̄;
p̄scribitur & quod omnis homo, cū ad an-
nos discretionis peruenerit, cōfiteatur, & q̄
suscipiat eucharistiæ sacramentum.

Huic quæstioni respōdetur, vsum ratiōis nō
simul circa oīa paruulis cōtingere: nā sūt pue-
ri, qui peccata graua discernere à leuibus pos-
sunt, distinguere cibum sacrum à prophano
nō possunt. Puer ergo, vbi primū habet vsum
rationis ad peccādum mortaliter, huius legis
obligatione cōstringitur: tenerūq̄; iam semel
in anno cōfiteri: sed eucharistiā percipere
non tenetur, nisi talem ac tantū vsum habeat
rationis, quo congruēt̄ sacrum Christi cor-
pus sumere, & diuinitatem possit reuereri la-
tentem, proptereaq̄; dixit Innocentius, reue-
renter suscipiens, &c.

Illud quoque scholastici aurores vocare in
quæstionē solēt, an ecclesia possit ī diuino de-
cōfessione p̄cepto cū aliquo dispēsare. Nā
in eo, quod humanū est de quotenni peccaro-
rum confessione dispēsare per ecclesia posse,

minimè cōtrouertitur. At illud controuersiā habere meritò potest. Nam reddere vota, iuramenta seruare: iuris est & diuini & naturalis, habet autem ecclesia facultatem & dispensandi in votis, & relaxandi iuramenta: ergo, licet confessio iure diuino præscripta sit, ecclesia tamen poterit dispensare.

Et confirmatur ex eo, quod Matth. 16. Petro dicitur. Quodcunque solueris super terrā solutum & in cælis: ergo si quem Petrus absoluerit ab obligatione confessionis, ille erit coram Deo reuera solutus.

Huic ego quæstioni, quoniā alio loco opportunius disseretur, solū dabo quod ad præsentē locū satis est: negando primi argumenti cōsequentia. Nec enim est similis ratio de præcepto cōfessionis & baptismi: ac de præcepto reddēdi vota, & seruādi iuramēta, quia baptizari, aut cōfiteri, salutis impedimentū afferre nemini potest, cū in his sacramentis tota hominis salus consistat: sunt quippe ad salutem necessaria. Quapropter non expediebat, ut relinqueretur Ecclesiæ facultas in huiusmodi præceptis dispensandi. At vota & iuramenta præstare, nonnunquā vergit in salutis dispensium: eo quod homines sunt ad iurandū, atq; uouendum faciles, non habita ratione futurę incommoditatis. Quam obrem necessarium erat, ut ecclesia Christi potestatem haberet

in

DE POENI. RELECTIO. V. 173
in voto & iuramento dispensandi: quæ scilicet, vincula subinde maioribus bonis poterāt esse impedimento.

Et per hoc ad testimoniū ex Matthæo respōdetur. Nā, quia potestas ibi promissa potestas clauū est ad aperiendū regnū dignis, claudendū uerò indignis: & per sacramēta baptismi & confessionis regnū cælorū suscipientibus aperitur: non est Petro collata potestas, ut dispenseret in his sacramētis, ne suā uidelicet destrueret potestatem, ea sacramēta tollēdo, quibus administrādis regnū cælorū habebat fidelibus aperire: sed enim, vota & iuramēta seruare, poterat esse fidelibus regni cælorum impedimentū. Quocirca, sicut potestas clauū limitatur ex ordine ad finē. scilicet apertionem regni cælestis, quapropter non potest ecclesia sacramēta tollere: ita etiā ex eodē fine amplificatur ad omnia ea tollēda, quæ apertionē regni cælorū impediūt: qualia interim sunt vota & iuramēta. Et certè, illius testimonii intelligentiā, ecclesiæ usu magis quā ratiocinatione colligere possumus: quotus enim quisque per rationē humanā cōsequetur, qualis quantaq; potestas per illa generalia uerba. Quæcūque ligaueris, quæcūque solueris, fuerit Petro promissa. Accepit quidē potestatem ad aedificationē & non ad destructionē, ut. 2. ad Corint. 10. Apostolus tradit unde in his quæ sunt de necessita

necessitate dispensauit nunquā: nempe, non poterat, quod in destructionem esset. In votis autē & iuramenti dispensauit. Ac poterat quidem, quod erat in ædificationem.

Vnde D. Thomas. d. 17. q. 3. arti. 1. q. 5. In necessitate huius sacramenti fundauit, quod in eo dispensari nō possit. Quāuis in solutione ad primū expressē doceat, Summū Pontificē in iure diuino positiuo dispensare non posse. Ita discipuli D. Thomæ, vt hanc sententiā tueantur, aut prelatos ecclesiæ, cū dispensant in voto, nō dispensare in præcepto iuris naturalis, vel diuini: sed in eo quod humani iuris est. Nā uinculū voti mei, lex mea priuata est, ita humanū est nō diuinū: habent autē D. Thomā 2. 2. q. 88. art. 10. ad secundū sed in hac tamen philosophādi ratione duæ difficultates existunt. Prima quod ea, quæ sunt de iure positiuo, potest Summus pōtifex etiam sine causa tollere, & abrogare: vt quamuis malefaciat, factum tamen validum sit. At in voto absq; rationabile causa dispensare nequit: & si dispenseret, irritum est quod facit: seruare igitur votū non humani iuris solum est, sed diuini.

Altera autē difficultas est, quod si vinculum voti & iuramenti humanæ facultatis esset, ante diuinā legē nouā & vererem, per humanā potestatem dissolui posset: quod si non poterat, certē plusquā humanū erat hoc vinculum
natura

naturale siquidem est, vt omnis obligatio, per quacunq; causā nascitur, per eandē dissoluatur. Si igitur votorū & iuramentorū obligatio per iuris humani arbitriū solū extirrit, per idem etiam arbitrium dissolueretur. Quod fieret, vt qui, aut voti, aut iuramenti vinculum induxisset, idem haberet eiudem soluendi facultatem. Quemadmodum princeps qui legem dicit publicam, eam soluere potest & abrogare. Quamobrem, si vobis non fuerit ingratum, priorem nostram responsionem interim teneamus, faciamusque hic tractatui de confessionis præcepto finem, cuius prolixitatem postrema de satisfactione disputatio compēfabit. Erit enim quā breuissima.

De tertia igitur pœnitentiæ parte, hoc est satisfactione, inter fideles etiam ambigitur an diuinum præceptum sit. Nam Scotus. d. 18. et 19. circa finem, asserit, nullum pœnitentē obligari ad acceptandum pœnitentiā, quam sacerdos iniungit.

Asserit rursum, quod, si satisfactionem in iunctam acceptat, tenetur implere sub pœna peccati mortalis. Idem sequitur Gabriel. d. 16. quarti. q. 2. Quoniā ad satisfactionē pro pœna duo remedia sunt: alterū in hac vita, alterū in purgatorio: potest ergo pœnitēs suo fauori cedere, quo ex mīa Dei satisfactio præsens acceptat pro futura pœna. atq; proinde,

eligere poterit satisfactionem futuri sæculi.

At hæc opinio nulla ratiõe nititur: si enim sacerdos obligare ad mortale nõ potest, mea acceptatio nõ inducit peccati mortalis obligatione: quippe nõ aliter pœnitēs implere vult pœnitentiã iniunctã, quã sacerdos obligare potest. Nõ itaq; cohærēt ambæ illæ assertiones. Quãobré acutius multo Caietanus in. q. 2. de satisfactione ad secundũ argumentũ rerũ cõsequentiã & cõnexionẽ intuitus, existimauit quòd pœnitens, nec acceptare tenetur pœnitentiã iniunctã subpœna peccati mortalis, nec acceptam implere.

At verò D. Thomas lõgè diuersam opinio nõ sequutus est in. 4. d. 18. q. 1. art. 3. q. 3. & d. 20 art. 2. q. 2. ad secundũ: sed & d. 16. in expositione textus aperte dicit, Ioannẽ quidẽ fuisse de nũciatorẽ præcepti de satisfactione: Christũ aut̃ institutorẽ sacramenti, & partiuũ eius: & 3. p. q. 84. art. 8. dicit quod pœnitentiã exterior, qua iuxta arbitrium sacerdotis peccator satisfacit, oportet dure vsque ad determinatum tẽpus secundum mensuram peccati.

Durãdus etiã D. Thomã subscripsit. d. 17. q. 3. ad secundũ & Syluest. in verbo Cõfessio prim. §. 26. Atq; hãc nos sententiã tenere debemus, si rectã Theologiã rationẽ seq̃ volum⁹.

Primũ quia sacrilegiũ est, sacramentum ali quod, mancũ & imperfectũ volũtariè relinquere.

DE PONIT. RELECTIO. V. 175
querẽ. At, si satisfactio præmittitur, tertiã pœnitentiã pars, mancũ & imperfectũ conficitur sacramentum. Sacrilegum igitur fuerit, satisfactionem à sacerdote iniunctã, vel non accipere, vel non explere.

Deinde in foro cõtentiono iudex habet potestãtẽ pœnã pro delictis imponẽdi: quã etiã re⁹ subire tenetur: ergo & iudex ecclesiasticus in foro cõsciẽtię hãc habebit potestãtẽ. Nõ em̃ potestas apostolis in foro interiore à ch̃ro dño collata, imbecillior est, quã in foro exteriori.

Præterea potestas, quã nõ habet vim coercẽdi, ridicula est, & in nullos futura vsus: vt, inter asserendũ præceptũ de cõfessione docuimus. Si ergo iudices à Ch̃ro instituti, non haberent vim, autoritatẽq; ligandi ad pœnã rationabilẽ & iustã pro qualitate, & quantitate delicti, profectò eorum iurisdictio & potestas de culpis iudicandi, meritiò rideretur.

Præterea, Clavis potestas est nõ solũ soluẽdi, sed & ligãdi, vt patet ex definitione clavis, quã & Ioãnes. 22. in extrauagã. Quia quorundã, de verborũ significatione, & cõmunis probat theologorũ cõsensu. Imò aded Dñs Matth. 16. nã cũ dixisset. Tibi dabo clauẽs regni cœlorũ, explicaturus quid nomine clauũ intelligeret, euestigio subdit, & quodcũq; solueris super terrã, erit solutũ & in cœlis & quodcũque ligaueris, erit ligatũ. Quod si æquã habet

facer=

sacerdotes absoluēdi & ligādi potestātē, certē sicut absoluūt vice Dei, cū formā sacramenti proferūt, ita ligāt vice Dei, cū multā pro culpis indicūt. Pœnā autē diuinā sentētia in sacramento taxatam subire nolle, sine dubio graue peccatū est. Et cōfirmatur. Nā, si princeps constitueret aliquē delegatū ad id iudicandum in rep. de criminibus, nimirū intelligeremus illi reip. ciues sententiis iudicis instituti obligari ad parēndū. Cū ergo Christus sic instituerit vicarios suos, vt Ioannis. 20. dicitur. Non est dubitandum, quin eorum sententiæ & in absoluendo, & in ligando, eandem habeant vim, ac si à Christo latæ fuissent. Quamobrē, eiusmodi sententiis obtemperare fuerit omnino necessarium.

Præterea, (quod retro docuimus) exterior satisfactio in præcepto est, cū sit ad salutem necessaria: ergo qui ad aliam vitam remittit satisfactionem, reus peccati mortalis efficitur.

Nec aliud intelligendū est (quod alias sæpe cōmemorauimus) in lege noua factū esse, nisi vt quā pœnitentiā tenebatur peccator in delicti cōpensationē Deo præstare, eā præster sacerdoti Dei vices habenti. Quò fieri, vt, si in naturæ lege, vel scripta, homines exteriorem satisfactionē exhibere pro peccatis tenebantur, teneantur etiam in lege euangelica eandem exhibere ad sacerdotum arbitrium, quibus

bus Deus huiusmodi iudicium delegauit.

Age verò, quē dolorē de peccatis, quē animū emendādi vitā ille haber, qui pœnitentiā iustā & æquā iniunctā à iudice, Dei locū habere, nec vult acceptare, nec implere? Quā rursū humilitate accedit iudicandus, qui iudicis sententiā iustitia æquitatēque plenā negligere nō veretur? Cumq; etiā vel iudicis arbitri, quē tua voluntate delegeris, iustæ sententiæ nolle parere iniquū sit, ac iudici quoq; arbitro iniuriū quid ni sit iniquū pariter & iniuriū iudici nō arbitro, sed diuina autoritate substituto nolle obedire, cū iustam sententiam profert?

Præterea etiam, vt sacramentū hoc medicinale esset, nō irē iudiciale: vel etiā tūc absurdū esset, libere pronunciare, non obligari pœnitentē ad parēndū sacerdoti in remediis curationis: quod perinde esset, atq; diceretur, non oportere ægotū medico obtēperare salubriter præcipienti. At, satisfactio sacramentalis sicut est in compensationem iniuriæ factæ deo ita etiam in medicinam spiritualis ægritudinis. Quocirca: intollerabilis opinio est quæ peccatorem ab obligatione satisfactionis sacramentalis absoluit.

Nos autem admirari satis non possumus, quid causæ fuerit hominibus doctis, vt nō ré modo, verū etiam nomen satisfactionis excluderint, satisfactio enim nomen iustitiæ est,

atque

F. MELCHI. CANO.

atq; hoc loco sanè iustitiæ eius qua Deo pro
culpīs pœnas debitas soluimus. Quod si iure
iusta atq; debita, Christi & vicariorum eius iu
dicia non amplectimur, impuneq; licet eorū
sententias reiicere: profecto (vt diximus) satif
factionis & res, & nomen aboletur: aboletur-
que proinde omnis obligatio, quæ ad standū
parendūq; iudiciis humana ratione consti
tuitur. Illud vero, quod nobis obiiciunt con
trariæ opinionis assertores, indignum est vt à
nobis refellatur: & tempus postulat vt finem
iām dicendi faciamus: nam elatus studio res
multas atq; magnas explicandi, longior qui
dem fui, non inficior, sed erat tamen difficile,
argumentum tantum, tāq; præclarum inchoa
tum relinquere. Quod si pro dignitate vestra
mihi tractatum non est, veniam obsecro de
tis viri humanissimi: sin autem aliqua ex par
te dignitati vestræ fecimus satis, id omnes

Deo optimo maximo acceptum refe
remus. In cuius gloriam, pœnitentiam
siue virtutem, seu sacra
mentum & ad salutis finē
& ex præcepto quoq;
Dei peculiari ne
cessariam esse,
hacten° di
ctū sit.

F I N I S.

R E L E C T I O

DE SACRA

MENTIS IN GE
NERE HABITA IN

ACADEMIA SAL

MANTICENSIS

ANNO.

1 5 4 7.

*

*Afratre Melchiore Cano sacra
Theologia professore, ca
thedraque prima
ria profecto.*

C O M P L U T I

Ex officina Ioannis Brocarij.

1 5 5 8.

